

В. М. Лазуренко

ІСТОРИК ДВОХ ЕПОХ

**Микола Іванович
Бушин**

Черкаси  2013

УДК 01
ББК 91
Л 17

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Черкаського державного технологічного університету
(протокол № 5 від 17 грудня 2012 р.)*

Рецензенти:

доктор історичних наук, професор **Виговський М. Ю.**
доктор технічних наук, професор **Лега Ю. Г.**
доктор історичних наук, професор **Морозов А. Г.**
доктор історичних наук, професор **Чубіна Т. Д.**

Відповідальний редактор:

доктор історичних наук, професор **Гуржій О. І.**
Редактор: Бушина О. С.

Лазуренко В. М.

Л17 **Історик двох епох: Микола Іванович
Бушин.** – Черкаси: ЧДТУ, 2013. – 360 с.
ISBN 978-966-402-129-3

*Видання присвячене 75-річчю від дня народження
доктора історичних наук, професора, академіка
Української академії історичних наук, заслуженого
працівника освіти України, стипендіата Президента
України, завідувача кафедри історії України Черкаського
державного технологічного університету Миколи Івановича
Бушина.*

**УДК 01
ББК 91**

ISBN 978-966-402-129-3

© В.М. Лазуренко, 2013

*До 75-річчя
від дня народження професора
Миколи Івановича Бушина*



“Я – частина українського народу. Він – у мені. І я – в ньому. Із своїми надіями, радіщами, здобутками, сумнівами та помилками. Із непереборним бажанням бачити свій народ у щасті й добрі”.

Микола Бушин

БУШИН

МИКОЛА ІВАНОВИЧ

Короткий біографічний нарис

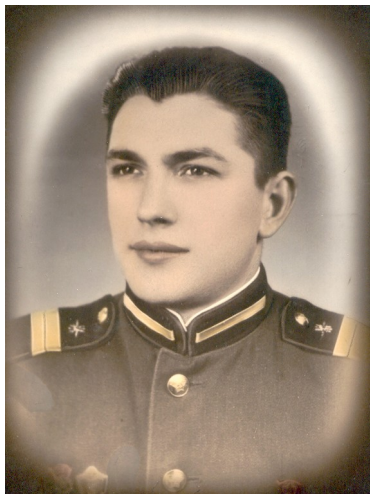
Вік: 75 років.

Наукова ступінь, вчене звання: доктор історичних наук, професор.

Державні нагороди: Відмінник народної освіти УРСР, Грамота Президії Верховної Ради УРСР, заслужений працівник освіти України, стипендіат Президента України.

Науковий доробок: близько 300 публікацій, у тому числі статті, брошури, монографії, підручники, навчальні посібники. Виступив понад 50 разів по дисертаційних дослідженнях. Крім цього 80 посилань різних авторів на його праці.

Титули та почесні звання: дійсний член Української академії наук національного прогресу, Міжнародної академії інформатизації та Української



М. Бушин під час проходження строкової військової служби. 1959 р.

академії історичних наук, заслужений працівник освіти України, Стипендіат Президента України.

Номінації: "Людина року — 1998" (Американський біографічний інститут), "Україна на межі тисячоліть. 500 впливових особистостей", "Лідери ХХІ століття. Національна іміджева Програма", "Хто є хто в Україні — політика,

парламентарі, урядовці, судді, дипломати, підприємці, науковці, письменники, митці, журналісти, спортсмени. 5000 біографій".

Народився 10 березня 1938 р. в с. Маріца Львовського району Курської області Росії.

Батько – Іван Кирсанович (1912 – 1976 рр.) –

колгоспник; мати –

Фросина Панасівна (1912 – 1998 рр.) – колгоспниця;

дружина – Ольга Сергіївна (1941 р.н.) – лікар-

ендокринолог; син Ігор Миколайович (1964 р.н.) –

кандидат фізико-математичних наук, доцент

Черкаського національного університету імені Богдана

Хмельницького; дочка – Наталія Миколаївна

(1973 р.н.) – вчитель англійської мови ЗОШ I – III ст. №5

м. Черкаси.

Освіта. Ужгородський державний університет,



Батьки Миколи Бушина Іван Кирсанович та Фросина Панасівна з його друзями



Диплом учителя історії та суспільствознавства. Виданий Ужгородським державним університетом 28. 06. 1965 р.



Диплом з відзнакою про закінчення Вищої партійної школи при ЦК Компартії України. Виданий 3 липня 1970 р.

історичний факультет (1960 – 1965); ВПШ при ЦК КП України (1968 – 1970); аспірантура Київського інституту народного господарства ім. Д.С. Коротченка (нині Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана) (1971 – 1974).

З серпня 1956 року до листопада 1957 року – вибійник шахти №7 тресту "Лисичанськвугілля".

З листопада 1957 року до серпня 1960 року відбував строкову військову службу (ПрикВО, м. Ужгород).

З вересня 1960 року до серпня 1965 року – студент Ужгородського державного університету.

З серпня 1965 року до серпня 1966 року – вчитель історії та суспільствознавства Новослобідської середньої школи Путивльського району Сумської області. З серпня 1966 року до листопада 1967 року – учитель історії та фізичного виховання Лисянської 8-річної школи Лисянського району Черкаської області. З листопада 1967 року до вересня 1968 року – інструктор Лисянського РК КПУ.

З вересня 1968 року до серпня 1970 року – слухач ВПШ при ЦК КПУ.



Диплом кандидата історичних наук

З серпня 1970 року до вересня 1971 року – завідувач кабінету політосвіти Лисянського РК КПУ.

З вересня 1971 року до січня 1974 року – аспірант Київського інституту народного господарства.

З січня 1974 року до серпня 1976 року – завідувач кабінету політосвіти, завідувач оргвідділу Лисянського РК КПУ.

У 1976 році успішний захист кандидатської дисертація на тему "Партійне керівництво культурним будівництвом на селі" (Київський університет ім. Т.Г. Шевченка) та присудження наукового ступеня кандидата історичних наук.

З вересня 1976 року до грудня 1980 року – завідувач Будинку політосвіти Черкаського обкому КПУ.

З грудня 1980 року до грудня 1988 року – завідувач відділу науки та навчальних закладів Черкаського



Диплом доктора наук. Виданий 10 березня 1989 р.

обкому КПУ.

З 1982 року до 1990 року – депутат Черкаської міської Ради народних депутатів.

У 1988 році в Академії суспільних наук при ЦК КПРС відбувся захист докторської дисертації на тему: "Фактори соціально-культурного розвитку сучасного радянського села (На матеріалах Української РСР)".

22 листопада 1988 року Бюро Черкаського обкому Компартії України прийняло постанову про направлення Бушина М.І. в розпорядження ректорату Черкаського державного педагогічного інституту на викладацьку роботу.

ПОСТАНОВА
БЮРО ЧЕРКАСЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ

від 22 листопада 1988 року.

про т. Бушина М.І.

В зв'язку з реорганізацією апарату обкому партії звільнити тов. Бушина Миколу Івановича – завідуючого відділом науки та навчальних закладів обкому партії від займаної посади з наданням пільг, які передбачені постановою ЦК КПРС, Радою Міністрів СРСР та ВЦРПС від 22 грудня 1987 року, ЦК КПРС та Радою Міністрів СРСР від 17 листопада 1988 року № 1328.

Направити т. Бушина М.І. в розпорядження ректорату Черкаського педінституту на викладацьку роботу.

Секретар обкому
Компартії України

А. Ружицький

З грудня 1988 року до листопада 1990 року – професор Черкаського державного педагогічного інституту імені 300-річчя возз'єднання України з Росією (нині Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького).

З листопада 1990 року до березня 1999 року – заступник директора з навчально-виховної роботи, проректор з роботи зі студентами-іноземцями, завідувач кафедри історії України Черкаського інженерно-технологічного інституту.

Листопад 1994 року – кандидат у народні депутати України по виборчому округу № 419 м. Черкаси. На час виборів: проректор з роботи зі студентами-іноземцями Черкаського інженерно-технологічного інституту, позапартійний.

Березень 1998 року – кандидат у народні депутати України по виборчому округу № 198, центр м. Тальне Черкаської області (10 місце з 14 претендентів). На час виборів: декан з роботи зі студентами-іноземцями Черкаського інженерно-технологічного інституту, член Всеукраїнського об'єднання "Громада". У березні 1998 року кандидат у народні депутати України від Всеукраїнського об'єднання "Громада" (№ 110 в списку).

З березня 1999 року – перший ректор Інституту соціального управління, економіки і права (м. Черкаси).

З вересня 2000 року – професор кафедри суспільних дисциплін і права Черкаського інженерно-технологічного інституту.

З вересня 1999 року – член спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальності 07.00.01 – Історія України та 07.00.02 – Всесвітня історія Донецького державного університету (нині Донецький національний університет).

З березня 2001 року – завідувач кафедри історії України Черкаського інженерно-технологічного інституту (з вересня 2001 року – Черкаський державний технологічний університет).

З травня 2001 року – декан факультету з роботи зі студентами – іноземцями Черкаського інженерно-технологічного інституту (нині Черкаський державний технологічний університет).

З березня 2001 року – член Ради Наукового товариства істориків-аграрників.

З червня 2002 року – член президії Черкаського регіонального відділення Всеукраїнського фонду відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені Олеся Гончара.

З листопада 2002 року – голова Черкаського обласного відділення Українського товариства істориків науки.

З травня 2003 року – член Національної спілки журналістів України.



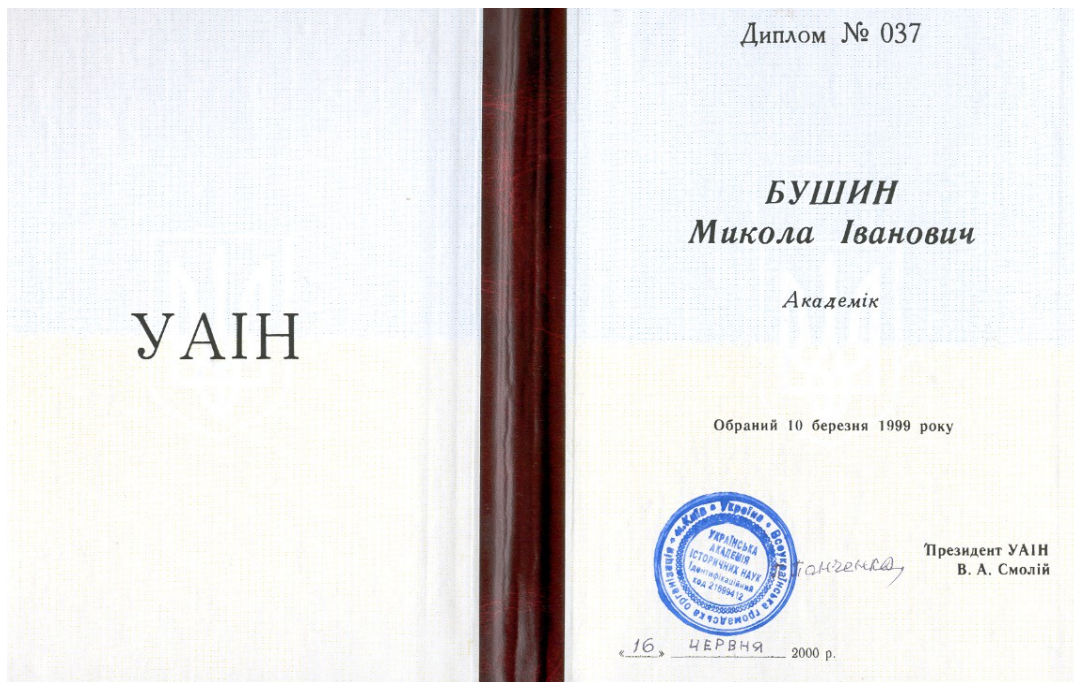
**Диплом академіка Української академії наук національного прогресу.
Виданий 12 червня 1992 р.**

Президент Черкаського наукового центру "Інтелект" (з 1993 до 2001), дійсний член Української академії наук національного прогресу (з 1992), дійсний член Міжнародної академії інформатизації (1994), дійсний член Української академії історичних наук (1999). Грамота Президії ВР УРСР (1988). "Людина року – 1998" (Американський Біографічний інститут), диплом за особистий внесок у розвиток сучасного суспільства, внесений до книги "Україна на межі тисячоліть. 500 впливових особистостей" та нагороджений пам'ятною



Диплом академіка Міжнародної академії інформатизації. Виданий 5 липня 1994 р.

медаллю "Лідери ХХІ століття" (2000).



Диплом академіка Української академії історичних наук.
Виданий 16 червня 2000 р.

З 2004 р. Микола Іванович Бушин член Спеціалізованої вченої ради К 73.053.01 Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

У 2004 р. нагороджений рядом почесних нагород: Почесною грамотою Лисянської районної ради "За активну громадську діяльність та сприяння розвитку краєзнавства і музейної справи нашого краю, вагомий внесок в розвиток науки і освіти"; Почесною грамотою Управлінням у справах преси та інформації Черкаської облдержадміністрації "За вагомий внесок у розвиток видавничої справи та з нагоди Дня працівників видавництв, поліграфії і книгорозповсюдження"; Дипломом першого ступеня Лауреата фестивалю мистецтв – 2004 "За перемогу в першому Всеукраїнському літературно-творчому конкурсі "Тобі, ХХІ століття" в номінації "Проза".

Плідним на нагороди для професора Бушина М.І. був 2005 рік. В цей рік він нагороджений Почесною грамотою Черкаської обласної ради "За багаторічну плідну педагогічну і наукову діяльність, високий

особистий внесок у розбудову університету та з нагоди початку нового навчального року” та Почесною грамотою Черкаського державного технологічного університету з нагоди Дня науки за високий професіоналізм, невтомну наукову і педагогічну працю, вагомий внесок у справу розбудови наукової та освітянської галузі, постійний новаторський пошук, поширення й впровадження передовик технологій та підготовку висококваліфікованих фахівців народного господарства.

У 2006 р. Микола Іванович Бушин нагороджений премією “Прометей” Національної спілки журналістів України.

Особливо приємним для професора став 2007 рік. В цей рік держава відзначила вченого почесним званням "Заслужений працівник освіти України."

Указом Президента України від 12 травня 2009 року №71 – 2009 Указом Президента України “Про призначення державних стипендій видатним діячам науки” Миколі Івановичу Бушину призначена державна стипендія (13 квітня 2012 р. Указом Президента України від № 265/2012 стипендія продовжена на новий термін).

У 2010 р., в рік святкування 50-річчя Черкаського державного технологічного університету Микола Іванович Бушин нагороджений Подякою ректора ЧДТУ за вагомий особистий внесок у розбудову навчального закладу.

У 2011 р. нагороджений ювілейною медаллю “20 років Незалежності України”.

Життя і діяльність професора Миколи Івановича Бушина сучасні дослідники його життя і діяльності (Мащенко І.Ю., Чубіна Т.Д., Вишневський В.Є.) умовно поділяють на чотири періоди.



**Микола Бушин з колегами з
Новослобідської середньої школи
Путивльського району Сумської області
з Ганною Лисенко і Людмилою Скрипка.
1965 р.**

I. 1938 – 1960 рр. – дитинство і юність вченого, формування його світогляду, здобуття загальної освіти, вибійник шахти №7 імені Мельникова тресту “Лисичанськвугілля” Луганської області, служба у війську і вступ до вищого навчального закладу.

II. 1960 – 1973 рр. – здобуття спеціальності вчителя, праця в середній та восьмирічній школах Сумської та Черкаської областей, навчання у Вищій партійній школі

при ЦК КП України та аспірантурі при Київському інституті народного господарства імені Д.С. Коротченка (нині Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана).

III. 1974 – 1988 рр. – діяльність М.І. Бушина в партійних органах районного та обласного рівнів, співробітництво з вищими навчальними закладами Черкаської області, створення вченим наукових праць з історії України, які стосувалися села України, захист докторської дисертації.

IV. З 1988 року – діяльність М.І. Бушина в галузі історії України, викладацька робота в Черкаському державному педагогічному інституті імені 300-річчя возз’єднання України з Росією (нині Черкаський

національний університет імені Богдана
Хмельницького), а потім у Черкаському інженерно-тех-



Микола Бушин. Фото 1980 року.

нологічному інституті (нині Черкаський державний технологічний університет), дослідження історії України, створення власної історичної наукової школи.

Якби його темперамент можна було визначити за шкалою Ріхтера, то стрілка зупинилася б на позначці "дев'ять балів". Правда, зустрівшись хоч раз з Миколою Івановичем віч-на-віч, завжди чекаєш від нього чого завгодно: землетрусу, тайфуну, лавин...

Така вже природа у чоловіка: поспішати до мети, прориваючись крізь бурю і дощ. Йому зовсім не підходить відома формула Гіппократа: "Життя коротке, шлях пізнання істини довгий, мить удачі скороминуща, досвід обманливий, судження тяжке". На усіх житейських поворотах професор трошив ці стереотипи, як трошать волоські горіхи, трохи підсмаживши їх у печі. І, як засвідчує цілий оберемок ступенів, звань, титулів, робив це недаремно, викликаючи часом неадекватну реакцію у колег, друзів, опонентів і противників. І першим, і другим, і третім здавалося, що невгамовний Бушин, не втискуючись у прокрустове ложе історичної науки, кінець кінцем



Микола Іванович Бушин (на фото перший справа) на науковому симпозиумі в Польщі (м. Бидгощ). 17 квітня 1987 р.

розколе на друзки і його. Але нічого страшного не трапилось: якщо може й постраждало, зате історія України завдяки його невтомній діяльності лише виграла, випроставшись з вітчизняних шатів і сягнувши інших

країн і континентів.

Втім, цього могло б і не бути. В юності, працюючи на одній із шахт Донбасу, майбутній доктор історичних наук потрапив у завал, спричинений падінням покрівлі вугільного вибою, і зі смертельної пастки його ледве витягли гірничі рятувальники. Взагалі у біографії М.І. Бушина траплялося всього, були у ній як щасливі дні, так і нещасливі, але він ніколи не ремствував на долю. Починав свій шлях з учителя сільської школи. Потім надовго пов'язав своє життя з партійними органами. Навчаючись у ВПШ, затвердив тему кандидатської дисертації. Навчаючись в аспірантурі достроково написав дисертацію, але захист затягнувся тому, що керівник потрапив в "опалу". Два з половиною роки дисертація припадала пилом, аж поки кінець кінцем було отримане "добро" на її захист. Вже працюючи на посаді завідувача відділу науки і навчальних закладів обкому, він сів за написання докторської. Трудитись доводилося у вихідні і під час відпусток.

Справа в тому, що партійне керівництво області наукову діяльність підлеглих не заохочувало. Завжди можна було потрапити у немилість і навіть позбутися роботи. Але Бушин і тут виявився на висоті. Вчена рада Академії суспільних наук при ЦК КПРС присвоїла йому ступінь доктора наук. На бульварі Шевченка, 185, де тоді знаходився партійний штаб, ця подія була прийнята як вибух. Ще ніколи коридорами партійної цитаделі не ходив "свій" доктор наук. Не секретар, не член бюро, а рядовий завідуючий відділом.

Це була нечувана "зухвалість", за якою, як правило, слідували рознос і оргвисновки. Бушин випробовувати терпіння партійних керманів не став, заявив їм, що йде на викладацьку роботу. Його вислухали і відпустили з Богом...



Микола Бушин проводить круглий стіл зі студентами Черкаського державного педагогічного інституту ім.. 300-річчя возз'єднання України з Росією (нині Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького). 1989 р.



Микола Бушин (на фото перший справа) разом з першим секретарем Черкаського обкому партії Іваном Кіндратовичем Лутаком (на фото другий зліва) і першим секретарем Уманського міськкому партії Валентиною Дмитрівною Артюх знайомляться із забезпеченням кафедри іноземних мов технічними засобами. Пояснення робить завідувач кафедри М.Ю. Замаховська

До якого берега прибіється опальний "партфункціонер" з докторським дипломом, у більшості вчорашніх соратників сумнівів не викликало. Звичайно ж, цим берегом мав стати Черкаський педагогічний інститут. Провідний в обласному центрі вищій навчальний заклад був не просто його мрією. Ще працюючи в обкомі, він доклав чимало зусиль для зміцнення наукового потенціалу вузу і розширення його матеріальної бази. Як не дивно, останнє повернулося для нього черговим непорозумінням. Інститутське керівництво чомусь подумало, що Бушин прийшов у вуз взяти "своє" і претендує мінімум на портфель проректора. Професори почали підловлювати то на одній, то на іншій дрібниці, аби довести його неспроможність як викладача. Якогось дня всі кафедри облетіла звістка, що Бушин замість того, щоб знімати на семінарах із студентів "стружку", пригощає їх тортом і чаєм, розмовляє як рівний з рівними. "Демократичні" методи доктора наук були негайно засуджені ректоратом. Напруження з кожним семестром

наростало, і у 1990 році досягло апогею. Ось тоді професор Бушин відшукав номер телефону директора Черкаського філіалу Київського політехнічного інституту. Діалог тривав не довго: Биков запропонував Бушину посаду проректора з роботи зі студентами - іноземцями. Це був не його профіль, однак Микола Іванович пропозицію прийняв. І, тільки-но прибувши у новий для себе вуз, взявся за реконструкцію приміщень. Але вже через місяць це декому видалося не до душі. Мовляв, Бушин не з того почав. У нього ж була інша думка. Навчальні групи студентів-іноземців, як правило, не перевищували десяти осіб. Якось незвично було бачити такі групи у просторих аудиторіях. Та й самі викладачі, які читали лекції у великих аудиторіях, почувалися незручно. Невеликі і затишні класи — ось що напрошувалося в цій ситуації. І професор Бушин довів розпочату справу до кінця. Ті, хто дивився на його затію "скоса", потім вибачились. Втім, "зоряна година" для нього розпочалася трохи пізніше, коли в інституті утворилася кафедра історії та українознавства. Очоливши її, Бушин взявся за розробку підручників для студентів-іноземців. Ідея полягала в тому, щоб ці підручники розповідали про історію України в доступній формі, були зрозумілі для представників Китаю, Мозамбіку, Гвінеї, Сирії, які ніколи не чули про Запорізьку Січ, Чигирин, Богдана Хмельницького, Коліївщину, Тараса Шевченка. Причому, для полегшення адаптації іноземців у країні із багатоміліардною історією, підручники мають бути надруковані на рідних для цих студентів мовах. Так з'явилися китайський, англійський, німецький і арабський варіанти "бушинської" історії України.

Такого ще не було в жодному провідному вузі. За короткий термін його "Історія України" стала відомою у Башкортостані, перетнула Велику китайську стіну,

німецьку ріку Рейн, джунглі Камеруну. Це був справжній прорив, який виявився не під силу сотням дипломатів.

Про подвижницьку місію Миколи Бушина дізналися в США. Авторитетний Американський біографічний інститут присвоїв йому звання "Людина року – 1998".

Є визнання, є своя наукова школа, час спочивати на лаврах... Так ні, новий несподіваний поворот. Миколу Бушина запрошують стати ректором інституту, якого в Черкасах поки що немає... І Микола Бушин, поправивши професорський піджак, дає згоду. Навіть не запитавши, де цей заклад планують розташувати. Тепер, коли минуло більше двох років, багато черкасців начувані про Інститут соціального управління, економіки і права, що на вулиці Пастерівській. Все, що тут нині є — від аудиторій до посібників, — безперечна заслуга Миколи Івановича Бушина. Він фактично "узаконив" вуз на всіх рівнях, отримавши ліцензії на всі спеціальності, крім права, відкривши цим новому кораблю простір для плавання. Хоч з власними планами знову вийшла "осічка". Він вкотре помилився і розчарувався в людях. Адже з самого початку було зрозуміло, що створення престижного вузу в провінційних Черкасах — справа ризикована. Але батьки-засновники, наслуховавшись про Кембридж і Оксфорд, стояли на своєму. І прорахувалися, а разом з ними прорахувався і ректор. Надія на те, що заможні люди захочуть за великі гроші навчати своїх чад, лопнула, як мильна бульбашка. Заможні люди повезли своїх дітей вчитися за кордон. Навіщо їм пов'язувати своє майбутнє з країною, де стільки хаосу, злиднів і темряви? Так що крах ілюзій виявився очевидним. В ректорському кріслі Бушина вже нічого не тримало. Він пішов з ІСУЕП, залишивши батьків-засновників з їхніми проблемами.

Дарма кажуть, що в одну й ту річку двічі не заходять. Однак професор Бушин знову опинився у ЧІТІ.

Повернувшись до рідної альма-матер, вчорашні "втікачі", як правило, ні на що путне не розраховують. Бушину повернули кафедру суспільних дисциплін і права. Наполіг на цьому ректор Юрій Григорович Лега. Свого часу, коли Бушин йшов в ІСУЕП, ректор сказав колегам: "Покидає він наш вуз ненадовго. У будь-який час чекаємо його повернення. З роботою у професора не буде ніяких проблем".

Микола Іванович Бушин досить часто згадує свої незабутні зустрічі з керівниками різних рівнів України, колишнього Радянського Союзу, а також ученими України, Росії, Німеччини, Китаю, Польщі, Сирії.

Микола Іванович звик весь час бути у лідерах . У школі його обирають головою учнівського комітету, а потім секретарем комсомольської організації Маріцької середньої школи. На шахті № 7 імені Мельникова він обирається заступником секретаря комітету комсомолу шахти.



**Микола Бушин на соборній площі міста Черкаси.
2012 р.**

У війську Микола Іванович працює наполегливо, щоб опанувати військову професію. Йому це вдається. Він стає класним телеграфістом. На всеармійських змаганнях телеграфістів зайняв третє місце, за що отримав відпустку додому. Потім стає майстром-телеграфістом, що йому дуже згодилося коли він уже був студентом. Спеціаліст високої кваліфікації був запрошений на роботу на Ужгородський поштамт. І це було дуже великою допомогою молодому сімейству Бушиних.

В університеті був обраний секретарем комітету комсомолу історичного факультету Ужгородського державного університету (нині Ужгородський національний університет). Відчуваючи велику відповідальність Микола Іванович прийшов до висновку. В той час він одружився. Знаючи, що треба заробляти на сім'ю і він вже працював на Ужгородському поштамті – не встигне і завалить комсомольську роботу він пішов до декана факультету Григорія Васильовича Марченка і все пояснив. Як рідний батько декан віднісся до нього і секретаря комсомолу переобрали.

Ми ще можемо багато розповідати цікавого про постать Миколи Івановича Бушина, проте, ми далі спробуємо, аби читачу було цікаво, подати історико-філософські роздуми професора Миколи Івановича Бушина про історичні проблеми вітчизняної історії. Тож читайте, і розмірковуюйте, разом з думками, які подані, до речі, у авторській редакції, Миколи Івановича Бушина.

**ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКІ РОЗДУМИ
ПРОФЕСОРА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА БУШИНА
ПРО ПРОБЛЕМИ
ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРІЇ
(подається в авторській редакції)**



«Історик повинен відноситися до історичних подій об'єктивно. На мою думку не тільки історик, а всі люди, які розуміють події, що відбуваються. Людина не повинна



бачити тільки не чисту воду. А треба знати, що є зірки, сонце і навкруги буяють квіти. Виходячи з цього необхідно тверезо оцінювати життя в якому ми живемо».

Микола Бушин

У 2009 році Український інститут національної пам'яті підготував концепцію, а також серію програм викладання історії України в школі. Ці документи назвали проектами. На той час головою інституту був академік Національної академії наук України Юхновський І.Р.

Хочу підкреслити, що специфікою української історії є те, що практично на всіх етапах вона була тісно пов'язана з історією держав – Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Австро-Угорщини, Росії та Радянського Союзу. До цих держав Україна входила окремими своїми частинами.

Позитивне є в програмах, але дуже багато знеціненого. Головне – помітне намагання “європеїзувати” минуле нашої держави – України. Авторів прив'язували постійно до Заходу.

Приклад. Візьмемо Київську Русь. Тут пропонується пояснити етимологію слів «король», «аристократ», «лицар». Причому унаочнити їх зображенням західного лицаря. І як гарно подивитися, то побачимо, що поруч з фотографією Софії Київської автори рекомендують вмістити не Софію Новгородську чи Потоцьку, а польський храм.

Поширювалася освіта. І її поширення має ілюструватися не школами Володимира Святого та Ярослава Мудрого у Києві і Новгороді, а чомусь розповідями про європейські університети.

І зовсім, на мою думку, абсурдно, що книгодрукування України подається на європейському тлі. Книжкові ярмарки кінця XVI ст. в Лейпцигу, Дрездені, видання книжок кирилицею у Венеції, Кракові, Празі і Вільнюсі. І зовсім забули, що українське книгодрукування прийшло до нас із Москви.

У програмі для п'ятого класу у вступі до історії є

таке твердження: «Українські імена в дохристиянські часи» або «Перший український лікар Агапіт». Невже автори не знають, що українців ще не було, а «українські» імена й лікарі уже були.

У програмі для сьомого класу «Історія України: Середні віки» дуже тенденційністю відзначаються рекомендації щодо висвітлення історії України після входження її до складу Росії. Тут Росія фігурує не під своєю офіційною назвою, а під тією, яку виключно вживали західні автори – Московія. Це мабуть для того, щоб показати, що ми прагнемо тільки до Європи «Прилучення козацької території до Московії», «Союз з Московією Івана Брюховецького», «Поділ України за Андрусівським перемир'ям Московії і Річчю Посполитою». Невже не видно, що демонструється певна зневага до Росії. І я далекий від думки, що люди,



Професор Микола Бушин з головою Українського інституту національної пам'яті, доктором історичних наук, професором, член-кореспондентом НАН України Валерієм Федоровичем Солдатенком. 2012 р.

які мають докторські і кандидатські ступені, не знають офіційні назви.

Підручники з історії України для загальноосвітніх шкіл упроваджують в дитячу свідомість насправді маячню, якою вони переповнені. Дітям несуть насправді ідеологічну лузгу. Частина вітчизняних спеціалістів штучно намагаються вести історію сучасної України від трипільської культури. Підручник історії для п'ятого класу запевняє, «що біля п'яти з половиною тисяч років тому життя трипільців прийшло в занепад. Однак знання і вміння не зникли безслідно, а були збережені і через багато століть успадковані українцями. Але що тут сказати? Сміливе і, вибачте, безграмотно-смішне твердження, що прямо відповідає твердженню колишнього Президента України Віктора Ющенка про міфічних древніх украх. Ніхто з придворних «істориків» не пояснив Ющенку: історичні джерела прямо вказують на те, що словено-арії прийшли на Русь з Семиріччя у 625 році до нашої ери. Звідсіля витікає, що сучасні українці ніяк не можуть бути спадкоємцями трипільців і їх роз'єднує декілька тисячоліть. А «украї» – міф, який вигаданий фальсифікаторами історії.

Ще за Івана IV Васильовича російські монархи іменувалися великими князями всія Русі, а Олексій Михайлович носив титул царя і великого князя всія Русі. І що характерно, по відношенню до Речі Посполитої, автори подібної термінології не допускали. Не підміняли цю назву «Варшавією».

Українська козацька історія, починаючи від Богдана Хмельницького і до Івана Мазепи подається виключно в такому ракурсі, що всі гетьмани шукали своїх політичних протекторів. Наприклад – Іван Виговський хотів повернутися до Речі Посполитої, Іван Брюховецький і Іван Самойлович – до Москви, Петро Дорошенко орієнтувався на Стамбул. А от Іван Мазепа

хотів усамостійнити Україну. Але з певністю можна сказати, що ні про яке «усамостійнення» не може бути й мови. Мазепа зрадивши Петра I чомусь не проголосив самостійність, а зразу ж упав у обійми Карла XII і польського короля Станіслава Лещинського.

До 300-річчя Полтавської битви Шведський інститут подарував Україні презент – фундаментальну книгу шведського історика Петра Енглунда «Полтава: рас сказ о гибели одной армии». Тут українського читача чекає один неприємний сюрприз – належить побачити масштаб Мазепи і українських спільників Карла XII шведськими очима. Про самого Мазепу – декілька слів: «Козацький гетьман Мазепа, який відмовився від росіян, запропонував шведській армії союз і хороші місця для стоянки. Були укладені відповідні угоди. Вони містили рішення загальними силами покласти кінець російському пануванню. ...»

Про долю спільників Карла XII – запорожців – автор пише з сумом: «В облозі їм надавалась роль різноробчих і разом з тим мішенню для росіян, які стріляли в них зверху, з міського валу... Вони стали дровосіками, землекопами, носильниками. Їх спроби повстати проти царя супроводжувалися невдачами, а варта царя біля траншей вимагала багато жертв. Їх бойовий дух досягнув до нижньої позначки. Було важко заставити запорожців виконувати накази».

Сьогодні підручники з історії для українських школярів складені далеко від удосконалення. І на мою думку це фальсифікація історії. У підручнику з історії для 5 класу читаємо «...щоб зламати опір українських хліборобів, більшовицька влада у Москві вирішила організувати цілеспрямований голод...», «наступні заходи по знищенню українців, які були прийняті у Росії, була Друга світова війна».

Зараз в українській історичній науці доби

незалежності тема ОУН і УПА та їх місце в історії України набула особливої наукової актуальності й політичної гостроти.

Ви пам'ятаєте події 14 жовтня 2005 року на Хрещатику у Києві (до чергової річниці утворення УПА). З усіх куточків Західної України привозили ветеранів ОУН-УПА. Все це обернулося банальною бійкою. Це все викликало вибух емоцій і у Верховній Раді, і в суспільстві, особливо в Західній Україні.

Ситуацію підігрів ІV Всесвітній форум українців (серпень 2005 р.). На ньому лідер цієї поважної громадської організації А. Лозинський брутально назвав ветеранів Великої Вітчизняної війни «гарматним м'ясом» сталінської системи.

Наше керівництво не відмежувалося від цих образ, а навпаки, «український канадець» був підтриманий і нагороджений від імені держави. Все це викликало обурення і серед радянських ветеранів, і в широких колах науковців, освітян, діячів культури.

Відкритий лист глави держави всесвітньо відомого ученого-історика академіка Петра Толочка і «Лист 119-ти» на його підтримку – це лише частка хвилі протестів.

14 квітня 2006 року з'явився Указ Президента України «Про всебічне вивчення і об'єктивне висвітлення діяльності українського визвольного руху і сприяння процесу національного примирення».

А чому ОУН-УПА зібралися у Києві? Достовірно відомо, не оунівці винесли на своїх плечах основний тягар історичних битв за визволення Києва і за Дніпро у 1943 р., а воїни Червоної армії, серед яких була значна частина українців. Їм допомагали радянські партизани, з ними й вели бої вояки ОУН-УПА проводити демонстрацію в Києві?

Вони не покладають квіти біля меморіалів воїнам-визволителям України, не визнають Свято Перемоги – 9

Травня. Навпаки, вони відкривають пам'ятники і пам'ятні знаки тим, хто воював з Червоною армією, радянськими партизанами. Бійка ж на Хрещатику – це приклад того, що реальних передумов до усвідомленого примирення між ветеранами Великої Вітчизняної війни і ветеранами ОУН-УПА на сьогодні поки що не існує.

У деяких керівників присутні подвійні стандарти. Хочу Вам сказати про народного депутата Володимира Яворівського, який очолює комітет Верховної Ради по питаннях культури й духовності.

Цей пан заявив наступне: «Залишати бібліотеки у тому, щоб наші діти сьогодні читали Павла Корчагіна, Зою Космодем'янську, Павлика Морозова та інших, так само нерозумно. Звичайно, краще було б сьогодні подавати нову літературу, нове бачення».

Чим не сподобалися борцю за чистоту нації ці люди? Мабуть тим, що все що не випало на їх долю, вони не зламалися і не зрадили свою Батьківщину?

Необхідно згадати і книгу Яворівського «Право собственного имени», в якій він стверджував: «Через насыщенные историческими событиями десятилетия мы чувствуем гениальную неповторимость личности Владимира Ленина. Все то, что творила его неповторимость, остается дорогим и священным для нас: его учение, революционный темперамент, способ мышления, умение говорить с тысячами людей, его улыбка и одежда».

Український поет-десидент Василь Стус, який загинув у радянському концтаборі, в свій час написав: «Власне, і читати нічого, хоча ми в камері дістаємо читати (В.Белова, Ч. Айтматова та ін.), то в українській – немає нічого абсолютно. Культ бездарних Яворівських, їхній час, їхня година».

Ось я Вам показую книженцію Левка Лук'яненка «Маршал Жуков і українці у Другій світовій війні». Це

автор пише відповідь генералові Іщенку. Він звинувачує генерала Іщенка, що він українець але не хоче слугувати незалежній Україні. Начебто він проливав кров не за Україну, а за її ката! На мою думку загальні слова і слова, які більш вразливі місця по відношенню до генерала Іщенка.

Наприклад: «Ви говорите чужою мовою... У Вас відібрали батьківську рідну мову і вклали чужу. Вам вклали чужі моральні поняття, за Вашим розумінням батьківщини, то Вашою батьківщиною є і мусульманський Татарстан і далека буддистська Тува».

Гарно пану Лук'яненку писати. А я знаю, що є люди, яких зірвали з Росії, а в Україні місце проходження служби не дали. Як це називається?

Можна дуже багато наводити прикладів і позитивних і негативних. Але історик повинен бути об'єктивним в усіх питаннях. Історик завжди повинен підтримувати науковий принцип об'єктивності в історії. Не базікати, а дотримуватися правди і тільки правди в історичних процесах. Історик не повинен діяти на емоціях. Він не повинен використовувати тільки факти, які хтось розповідає, він повинен все робити на архівних фактах. Тоді завжди буде присутнім науковий принцип об'єктивності в історії.

Наукова робота повинна приносити насолоду. Але ця робота не повинна виходити за рамки дозволеності, вона повинна бути об'єктивною і відображати всі події об'єктивно. Працювати і не видумувати, або ще говорять «висмоктувати з пальця».

Ми повинні ображатися, коли в історії несправедливість і вигаданість. Це все призводить до обману нашого народу. І цього допускати не можна.

ТРИПІЛЬСЬКА КУЛЬТУРА



В її трактуванні я дотримуюсь точки зору академіка Національної академії наук, директора Інституту археології НАН України Петра Петровича Толочка.

Трипільська культура на території України датується V – IV тис. до нашої ери. Після трипільців ще стільки всього буде на нашій землі, що не має підстав вважати цих людей предками українців. Однак, у підручниках для шкіл і навіть вищих навчальних закладів пишуть, що це предки нинішніх українців, які мешкали тут з VI тис. до нашої ери. Але чомусь забувають, що Трипільська культура зародилася в Середземномор'ї, потім поширилася на Балкани і охопила Румунію, Молдову, Болгарію і лише згодом докотилась до Правобережної України.

Але у згаданих країнах немає такого ажіотажу по відношенню Трипільської культури, як в Україні. Чому? А тому, що Президент Віктор Ющенко вважав себе неперевершеним істориком, а з ним всі погоджувалися, і з'явився цілий цех услужливих авторів, які пишуть те, що від них хоче влада.

ФЕНОМЕН КОЗАЦТВА В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ



Козацтво в Україні виникло понад 500 років тому. А що то був за час? Київська Русь розкололася. Відпалали всі пожежі від монголо-татарської навали. Київ піднявся з руїн, але вже не був найбільшим і найбагатшим містом.

З'явилась нова сила. Яка? Литовські князі з роду Міндовга. Вони об'єднали литовські племена і створили сильну державу. Його наступники прогнали татар з Білорусії і України та захопили землі від Балтики до Чорного моря. Так виникло Велике Князівство Литовське.

У цій державі, яка хоч і звалася Литвою, чисельно значно переважали українці і білоруси. Литовське панування українці майже не відчували, вони не втручалися в українські справи. Українські феодали несли певну службу на користь Великого князя Литовського, а в останньому були самостійними правителями.

У XVI ст. у Литві посилився вплив поляків. Вони почали навертати місцеву знать до католицької віри. Православні шляхтичі позбавляються права обіймати високі державні посади. Посилився і процес закріпачення селян. Все більші перепони постають перед

українською шляхтою щодо її участі у політичному житті країни. Однак, у цей же час (в кінці XV – на початку XVI ст.) виникає і українське козацтво.

Напади татар змушували українців боронити своє життя й майно. Вони мов круки налітали на українські землі, забирали всіх у полон: дітей, дівчат, молодих чоловіків.. Їх продавали у рабство.

Козаки виступили як оборонці своєї землі від татар. Українці, які вже звикли до свободи, шукають вихід. Йдуть у степи, за Дніпровські пороги – на Запоріжжя. Там і виникла славозвісна Січ.

Звідки походить назва «козак». Історики сперечаються про це давно. Думок багато. Уперше слово «козак» згадується в первісній монгольській хроніці 1240 року. Перша офіційна згадка про українських козаків датується 1489 роком.

Сьогодні більшість вчених вважає, що слово «козак» до нас прийшло із мов тюркських народів (турків, казахів, татар). У них є слово «кайсак». А що воно означає? Вільну, незалежну людину зі зброєю. А такою людиною є мисливець, торгівець, рибалка, воїн. Ця людина захистить і себе, і кордони своєї землі. Немає сумніву, що завзяті відчайдухи з України в пониззях Дніпра зустрічалися з татарськими кайсмаками і запозичили цю назву, змінивши на свій кшталт – козак. Українські козаки стали не просто вільними господарями пониззя Дніпра, оборонцями південних кордонів України, вони стали особливим суспільним станом. Їх поважав і шанував весь український народ.

Оселяючись за порогами Дніпра на островах, козаки почали будувувати січі. А що таке січ? Січ – засіка, дерев'яне укріплення, яке робилося з січених дерев. Згодом термін «січ» став означати столицю Запорізького козацтва. Тут містився Кіш – центр керування всіма адміністративними військовими

справами.

Хто був засновником першої Запорізької Січі? Ймовірно, Дмитро Вишневецький, який побудував укріплення на славнозвісному острові Хортиця.

Ставлення до козаків часом було і осудливе. Наведу свіжий приклад. По цьому питанню сперечався головний ідеолог брежнєвської доби Михайло Суслов. Він заявляв: «Архаїзм – ці ваші козаки!» А Петро Шелест йому відповідав: «Якби не козаки, то й тебе б тут не було – козаки закрили грудьми кордони України від кочових орд, від турків. Козаків ще царі використовували для захисту Вітчизни, для освоєння південних земель. І ми перед ними повинні голову схиляти, а ви тут таке базікаєте. Образливо...».

ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА



Богдан Хмельницький у
Переяславі 1654 р. (фрагмент
літографії). Художник В. Сізов.
1880-ті рр.

В останній час Переяславська рада 1654 року, яка прийняла своє історичне рішення, в деяких колах української інтелігенції трактується як трагічна помилка гетьмана Богдана Хмельницького. Лементують про це інколи дуже голосно. Але хто? Недалекоглядні і глибоко не знаючі нашої історії люди. А це образливо для нашої історичної пам'яті. І точку зору щодо того як саме слід розуміти Переяславську раду, яке піднімає академік НАН України Петро Толочко, я повністю підтримую. Петро Петрович не просто висококваліфікований історик, але й чесна, порядна людина, справжній патріот України. Він не прислуговує на угоду комусь, як це роблять деякі політикани та заробітчани від історії, а об'єктивно висвітлює історичні питання.

Які події привели до Переяславської ради? В XVI – XVIIст. українські землі були спочатку у складі Великого князівства Литовського, а потім Речі

Посполитої. Господарями на них була польська шляхта, яка нещадно експлуатувала українців. Українців вони називали хлопами (від стародавнього холопи). Навіть мова українська вважалась принизливою. Єдиною державною мовою була польська. Сейми Речі Посполитої приймали закони, якими українські землі проголошувалися “польськими землями“ аж до Новгород-Сіверського і Путивля. Таким чином Україна в кінці XVI – першої половини XVII ст. стала перед загрозою повної втрати своєї культурно-історичної ідентичності.

Стан українських земель у складі Речі Посполитої не дивлячись на декларації Люблінської унії щодо рівноправного об'єднання народів, ніяк не відповідав дійсності. Микола Костомаров справедливо вважав «что это было отнюдь не воссоединение, и присоединение. Не было тут ни равенства между обоими народами, ни обоюдной свободы, хотя и имели место блестящие фразы – как равный с равным, свободный со свободным». А в дійсності Люблінська унія «создала государство одного над другим, более сильного над более слабым, того, кто обманул, над обманутым. Именно против такой унии, против ее последствий, против ее духа и смысла вооружился южнорусский народ. Борьба продолжалась более полувека. Наконец, ее флаг взял могучими руками Б. Хмельницкий».

Патріоти України того часу неодноразово піднімалися на боротьбу. В кінці XVI ст. в Україні прокотилися селянсько-козацькі повстання під проводом Криштофа Косинського і Северина Наливайко. Почали вести просвітницьку роботу православні братства в Києві, Львові, Луцьку, Дрогобичі і інших містах України. І надалі одне за другим спалахували повстання під керівництвом Тараса Федоровича (1630 р.), Івана Сулими (1635 р.), Павлюка (1637 р.), Дмитра Гуні, Яцька

Острияниці.

У 1648 році розпочалася Національно-визвольна революція українського народу, яку очолив Богдан Хмельницький. Необхідно підкреслити, Річ Посполита була на той час однією з найсильніших держав Європи. Тому завершити нехай і вдало розпочату визвольну революцію без сильного надійного союзника, який би допоміг визволити Україну із жорстоких обіймів Речі Посполитої було складно. Це добре розумів Богдан Хмельницький, а тому і пішов на союз з Росією.

Чи був інший вибір? Чи була у Богдана Хмельницького інша, краща альтернатива? Зараз, майже через 360 років після того драматичного періоду в історії України легко плодити недолугі видумки. Необхідно реально оцінити, а що повинен був робити у тій надскладній ситуації Богдан Хмельницький?

Перебуваючи у складі Польщі Україна випила гірку чашу своєї холопської долі. І її народ не хотів більше так жити. А союз з Турцією і її васалом Кримським ханством був цивілізаційно неприродним. В усі часи це були для них землі для пограбування і вивозу рабів.

Залишилася Молдова. Але вона сама ледь існувала і знаходилася під протекторатом Турції.

Деякі кажуть. А як же Швеція? Однак, ця країна була географічно далеко і не змогла б вона надати реальну допомогу Україні у її намірах вийти із складу Речі Посполитої.

А тому союз з Росією у тих історичних умовах був єдиним прийнятним. Більш того, історики добре знають, що не Богдан Хмельницький був першим його натхненником.

Спроби з'єднати долі України і Росії неодноразово започатковувалися ще за декілька десятиріч до нього. В тому числі і Петром Сагайдачним. Це слід пам'ятати. Ініціатива з берегів Дніпра висловлювалася

неодноразово. Це важливо! Адже зараз деякі люди, які називають себе істориками, або самі не знають реальні історії, або навмисно заплутують тодішні рішення Переяславської ради. Видумують, що Росія радо наклала свою ведмежу лапу на Україну. Але ж насправді Росія не тільки не ініціювала цей союз, а доволі довго ухилялася від нього.

Ще раз нагадаємо, що ще в 1620 році гетьман Петро Сагайдачний звернувся до царя Михайла Федоровича з чолобитною, де просив, що Запорізьке військо хоче служити російському цареві. Російський цар висловив вдячність гетьману і навіть виділив козакам жалування у розмірі 300 карбованців, але під свою високу руку їх не взяв.

Через чотири роки Київський митрополит Іов Борецький прислав російському цареві прохання про прийняття українського народу в російське підданство. Позитивної відповіді також не надійшло. Чому? А тому, що Росія тільки відбила польську агресію, була сама слабкою і не могла піти на нову війну з Польщею.

В 1630 році Іов Борецький повторює своє прохання, але Михайло Федорович знову не дає згоду. Однак російський уряд допомагав козакам і православним єпархіям України грошима. Допомога була відчутною. В 1648 році, коли в українських землях була посуха і був страшний неврожай тільки довіз зерна із Росії врятував Україну від голоду.

Немає жодного сумніву у тому, що Богдан Хмельницький з самого початку розраховував на допомогу Росії. Вже в кінці 1648 року він відряджає до Москви посольство на чолі з полковником Мужилівським. Він наказував йому особисто викласти прохання про надання військової допомоги, та поставити питання про об'єднання її з Росією. В 1649 році Богдан Хмельницький через російського посла Михайлова ще раз

виклав свою пропозицію: «А мы как первые також де и ныне желаем того, чтоб Ваше царское величество нам нанижайшим слугам и подданным своим государем учинился». Але при всьому бажанні царський уряд не міг відразу піти на це. Чому? А тому, що це означало негайне оголошення війни з Польщею, з якою у Росії був заключений вічний мир.

Російський цар Олексій Михайлович був згідний взяти Україну під свою високу руку, але вважав, що це слід зробити без порушення миру з Польщею. У 1651 році після багаторазових звернень Богдана Хмельницького російський уряд публічно висловив своє відношення до об'єднання з Україною. Як це було зроблено? На Земському соборі у Москві було проголошено, що якщо польський король і далі буде продовжувати ворожу по відношенню до Росії політику, то Запорозьке військо і все населення України будуть прийняті у підданство Росії.

1 жовтня 1653 року Земський собор одноголосно прийняв рішення про те, щоб прийняти Україну під государеву руку. Олексій Михайлович відправив послів до Богдана Хмельницького і наказав їм, щоб вони оголосили його волю про те «Что мы, великий государь, наше царское величество, пожаловали его, гетмана Богдана Хмельницкого и все войско Запорожское, велели принять под нашу царского величества высокую руку». Відповідна грамота була направлена і польському королю.

Після цього 8 січня 1654 року у місті Переяславі й відбулася славнозвісна рада. На ній були присутні Богдан Хмельницький, Іван Виговський, полковники, осавули Війська Запорізького, представники української шляхти, міщанства, духовенства. Тут знаходилося російське посольство на чолі з боярином Василем Батурліним. Всі присутні присягнули на вірність царю.

У березневих статтях, підписаних навесні 1654 року у Москві були визначені права і привілеї Війська Запорізького, козацької старшини, українській шляхті і міщанам, які дарувалися російським царем. Можливо, це було менше того, на що розраховував Богдан Хмельницький і його оточення, але незрівнянно більше того, що мала Україна у складі Речі Посполитої.

Раніше ми ідеалізували Переяславську раду. Сьогодні дехто готовий вважати її чорним днем в історії України заявляючи, що цим, мовляв, він відновлює історичну справедливість. А в дійсності зраджує наших пращурів, відмовляємося від їх діянь, зневажає їх волевиявлення.

Слід при цьому нагадати ще одне. Люди, які всіляко поливають брудом Переяславську раду як правило декларують свою відданість православної церкві.

Чому ж вони забувають, що мова йшла і таким було одне із головних гасел українського народу в роки національно-визвольної революції, – «Єднаймося з нашими братами по вірі».

Якби «великі» історики не відносилися до вікопомної ради 1654 року у місті Переяславі, ми повинні знати, що ця подія визначила долю України на декілька століть. І ми не можемо, не маємо ніякого права фальшувати цю подію в житті України в угоду тій чи іншій політичній кон'юктурі, бо Переяславська рада належить Українській історії, всім суцям в Україні протягом багатьох століть.

КАРЛ XII



Карл XII стягнув свої війська до Полтави, а московські – збиралися на лівому березі Ворскли.

Московські війська підійшли на найближчу відстань до Полтави. Вони построїли свої редути і спираючись на них прагнули перемогти шведів контрредути.

Петро I за всяку ціну хотів звільнити від облоги Полтаву. «Пропоную вам, – писав Петро I до Меншикова, – два способи.

Перший – напад на Опішню, а другий – підійти з лівого боку під Полтаву і старатися послати туди людей і амуніцію».

Меншиков скликав воєнну раду. На ній вирішили послати генерала Беллінга, щоб форсував річку Ворсклу нижче Полтави і таким чином обійшов місто і напав на Опішню. В цей час генерал Гольц мав переправитися вище Полтави і вдарити на Будище. План не вдався. Шведи відбили напад московського війська з великими втратами. Всі свої сили вони згуртували під Полтавою.

Меншиков пішов на обман. Начебто готується переходити Ворсклу в одному місці, а переправляв

Головіна в іншому.

4 червня прибув під Полтаву з підкріпленнями сам Петро I. З прибуттям царя становище шведів і козаків помітно погіршилося. Петро I привів нові свіжі сили, артилерію, амуніцію і провіант. Під його рукою було тепер 80 тис. війська. Крім того, підійшов Скоропадський зі своїми козаками, Довгорукий з шістьма кошами і з 4 тисячами калмиків і волохів. Таким чином Петра I армія складала тепер близько сто тисяч воїнів проти значно меншої армії Карла XII й Мазепи.

Генерал Левенгаупт прохав Карла XII Полтаву лишити і всіма силами вдарити по московському війську. Тим більше, що військо Петра I готувалося до переправи через Ворсклу. Такий несподіваний удар міг би увінчатися успіхом – так думав Левенгаупт.

Карл XII побажав самому переконатися чи правда, що московське військо збирається переходити Ворсклу.

Виїхавши на розвідку, генерал Левенгаупт побачив, що вони далеко відбилися від свого табору. Царські солдати почали густо стріляти. Левенгаупт повалився з коня. Кінь під ним був вбитий.

Карл XII і його супровід повернулись назад. Назустріч їм їхав відділ трабантів, яких вислали з табору в розшуках за королем.

А кулі продовжували свистіти. Одна з них попала Карлу XII в ліву п'яту, перебила зап'ясток, пройшла підошвою і застрягла між пальцями. Карл XII був блідий, але міцно тримався в сідлі.

Та з ним було дуже погано. В таборі оголошували бюлетені, що король легко поранений і що рана добре гоїться. Але було зовсім навпаки.

Але і поранений Карл XII не зрікався наміру добути Полтаву. Це диктували його впертість характеру і бажання будь-що досягти поставленої мети.

21 червня 1709 року, по старому стилю, царська

армія була вже на правому боці Ворскли, Карл XII розпочав черговий штурм Полтави. Були зроблені підкопи під вали. Проте комендант Полтави полковник Келлін встиг погасити підпалений гніт до порох. Карл XII був розчарований неуспіхом, але дав наказ на другий день розпочати рішучий приступ. Бій тривав до другої години ночі, а вже о 3 годині все розпочалася наново. Дуже багато загинуло захисників Полтави, але і шведів загинуло не менше. О 4 годині ранку шведи й запорожці відступили.

Тепер Карл XII став готуватися до рішучого бою з Петром I. Одна з найбільших і найважливіших битв в історії Європи того часу стала неминучою.

Петро I хотів відтягнути битву до 29 червня, тобто до дня свого народження. Перевага в людях була на боці Петра I, однак Карл XII хотів прискорити битву і вирішив розпочати її 27 червня.

Петро I напередодні битви об'їздив свої полки, збирав офіцерів і солдатів і всіляко наголошував їм на необхідність перемоги, про те, що Росія чекає від них подвигу і буде завжди пам'ятати про своїх героїв.

Російським військам було зачитано знаменитий бойовий наказ: «Воїни! Прийшов час, котрий рішити має долю Росії. Не гадайте, що б'єтеся за Петра, лиш за державу, доручену Петрові, за свій рід, за Батьківщину, за православну віру і церкву. Не бійтеся слави непереможного ворога, бо ви його не раз вже перемагали. Майте в бою перед очима Бога і правду, на Бога всесильного в боях уповайте, а про Петра знайте, що життя йому не дороге, щоб тільки Росія жила в щасті і славі для вашого добра!».

КАТЕРИНА ІІ І ЧЕРКАЩИНА

Коли князь Григорій Олександрович Потьомкін облаштував відвойовані Причорномор'я і Таврію, він захотів показати, чого він досягнув імператриці Катерині ІІ.

Потьомкін довго умовляв свою володарку відвідати завойовані землі. І нарешті цариця погодилася. На початку січня 1787 року вона розпочала свою



мандрівку. Як пролягав її маршрут? До Києва зимовим санним шляхом, а весною відправитися на спеціально збудованих семи галерах по Дніпру до Кременчука. Потім на візках в Новоросійський край і Таврію.

Потьомкін організував подорож Катерини ІІ на найвищому рівні. Нічого не шкодувалося. Санний поїзд цариці розтягнувся на декілька кілометрів.

На всьому шляху Катерини ІІ обабіч дороги стояли війська. На кожній зупинці поїзд Катерини ІІ чекали понад 600 коней. А коли цариця зупинялася на ночівлю, то її чекали щойно збудовані і розкішно обладнані тимчасові дерев'яні палаци.

На всьому шляху царицю зустрічали іконами, хлібом-сіллю мешканці з навколишніх сіл. Поміщики підносили пам'ятні адреси.

29 січня 1787 року Катерина II досягла Броварів. Це зовсім недалеко від Києва. Тут на її честь влаштували гарматний салют, феєрверк. Катерину II щоденно запрошували на пишні прийоми, які на її честь влаштувала українська знать!

10 квітня 1787 року почалися збори Катерини II до річкової мандрівки. 22 квітня 1787 року сім галер та 800 різних човнів з 3 тисячами матросів на веслах взяли курс на Канів. І вже 25 квітня вранці флотилія Катерини II підійшла до берегів Канева.

Тут її зустрів польський король Станіслав Август. Чому саме тут? А тому, що Канів належав тоді Польщі.

Катерина II не бажала зустрічатися з польським королем і його свитою в Каневі. Чому? Тому, що вона знала, що король буде просити військової допомоги для зміцнення свого становища. І тому вона запросила Станіслава Августа на галеру „Дніпро”. Король польський очікуваної допомоги не дочекався.

Ввечері над Каневом на честь Катерини II був святковий салют. Станіслав Август чекав на цю зустріч два місяці і витратив понад три мільйони рублів. Пишний був бал, але імператриці на ньому не було.

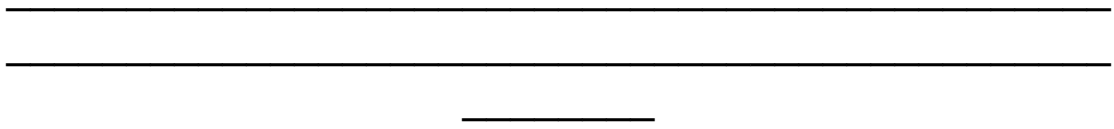
26 квітня 1787 року вранці флотилія залишила Канів. Катерина II милувалася природою, вона чула мелодійні українські пісні, мило посміхалася, коли парубки пускалися в танок. Наступна зупинку Катерини II була в Мошнах. Були дзвони, зустрічі, вручали хліб-сіль, співали молебні „во славу матушки цариці.

На третій день після чарівного Канева показалися Черкаси. Народ радо вітав свою „матушку”. Вона дуже хотіла пристати до берега, але цього не сталося тому, що численні перекази заважали великим галерам пристати

до черкаського берега.

І все ж таки Катерина II потрапила до Черкас. Коли вона поверталася назад, то її поїзд проїжджав через Кам'янку і Смілу, і Катерина II захотіла подивитися на Черкаси, які вона бачила з дніпровських вод.

Катерина II повернула. Від Сміли до Черкас вона побачила чисельні руїни і згарища. Це все залишили у 1768 році гайдамаки. Вони спалили фортецю і більшу частину Черкас. Побачивши це Катерина II не захотіла візджати до Черкас і поїхала далі. А місто Черкаси повільно піднімалося з руїн.



ЗОЛОТО ІВАНА МАЗЕПИ



Коли помирав Іван Мазепа він більш всього турбувався про збереження своїх багатств. Він не довірив їх навіть тим людям, які його постійно оточували.

Мазепа довіряв тільки своєму племіннику Андрію Войнаровському – зовсім молодій людині і єдиному спадкоємцю гетьмана, який не мав прямого потомства.

Андрій Войнаровський не користувався популярністю серед мазепинців і міг розраховувати на захист

тільки шведського короля.

Мазепа не збирався помирати і тому не склав заповіт на свої цінності. Ця людина слугувала двом польським королям, одному турецькому султану, російському царю і шведському королю і його Бог взяв до себе у ніч з 21-го на 22-е вересня по старому стилю, тобто з 5-го на 6-е жовтня по новому у м. Бендерах.

Після смерті Мазепи його будинок був опечатаний місцевою турецькою владою. Але Карл XII наказав передати все що знаходилося у будинку

Войнаровському. Турки так і зробили. Бочки і мішки з золотом перенесли на квартиру Войнаровського.

Однак, старшина на чолі з генеральним писарем Орликом заявила, що скарби Мазепи – не його особисте, а це державна казна України. На це багатство вони всі мають право.

Орлик і його співвітчизники звернулися до короля Карл XII, щоб він вирішив кому належить багатство Мазепи. Сам шведський король також був в скрутному становищі, втративши армію і честь.

Історик Любомир Винар дослідив справу про спадок Мазепи. Орлик і його співвітчизники хотіли мати весь скарб у себе. Вони наголошували, що Войнаровський не законно присвоїв собі все багатство гетьмана. Старшина звинуватила Мазепу, що він не розрізняв межу між особистим скарбом і державним. Його почали звинувачувати у тому, що у 1687 році він отримав пост гетьмана, підкупивши фаворита царівни Софії: «Мазепа без згоди Запорозького Війська передав багато сокровищ гетьмана Самойловича до Москви князю Голіцину за надання йому гетьманства».

Також Орлик і його прихильники говорили, що Мазепа купив за 3 тис. дукатів, які переслав до Москви князю Меншикову, титул князя Римської імперії (тоді так називали Австрію). І якщо Войнаровський поверне багатство Мазепи, то старшина відмовляється обрати нового гетьмана. Це було фарсом.

Що ж зробив Карл XII? Він заявив, що всі гроші і коштовності, які знаходилися при Мазепі, належать Войнаровському. Він розумів, що «мазепинці» все одно оберуть гетьмана. Якщо ж король поверне багатство старшинам, то сам залишиться без грошей.

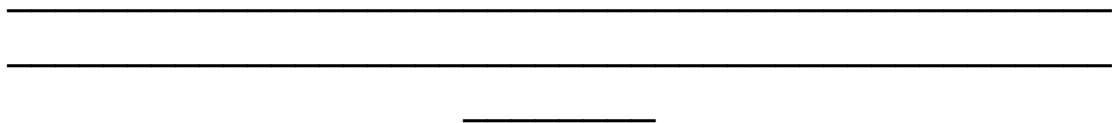
А чому ще Карл XII взяв сторону Войнаровського? По-перше, той скакав від радощів. По-друге, із-за вдячності давав королю у позику скільки б той не

попрохав. І по-третє, його політична і військова неміч, не давала йому ніякої можливості наполягати на швидкому поверненні кредиту.

Позика була отримана Карлом XII під 6 відсотків річних – всього на суму 305533 шведських плятера (кожен плятер рівнявся двом талерам). Це та сума, яка була віддана королю Швеції, відсотки за 13 років на суму 238290 плятерів, вказаних у вимогах, які висунула в 1722 році «дружина» Войнаровського.

Швеція боржник України і причому сума доволі значна. В 1709 році це було 611 тис. 66 талерів. А все це давалося під 6 відсотків річних. Таким чином, на сьогодні борг Швеції складає 11610254 талерів. Кожен чистий шведський талер нараховує 28 грамів чистого срібла. Тобто сріблом Швеція повинна 325087 кг і 112 гр. Один грам срібла коштує 50 центів по курсу Національного банку. Якщо ми переведемо у долари США, то вимальовується така сума: 169 млн. 633 тис. 783 долара.

А як повернути вкрадені гроші у нашого народу? Тільки мабуть через міжнародний суд. Як би там не було, а гроші все рівно треба повертати.



БАТУРИНСЬКА ТРАГЕДІЯ



А що трапилося на початку листопада 1708 року у Батурині? Чому пала «першокласна фортеця», яка була озброєна аж 315 гарматами і захищалась

«високо-ідейним» гарнізоном, із мазепинських гвардійців-сердюків? Це була відбірна частина військ Мазепи. Її набирали із всілякої вольниці, часто із українських поляків і волохів. Ці вояки захищали місто і його укріплення з хоробрістю і відвагою.

Слід при цьому зазначити, що відомості про Батуринську трагедію наші сучасники черпають лише з одного джерела – «Історії русов», авторство якої приписують малоросійському шляхтичу Григорію Полетико.

«З Білорусії – пише (фактично анонімний – М.Б.) автор «Історії русов», відряджений Меншиков з корпусом і його козаками в Малоросію для попередження армії короля шведського і не дати знищення резиденції гетьманського міста Батурина, який зберігає багато запасів і арсеналів національних...

Мазепинські війська захищали місто з хоробрістю і відвагою... Рови міські наповнювалися трупами з обох сторін...Коли настала ніч і темрява російські війська відступили від міста і перейшли річку Сейм для повернення назад».

Меньшиков писати не вмів, але секретарю диктував дуже гарно. Рішення взяти Батурин було прийнято 30 жовтня, після того, як Петро I дізнався про перехід Мазепи до шведів. На другий день вже Меньшиков був під гетьманською столицею. Він вів переговори з залишеними Мазепою сердюками, але вона тягнули час. Серед захисників не було одностайності. Більшість солдатів батуринського гарнізону складали не українці, а поляки і молдовани (їх в ті часи звали волохами). На чолі їх стояв німець з Саксонії Кенигсен. У фортеці був і полковник Іван Ніс. Саме він показав Меньшикову таємну хвіртку через яку російські солдати і потрапили у фортецю. Коли російські війська тихенько на світанку ввійшли до Батурина, сердюки були геть п'яні і міцно спали. Чому так трапилось? Відсутність дисципліни і елементарна недбайливість сторожів зробили Батурин легкою здобиччю Меньшикова. Гетьманська столиця пала.

Сердюки були знищені. Вони були огидні українському народові, про цих найманців ніхто не жалкував.

Микола Костомаров у своїй праці «Мазепа» писав про поведінку мазепинських сердюків за декілька років до батуринських подій у Польщі: «Ці люди не зустрічали неприятеля, але кожного мирного мешканця обдирали, не розбираючись у званні. Вони забирали пивні і горілчані котли, видирали бджіл у пасіках і обварювали їх кип'ятком, підпалювали хати без всякого приводу, знищували тварин». Ось як вели себе мазепинські «захисники вітчизни».

На кому лежить вина за батуринський погром? Безперечно на Мазепі. Йому необхідно було особисто очолити оборону фортеці, натомість він зник з міста і втік до Карла XII. На нашу думку, Мазепа двічі зрадив. По-перше, Петру I, якому присягав на вірність і, по-друге, батуринців, не спитавши їх волі, перейшовши на бік шведів.

Існує такий міф. Начебто Меншиков взяв Батурин, наказав зробити плоту і на них поставив шибениці і пустив по річці Сейм. Ну що тут сказати? По-перше, Сейм тече такими місцями, що там немає кого лякати. По-друге, Сейм впадає в Десну, а ближчою фортецею був Чернігів. Там були російські війська. Ось і зробіть висновок, яка необхідність була Меншикову це робити?

“КОНСТИТУЦІЯ” ПИЛИПА ОРЛИКА



У квітні 1710 року на козацькій раді під Бендерами замість померлого Івана Мазепи гетьманом було обрано генерального писаря Пилипа Орлика. Але необхідно підкреслити одну важливу деталь – обрання

гетьмана пройшло з дозволу короля Карла XII. Пилип Орлик весь час знаходився біля хворого Івана Мазепи. Новому гетьману було 38 років.

При обранні Пилипа Орлика гетьманом, він оприлюднив основні пункти подальшого гетьманування. Ці пункти знову ж таки (про що сьогодні воліють не згадувати) були власноруч завізовані Карлом XII. Документ цей називався “Договір і постанова між гетьманом Орликом і військом Запорозьким”.

Палкі національно налаштовані історики назвали цей договір конституцією. І почалися різні хвалебні епітети на адресу так званої конституції. Вона найперша в Європі, найдемократичніша і найрозумніша конституція! Але що ж означає сам термін “конституція”? А чи немає тут перекручення історичної правди і самозакоханості?

Необхідно також підкреслити, що в публікаціях ряду сучасних публіцистів-псевдопопуляризаторів без посилань на будь-які джерела зустрічаємо ще одну назву

цього документу: “Правовий уклад та конституція прав і вольностей війська Запорозького”.

Тому цілком правомірно виникає запитання а чи була насправді конституція? На нашу думку, ні!

Так, не можна не зазначити, що ознаки демократизму в управлінні тим договором передбачалися. Але чим вони були викликані? А тим, що Іван Мазепа повністю узурпував владу, а це не подобалося навіть старшинам не кажучи вже про козаків.

Що реально містили ті пункти?

Перший пункт передбачав, що гетьман зобов’язується, як тільки Україна визволиться від Москви, зберігати у Вітчизні свою православну віру. Він заборонить чужинцям, особливо іудеям, проживати в Україні.

Другий пункт передбачав, що з допомогою короля Швеції гетьман буде обороняти козацькі права і вольності, розширювати кордони малоросійські, постійно домагатися видачі росіянами полонених козаків.

Третій пункт передбачав, що король Швеції буде мати титул протектора України. І цей титул буде передаватися його спадкоємцям.

Четвертий пункт передбачав, зберігати вічну приязнь з ханом кримським.

П’ятий пункт передбачав, що при підписанні мирної угоди Швеції з Росією, Швеція буде домагатись знесення збудованих Москвою фортець біля Дніпра, а також повернення Трахтемирова, Переволочної і Колеберди.

Що ще передбачалося договором? Тричі на рік повинні були скликатися „генеральні ради” для вирішення найголовніших питань управління. Вказувалися дні скликання: це Різдво, Великдень і

Покрова.

Без рішення генеральної ради гетьман не мав права визначити зовнішню політику і головне розпоряджатися військовим скарбом. Ось як керував Україною Іван Мазепа, через що Пилипу Орлику і прийшлося брати на себе такі зобов'язання.

КОЛІЇВЩИНА



Велике національно-визвольне повстання проти польського гніту в Правобережній Україні навесні – влітку 1768 року, – Коліївщина, стала найвищим етапом довготривалого (десятки років!) гайдамацького руху. Слово «гайдамак» від тюркського – «гайде!», означає «тікай!».

Доречно сказати, що повстання 1768 року мало власну назву – Коліївщина. Таку назву воно дістало від слів «колотити» або «колії». Здебільшого зброєю, яку використовували повстанці, були довгі списи.

В лютому 1768 року під тиском російського уряду польський король С. Понятовський підписав трактат про формальне зрівняння у правах з католиками віруючих православної і протестанської церков. У відповідь невдоволена шляхта у м. Барі на Поділлі створила Барську конфедерацію. Конфедеранти почали катувати і грабувати українське населення, руйнувати православні церкви і монастирі.

Російський уряд послав на православну Україну

військо для боротьби з конфедерантами. Це дало привід до розповсюдження чуток, що ніби-то цариця Катерина II видала «Золоту грамоту» про знищення панування польської шляхти. Все це стало приводом до бурхливого розгортання гайдамацького повстання на Правобережній Україні.

Навесні 1768 року Максим Залізняка з'явився в урочищі Холодний Яр під Чигирином. Він зібрав загін повстанців, які обрали його своїм полковником. Повстанці вирушили у похід. Вони захопили Жаботин, Смілу, Черкаси, Богуслав, Канів, Лисянку. На початку червня 1768 року повстанське військо наблизилося до Умані. Це місто належало магнатові С. Потоцькому. Шляхта проти гайдамаків вислала полк надвірних козаків на чолі з уманським сотником І. Гонтою. Але цей загін негайно перейшов на бік М. Залізняка.

Рада повстанців обрала Максима Залізняка гетьманом і князем смілянським, а Івана Гонту – полковником і князем уманським. Гайдамацьке військо було поділено на 16 сотень на чолі з сотниками. Повстання загрожувало перекинутися на Лівобережну Україну і на Запоріжжя.

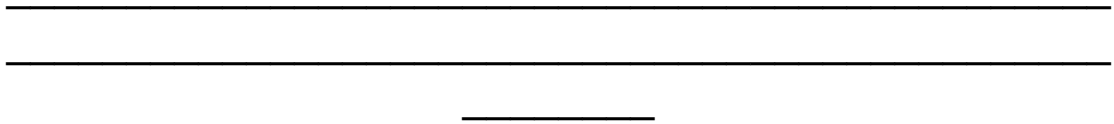
Російський уряд спершу спокійно спостерігав за повстанням гайдамаків і навіть вислав на Правобережжя своїх людей, щоб вони підбурювали гайдамаків. Але коли царські чиновники побачили, що гайдамацький рух набув великої сили, вони вирішили знищити гайдамаків. Чому? А тому, що з'явився страх. Як гайдамаки заволодіють Правобережжям, то візьмуться й за Лівобережжя.

У другій половині червня 1768 року російські війська разом з польськими загонами розпочали каральні акції проти гайдамаків. 26 червня російські частини оточили табір повстанців і схопили І. Гонту та С. Неживого.

Гайдамаки були роззброєні. Однак остаточно повстання було придушене тільки в квітні – травні 1769 року.

Шляхта, бажаючи помститися, чинила гайдамакам нелюдські муки. І. Гонта був страчений. М. Залізник був засуджений до тілесного покарання і до заслання на каторгу до Нерчинська.

Справедлива боротьба гайдамаків відіграла значну роль у формуванні національної свідомості українського народу.



ЦЕНТРАЛЬНА РАДА



4 березня 1917 року у Києві в клубі «Родина» відбулося зібрання представників ліберально-демократичних і соціалістичних сил, а також представників духовенства, культурно-освітніх, наукових, студентських організацій. На цьому зібранні з'явилася ідея про створення громадського об'єднання національних сил – Центральна Рада. Вона повинна була очолити національно-визвольний рух.

7 березня було обрано керівництво Центральної Ради. Її головою обрано (правда заочно) Михайла Грушевського. Він тільки 12 березня 1917 року повернувся з Москви.

Українська Центральна Рада зробила перший крок до своєї легітимізації – звернулася з офіційним листом до Тимчасового уряду. У ньому висловлювалася надія на те, що у вільній Росії будуть гарантовані права українського народу.

9 березня 1917 року Центральна Рада звернулася до українського народу з «Маніфестом». У ньому вона сповіщала про падіння монархії і закликала будувати нове життя.

Партії, які входили до Центральної Ради вірили в можливість одержання національно-територіальної автономії України. Цього вимагали багатомільйонні мітинги і демонстрації.

19 березня 1917 року у Києві відбулася багатотисячна демонстрація. Вона проходила на Софійській площі під синьо-жовтими прапорами. Ініціатором була Центральна Рада. Виступив Михайло Грушевський, який закликав боротися за автономію України. Регіональні селянські з'їзди упродовж квітня-травня 1917 року підтримували курс Центральної Ради на національно-територіальну автономію України. Це був її значний політичний успіх.

В цей же час з березня 1917 року в армії і на флоті почався стихійний процес формування українських частин. Центральна Рада підтримувала створення українських полків. У травні 1917 року вже було українізовано велику кулкість військових частин. Тому постало питання про загальний орган керівництва ним.

5 – 8 травня 1917 року в Києві проходив перший Український військовий з'їзд. Він ухвалив курс Центральної Ради на утворення національних військових формувань, закликав солдат і офіцерів бути дисциплінованими, не допускати дезертирства.

10 червня 1917 року Центральна Рада видала один з перших своїх програмних документів – «Універсал УЦР

до українського народу, на Україні й поза Україною суцього» (I Універсал УЦР). В ньому зазначалося про намір досягнення автономії. Центральна Рада засудила політику Тимчасового уряду Росії, який зволікав із наданням Україні автономії. Це був ще один політичний успіх Центральної Ради.

3 липня 1917 року Центральна Рада опублікувала II Універсал. В ньому про автономний лад в Україні йшлося лише як про намір і містилося зобов'язання, що цей крок буде узгоджено з Установчими Зборами Росії. До складу Центральної Ради увійшло 18 представників неукраїнських організацій. 25 липня 1917 року вони взяли участь у роботі Малої Ради. Проти II Універсалу виступив один з перших українізованих полків (4 – 6 липня 1917 р.). Після цього морально-політичний клімат в Україні був надзвичайно складним.

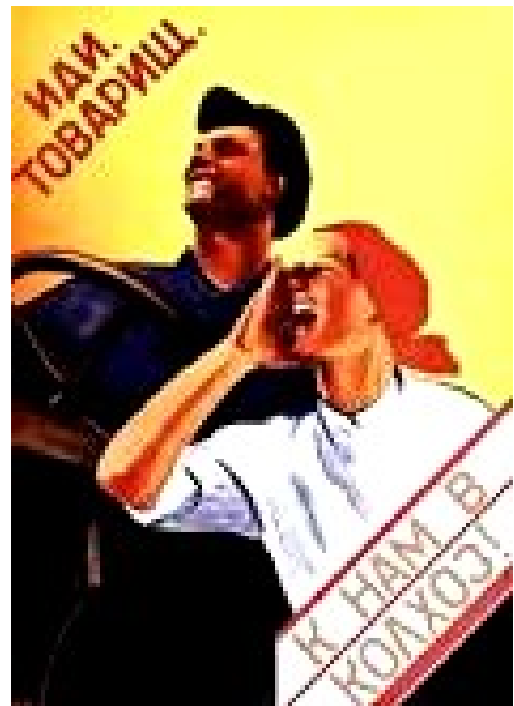
7 (20) листопада 1917 року Центральна Рада прийняла III Універсал, він проголошував створення Української Народної Республіки. Це був найбільший політичний успіх в її діяльності. Проголошення III Універсалу стало визначною історичною подією, яка ознаменувала відродження української державності.

9 (22) січня 1918 року Мала Рада ухвалила IV Універсал. Він проголошував повну незалежність України. Центральна Рада звернулася до Народу України з відозвою. Вони підкреслювали, що чотири роки лютої війни знесли наш край і його людність. Товари не виробляються. Заводи не працюють. Залізниці розхитані. Гроші знецінюються. Хліб зменшується, насуває голод.

А яке історичне значення IV Універсалу? Воно загальновідоме. Проголосивши Україну незалежною державою, він завершив процес складного, суперечливого розвитку українського національно-визвольного руху, який відкинув ідеї автономії та федерації.

КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ

Ведуче індивідуальне господарювання селянство, на думку Сталіна та його прибічників, не могло бути основою нової соціалістичної держави. Вони чинили опір ліквідації приватної власності на засоби виробництва. Селянство не погоджувалося добровільно віддавати свою землю державі. Ще у роки громадянської війни більшовики хотіли провести колективізацію, створити



колективні селянські господарства. У них селяни повинні були спільно працювати на загальній землі. Однак, одностайний опір селянства змусив більшовиків на час відмовитися від колективізації і піти на запровадження нової економічної політики. Її засади базувались на ринковому господарюванні.

Однак, наприкінці 20-х років нову економічну політику згорнули, а ідея колективізації сільського господарства знову вийшла на перший план. Індустріалізація, рішення про яку було прийнято у 1927 році, передбачала вже невдовзі колективізувати в УРСР до 30% селянських господарств.

Коллективні господарства (колгоспи) мали стати основним джерелом фінансування індустріалізації. В одноосібному селянському господарстві урожайність була дуже низькою. Чому? А тому, що селяни не мали техніки і належної кількості тяглової сили. Як наслідок – земля оброблялася неякісно.

Бідні селяни добровільно йшли в колгоспи. Вони надіялись отримати техніку і значні економічні пільги. Середняки і заможні селяни були проти колективізації. Вони не хотіли віддавати землю, свою худобу та інвентар. Але у 1929 році влада розпочала насильницьку форсовану колективізацію.

У постанові ЦК ВКП(б) від 5 січня 1930 року колективізацію в Україні планувалося закінчити восени 1931 року або навесні 1932 року.

У лютому 1930 року генсек ЦК КП (б)У С. Косіор надіслав листа до місцевих парторганізацій під гаслом «Степ треба цілком колективізувати за час весняної компанії, а всю Україну – до осені 1930 р.»

У 1930 році був опублікований Примірний статут сільськогосподарської артілі «як перехідної до комуни форми колгоспу», масово почали усупільнюватися вся худоба і навіть птиця.

Це викликало масовий опір селянства. Сталін тимчасово відступає. Видається постанова ЦК ВКП(б) «Про боротьбу з викривленням партійної лінії в колгоспному руслі», в якій він перекладає вину з себе на виконавців його волі. Селяни почали виходити з колгоспів. Однак політикою збільшення податків влада знову прискорила колективізацію. Великими податками обкладалися «одноосібники», а колгоспники мали податкові пільги. І як результат, до кінця 1932 року в Україні під жорстким тиском було колективізовано майже 70 відсотків господарств, які охоплювали понад 80% посівних площ.

Фактично вже у 1934 році колективізація в Україні була завершена. Селяни вступили в колгоспи, і влада дістала можливість брати із села все. Кошти, які були вилучені у селян, дали можливість профінансувати індустріалізацію.

Колективізація –це повне відчуження селян від результатів їх праці. Вона створила економічний фундамент тогочасної радянської системи.

ГОЛОДОМОР



З сивої давнини і на превеликий сум до наших днів люди часто не уникають можливості вирішити питання з сусідами, знищити їх, щоб забрати їх їжу, землі, корисні копалини.

Перші відомі історії документально зафіксовані геноциди – знищення асирійськими царями населення міст і країн, які чинили опір загарбникам. Це було у IX – VII ст. до нашої ери. І зараз неможливо встановити кількість жертв, але можна з певністю сказати, що лише на Близькому Сході було знищено 120 тисяч чоловік за 200 – 300 років. Тоді на планеті населення не перевищувало 10 млн. чоловік.

Фактично історія людства пам'ятає тільки два чисті політичні геноциди. Це геноцид вірмен у 1894 – 1923 р., апокаліптичний пік якого прийшовся на 1915 – 1917

роки. І другий геноцид – холокост.

Коли почався вірменський геноцид? Майже відразу після того, як у 1878 році у ході в Сан-Стефанських мирних переговорів було поставлено питання про самоуправління так званої Західної Вірменії. Турки не хотіли втратити велику частину Малої Азії, яку заселяли вірмени.

Перші вірменські погроми прокотилися у 1894-1896 рр. Загибло 300 тис. чоловік. Потім на деякий час все стихло, але з початком Першої Світової війни, після того як турецька армія зазнала поразки на кавказькому фронті турецький уряд не бажаючи, щоб вірменське питання знову було поставлено на порядок денний знову повернувся до практики геноциду. Масштаб знищення вірмен був таким, що рахунок йшов на мільйони.

А що ж холокост? Багато про нього написано. Загибло шість мільйонів євреїв. Зоологічна ненависть Гітлера по відношенню до євреїв стала самим немотивованим геноцидом в історії людства.

Зараз ми стикаємося зі спробою політизувати і українську історію. Робилося і робиться спроба представити голодомор 1932 – 1933 років геноцидом української нації.

Деякі історики, які на потребу безграмотним політикам не соромляться навіть стверджувати, що українській нації 140.000 років (Україна з'явилася раніше, ніж *homo sapiens*) нараховують понад 10 мільйонів жертв голодомору.

Але це ж нісенітниця! Якщо прийняти цю цифру, а потім згадати, що у Велику Вітчизняну війну 1941 – 1945 рр. загинуло біля 7 мільйонів українців, то тоді виникає питання: звідки ми взяли, якщо на 17 грудня 1929 року в Україні мешкало 29 мільйонів чоловік.

Таким чином за даними «трипільців-голодоморців» населення України (а це і росіяни, і німці, і греки, і євреї,

і молдовани) мали просто повмирати.

А де ж взялася цифра 10 мільйонів? Її дуже легко пояснити? Віктор Ющенко в одній з своїх «голодоморських лекцій» заявив, що українців загинуло більше, ніж євреїв. Це ж було на державному рівні і тоді історики-голодоморці це підхопили. Вони можуть нарахувати і 20 мільйонів.

Необхідно об'єктивно відноситися до таких страшних подій. Ось як пише ніяк не радянський автор Сергій Максудов «Потери населення СРСР». Він пише, що Україна втратила в голодомор 3,4 – 4 мільйони населення, СРСР в цілому – біля 8 мільйонів. Голодувало в основному населення центральних і східних областей. Області за Збручем в цей час знаходилися у складі Польщі.

Великий голод 1932 – 1933 років в СРСР був інструментом колгоспного будівництва, встановлення партійно-державної диктатури і економічної монополії на продукцію сільського господарства, остаточної побудови бази державного капіталізму, але ніяк не етноцидом українців як нації.

Від цього страшного лиха багато загинуло росіян, казахів, калмиків, татар, мешканців Північного Кавказу. Виходячи з цього Організація Об'єднаних Націй і ЮНЕСКО відмовилися визнати голодомор геноцидом українців, водночас справедливо назвавши штучним голод 1932 – 1933 років трагедією, кваліфікувавши його як злочин сталінського режиму проти власного народу.

А те, що роблять «трипільці-голодоморці», в рази перевищуючи кількість жертв є надругою над пам'яттю заморених голодом наших співвітчизників. А для чого це все робиться? А вони і не приховують своїх намірів. Хочуть потім вимагати від Росії, як правопріємниці СРСР «компенсації за голодомор». Абсурд!

ВЕЛИКА ВІТЧИЗНЯНА ВІЙНА 1941 – 1945 РР.



На сьогоднішній день в основному почали трактувати тему війни так: «Україна в роки Другої світової війни». На мою думку мабуть точніше було б так: «Україна у Другій світовій війні», Чому? А тому, що вона не сторонній свідок, а її учасник. І зовсім не знаходиться місця хоч би для згадки, що вона має також визначення Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 рр.

Двічі Герой Радянського Союзу Олексій Федоров про Велику Вітчизняну війну 1941 – 1945 рр. писав так:

«Ми назвали її (війну) Великою тому, що великою була наша мужність і великим гнів.

Ми назвали її Вітчизняною, тому, що захищали свою Вітчизну – найдорожче що у нас є.

Ми назвали її священною, тому що нічого святішого, ніж боротьбою за свободу Батьківщини, людство не знало.

Ми назвали її народною, тому що весь радянський народ піднявся на боротьбу».

Виповнився 71 рік від початку Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років. А це, в свою чергу, потребує принципової постановки питання: всі ключові проблеми, пов'язані з цією війною, в повній мірі осмислені науковим співтовариством і всі витікаючі висновки з неї зроблені людством. І необхідно підкреслити, що основ для їх спростування у нас немає.

Але все ще натрапляємо на безсоромну політизацію, намагання використати цей період і його події в партійних цілях, намагання політиків і далі нав'язати свої оцінки і судження, і разом з тим оцінювати Велику Вітчизняну війну 1941 – 1945 років як елемент втрати національного імунітету проти трагедії такого масштабу.

І як наслідок, вже біля 80 відсотків українських громадян мають поверхове уявлення про Велику Вітчизняну війну 1941 – 1945 рр., у тому числі, для долі свого народу.

Україна опинилася у центрі цих подій. Її територія стала ареною самих кривавих битв, в яких були задіяні основні сили ворога..

Повністю зайнята ворожими військами територія республіки стала об'єктом тотального знищення місцевого населення і військовополонених, нищівної експлуатації трудових і матеріально-сировинних ресурсів, грабежу історико-культурного і духовного

надбання нашого народу.

Гітлер зруйнував сподівання Сталіна на «довгу затяжну війну на Заході» і вимагав від свого генштабу планувати тільки блиц-операції по захопленню різних країн.

Гітлер йшов по Європі такими темпами:

Польща захоплена за 27 днів;

Данія – за 24 години;

Норвегія – за 23 дні;

Голландія – за 5 днів;

Бельгія – за 18 днів;

Франція – за 39 днів;

Югославія – за 12 днів;

Греція – за 21 день;

Крит – за 11 днів.

План «Барбаросса» планував досягти перемоги над СРСР за 177 днів з виходом на лінію Волга – Північна Двіна – Архангельськ. А трапилось так: на долю війни Німеччини і СРСР прийшло 1418 днів, або 62,8 % загальної протяжності Другої світової війни у Європі. Замість відведених Гітлером 177 днів.

Які були плани нацистів по відношенню до України? В своїй книзі «Моя боротьба» Адольф Гітлер писав, що як говорити «про нові землі у Європі, то в першу чергу погляд звертається тільки на Росію і підлеглі їй держави».

За день до початку Великої Вітчизняної війни Гітлер під час бесіди з Муссоліні висловив надію, що завдяки війні на Сході «буде змога забезпечити на тривалий час за рахунок України загальну продовольчу базу».

Німецькі економісти підраховали, що з окупованих територій Радянського Союзу щорічно можна буде вивозити в Рейх 10 – 11 млн. тон зерна, 40 тис. тон рослинних жирів, 260 тис. тон цукру, велику кількість

м'яса.

Для цього (Увага!!!) – у січні 1940 року Гітлер не криючись заявив, що для успішної реалізації політики просування на Схід необхідно знищити 30 млн. слов'ян. Останніх, згідно плану «Ост», передбачалося депортувати до Сибіру або перетворити у рабів німецьких колоністів.

Була видрукувана пам'ятка німецькому солдату де говорилося: «Жодна світова сила не встоїть перед германським натиском. Ми поставимо на коліна весь світ. Германець – абсолютний господар світу. Ти будеш вирішувати долі Англії, Росії, Америки. Ти – германець, як личить германцю, знищуй все живе, що чинить опір на твоєму шляху... завтра перед тобою на колінах стоятиме весь світ...».

До недавнього часу у літературі мова йшла про 250 спалених разом з їх мешканцями українських сіл. За даними останнього часу таких сіл було біля 350, причому це не остаточно.

1 – 3 березня 1943 р. у містечку Корюківка Чернігівської області каральний загін гітлерівських окупантів з особливою жорстокістю знищив майже 7000 мирних жителів. Корюківська трагедія стала самою страшною по кількості одночасних жертв з відомих розправ нацистів не тільки в Україні, але і в Європі. Не випадково Корюківська трагедія в матеріалах Нюнберського процесу визнана як саме велике масове знищення місцевого мирного населення на окупованій території за весь час війни.

По кількості жертв це трагедія далеко перевищує білоруську Хатинь, чехословацьку Лідіце, французький Орадур – всесвітньо відомі символи злочинів проти людства.

Після вигнання ворога із Києва в ньому нараховувалося 200 тис. жителів (до війни 900 тис.),

Одесі 200 тис. (з 600 тис.), Запоріжжі – 120 тис. (з 286 тис.).

Використання жінок і дітей на тяжких роботах, вивіз 2,4 млн. наших співвітчизників на примусові роботи до Німеччини, скорочення народжуваності, відсутність охорони материнства і дитинства також стали проявом геноциду.

На початковому періоді війни дуже скрутно було Червоній Армії, багато бійців і офіцерів (біля 3,5 млн.) потрапили у полон. З них повернулися на Батьківщину лише 1,2 – 1,5 млн. Не повернулося і біля 200 тис. громадян України, які були вивезені на роботу до Німеччини. Всі вони загинула від хвороб, тортур, голоду, непосильної праці.

В цілому військові втрати України оцінюються в 2,5 млн. чол., цивільні – 5,5 млн. чол.

У книзі «Бессмертие. Книга Памяти Украины» автори вважають, що ця цифра може досягнути – 10 млн. За різними оцінками, людські втрати України досягають від 30 до 40 % загальносоюзних втрат. Як бачимо, ми до цих пір не знаємо достеменно скільки жителів забрала в Україні ця страшна війна.

Крім того, Україна понесла економічних збитків на загальну суму в 285 млрд. крб.

У ході війни було зруйновано 16 тис. промислових підприємств, у тому числі 599 машинобудівних, понад 28 металургійних, 26 хімічних заводів. Україна практично втратила вугільну, хімічну, суднобудівну, літакобудівну, верстатобудівну галузі.

Україна втратила за роки війни майже 57 тис. тракторів, 25 тис. комбайнів, 3 тис. сівалок, 17 тис. молотарок, 46 тис. плугів, 5 тис. автомашин, 3,9 тис. будівель виробничого призначення, 6,4 тис. тваринницьких ферм.

Від бойових дій постраждали тисячі сіл, 714 міст і

селищ міського типу, понад 3 млн. будинків, 540 тис. надвірних споруд. Без житла залишилося майже 10 млн. громадян республіки.

В ході війни окупанти повністю знищили 8 тис. медико-санітарних закладів, понад 500 лікарень, 200 пологових будинків, 1000 поліклінік і амбулаторій, 600 консультаційних пунктів. Частка УРСР в загальних втратах системи охорони здоров'я країни складала 47 % (2 млрд. 764 млн. крб.)

P.S.

Зараз все більше пишуть про те, що Радянський Союз хотів напасти на Німеччину, але не вийшло тому, що німці виявились кмітливішими. Це стверджує і такий собі христопродавець Віктор Суворов.

Це суцця брехня – осоружна і бридка. На цьому була побудована вся пропаганда як Гебельса, так і неонацистів. Гітлер не збирався поїти нас пивом. Всі повинні знати, що згідно плану «Ост» слов'яни в ієрархії Гітлера стояли рівно на пів сходинки вище євреїв і також були нелюдьми. Спочатку євреїв відправляли в газову камеру, а потім за ними і слов'ян.

Ми за 21 рік нашої української незалежності напридумували багато небилиць. Багато хто забув або і взагалі не знають, що завдання генерального плану «Ост» в тому, щоб звільнити життєвий простір і масово виселити всіх слов'ян у Сибір. Наші землі мали бути звільнені для німецьких колоністів. І ще! Великі міста повинні були бути огорожені колючим дротом, щоб народ там просто вмирав.

На фронтах були діти радянських керівників: три сини Сталіна (два рідних – Яків і Василь, а також прийомний – Артем Сергіїв), старший син Хрущова Леонід (військовий льотчик, загинув у 1943 році). Воювали сини «сталінського наркому» Анастаса Мікояна – Степан і Олексій.

Зараз дуже багато пишуть про те, що без допомоги Заходу ми б нічого не добилися. У 1941 році все йшло не на нашу користь. Червона Армія відступала. Однак тільки в боях під Єльнею з 30 серпня по 8 вересня 1941 року на маленькому відрізку фронту загальні втрати німецької армії за даними німців, склали 45 тис. 774 чоловік. Рівно стільки складали втрати гітлерівського вермахту окупація Бельгії, Голландії, Франції і знищення англійських експедиційних сил у Франції.

Тому Захід і називає ту війну Другою світовою, а ми – Великою Вітчизняною. Втрати СРСР – 26, 7 млн. чоловік, Англії, яка виступила проти фашистів на два роки раніше нас – 326 тис., Франції – 250 тис. У Норвегії – шість тисяч загинуло, у Данії – 40 чоловік.

Серед великої кількості неправди про Велику Вітчизняну війну 1941 – 1945 рр. самий головний міф про те, що перемога була даремною. Але так можуть вважати тільки недруги своїх країн і свого народу.

ПРО ГЕРОЇЗМ



В щоденнику німецького солдата, який воював під Сталінградом читаємо, що 23 серпня 1942 року його батальйон вийшов до Волги. До Волги метрів 500. Завтра ми будемо на тому березі і війна закінчена. 3 вересня. Дуже великий вогняний опір, не можемо подолати ці 500 метрів. Стоїмо на кордоні якогось хлібного елеватора. 6 жовтня. До елеватора неможливо підійти. Наші втрати склали понад 30 відсотків. 10 жовтня. Звідкіля беруться ці росіяни? Елеватора вже немає, одна пилюка – але кожного разу, коли ми до нього наближалися, звідти починається стрілянина. Від нашого батальйону залишилося 100 чоловік. Прокляття! В елеваторі ми нашли вбитими росіян. Неможливо повірити – всього 18 трупів»...

Ось ще один приклад. На цей раз із Вітчизняної війни 1812 року. Генерал Микола Раєвський підняв солдат в атаку, взяв за руки двох своїх синів-підлітків (одному було 10 років, а другому – 14 років) Олександра і Миколу вийшов з окопу у повний зріст – під шрапнель...

Декілька хвилин тому солдати боялися підняти голову від землі, почали плакати і кинулися «за баріном» – у штикову.

До речі, генерал Раєвський і його сини у тому бою залишилися живими.

Що можна сказати по відношенню до цього вчинку? Ним тільки можна захоплюватися.. Діти одного із самих багатих людей жили не в його маєтках (один з них був розташований в м.Камянка), а служили у війську.

Таких, як генерал Раєвський – один на мільйон, хто так міг би поступити.

А ось зовсім протилежний приклад. Якщо ви подивилися кінофільм «Тіні зникають опівдні», то ви зробите оцінку такому факту, що батько вбиває свого сина. За що? Федя (так звали сина) боєць Червоної Армії – патріотично налаштована особистість. Устим (батько) – людина, яка всіма фібрами душі ненавидить радянську владу. І коли вони зустрічаються (Федір був поранений), то у них відбулася суперечка, яка закінчилася тим, що Устим застрелив Федора.

ДОПОМОГА НАЦИСЬКІЙ НІМЕЧЧИНІ КРАЇНАМИ ЄВРОПИ



Кожного року 22 червня виповнюється чергова річниця з початку Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Чим далі відходить цей день в історію, тим більшою стає відповідальність нащадків за збереження його пам'яті народній. Адже все гучніше чуються голоси злісних невігласів, які хочуть переконати нас у тому, що внесок Радянського Союзу у Перемогу над фашизмом мінімальний. При цьому вони замовчують те, що практично всі країни Європи за винятком Великобританії, робили свій внесок у зміцнення гітлерівської армії, працювали не для її розгрому, а прямо навпаки.

Країни, які окупував Гітлер, завжди виставляли себе жертвами. Прийшов фашизм, захопив нас і ми нічого не могли зробити проти нього. Працювати змушували під страхом жорстоких покарань, морили голодом.

А як було насправді? Не так для багатьох європейців було вже й погано. У більшості окупованих європейських країн робітники працювали, отримуючи заробітну плату і пили пиво після роботи.

Візьмемо для прикладу Чехословаччину, яка до Другої світової війни забезпечувала 40 відсотків світової торгівлі зброєю і військовою технікою. Її танки були кращими у Європі. Чехословацька армія – єдина у світі була повністю озброєна автоматами. І ця країна без єдиного пострілу здається Гітлеру. Тут Німеччина у своє розпорядження отримала відомі заводи: «Шкода», «Польді», «Зброївка». А чехи почали дуже гарно працювати на нацистів.

Полковник танкових військ вермахта Гельмут Ритген підкреслював: «Без чеської військової промисловості і чеських танків у нас не було б чотирьох танкових груп, що зробило б неможливим напад на Радянський Союз».

Необхідно підкреслити, що заводи завжди працювали безперебійно. На них ніколи не було жодного акту саботажу або спеціально спланованих пошкоджень устаткування.

Візьмемо інший приклад. Самі різні гармати, боєприпаси, бронетехніка, літаки, кулемети, міномети, протитанкові пушки регулярно надходили вермахту з заводів Франції. Тут була зроблена сама велика гаубиця: снаряди вагою 1654 кг, які випускались з неї, крошили квартали Ленінграда. Біля 10000 танків, самохідних гармат і базових машин поставили Гітлеру Франція і Чехія.

Французькі авіадвигуни стояли на німецьких штурмовиках «Хеншель-129» і транспортному літаку «Месершмитт-323». На гітлерівську армію працювали також і заводи «Пежо» і «Сітроен». Французький автопром, був на той час кращим від німецького і його

продукція складала п'яту частину автопарку гітлерівської армії.

Ми багато чули про 72 героїв-льотчиків з авіаполку «Нормандія-Неман» і майже нічого про 200 тис. французів-добровольців, які воювали на стороні Гітлера.

10000 одиниць бронетехніки, 9000 літаків, 17000 автодвигунів, 12000 артилерійських установок, 350000 вантажівок отримав фюрер від маленької Австрії.

Справно поставляли вермахту свою продукцію заводи Польщі, Голандії, Данії, Норвегії. Європа забезпечувала нацистів всім необхідним. В тому числі людськими ресурсами: біля 2 млн. осіб пішли добровольцями в гітлерівську армію.

Всього по оцінкам спеціалістів проти СРСР воювало 3,5 млн. осіб, які не були громадянами Німеччини. І немає різниці як вони воювали: зі зброєю в руках чи старанно працювали в шахтах або на заводах.

А як поведилась нейтральна Швейцарія? Саме в її банках гітлерівці зберігали валютні резерви нацистського уряду, в тому числі золоті злитки – переплавлені з видраних у жертв концтаборів зубів і знятих із замордованих жертв прикрас. Однак були в Швейцарії і «благородні люди». Наприклад, лікарі Червоного Хреста, добровільно відправлялися на поля боїв. Але вони допомагали пораненим не нашої країни, а гітлерівцям. Країна прийняла до себе 60 000 громадян, які втекли з Німеччини і Австрії, однак 20000 євреїв були видані нацистам і знищені.

Швеція, яка також дотримувалась у Другій світовій війні нейтралітету забезпечувала 50 відсотків потреб Німеччини у залізній руді і до того ж дуже якісній. Третина німецьких боєприпасів також була виготовлена з шведської сировини, на кажучи вже про те, що у період 1941 – 1943 рр. вона надавала свою територію для транзиту німецько-фашистських військ, озброєння і

вантажів.

І на останок. Чим Європа забезпечила Гітлера до моменту нападу на СРСР.

До червня 1941 року добре попрацювали союзники фашистів.

Угорщина

45000 чоловік

200 гармат і мінометів

160 танків

100 літаків

Румунія

350000 чоловік

3255 гармат і мінометів

60 танків

423 літаки

Фінляндія

340000 чоловік

2047 гармат і мінометів

86 танків

307 літаків

Словенія

45000 чоловік

246 гармат і мінометів

35 танків

51 літак

Італія

62000 чоловік

925 гармат і мінометів

61 танк

83 літака

Всього: 842.000 чоловік

7673 – гармат і мінометів

402 – танків

964 – літаків

Окуповані країни Німеччиною

Польща

621 – артилерійська гармата

40 – танків

130 – літаків

Австрія

507 – артилерійських гармат

13780 – вантажівок, автобусів, тягачів

Франція

172 – танки

4695 – артилерійських гармат

2,3 млн. – вантажівок, автобусів, автомобілів

5000 – паровозів

Чехія

1,4 млн. – гвинтівок і пістолетів

4000 – гармат і мінометів

1582 – літаки

885 – легких танків

75 – броньованих автомобілів

797 – танків

62000 – кулеметів

Всього: 9823 – артзнарядь

1009 – танків

1712 – літаків

2 млн. 31378 – вантажівок, автобусів, автомобілів

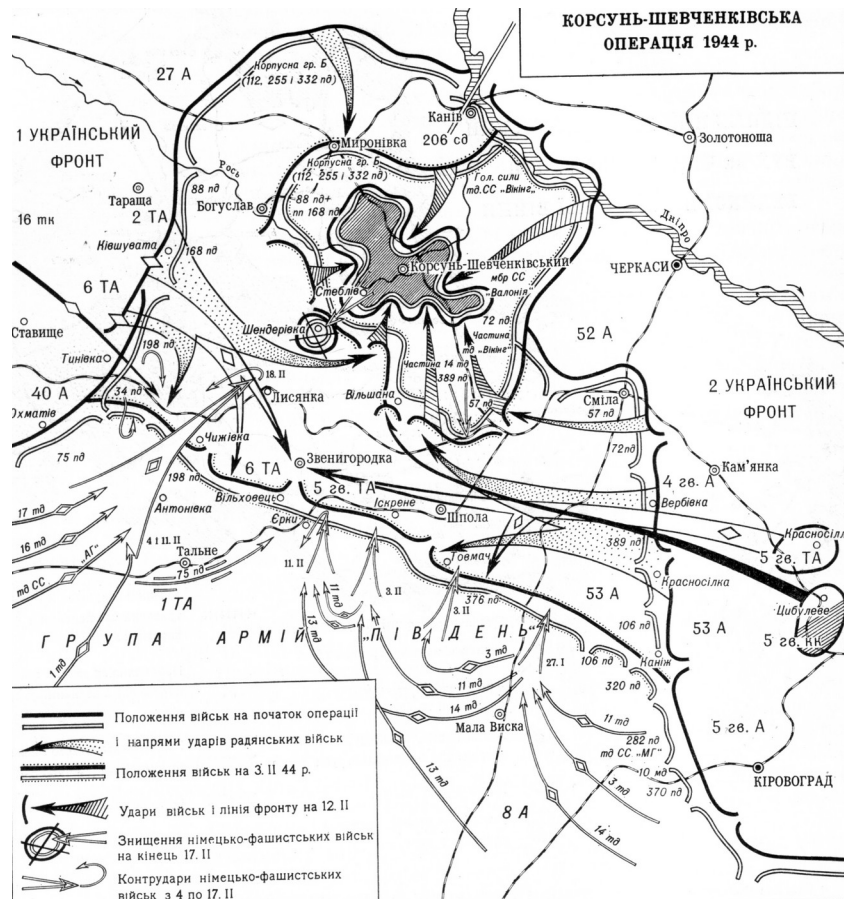
5000 – паровозів

4000 – гармат і мінометів

62000 – кулеметів

75 – броньованих автомобілів

КОРСУНЬ-ШЕВЧЕНКІВСЬКА БИТВА 1944 РОКУ



Корсунь-Шевченківське угруповання ворога оточене на площі 10 тис. км² налічувало дев'ять піхотних дивізій, танкову дивізію СС «Вікінг» і моторизовану бригаду «Валонія», окремий танковий батальйон та шість дивізіонів штурмових гармат. Маючи тут 80 тис. солдатів та офіцерів, 1640 гармат, 140 танків і САУ, гітлерівські генерали сподівалися не допустити знищення своїх військ. Однак Ставка ВГК готувала німецьким штабістам сюрприз: імітація підготовки головного удару на кіровоградському напрямі

дезорієнтувала противника, що дозволило непомітно перегрупувати сили. З 2-го Українського фронту 1-му передано 2-у танкову армію і загальна кількість готових до операції радянських військ зросла до 27 стрілецьких дивізій, чотирьох танкових, моторизованого та кавалерійського корпусів.

За планом радянського командування ударні сили у складі 40, 27 і 6-ї танкової армій генералів П.Ф. Жмаченка, С.Г. Трофименка, А.Г. Кравченка, наступаючи в напрямі Звенигородки, мали повністю оточити вороже угруповання. Авіаційне забезпечення операції здійснювали 2 і 5-а повітряні армії генералів С.Я. Красовського та С.К. Горюнова.

Аби дезорієтувати гітлерівців, Корсунь-Шевченківську операцію було розпочато 24 січня, дещо раніше від запланованого терміну. Гітлер не взяв до уваги аргументів свого генералітету про відведення 8-ї армії у південно-західному напрямі з метою уникнення оточення. Стрімкий наступ військ 1-го і 2-го Українських фронтів примусив німців терміново перекидати танкові з'єднання з кіровоградського напрямку. Двома ударними угрупованнями вони 27 січня атаками з півночі та півдня спробували перешкодити утворенню Корсунь-Шевченківського «котла». Однак механізовані підрозділи 20-го гвардійського танкового корпусу генерала І.Г.Лазарєва не тільки відбили ці атаки, але й 28 січня зайняли Звенигородку, де зустрілися з танкістами 233-ї бригади 6-ї армії. Кільце замкнулося. Та це була лише половина справи. Ворог шалено рвався на допомогу оточеним частинам. Зовнішній обвід кільця на ділянці Звенигородка – Водяне утримувало ударне угруповання 2-го Українського фронту, а на ділянці Тинівка - Рижанівка - війська 1-го Українського фронту. На внутрішньому фронті 4-а гвардійська, 52, 27-а армії, 5-й гвардійський кавалерійський корпус неухильно

стискали противника. Постійно нарощуючи механізовані кулаки, гітлерівці ззовні та зсередини прагнули розірвати цей ланцюг. Ціною неймовірних зусиль радянським військам вдавалося стримувати їхній натиск.

Ось лише окремі факти масового героїзму наших земляків у ході Корсунь-Шевченківської битви, почерпнуті зі скупих рядків бойових донесень.

Кулеметники Шевчук і Чубар за кілька днів знищили 80 гітлерівців. Командир взводу О.Д. Романенко особисто протитанковою рушницею вивів ладу дві кулеметні точки загарбників. Навідник гармати Лісниченко громив піхоту противника з відкритої позиції, а рядовий Голубець підбив з протитанкової рушниці самохідну артилерійську гармату. Сапери Коробченко та Стрельченко за години замінували ділянку перед позицією противника, встановивши під вогнем 60 мін.

А скільки невідомих героїв полягло на черкаській землі, пропало безвісти... Бориса Степановича Крамаренка друга «похоронка» знайшла через 30 років після перемоги. З Польщі прийшов лист, у якому повідомлялося, що він, Б. Крамаренко, похований у м. Кросно. А перше повідомлення про смерть сина одержала мати під час війни. На обеліску в с. Балабанівка на Вінниччині серед прізвищ полеглих односельців є і його. «Під Корсунь-Шевченківським, - згадує ветеран, - ми тримали лінію оточення, щоб німці не вирвалися з «котла», як зараз пам'ятаю: кукурудзяне поле, сірий світанок, лежу в окопі з кулеметом. Аж раптом бачу, наші побігли з першої лінії оточення (а я другу лінію тримав). Одразу постріли з тилу – це офіцери по них, по наших же, стріляють. Зупинились, побігли назад. Виявилось, німецькі танки прорвали оточення. «Тигри» йдуть, а на них десантники... Під'їде танк до окопу, десантники автоматами «та-та-та», а танк

ще й пройдеться гусеницями туди-сюди, засипле окоп і зрівняє з землею...

А ось «Тигр» суне на наш окоп... Підпустив його зовсім близько, а як він поліз гусеницею на бруствер - кинув протитанкову. «Тигр» спалахнув, але встиг іще повернутися навколо себе, засипаючи землею окоп... Розгребли, відкопали мене аж потім».

Так Б.С. Крамаренко отримав перший орден Слави, а вранці наступного дня на гімнастерці з'явилась ще й медаль «За відвагу». Пізніше були бої в Карпатах, у Польщі. Всупереч похоронкам, ворожа куля минула хлопця. Після війни повний кавалер ордена Слави Б.С. Крамаренко довго був регентом церковного хору в Броварах на Київщині.

Людиною з легенди називали бойові побратими Миколу Жужому. При форсуванні Дніпра відважний старшина з м. Костянтинівка на Донбасі кинувся на ворожий кулемет. Аж у Ташкентському госпіталі він довідався про присвоєння йому звання Героя Радянського Союзу ...посмертно. А під час штурму Черкас і в Корсунь-Шевченківській битві він зі своїм вогневим взводом «сорокап'яток» знищив шість німецьких танків. Зірка Героя прикрасила його груди поряд зі Срібною Зіркою США: Микола з групою танкістів відбив приречених на загибель американських десантників.

У с. Шевченкове (колишня Кирилівка) сивий нащадок Кобзаря Терентій Трохимович Шевченко показав визволителям книгу відгуків музею Т.Г.Шевченка, яку переховував у роки окупації. Останній запис у ній зробив улітку 1941 р. капітан Борисенко: «Ми повернемося, Тарасе Григоровичу!». Автоматники, які першими увійшли до села, написали: «Повернулися. Січень 1944 р.».

Передчуваючи швидкий кінець, гітлерівці

переступали останню межу людської моралі та військової честі. Після визволення одного з населених пунктів Жашківщини було виявлено 35 по-звірячому закатованих червоноармійців. У с. Вотилівка Лисянського району в льоху одного з помешкань знайдено розстріляних нацистами солдатів та командирів Червоної армії з відрізаними язиками, проломленими черепами, зі слідами опіків на тілі. Подібні факти швидко ставали відомими в армії, і воїни з подвоєною енергією продовжували бити ворога.

Уміло маневруючи, танкові з'єднання 2-го Українського фронту до 30 січня відсікли ворога від напрямів можливого прориву. Командування оточених гітлерівських частин не відмовилося від спроб вирватися з кільця, адже назустріч їм просувалась ударна група Хубе. Однак розрізнені атаки 4 та 11 лютого завершилися поразкою. Ультиматум Г.К. Жукова було відхилено генералом Штеммерманом.

Сталін, за пропозицією І.С. Конєва, передав 2-му Українському фронту 27-у армію й поклав на нього відповідальність за знищення оточеного німецького угруповання.

М.Ф. Ватутіну залишалося контролювати зовнішнє кільце.

У ході ліквідації Корсунь-Шевченківського угруповання самовіддано діяли воїни 254-ї стрілецької дивізії, багато з яких були мобілізовані саме з Черкаської області.

Що називається з порога рідної домівки прямо у вир бойових дій ступив призваний у лютому 1944р. мешканець с. Старосілля Городищенського району Г.Г. Лялько. Бойове хрещення кулеметника відбулося поблизу сіл Рижанівка й Чижівка. Саме тут радянські війська стримували з'єднання, які намагалися прорватись до оточеного угруповання. В цих боях новачок-

кулеметник виявив якості зрілого воїна. Вражаючий подвиг здійснив автоматник окремого батальйону (41-а стрілецька дивізія, 4-а гвардійська армія) М.Є. Сергієнко. 20-річний уродженець Криворіжжя поблизу с. Почапинці 17 лютого знищив і взяв у полон багатьох гітлерівців. При цьому кмітливий і винахідливий юнак за допомогою п'яти автоматів і карабіна імітував стрілянину групи бійців. Незадовго до завершення війни відважний боєць загинув у м. Відень, де і похований у братській могилі.

17 лютого з оточеним угрупованням було покінчено. За даними 2-го Українського фронту, в полон було взято 18 тис. чоловік, захоплено бойову техніку.

Москва салютувала військам 2-го Українського фронту, а про війська 1-го Українського не було сказано жодного слова.

Колишній заступник Верховного Головнокомандуючого Г.К. Жуков, якому однаково близькі і дорогі були війська обох Українських фронтів, з цього приводу писав. «Й.В.Сталін був глибоко неправий, не відзначивши в своєму наказі військ 1-го Українського фронту, котрі, як і воїни 2-го Українського фронту, не шкодуючи життя, героїчно билися з ворожими військами там, куди спрямовували їх командування фронту й Ставка. Незалежно від того, хто і що доповідав Й.В. Сталіну, він повинен був об'єктивно оцінити дії обох фронтів. Чому Й.В. Сталін допустив таку несправедливість, мені й досі незрозуміло. Цю чудову операцію організували та провели війська двох фронтів. Я думаю, що це була невиправдана помилка Верховного».

Підсумком Корсунь-Шевченківської операції стало оточення близько 10 дивізій та бригади. Майже 50 тисяч солдатів та офіцерів вермахту було вбито та поранено. Всього 30 тисяч гітлерівців ціною неймовірних зусиль

зуміли вирватися з кільця, покинувши всю важку зброю. Корсунь-Шевченківську битву навіть німецькі генерали порівнювали зі Сталінградською, звичайно, з поправкою на масштаби.

Бої за визволення Черкащини продовжувалися після завершення Корсунь-Шевченківської битви. І знову серед кращих були земляки Кобзаря. Командир мінометного розрахунку 86-го полку 294-ї стрілецької дивізії 52-ї армії сержант В.І. Рибалко 5 березня поблизу с. Рижанівка непомітно проник на ворожі позиції і викликав вогонь побратимів на себе. У вересні 1944 р. він поповнив когорту Героїв.

Менше року на фронті перебував кулеметник 936-го полку 254-ї стрілецької дивізії П.Д. Чуенко. Але за цей час він став грозою німецької піхоти. 5 березня в бою під с. Кобиляки Звенигородського району він знищив 25 гітлерівців.

Виняткову хоробрість у сутичках з противником виявив уродженець с. Балаклія Смілянського району А.Ф. Буц. Як і багатьом червоноармійцям, йому випало на долю пережити весь жах німецького полону. Але 19-річний юнак вирвався з нацистських пазурів. З жовтня 1942 до лютого 1944 р. він перебував у партизанському загоні. 7 – 8 березня його 929-й полк (254-а стрілецька дивізія) вів бої поблизу с. Кобиляки. Молодий боєць ліквідував два кулеметні розрахунки ворога. Під с. Іваньки Маньківського району Андрій першим увірвався до траншеї противника, знищив 16 і полонив двох гітлерівців. Молодому сміливому воїнові доручали найскладніші завдання. Одного разу він з групою бійців повернувся з розвідки з цінними документами і двома полоненими німецькими офіцерами. Наступного дня у бою А. Буц власноручно знищив 15 гітлерівців. У вересні 1944р. А.Ф. Буцу присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

СЛАВНИЙ ВНЕСОК ОСВІТЯН В ПЕРЕМОГУ НАД НІМЕЦЬКО- ФАШИСТСЬКИМИ ЗАГАРБНИКАМИ



Важко переоцінити внесок освітян, які в роки воєнного лихоліття в переважній кількості були на посадах військових політруків та на інших офіцерських посадах, разом з іншими військовослужбовцями, здобували Перемогу. Адже відомо, що десятки тисяч офіцерів були з числа тих хто мав вищу і середню педагогічну

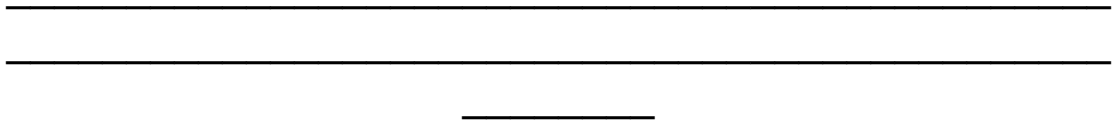
освіту. Саме вони своїм досвідом та високим професіоналізмом, особистим прикладом, надихали своїх підлеглих на бездоганне виконання поставлених бойових завдань. В бою і на привалі, ними систематично велась агітаційно-пропагандиська робота, робота по навчанню червоноармійців військовій справі. Батьківщина високо оцінила їх ратний подвиг. Багато колишніх освітян, які на час, а деякі назавжди змінили свою мирну професію на військову, було відзначено вищими нагородами країни – орденами та медалями. Після повернення з війни, більшість з них знову продовжували займатись педагогічною діяльністю, і як

покаже час, їх придбаний досвід в бойових умовах буде служити великою допомогою у навчанні та вихованні студентської молоді та школярів. Яскравий представник цієї славетної когорти освітян, які повернулися з війни, є і наш лисянський народний вчитель – Сергій Герасимович Савранський.

Він справжній продовжувач справи великих, всьому світові відомих, педагогів Макаренка та Сухомлинського. Будучи директором школи, де ми зараз знаходимось, він організував роботу у своєму колективі так, що його школа в подальшому завоювала заслужений авторитет серед шкіл району та області. На його досвіді організації навчальної та виховної роботи стали навчатись інші. Вищестояще керівництво освіти неодноразово заохочувало педагогічний колектив, який він очолював і за досягнуті результати ставило прикладом іншим. Про це свідчать сторінки історії та традицій меморіальної Кімнати-музею школи, що була декілька років створена за безпосередньої участі професора Миколи Івановича Бушина, який свого часу працював у цьому навчальному закладі. Заслужений освітянин України, Микола Іванович, вірний пам'яті свого вчителя і наставника, став одним із ініціаторів увіковічення імені С.Г.Савранського та, в подальшому, спорудження йому пам'ятника, над яким працював відомий українській скульптор Анатолій Галян.

В минулому, досвідчений фронтовик Сергій Герасимович багато уваги приділяв військово-патріотичній роботі з молоддю, прищеплював учням велику любов до Вітчизни, до свого рідного краю. Він запрошував на зустрічі з учнями учасників бойових дій, не забував нагадувати своїм слухачам про героїчну землю Лисянщини, окроплену солдатською кров'ю. «Пам'ятайте, саме тут», – казав він, – « в 44-му, проходила історична битва під назвою «Корсунь-

Шевченківській котел» про яку дізнався весь світ, і в своїх підручниках ви обов'язково знайдете сторінки про цю, одну з самих кровавих драм Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.»



ОУН – УПА



**Демонстрували єднання з фашистами кінні і піші бандерівці.
м. Львів. Червень 1941 р. Німецька хроніка**

З приходом у 2005 році до влади «помаранчевої» команди на чолі з Віктором Ющенком негайно почалася відверта фальсифікація багатьох подій Вітчизняної історії. Особливо це стосується націоналістичного руху в

Західній Україні в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Приклад подав особисто Ющенко. Це добре видно з того, що одному із чільних провідників ОУН-УПА, німецькому військовослужбовцю Роману Шухевичу ним було присвоєно звання Героя України.

Діяння націоналістів добре висвітлені не тільки в дослідженнях радянських істориків, вони також непогано представлені і в незалежних українських виданнях, які тривалий час виходили на Заході.

ОУН-УПА не були ідеологічно і політично монолітні. У них було декілька течій. Найголовніші серед них мельниківці, бандерівці, бульбівці. Впродовж усієї їхньої діяльності вони запекло ворогували між собою. Що ж лежало в основі цієї ворожнечі? Стара як світ примітивна боротьба за особисту владу А. Мельника, С. Бандери, Т. Боровця.

Одним із приводів до неї став відкритий лист Т. Бульби-Боровця до С. Бандери від 10 серпня 1943 року. У ньому у різкій формі Бульба-Боровець відмовився підпорядковуватися «проводові партії». Чому? А тому, що бандерівці почали будову держави із жорстокого нищення національних меншин, насамперед десятків тисяч поляків, яке супроводжувалось повним спаленням сотень сіл. Також Бульба звинувачує бандерівців у тому, що їх організація базується на нацистських засадах.

У відповідь зловісна бандерівська служба безпеки негайно видала наказ про активізацію боротьби з бульбовцями. Самому Бульбі вдалося врятуватися, але його дружина Анна Боровець була жорстоко замордована бандерівцями.

Керівники бандерівської служби безпеки Микола Лебідь (псевдонім Максим Рубан) негайно жорстоко розправлявся у власних лавах з будь-ким, хто хоч в чомусь перечив Бандері.

Один із провідних діячів ОУН-УПА Максим (Макс) Скорупський вважав, що «Служба безпеки і її діяльність – це найчорніша сторінка історії тих років. Гірше не могло бути, бо поліція сама була законом і судом».

Відомий діяч ОУН Шуляк у праці «В і'мя правди» ввів поняття «рубанивщина». Він пише: «Ця система надзору і ліквідування жертв на підставі рішень самого СБ – без усякого суду – була ганебна, жахлива».

Під ніж бандерівської СБ потрапляли усі. Як хтось висловився негативно по відношенню до бандеровців, його знищували. Вбивали цілими сім'ями, палили живцем у хатах.

У березні 1943 року керівник СБ Лебідь видав наказ, яким передбачалося очищення української території від поляків. А що за привід? Начебто поляки співпрацювали з німцями. А насправді йшлося про виконання одного із пунктів львівського Акту Української держави, в якому Україна оголошувалась країною «тільки для українців».

Нагадаємо, що 30 червня 1941 року під опікою німецького військового командування у Львові було проголошено Акт про утворення Української держави на чолі з С. Бандерою і Головою крайового правління Я. Стецком. Якими були взаємини ОУН з німцями? Тут яскраво свідчать слова вітання у цьому акті «героїчній німецькій армії і її фюреру Адольфу Гітлеру».

А яке було ставлення до німців з боку ОУН Мельника? До 1943 року вони не вдавалися до «партизанки». Вони вважали, що головна увага повинна бути зосереджена не на сьогоденній боротьбі з німцями, а на майбутній – «з москалями». Їх девіз: «Чим довше триває війна з Москвою, тим краще, тим більше вона (Москва) вичерпується».

Оунівці завжди діяли і тісному, хоч про людське око, прихованому контакті з німцями. Так у листопаді

1943 року велись активні переговори між мельниківцями та німцями. Сторони дійшли цілковитої згоди, що повстанці «мають право організовувати збройні сили для боротьби проти радянських партизан та інших диверсійних банд, які нищать українське населення». В рамках цієї угоди був сформований «Український легіон», який вів боротьбу з радянськими і польськими партизанами.

Наприкінці 1943-го – на початку 1944 року приклад мельниківців наслідували бандерівці. Вони провели переговори у м. Кремінці з німецьким командуванням. Тут була укладена угода, за якою УПА зобов'язувалася не вести бойових дій проти німців, німці ж пообіцяли те саме зі свого боку.

Переговори з німецьким військовим командуванням у жовтні-грудні 1942 року вів і Бульба-Боровець. Отже, з цього можна зробити однозначний висновок – ОУН-УПА не воювали на два фронти. Один у них був фронт. Це фронт за їхньою термінологією – «советський». Та ще один, – проти мирного польського населення.

На Західній Україні в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. мали місце не національно-визвольні змагання, а справжня війна націоналістів проти всіх тих, хто не поділяв їх поглядів. В чому вона полягала? Різні націоналістичні партії і їх формування вели війну між собою, але насамперед з власним народом і національними меншинами, війну з радянськими партизанами і «східняками». В цих умовах ОУН-УПА ніяк не мали можливості об'єднатися для спільної боротьби з німецьким фашизмом.

За період 1944 – 1953 роки учасниками ОУН-УПА було скоєно 4907 теоретичних актів, понад 1000 нападів і підпалів майна колгоспів, радгоспів, сільських рад, клубів та ін.

В 1990 році в Україні почалася робота по створенню

мартиролога жертв ОУН-УПА. По далеко не повним даним (робота припинилася у 1991 році) кількість жертв становить: на Волині – 25700 чоловік, на Львівщині – понад 40000, на Рівненщині – 29390, на Буковині – 1182 чол.

Те, що зробили ОУНівці – і бандеровці , і мельниківці на тимчасово окупованій території – немає права бути викресленим з пам'яті.

ГОЛОД 1946 – 1947 рр.



Голод дуже ускладнював процес повоєнної відбудови в Україні. Викликана посухою 1946 року загроза голоду не була своєчасно нейтралізована. Дуже великі були плани

хлібозаготівель, які до того ж весь час збільшувалися (тільки у липні 1946 року план хлібозаготівель було збільшено з 340 до 360 млн. пудів). Посилилося у цей час кримінальне переслідування «розкрадачів хліба», які кваліфікувалися як «вороги народу». В цей же час великі поставки хліба і продуктів тваринництва йшли за кордон, – в Румунію, Болгарію, Східну Німеччину.

До літа 1947 року в Україні нараховувалося близько 1 млн. хворих на дистрофію. Дивлячись на такий стан справ у республіці перший секретар КП(б)У М. Хрущов неодноразово звертався до Сталіна з листами. Він отримував такі відповіді: «Ти м'якотілий! Тебе обдурюють, вони грають на твоїй сентиментальності. Вони хочуть, щоб ми розтратили свої державні запаси».

Хоч республіка все ж таки отримала мінімальну допомогу продовольством, у 16 східних, а також Ізмаїльській і Чернівецькій областях у 1946 році від голоду померло близько 282 тис., а в 1947 році – понад 528 тис. осіб. Голод 1946 – 1947 рр. я пам'ятаю. Мені

тоді було 8 – 9 років. У нас була корова і мабуть завдячуючи цьому наша сім'я вижила. Мати і батько працювали у колгоспі. Корову по обіді ходив доїти я. Тварина була така «розумна», що молоко не віддавала, якщо бачила що це не мати. Тому мені приходилося одягати блузку мами і покривати голову її хустиною. Час був дуже складний і суперечливий. Не давали навіть збирати колоски після збирання врожаю. Охоронці ганялися на конях і інколи могли отримати нагайкою по спині.

Економіка України у повоєнний час відбудовувалась і розвивалась не як самостійний, замкнутий і самодостатній комплекс, а як частина загальносоюзної економічної системи. Частина України в обсязі загальносоюзного виробництва суттєво знизилася. У довоєнний період вона складала 18 відсотків, а у 1945 році – 7 відсотків. І надалі республіка вже не поверне собі місце одноосібного лідера. Чому? Дійсно був бурхливий розвиток української промисловості, однак нові індустріальні центри, які виникли за Уралом розвивалися надзвичайно швидкими темпами.

РАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД



Радянський Союз виграв Велику Вітчизняну війну 1941 – 1945 рр. Роки післявоєнного відродження й розвиток народного господарства займають особливе місце в історії нашої країни.

Наприкінці Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років вступив у вирішальну стадію процес об'єднання українських земель.

29 червня 1945 року був підписаний Акт між Чехословаччиною та Радянським Союзом про приєднання Закарпатської України до складу УРСР з населенням біля одного мільйона чоловік. У січні 1946 року була створена Закарпатська область з центром у м. Ужгород.

Територія УРСР, наприкінці 1945 року, становила понад 580 тис кв. км., а населення біля 41 млн. чоловік. Таким чином завершився процес збирання етнічних

земель українського народу в межах однієї держави.

Україна у 1945 році стала однією із засновниць Організації Об'єднаних Націй. У 1948 – 1949 рр. УРСР була постійним членом головного органу ООН – Ради Безпеки.

Західні експерти вважали, що для відновлення господарства СРСР потрібно 25 – 100 років. Але вони дуже помилилися. Народ України разом з іншими народами СРСР здійснив справжній трудовий подвиг. Україна знову стала однією з провідних республік не тільки СРСР, а й всієї Європи.

Після смерті Сталіна 5 березня 1953 року розгорнулися хоч і суперечливі, але все ж позитивні кроки по реформуванню тоталітарної системи.

У 1954 році урочисто відзначилося 300-річчя воз'єднання України з Росією. 19 лютого 1954 року Президія Верховної Ради СРСР ухвалила указ «Про передачу Кримської області із складу РРФСР до складу УРСР».

Вирішальним кроком у десталінізації став XX з'їзд КПРС. Він відбувся у лютому 1956 року. У доповіді уперше було піддано різкій критиці культ особи, розкриті страхітливі злочини, які були скоєні Сталіним та його прибічниками.

Але надалі були і парадокси «відлиги». Були нові репресії, гоніння. Протягом 1954 – 1959 рр. в Україні було притягнуто до карної відповідальності і піддано іншим формам переслідування за «антирадянську діяльність» близько 3,5 тис. чоловік.

З середини 60-х до середини 80-х років радянська економіка розвивалася екстенсивними методами. Нове керівництво СРСР на чолі з Л.І. Брежнєвим, вже на весні 1965 року започаткувало економічні реформи. Вони зводилися до трьох головних напрямків.

Перший – у 1965 році заміна територіального

керівництва народним господарством на галузевий принцип. Були ліквідовані раднаргоспи і знову відновлені промислові міністерства. Це призвело до створення 40 союзних міністерств і відомств, які знову взяли під контроль 90 підприємств УРСР.

Другий – ґрунтувався на спрощенні системи планування та її спрямованість на фактично реалізовану продукцію.

Третій – передбачав удосконалення системи економічного стимулювання виробництва технічно досконалої і якісної продукції. Ця реформа вже на початку 70-х років була згорнута. Від 1965 до 1985 року провідні показники економічного розвитку України зростали.

У 1980 році питома вага окремих видів продукції УРСР у загальносоюзному виробництві становила: у видобутку вугілля – 27,5%, залізної руди – 51,3%, виробництво сталі – 36,3%, магістральних тепловозів – 95,1%, цукру – 52,4%.

Визначним явищем у політичному житті суспільства 60-80-х рр. був дисидентський рух. Осередок дисидентського руху спочатку складала «шестидесятники». Це була неорганізована група людей, переважно інтелігенції.

У квітні 1985 року було оголошено новий політичний курс, який названий «перебудовою». У червні 1987 року на Пленумі ЦК КПРС було проголошено програму радикальної реформи управління економікою. Почалося запровадження орендних та акціонерних форм господарювання, кооперативів у торгівлі та промисловості, сімейного підряду у сільському господарстві, малих підприємств, спільних підприємств з іноземними фірмами. Був прийнятий закон про індивідуальну трудову діяльність.

Національною трагедією став вибух 26 квітня 1986

року на Чорнобильській АЕС. Ця аварія лягла важким тягарем на економіку України.

16 липня 1990 року було схвалено Декларацію про державний суверенітет України. Логічним продовженням Декларації про Державний суверенітет став закон «Про економічну самостійність Української РСР», схвалений 2 серпня 1990 року.

19 – 21 серпня 1991 року консервативні сили спробували здійснити державний переворот. Був створений Державний комітет з надзвичайного стану (ДКНС) – більш відома російська аббревіатура – (ГКЧП) на чолі з віце-президентом СРСР Г. Янаєвим.

24 серпня 1991 року Верховна Рада України прийняла Акти проголошення незалежності України. 30 серпня 1991 року Президія Верховної Ради України взагалі заборонила КПУ.

1 грудня 1991 року відбувся Всеукраїнський референдум, на якому населення України висловилося за незалежність України. В ньому взяло участь понад 90% громадян. Було обрано Президента республіки Леоніда Кравчука (понад 61%).

7 – 8 грудня 1991 року Б.Єльцин, Л. Кравчук і С. Шушкевич зустрілися у Біловезькій Пущі (Білорусія). Тут було підписано Угоду про створення Співдружності Незалежних Держав (СНД). 21 грудня 1991 року до Угоди приєдналися ще 8 союзних республік (Азербайджан, Вірменія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Таджикистан, Туркменія, Узбекистан). В 1993 році приєдналася і Грузія.

З ЧОГО ПОЧИНАВСЯ НАРОДНИЙ РУХ УКРАЇНИ (НРУ)



Статут Народного Руху України за перебудову,
виданий "Літературною Україною", 1989 рік

Рух створювався не підпільно. Весною-літом 1989 року під егідою компартійних структур, при активній участі головного ідеолога компартії України Леоніда Кравчука у різних регіонах почали створюватися організаційні збори Руху – за підтримку перебудови. Перебудови, яку започаткувала компартія.

Зараз руховці розповідають, що Рух створювався для боротьби проти комунізму і за розвал СРСР. Один із «фундаторів» НРУ Лесь Танюк зовсім недавно розповів про установчий з'їзд організації: «Це був потужний з'їзд. Оголошувався супротив Радянському Союзу. До цих пір це питання не ставилося там рішуче – мова йшла тільки

про демократизацію». Про це говорять і інші учасники того з'їзду: начебто Рух на перших порах декларував необхідність виходу України із Радянського Союзу. І що головне Рух зразу почав боротися проти КПРС.

Для чого ж обманювати український народ? І чому в своїй назві Рух включив слово «за перебудову». З трибуни з'їзду виступаючи говорили про зустрічі організаторів НРУ з Кравчуком. З'їзд відбувся 8-9 вересня 1989 року і там виступав Леонід Кравчук і його промова переривалась бурхливими оплесками. Особливо вони були після слів: «Леніна, якому я поклоняюся і буду поклонятися, як поклоняюся Шевченку, Франку, Лесі Українці...».

Леонід Кравчук з трибуни з'їзду почав роздавати вказівки членам КПУ, які увійшли до Руху. Згідно доповіді мандатної комісії майже кожен четвертий делегат з'їзду був комуністом або комсомольцем. «Ви повинні не втрачати в ньому (в Русі) партійних позицій, партійних обов'язків, партійної відповідальності за свою діяльність».

А ось що говорилося у доповіді мандатної комісії: «Справжніх комуністів в Русі багато. Проект Програми підтримали навіть цілі партійні осередки. На з'їзді присутня багаточисельна група відповідальних партійно-радянських працівників, а саме завідувач ідеологічним відділом ЦК компартії України Леонід Макарович Кравчук, який, як відомо, ніколи не забуває нас, про що свідчить і його виступ на наших зборах...»

Із цього необхідно зробити висновок, що Леонід Кравчук і його апарат були фактично співзасновниками Народного Руху!

З трибуни з'їзду руховці клялися справі Леніна. Наприклад, Володимир Яворівський у виступі підкреслював: «У двадцятому сторіччі ми пішли за комуністами, тому що повірили в ідею соціалізму...Ми і

сьогодні віримо – він можливий, соціалізм з людським обличчям. Віримо і готові ще потерпіти... Саме тому комуністи... не загнані у божевільні українські письменники заснували Народних Рух України за перебудову». І інші клялися у вірності компартії.

А як рух веде боротьбу проти «імперії»? Ось вам приклад з виступу академіка Ігоря Юхновського. Він говорив про те, що повинна з'явитися одна головна мета і всі помисли повинні бути направлені на її досягнення, – це створення суверенної Української Республіки у складі Радянської Федерації. А тепер? Академік називає СРСР «комуністичною імперією».

Дмитро Павличко говорив, що ми не закликаємо до виходу з Радянського Союзу, а до перетворення СРСР у сузір'я свободних держав, об'єднаних нинішньою волею націй...

Іван Дзюба також закликав, що майбутню Україні ми бачимо як суверенну – політично, економічно і культурно суверенну державу, яка буде входити на основі нового Союзного Договору у реформований Союз Радянських Соціалістичних Республік. І Дзюба пообіцяв іншим національностям, а особливо росіянам в майбутньому України повне рівноправ'я, свої школи, пресу, театри на рідній мові.

І хто буде тепер розповідати, що Рух зразу ставив мету «супротив Радянському Союзу»?

Навіть у прийнятій на з'їзді Програмі НРУ відмічалось, що вони базуються на рішеннях XXVII з'їзду КПРС, 19-й партійній конференції і навіть... на принципах інтернаціоналізму.

Було прийнято звернення «К народу УССР», в якому підкреслювалося: «Рух в рівній мірі виступає як проти великодержавного шовінізму, національного нігілізму, так і проти націоналізму».

Ще звернення «Ко всем не украинцам на Украине»,

де чітко було вказано: «кожному народові – своя мова, кожному народові – своя школа – така позиція Народного Руху України за перебудову».

А потім почалося зовсім інше. Один із лідерів зарубіжної діаспори Аскольд Лозинський, який отримав із рук Ющенка орден почав повчати нас, як треба українізувати країну. Почали деякі історики говорити про трипільське походження українців. Павло Мовчан заявив: «Наш народ приручив злак ще під час трипільської культури».

Ось тоді у програмних документах Руху було закріплено термін „корінна нація”. З’їзд Руху прийняв таку резолюцію «К украинцам, которые проживают на территории Украинской ССР и избрали своим родным языком язык русский». В цій бумазі було вказано, що визначати свою рідну мову любій людині було названо «національним нігілізмом, манкуртством, бездуховністю, комплексом національної другосортності». «Віримо, що нині, коли почалося відродження національної самосвідомості народів, ви зрозумієте, що ваш вибір – легкодухий і помилковий» – говорилося у документі. Руховці вказували українському народові: «Ваша рідна мова – єдина – українська, тому що вона не обертається в угоду і на вигоду точно так, як мати і Вітчизна».

Тодішні представники партапарату не бачили в цьому нічого страшного, вважали, що це прояв «демократії». Вони навпаки підтримували Рух, який начебто вирішив допомогти перебудові. Зараз нам хочуть нав’язати «спогади» про те, що Рух був організацією, яка користувалася підтримкою у суспільстві. Так це було, тільки в декількох західних областях України і частково столиці.

Я НЕ БАЧУ РІЗНИЦІ МІЖ УКРАЇНСЬКИМ І РОСІЙСЬКИМ НАРОДАМИ



Колись була поговорка «П'яний, як англієць», а зараз говорять: «П'є, як росіянин». Ніхто не каже, що ми не п'ємо, але, мабуть, п'ємо не більше інших. Однак, всі вважають, що на Русі пили з часу появи слов'ян. І що образливо, що історична традиція росіян – напитися і впасти обличчям у салат.

Я зовсім недавно прочитав у газеті, що одного німця затримали в аеропорту з півлітровою пляшкою шнапса (рідина, куплена не в крамниці дьюті-фрі, заборонено перевозити у літаках). Він тут же випив цю рідину і впав. Лікарі довго боролися за його життя. Ось вам і приклад не росіянина.

Ми взагалі були непитущою нацією. Вірніше до XVI ст. міцних напоїв не вживали, а щоб напитися медовухи, треба було дуже і дуже багато випити. І потім горілка продавалася тільки у великих містах і то був один кабак. Біля цього кабака можна було бачити п'яних

людей. І вони кидалися у очі іноземцям.

Різниці між українським і російським народами немає. Ми тільки себе обманюємо. Це все – політика. Ми – один народ, який у силу багатьох обставин виявився штучно роз'єднаним. У світі раніше було два роз'єднаних народи: німці і корейці. Тепер німців Горбачов об'єднав, а росіян роз'єднав. Тільки на Горбачові лежить головна відповідальність за роз'єднання народів. Ось вам і керівник високого рангу. А чому б йому не наслідувати приклад земського старости з Новгороду Кузьми Мініна і князя Дмитра Пожарського? Вони зібрали військо для боротьби з військом Речі Посполитої, різниця між росіянами і поляками була менша, ніж сьогодні між росіянами і українцями.

Сьогодні русофобія стала майже чи не головною лінією офіційного курсу правлячого режиму. Навіть у офіційних виданнях обов'язковим стало «вкусити» росіянина і особливо це хочуть зробити ті, хто вчора захищаючись прославляли «старшого брата». Вибачте, це він – російський народ – видав валуєвські і емські накази і циркуляри, заборонив українську мову? Це він – російський народ – сприяв у розколі? А можливо, це не він – російський народ – разом з нами гинув на полях битви проти фашизму? Можливо, це він – російський народ – вмирав у блокадному Ленінграді, але не схилив голову? Або це не він – російський народ – разом з нами визволяв від фашистської нечисті Україну, яка сьогодні стала суверенною незалежною державою? Або це не він – російський народ – разом з нами тепер ледь зводить кінці з кінцями?

Ця компанія, яка ще більше збільшує розкол в українському суспільстві. Дуже добре і влучно сказав поет І. Губерман, «...коли раби приходять до влади, вони куди страшніше панів».

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ СОБОРНОСТІ



На початку 90-х років в Україні не раз можна було чути слова: «соборна Україна», «незалежна Україна», «вільна суверенна Україна». Ці слова промовлялися з якоюсь незбагненною рішучістю: на обличчях людей читалася агресивна урочистість переможців у довгій, кривавій боротьбі за свою державу.

Щоб здійснити ідею державності, необхідно мати, по-перше, територію, заселену людьми, яких об'єднують мова, історична пам'ять, традиції, фольклор, культура, віра, скажемо по-сучасному, загальний ринок. По-друге, частина такої співдружності повинна бути готовою на будь-які жертви заради цієї ідеї, а лідери – досить авторитетні, щоб маси пішли за ними, як кажуть, у вогонь і в воду.

Незадоволення народу обвальною економікою в СРСР, послабленням влади, призвело до того, що

Україна серед інших колишніх республік залишила спільний об'єднаний материк площею у 22 млн. кв. км. Це все зробили не з устаткуванням прикордонного рову, а з оглядкою і орієнтацією на Захід, на виховання нового покоління українців, налаштованих неприязно до всього радянського і російського. Отже частинна дитинної Русі стає «окремим» соборним острівцем.

Зараз багатьом дуже важко жити. Навкрути туман обману і демагогії, політики, які керують державою, нахабно підкреслюють, що у нас в країні йде все вперед, постійно досягається успіх.

За 18 років самостійності нашої держави населення скоротилося на 8 млн. Осіб. Ось вам і рух вперед.

Як ми ставимося до історії? А так, що історію підтягують до однієї людини, під президента. Повелось, що у сучасній українській історичній науці переважає ідеологія етнічна. Раніше в нас визначним блоком тем залишалась жовтнева революція, або, як зараз її називають, жовтневий переворот, будівництво соціалізму тощо, які були під наглядом відділу ідеології ЦК, а в подальшому історики спокійно займалися наукою.

Дійсно необхідно було процитувати класиків марксизму-ленінізму і звернути увагу на соціальну нерівність. Однак партійні функціонери не займалися тотальною міфологізацією майбутнього. Але зараз у нас в Україні з'явилася міфічна концепція своєї історії.

До татаро-монголів все було гаразд: трипільці створили державу Аратта, скіфська держава теж була наша, князі Київської Русі – це українські князі. Причому відхилення не повинно бути – істориків контролюють, навіть більше, ніж за радянської влади.

Академік Петро Толочко хоче перевидати монографію «Древнерусская народность». Багатьом це не подобається, і вони хочуть бачити у заголовку назву

«древнеукраинская». Зараз існує такий міф. З часу монгольського нашествия в історії України з'являється «чорний міф», згідно з яким українців віками знищували, притісняли, прагнули асимілювати всі кому не лінь, а особливо в цьому добилися успіху Росія і Радянський Союз.

Яким чином в «незалежній» стало стільки «мігрантів», які розмовляють на мові «окупантів»?

На ці запитання можна знайти відповіді у короткому огляді історичних хронік.

І. Гетьман Богдан Хмельницький (1647 – 1657 рр.), який очолив боротьбу українського народу за визволення від шляхетського гніту, засилля католиків і уніатів в 1648 році, і цар Олексій Михайлович (1645 – 1676 рр.), який вступив у війну проти Польщі через шість років, поклали початок українській соборності.

За Андрусівським договором 1667 р., підтвердженням «Вічним миром» в 1686 р., Річ Посполита позбулася Лівобережної України і Києва (матір міст руських) цар викупив у короля за 146 тис. рублів.

Ця територія нараховує приблизно 120 тис. кв. км. (20 % площі сучасної України).

Переяславський вибір Великої ради взимку 1654 року виходив із загальної історичної пам'яті, православ'я, близькості народних говірок від Причорноморських степів до Студеного моря (так називали на Русі у XIII – XVII ст. Північний Льодовиковий океан).

Щоб це довести, історикам доводиться займатися шулерством.

Наприклад, добре відомо, що з кінця XVI і до 1654 року українські козаки просили московського царя прийняти їх під «велику государеву руку», але у зв'язку з тим, що Московія тоді була ще слабкою, отримали відмову. Однак сьогодні пишуть, що захоплення України

було наріжним каменем зовнішньої політики проросійської держави.

Також фальсифікується розповідь про Переяславську раду. Говориться про те, що у січні 1654 року в Переяславі не підтасовувалися ніякі юридичні документи про возз'єднання України з Росією. Дійсно, це так. Але необхідно пам'ятати, що було послання Богдана Хмельницького з проханням, а в 1653 році відбувся Земський собор, який прийняв рішення про возз'єднання. Сама рада мала ратифікований-церемоніальний характер, коли нові піддані Олексія Михайловича давали йому присягу.

Але і тут нам ухитряються брехати, що царю присягнуло 180 чоловік. Але, по-перше, це була вся еліта України на чолі з гетьманом, а по-друге, після Переяслава московське посольство об'їхало всі полкові і сотенні міста, мешканці яких теж прийняли присягу. Такого демократизму відносно до себе українці у Речі Посполитій не бачили ніколи.

Деякі вчені пишуть, що Богдан Хмельницький підписав Переяславський договір з Москвою, бо він шукав союзників. Ніяких документів у Переяславі підписано не було.

Від молоді, яка найчастіше сумнівається у легітимності Переяславської ради, можна почути твердження, що тоді не було прийнято ніякого юридичного документу про об'єднання.

Вчені знають, що на Переяславській Раді і не повинно було прийматися ніяких юридичних актів.

Однак, у підручниках і книгах пишуть, що був підписаний Акт про возз'єднання України з Росією. Ці вчені вдаються до елементарного шарлатанства.

Акти прийняті раніше: в 1653 році гетьман Богдан Хмельницький звернувся з проханням про прийняття Малоросії до московського підданства. Земський собор

задовольнив це прохання.

Всі ці досягнення знають вчені, однак лукаво підкидають зерна сумніву.

Та що там молодь! Професори у книгах пишуть, що в Москві схвально ставляться до підписання Богданом Хмельницьким Переяславського договору... Звичайно, Хмельницький підписав договір з Москвою, бо шукав союзників...

18 вересня 1658 року був укладений Гадяцький трактат між Польшею і Гетьманщиною. Остання, тобто Гетьманщина, як Велике князівство російське, на федеративних умовах входило до Речі Посполитої. Тому на кордонах з Україною нарощували сили царські війська.

Гетьман Виговський взимку 1658 – 1659 рр. відряджає послів до Яна Казимира з проханням допомогти, тому що російські війська просувалися у Гетьманщину.

10 червня 1659 року король Ян Казимір разом з польською верхівкою прийняли присягу, що будуть виконувати умови Гадяцького договору.

До Гетьманщини прибувало московське військо, щоб повернути Україну під «високу царську руку».

За оцінкою українського історика Олексія Сокирка, московитів було від 35 до 50 тисяч (згадка літописців про 100 – 150 тис. загарбників дуже перебільшені).

Штурм Конотопа 20 – 29 квітня був невдалим. Під час останнього росіяни втратили 452 особи, 2655 поранених. Російський історик І. Бабулін називає загальну цифру прибулих під Конотоп московитів – 28600 осіб.

Гетьман Виговський збирає однополчан, просить допомоги у Кримського хана, польського короля. Йому вдалося зібрати 16 – 17 тис. козаків з Переяславського, Уманського, Кальницького, Білоцерківського,

Канівського, Черкаського, Корсунського, Прилуцького і інших полків.

Виговський також завербував німецьких та інших наймитів (до 4000 осіб). Кримський хан привів до Конотопа Кримську, Білгородську, Ногайську і Азовську орди – 30-40 тис. кінноти.

Крупичполе 24 червня 1659 року, а 27 червня вже виступило проти московських полків.

Конотопська битва розпочалася 28 червня (8 липня за н. ст.). Російське командування через погану розвідку недооцінило супротивника. Козаки почали відступати, що було зроблено спеціально. Татарська кіннота зробила необхідний маневр і опинилася в тилу ворога. Таким чином московські війська були оточені і розбиті.

Однак, Трубецький вивів свої рештки війська до Путивля. Він втратив до 2000 вояків і 5000 поранених.

Росіяни «на конотопському на великому бою» і на відході втратили 769 осіб. Ця цифра підтверджена й іншими документами, знайденими дослідником І. Бабуліним.

А козаки, союзники Виговського, поховали 2500 – 3000 своїх загиблих. Усіх полонених (до 2000 осіб) хан Муххамед Гірей наказав вирізати. Це було зроблено для того, щоб «Зміцнити ворожнечу між росіянами і козаками, і зовсім перешкодити їм шлях до примирення».

Деякі так звані «вчені» називають цифру більшу, ніж 100 тис. стосовно московської орди, а потім говорять у цій книзі про 100 тисячну російську армію. Якщо не знаєш рідної історії, то немає чого і писати нісенітницю..

Деякі історики вважають, що втрати московських полків досягли 60 тис. осіб. Російські спеціалісти називають, як я вже говорив, цифру 4769 осіб. Звідкіля такі розбіжності?

Тут, на мій погляд, ми маємо справу з

міфотворчістю. Українців хочуть переконати у тому, що хоч раз, та вони дали москвітам прикурити. Хоча, насправді, перемогу одержали татари, і ніякого розгрому російських військ не було.

І що образливо! На прикладі Конотопської битви нас переконують у тому, що українці і росіяни вікові вороги. Науковим шляхом довести, що 350 років тому під Конотопом була одержана «велика» перемога, неможливо.

Поважні професори такої дурниці повторювати не будуть. Але дилетанту, чия голова забита націонал-патріотичним сміттям, зробити це легко. Ці люди забувають (а можливо і не знають зовсім), що головною святинею для історика повинен бути достеменний факт. І тільки!

II. В правлінні імператриці Анни Іоанівни (1730 – 1740 рр.) багатолітня війна між Росією і Туреччиною закінчилася укладенням миру у Белграді восени 1739 року. Кордони Російської імперії пересунулися до півдня, і це тільки на папері. Головним підсумком збройного протистояння сторін стало те, що була підірвана сила Бахчисарая, що наблизило день остаточного падіння цього вікового хижака.

III. При Катерині Великій (1762 – 1796 рр.) у результаті 2-го і 3-го поділів Польщі (1793 і 1795 рр.) остання втратила всю (!) Правобережну Україну і Волинь.

У результаті російсько-турецьких воєн у 1768 – 1774 і 1787 – 1792 рр. Північне Причорномор'я до Дністра і Кримський півострів ввійшли до складу Російської імперії.

Заселення Новоросії і Таврії йшло з боку Балкан сербськими, болгарськими, грецькими біженцями, колоністами з німецьких країн, переселилися євреї, італійці, угорці, молдавани, авантюристи з усього світу.

Найбільший потік селян-новоселів спостерігався з центральних губерній Росії.

Зараз їх російськомовні нащадки мешкають в Одеській, Миколаївській, Херсонській, Кіровоградській, Дніпропетровській областях на значній частині Запорізької, Донецької Луганської областей і у Криму.

Таким чином, вся причорноморська смуга земель сьогоднішньої України, включаючи Крим, є територією не моноетнічною (українською), а заселеною багатонаціональною співдружністю у результаті колонізації цілих земель. Мова спілкування – російська, у місцевих варіантах з багатством українських слів і різних екзотичних запозичень. Яскравий приклад – неповторна одеська говірка.

IV. Шестирічне володіння Олександром I (1801 – 1825 рр.) частиною Тернопільщини (нині Тернопільська область), відвойованої у Австрійських Габсбургів у 1809 році – це лише епізод в історії українських земель, але він урочо передбачає 1939 рік.

Після війни з турками у Валахії і за Дунаєм за Бухарестським мирним договором 1812 р. Наполеон заволодів Північною Буковиною. З 1918 року вона на два десятиліття відійшла до Румунії. Така участь чекала і Південну Бессарабію.

V. Ульянов (Ленін) (1870 – 1924 рр.) у будівництві загального будинку для українців перевершив батьків Центральної Ради і Директорії, Грушевського і Петлюру, з їх мріями про незалежну Україну у складі п'яти губерній Київської, Подільської, Волинської, Полтавської і Чернігівської.

За його наполяганням до складу України відійшли Донецько-Криворізька республіка у складі Харківської і Катеринославської губерній, з Донецьким вугільним басейном і промисловими районами колишньої області Війська Донського. Відійшли Радянській Україні

Херсонська губернія і північ Таврії. Тобто вся Новоросія – зі змішаними, але в основному російськомовними родинами. Це добра третина території республіки на 1991 рік! Ось хто заслуговує Героя України – вождь світового пролетаріату!

VI. «Батько народів» Сталін (1879 – 1953 рр.) земельних дарів УРСР не давав. Пакт Молотова-Рібентропа дозволив подарувати сусідське добро, яке на початок Другої світової «погано лежало» за Дністром і Збручем. У 1939 році до Радянської України були передані Волинь (Волинська і Рівненська області) і Галіція (Львівська, Івано-Франківська і Тернопільська області). Через рік таке трапилося з Північною Буковиною і Південною Бессарабією.

По закінченню війни мешканців прикарпатської Русі, які вважали себе (і зараз вважають) окремою частиною загальноруської нації, насильно відокремленого від материнського ствола 900 років тому, насильно втиснули в «український радянський масив».

Делегація з Ужгорода поїхала до Москви просити автономії і права на мову батьків. Від імені Сталіна відповіли: «Або Сибір, або Закарпатська область України». Ходаки обрали друге.

Сталін у 1945 – 1947 рр. зробив зачистку міст від корінних мешканців – поляків (другу частину за чисельною кількістю – євреїв – знищили Гітлер і «герої» ОУН – УПА).

VII. Збирання українських земель завершив «вірний ленінець» Микита Хрущов (1953 – 1964 рр.). З його рук рідна йому Україна отримала найдорожчу перлину з корони Російської імперії, яку колись називали Крим. Ця область Російської Федерації, майже повністю російськомовна, була передана братській республіці. Це не просто дар, а задоволення амбіційних мрій «свідомого

українства». Сьогодні воно володіє колонією, яка населена ненависними «москалями».

І після цього деякі вчені і політики стверджують, що не більшовики створили Україну?

Стародавні казали: «Людині властиво помилятися, безглуздому упиратися».

Зараз нас весь час хочуть переконати у тому, що понад 300 років Україна була «російською колонією». Це дивовижна брехня. Якби до цього прагнули, то були б українці в Росії прем'єрами, як наприклад, канцлер Олександр Безбородько, а у радянський час навіть «царями», як Хрущов і Брежнєв? Яка ж це колонія? Те, чим ми зараз займаємося, просто аморально. Ми відрікаємося від своєї історії. Не може бути державотворчий народ, який відмовляється від діянь своїх предків.

Офіційна пропаганда зробила з України вікову великомученицю, над якою знущалися литовці, поляки і росіяни. Тут важливу роль у створенні цього образу відіграв Інститут національної пам'яті, яким керував фізик-теоретик Ігор Юхновський. Цей інститут займався головними епізодами нашої історії, такими, як голод 1930-х, намагаючись надати йому значення геноциду. Але цього не було. Була продрозверстка, неврожай, помилки керівників, але не геноцид. Надавалась Україні допомога продовольством, але говорити, що цілеспрямовано за етнічним принципом знищувалися українці, на мій погляд – блюзнірство. А що, росіяни не вмирали від голоду в Україні, в Поволжі і Казахстані? Однак, тільки наша країна заставлена хрестами. Поясніть, як можна жити на кладовищі? Чи є майбутнє у народу, який тільки й страждає, якого тільки й можуть, що пригнічувати?

Станом на 17 грудня 1929 року в Україні мешкало 29 млн. 189 тис. осіб. Звідки з'явилася цифра 10 млн.

померлих під час голодомору? Віктор Ющенко в одній із своїх лекцій заявив, що українців загинуло більше, ніж євреїв. Якщо на державному рівні поставлено завдання перевершити голокост, то історики-голодоморці можуть і 20 млн. загиблих нарахувати.

Віктор Ющенко всіх, хто може рахувати, звинувачує у «радянських стереотипах». Його раджу відіслати до найповнішої праці з означеної теми – дослідника, і при чому не радянського автора – Сергія Максудова «Потери населення СРСР». За його підрахунками, Україна втратила 3,5 – 4 млн. осіб, СРСР в цілому – біля 8 млн. осіб.

Від голоду загинули мільйони росіян, казахів, калмиків, татар, мешканців Північного Кавказу. Тому ООН і ЮНЕСКО відмовилися визнати голодомор геноцидом українців, а правдиво назвали голод 1932 – 1933 років трагедією, кваліфікували його як злочин радянського режиму проти свого народу.

Прагнення «трипільців-голодоморців» піднімати тему геноциду, їх намагання на порядки збільшити кількість жертв – то наруга над пам'яттю померлих.

А чому збільшують кількість осіб померлих під час голодомору 1932 – 1933 рр.? А тому, що печерні націоналісти з маргінальних організацій, як-от КУНа, «Свобода» або УНА-УНСО, не приховують своїх намірів вимагати від Росії як правонаступниці СРСР «компенсації за голодомор».

Тільки заради цього «створюються» віртуальні мільйони нових жертв, а злочин проти радянського селянства оголошується злочином проти українців.

Зі свого боку росіяни, узбеки, казахи і інші народи СРСР можуть вимагати від України компенсації за кожного свого співвітчизника, який загинув під час її звільнення. Якщо Україна не правонаступниця СРСР, УПА воювала проти Червоної Армії, то очевидно,

комусь закортить поставити питання про контрибуції і репарації.

Націоналістичні танці на кістках загиблих страшною смертю громадян лише поглиблюють розкол у нашому суспільстві і погіршують стосунки з Росією – нашим великим сусідом і великим торговим партнером.

Голод 1932 – 1933 рр. не єдина улюблена тема сучасних істориків. Є, наприклад, Мазепа.

Двадцять років Мазепа вірою і правдою слугував Петру I, а потім йому зрадив. Навіть у людському плані він зрадник. Хіба це не заслуговує осуду?

Але і Україну він також зрадив. Якби не переговори Мазепи з Карлом XII, шведський король не повернув би з Білорусії на Україну. А Петро I прийшов захищати своїх підлеглих, які почали проти шведів партизанську війну.

Хіба Мазепа не був зрадником щодо українців? На його прикладі виховують дітей. І діти собі засвоять, що якщо вони з ким-небудь будуть дружити, а через 20 років їх зрадять, то такі «друзі» вчинять вірно.

Починаючи з історії Київської Русі міфи поступово втрачають свій позитивний зміст і перетворюються у страшні казки про нестерпну долю України. Особливо це стосується часів після приєднання до Росії і до розпаду Радянського Союзу.

На даному етапі Україна виставляється винятково як жертва російського імперіалізму, протягом 300-річного періоду знаходилася на становищі колонії, експлуатованої і пригнобленої «москалями».

Ця брехня формує в суспільстві негативний історичний само світогляд, виховує комплекс історичної неповноцінності, невпевненості у власних творчих здібностях, спотворює історію.

Якщо не було успіхів у минулому, якщо нещасними українцями не поминає хіба що ледащо, то яка може

бути впевненість що в майбутньому буде інакше?!

Це безвідповідальність за минуле. Начебто народ не має нічого спільного з майбутнім.

Об'єднання 1654 року з Росією нам зробили лукаві «москалі», соціалізм в Україну принесли на багнетах теж вони. Вони ж у 1932 – 1933 рр. придумали страшний голодомор, а в 1941 – 1945 рр. втягнули у свою війну з Німеччиною, яка зараз зветься в Україні Радянсько-Німецькою, або війна Сталіна з Гітлером.

Це дуже погана послуга своєму народові. Вилучити правду з історичного континенту перетворює Україну з суб'єкту історії в її об'єкт.

Зараз вже багато вчених забули, що українці були такими ж співтворцями історії, як і росіяни. Одним з авторів проекту Російської імперії був соратник Петра I, колишній ректор Києво-Могилянської академії професор Ф. Прокопович. Практично у всіх урядах Росії, починаючи від Єлизавети Петрівни, на поважних ролях перебували українці. Це брати Олексій і Кирило Розумовський, син Кирила – Олексій Розумовський, Олександр Безбородько, Василь Кочубей. В радянські часи українці були не тільки знаковими в державі, як Климент Ворошилов, Микола Підгорний і ін., але і першими – Микита Хрущов, Леонід Брежнєв.

Як можна, знаючи все це, стверджувати що це була не наша історія? Як можна говорити про те, що Україна була колонією? Де ще представники пригніченого народу коли такий доступ до управління країною, ставали військовими, займали інші високі посади?!

Якщо ми усвідомлюємо себе єдиним народом і єдиною країною, необхідно якнайшвидше відмовитися від культивування війни зі своєю історією і, аранжування її на добру «свою» і погану «чужу».

Не варто ридати над своїм минулим, не слід перетворювати нашу національну скорботу у всесвітню.

Історію треба вивчати і читати чесно і неупереджено, пишатися гордою славою батьків, дідів і прадідів, брати повчальні уроки з їхніх помилок, щоб, озброєні досвідом минулого, творити Україну майбутню – воістину соборну, вільну, незалежну, квітучу і щасливу.

За часи керівництва освітою України Міністром Іваном Вакарчуком було зроблено дуже багато помилок. Підручники з історії для українських школярів були складені далеко від досконалого.

Наприклад. Візьмемо портрет Великого гетьмана литовського Павла Яна Санеги. Він мешкав у 1610 – 1655 рр. його портрет знаходиться у Стокгольмській галереї Гріпсгольм. А у нас в Україні у підручниках 5-го і 8-го класів цей же портрет подавався, як портрет Івана Мазепи. Ось вам наочна історія рідної країни повакарчуковськи. Для чого так зневажливо відноситися до своїх дітей і вприскувати брехню і національні міфи у дитячі голови.

І на мою думку це фальсифікація історії. У підручнику з історії для 5-го класу читаємо: «... щоб зламати опір українських хліборобів, більшовицька влада у Москві вирішила організувати цілеспрямований голод...», «наступні заходи по знищенню українців, які були прийняті у Росії, була Друга світова війна...».

А мені хочеться задати просте питання історикам-«голодоморцям», а де найбільше у відсотковому відношенні були втрати сільського населення від голоду? А вам негоже не знати. Від голоду більше всього понесло у відсотковому відношенні сільське населення Саратовської області (Росія).

Ні! Вони знають, але роблять це навмисно. Таскають фотографії Місії Фрїтьофа Нансена, зроблені у Поволжі на початку 20-х років.

Президенту Ющенку доповідали, що ці фото

зроблені за 10 років до голоду в Україні. Це зроблено, коли був страшний голод у Поволжі. І гарант Конституції начебто не чув.

А тому через два роки на виставці СБУ їх «доповнили» новими фотографіями часів Великої депресії із Сполучених Штатів Америки. І що ми тут бачимо? «Голодаючі українські діти» показуються на фоні пальм і рододендронів.

Голод – це не геноцид тоталітарного режиму проти селян Радянського Союзу. І справжні історики не визнають це геноцидом. Голод не був направлений проти етносу. І як можна писати, що хліб відбирали у однієї нації і віддавали іншій? Це робили однаково з українськими і російськими селянами. І хто це робив? Місцеві селянські активісти.

Зараз в українській історичній науці доби незалежності тема ОУН і УПА та їх місце в історії України набула особливої наукової актуальності й політичної гостроти.

Ви пам'ятаєте події 14 жовтня 2005 року на Хрещатику у Києві (до чергової річниці утворення УПА). З усіх куточків Західної України привозили ветеранів ОУН-УПА. Все це обернулося банальною бійкою. Це все викликало вибух емоцій і у Верховній Раді і в суспільстві, особливо в Західній Україні.

Ситуацію підіграв 4 Всесвітній форум українців (серпень 2005 р.). На ньому лідер цієї поважної громадської організації А. Лозинський брутально назвав ветеранів Великої Вітчизняної війни «гарматним м'ясом» сталінської системи.

Наше керівництво не відмежувалося від цих образ, а навпаки, «український канадець» був підтриманий і нагороджений від імені держави. Все це викликало обурення і серед радянських ветеранів, і в широких колах науковців, освітян, діячів культури.

Відкритий лист главі держави всесвітньо відомого ученого історика, академіка Петра Толочка і «Лист 119-ти» на його підтримку – це лише частка хвилі протестів.

14 жовтня 2006 року з'явився Указ Президента України «Про всебічне вивчення і об'єктивне висвітлення діяльності українського визвольного руху і сприяння процесу національного примирення».

А чому ОУН-УПА зібралися у Києві? Достеменно відомо, не оунівці винесли на своїх плечах основний тягар історичних битв за визволення Києва і за Дніпро у 1943 році, а воїни Червоної Армії, серед яких була значна частина українців. Їм допомагали радянські партизани, з ними й вели бої вояки ОУН-УПА. Тоді, яке моральне право мали представники ОУН-УПА проводити демонстрацію у Києві?

Ось переді мною брошура доктора історичних наук, професора Анатолія Степановича Чайковського «Роман Шухевич в українській історії: міфи і реальність».

Шухевич Роман Йосипович, 1907 року народження (30 червня). Народився у м. Радехові Львівської області, українець, із сім'ї службовців. Освіта вища. Закінчив Львівський політехнічний інститут.

Він навчався у п'ятикласній гімназії, а потім переїхав до Львова, де продовжував освіту у гімназії. З 1928 по 1932 рр. він студент Львівського політехнічного інституту, де і отримав диплом інженер-будівельника.

Ще під час навчання у гімназії залучається до діяльності Організації українських націоналістів (ОУН). Тут він познайомився зі Степаном Бандерою.

Восени 1943 року Шухевич обіймає посаду головнокомандувача УПА. Він одержує звання генерал-хорунжого. А це призначення відбулося за погодженням з рейхфюрером СС Генріхом Гімлером.

Навесні 1944 року на зборах Організації українських націоналістів у селі Сороки поблизу Львова

Шухевич заявив: «Про українські маси говорити пізно. Ми їх погано виховали, мало вбивали, вішали. Тепер треба думати про те, як зберегти організацію і захопити владу». А яка влада їх повинна бути, вони і самі не приховували. Їх теза – «Наша влада має бути страшною», «Хай крові по коліна, аби вільна Україна». Ось питання! Як ми маємо пам'ятати Шухевича?

А ось інший приклад. Переді мною книга іншого канадського політолога, доктора гуманітарних наук Поліщука Віктора Варфоломійєвича «Гора породила мишу. Бандерівську», видану у 2006 році у Торонто (Канада). Вона присвячена критичному розбору так званого «Звіту робочої групи істориків при Урядовій комісії по вивченню діяльності ОУН і УПА. Основні тези з проблем ОУН-УПА (історичне заключення), в якому оунівський бандитизм оголошується національно-визвольним рухом.

Про Поліщука В.В. Його батько до возз'єднання Західної України з УРСР був війтом у м. Дубно Рівненської області. Як встановилася Радянська влада він був арештований і страчений, а мати з маленькими двома дівчатками і 14-річним сином Віктором в 1940 році була депортована у Казахстан. У 1944 році їх сім'я повертається у Дніпропетровську область, а у 1946 році вони виїхали до Польщі (мати полячка).

Перебуваючи у Польщі В. Поліщук вперше познайомився з варварськими злочинними акціями українських націоналістів проти польського населення Волині і Галіції в 1943 – 1944 рр. І тому Поліщук почав досліджувати проблему ОУН-УПА. У нього вийшло: «Гірка правда: злочинність ОУН-УПА», п'ятитомник «Інтегральний український націоналізм як різновид фашизму» (т. I – «Джерела злочинів ОУН-УПА»; т. II «Докази злочинів ОУН-УПА»; т. III – V – «Український націоналізм в документах») і інші. У 1981 році Віктор

Поліщук емігрував з сім'єю до Канади і мешкає у Торонто.

У звіті автори пишуть, що ОУН-УПА боролися за незалежність України. А так це було? Надамо слово свідку і учаснику тих подій і того часу Тарасу Бульбі-Боровцю, який боровся з радянськими партизанами на Волині. У «Відкритому листі до проводу ОУН Бандери і Головної команди УПА» 24 вересня 1943 року він писав: «Ваша «влада» веде себе не як народна революційна влада, а як звичайна влада... Ви вже сьогодні почали братовбивчу боротьбу, бо не хочете боротися разом з усім українським трудовим народом за його визволення, ви вже сьогодні боретесь тільки за владу над ними. Битви шомполами і розстріли українських селян... стали вашими щоденними заняттями».

Мене дивує, що наші «видатні» історики відносять ОУН і УПА до тих, які боролися за незалежність України в минулому. Але це ж неправда! Ці формування боролися за створення українського, фашистського типу держави, в якій українські націоналісти мали б владу над українським народом.

Прочитавши книгу Поліщука В.В., я підтримую його точку зору, яку він зробив, і ця точка зору мабуть повинна бути однією і незмінною – ОУН-УПА були злочинними формуваннями.

20 січня 2010 року був виданий Указ Президента України В. Ющенка за № 46 «Про присвоєння С. Бандері звання Героя України».

Більшість людей України цей Указ не сприйняли.

12 січня 2011 року на сайті Президента України В. Януковича з'явилося повідомлення: «Рішенням суду президентський указ «Про присвоєння С. Бандері звання Героя України» відмінити. Постановою Донецького окружного адміністративного суду від 2 квітня 2010 року був задоволений позов громадянина Оленцевича

Володимира Едуардовича про визнання незаконним і відміну Указа Президента України від 20 січня 2010 року №46 «Про присвоєння С. Бандері звання Героя України». Указ відмінено.

Постановою Донецького апеляційного адміністративного суду від 23 червня 2010 року постанова Донецького окружного адміністративного суду від 2 квітня 2010 року залишена без змін. Рішення вступило в законну силу. Указ відмінено.

ОЛЕКСІЙ СТАХАНОВ



У грудні 1935 року в ніч на 31 серпня за 5 годин 45 хвилин Олексій Стаханов нарубав 102 тони, виконав 14 норм. Це був перший всесоюзний

рекорд. За одну ніч Стаханов перетворився у символ нації. Йому надали квартиру з меблями, конячку, а потім і перевели до Москви.

Там йому надали квартиру, машину, охорону і посаду у Міністерстві. Однак Олексій Стаханов марив шахтою, просився назад, але Сталін не пускав. Чому? А хто буде «засвічувати обличчям» на зустрічах з іноземцями і радянським народом? Але Олексій Стаханов не хотів перебирати папірці своїми мозолистими руками. Він міг говорити чітко і грамотно тільки про вугільний пласт. Його навіть не позбавило тяги до пияцтва одруження на 15-річній красуні Галині Бондаренко.

Олексій Стаханов розумів, що дітям краще мешкати у Москві, а сам розумом жив у Донбасі. Тільки на 51-му році життя його мрія здійснилась завдячуючи Хрущову, який на зустрічі з іноземцями повідомив: «Де зараз Стаханов? Та все там же, у Донбасі». На другий день

вибійника за 24 години перевезли у Торез Донецької області. Сім'я залишилася у Москві.

У Торезі Олексію Стаханову надали спочатку гостинку, а потім пів будинку з садком і машину. Дружина приїздила з Москви тричі на рік. Приїздили і діти. Але він все рівно був самотнім.

Тут його життя було таким: пропустити чарочку-другу та спуститися в улюблену шахту приспівуючи: «А молодого коногона несут с разбитой головой».

Так і трапилося. У клініці, де його лікували від склерозу, він упав і розбив голову об стіл. 5 листопада 1977 року він помер.

Після його смерті з будинку, де він жив зробили дитячий садок, а речі забрали у музей Стаханова».

У місті Стаханів є пам'ятник, а на могилі у Торезі дуже скромна гранітна стела з маленькою фотографією.

Ось характерний приклад. Коли Хрущов наказав Олексію Стаханову виїхати у Донбас за 24 години, то погрожував відібрати партійний квиток: «Ні, не ти (він Хрущова на «ти» називав) мене приймав у партію, не тобі мене і виключати. А це – папірець», відповів йому і кинув партквиток. І не встиг він вийти до машини, як помічник Хрущова вибачився і повернув партійний квиток. Але з п'ятикімнатної квартири, все ж таки їм прийшлося виїхати, сім'ї надали квартиру маленьку, але також у Москві.



Професор Микола Бушин біля могили Олексія Стаханова. 2011 р.

ПРО ШАХТАРІВ



29 червня 2012 року по телебаченню я переглянув передачу «Велика політика» де йшла мова про шахтарів. Я не хочу сказати, що я професійний шахтар, але

причетність до них маю.

У 1956 році я поїхав на Донбас по комсомольській путівці. Працював у Лисичанську Луганської області на шахті № 7 ім. Мельникова. Нас приїхало чимало молодих людей. Частина покинула, не витримавши тяжких умов праці, частина загинула не виконуючи правил техніки безпеки. Я не хотів бути хлюпиком і працював до призову у лави Радянської Армії.

Що за люди ці шахтарі? Це віддані праці, віддані своїй професії, чесні, порядні, віддані тому, до чого їх закликають. Вони не можуть терпіти обманів і марнотратства. Шахтарі прямо кажуть в очі, якщо щось не так.

У 1998 році був страйк шахтарів Донбасу. Вони йшли пішки до Києва щоб сказати владі про свої проблеми. І коли вони йшли, то люди виносили їм їжу, фрукти, воду, але тільки не спиртне. До цього був причетний і я.

А яке зараз відношення до шахтарів нашої влади? Розмов багато, а справи йдуть дуже повільно. Шахт дуже багато вже закрито. І що робити? Мабуть треба прийняти закон про депресивні методи. Дати людям шахти і не брати податки якусь кількість років. Тоді буде відродження шахтарської галузі і вона знову почне ефективно працювати.

ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ ЩЕРБИЦЬКИЙ

Народився 17 лютого 1918 року у місті Верхньодніпровськ Дніпропетровської області у сім'ї робітників. Освіта вища – закінчив у 1941 році Дніпропетровський хіміко-технологічний інститут, інженер-механік.



З липня 1941 року – слухач військової академії хімічного захисту ім. К.Є. Ворошилова. Потім з кінця 1941 року – Закавказький фронт (начальник хімічної служби стрілецького полку танкової бригади). Із березня 1944 року до грудня 1945 року проходив службу у штабі фронту, а потім – Закавказький військовий округ. Декілька разів був у відрядженні в Ірані у справах служби.

Після того, як був демобілізований, працював на інженерних посадах у місті Дніпродзержинськ Дніпропетровської області. Із 1946 року – секретар партійного бюро коксохімічного заводу, парторг ЦК КПРС на металургійному заводі, перший секретар

міському партії. Із 1954 року – другий, а з 1955-го – перший секретар Дніпропетровського обкому партії.

Із 1961 до липня 1963 року – голова Ради Міністрів УРСР. Із 1963 до 1965 року працював першим секретарем Дніпропетровського обкому КП України. Із 1965 до 1972 року знову голова Ради Міністрів УРСР.

25 травня 1972 року Щербицького В.В. обирають Першим секретарем на Пленумі ЦК Компартії України. Він був обраний одноголосно. Багато говорили добрих слів на його адресу і цього він заслуговував. Віддаючи гідне багатьом його особистим якостям, відзначаючи його керівником високого рангу, багато хто все-таки побоювався його суперечливого характеру, запального, інколи суб'єктивного підходу до людей. Але всі знали, що Щербицький – підготовлений керівник великого масштабу, дуже близький до Генерального секретаря ЦК КПРС Брежнєва Л.І. і тому всі надіялися на краще відношення до України, на вирішення великих державних питань. І все ж таки ці сподівання виправдалися. Багато надій здійснилися.

Щербицький критикував хрущовську політику, за що тодішній голова Ради Міністрів УРС у 1963 році був відправлений до Дніпропетровська, а повернувся вже після усунення Хрущова М.С. з посади у 1965-му.

У цей час в Україні начебто підняли голову націоналістичні елементи. І не випадково Шелесту П.Ю., м'яко кажучи, приписували націоналістичні нахили у зв'язку з виходом його книги «Україно наша Радянська».

12 вересня 1972 року до ЦК КПУ надійшов лист за підписами двох академіків і члена кореспондента АН УРСР, який містив критику книги П.Шелеста.

20 лютого 1973 року Політбюро ЦК КПУ обговорило цей лист, а 3 березня 1973 року В. Щербицький надіслав листа до ЦК КПРС. В ньому вказувалося, що книга П. Шелеста по ряду важливих

принципових питаннях відходить від партійних, класових позицій і наносить збитки справі інтернаціонального виховання трудящих. А тому її необхідно вилучити з бібліотек. І це було зроблено. А 100 тисяч знищено.

Володимир Васильович після виходу на пенсію прожив менше року. Все життя працюючи чесно не міг знайти себе. Безробіття його гнітило. І все-таки він не вважав, що життя прожите даремно. Воно було осмислене, освітлене високими ідеалами. Були помилки, були прорахунки, але він віддавався праці, щоб було добре нашим людям.

Потім почалася критика на його адресу. Дійшли до того, що почали поширювати слухи про те, що Щербицький вивіз сім'ю у Швейцарію або Австрію. Відкрив рахунки у зарубіжних банках. Все це його чесного і глибокопорядного, сильно ображало. І тут у нього з'явилися думки, що все, чому він служив, розвалилося, стало фікцією, історичною помилкою, парадоксом. Щоб бути йому вдячним, його шельмували...

Наближався день народження.. Раніше, в цей день до нього йшли, не пустував кабінет, всі хотіли засвідчити, а тепер було тихо, пусто, сумно.

16 лютого напередодні Дня народження його брат Борис Васильович привіз велику корзину квітів. Хотів першим привітати, підняти настрій, довести, що він не забутий, що він такий же шановний, як і раніше. І тут вони дізналися, що Володимир Васильович у лікарні. Це трапилося біля двох годин дня, а напів дев'ятого вечора його не стало.

Він пішов із життя свідомо. Ті образи, які були на його адресу, стали останньою краплею, які переповнили чашу...

Дуже багато йшло розмов про багатство

Володимира Васильовича. Він знав ціну грошам, але накопичення не робив. На його поточному рахунку рідко було понад 20 тис. карбованців. Ні дачі, ні лімузинів Володимир Васильович не залишив.

У його паперах після смерті було знайдено особистий заповіт.

Дорогая Радуся!

1. Это все наши многолетние сбережения 55 – 60 тис. рублей в сейфе, которыми ты должна разумно распорядиться (мама, ты, Вовочка, дети).

2. Ордена, медали, грамоты, военный ремень, полевую сумку и военную фуражку – прошу сохранить как семейные реликвии.

3. Пистолеты именные, которые надо сдать, небоеспособные – тоже

Остальные – надо сдать.

Ружья – подарить друзьям.

Карабины – сдать в МВД.

В остальном разберись, пожалуйста, сама.

Друзья помогут.

Целую тебя, моя дорогая, крепко, крепко.

В. Щербицкий

Депутат Верховної Ради Союзу РСР 5 – 11 скликань, депутат Верховної Ради УРСР 4 – 11 скликань.

Двічі Герой Соціалістичної Праці (1974, 1977 рр.)

ПЕТРО ЮХИМОВИЧ ШЕЛЕСТ

Народився 1 (за новим стилем 14) лютого 1908 року у селі Андріївці, нині Харківської області.

Із 1926 до 1927 року навчався в Ізюмській радпартшколі, у 1928-му році став членом ВКП(б). Навчався у Харківському комуністичному університеті ім. Артема, а потім у Харківському інженерно-економічному інституті. Із 1932 до 1936 року працював на



Маріупольському заводі ім. Ілліча змінним інженером, заступником начальника і начальником цеху. Навчався на вечірньому відділенні Маріупольського металургійного інституту. Із 1936 по 1937 рр. – служба у Червоній Армії, а з 1937 року працював начальником цеху, начальником виробництва, головним інженером Харківського заводу «Серп і молот».

Із 1940 до грудня 1941 року П.Ю.Шелест – секретар Харківського міського комітету КП(б)У по оборонній промисловості. Під час Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років з нацистською Німеччиною і у перші повоєнні роки – завідувач відділу оборонної

промисловості Челябінського обкому ВКП(б), інструктор ЦК ВКП(б), парторг ВКП(б) на ряді заводів, заступник секретаря Саратовського обкому партії по оборонній промисловості.

Із 1946 до 1948 року він парторг ЦК ВКП(б) на Саратовському заводі Міністерства авіаційної промисловості СРСР.

Із 1948 до 1950 року Петро Юхимович працює директором заводу Міністерства авіаційної промисловості у м. Ленінград. 12 квітня 1950 року він був затверджений директором Київського заводу №473 Міністерства авіаційної промисловості СРСР.

Із 1957 до 1962 року Петро Юхимович очолив Київський обком партії. У липні 1963 року він обирається Першим секретарем ЦК КП України. До травня 1972 року він був першим секретарем ЦК Компартії України.

Петро Юхимович був працівником принципівим, наполегливим, вимогливим, якщо хочете, то навіть жорстоким. Перед найвищим начальством не пасував. Висловлювався прямо, захищаючи свою точку зору, без огляду на особи. І це не всім подобалося.

У 1971 році відбулася розмова П. Шелеста з Л. Брежнєвим. Генсек настоював на здачі якоїсь кількості додаткового збіжжя. Шелест казав, що Україна не може здати такої кількості хліба тому, що залишиться зовсім мало кормів для тваринництва.

Потім П. Шелест попав у немилість до керівництва ЦК КПРС і особливо М. Сулову. Його критикували за те, що в Україні дуже багато написів на українській мові, дуже велику шану віддають Т. Шевченку. Петра Юхимовича багато разів критикували у Москві і казали про підйом націоналізму в Україні. А Брежнєв звинуватив Шелеста майже в дискримінації в Україні російської мови.

А більше за все добавила масла у вогонь його книга «Україно наша Радянська». Вона не була крамольною. Вона характеризувала області України і поверхово висвітлювала окремі питання історії України, в тому числі і період запорізького козацтва.

Але ідеологи Москви не читаючи даної книги віднесли її до крамольної. Цю книгу визнали шкідливою. Її вилучили з бібліотек, а частину 100-тисячного тиражу знищено. 24 травня 1972 року Петра Шелеста увесь склад Політбюро ЦК КПУ проводжали до Москви. Його призначили заступником голови Ради Міністрів СРСР. У квітні 1973 року його виводять із Політбюро ЦК КПРС, а у травні позбавили державної посади і відправили на пенсію. Він не працював, а пізніше став працювати на заводі при Довгопрудненському дослідно-конструкторському бюро автоматики. Тут він залишився понад 10 років, а наприкінці 1984-го, за два місяці до семидесятиріччя, пішов на справжню (неполітичну) пенсію.

Петро Юхимович вітав проголошення незалежності України. І він вирішив, не Москва і не Росія стануть його останньою земною адресою. Він помер 22 січня 1996 року у Москві і за його заповітом перепохований на Байковому цвинтарі у Києві 13 червня 1996 року.

ІВАН КІНДРАТОВИЧ ЛУТАК



Народився 3 червня 1919 року в селі Комарівка Макарівського району Київської області в селянській сім'ї. Із 1937 до 1940 року студент Київського сільськогосподарського інституту. Із 1940 до 1941 року – заступник голови Тарутинського райвиконкому Ізмаїльської області. Із 1941 до 1942 року – студент Казахського сільськогосподарського інституту міста Алма-Ата. Із 1942 до 1944 року знаходився у лавах Радянської Армії. Із 1945 року Іван Кіндратович займає різні посади у радянських і партійних органах.

Із 1954 року почав працювати головою виконкому Черкаської обласної ради, потім перший секретар Кримського обкому партії. Із 1967 року працює в апараті ЦК Компартії України – секретарем, другим секретарем. Із 1976 року його знову повертають першим секретарем Черкаського обкому партії і він працює на цій посаді до 9 вересня 1988 року.

І почалося велике зростання в області у всіх галузях народного господарства.

Працюючи другим секретарем ЦК Компартії України він дуже добре розбирався в економіці України, відзначався високою вимогливістю до себе і до інших. У нього не було такого, щоб залишити не вирішене питання.

На мою особисту думку, Іван Кіндратович дуже глибоко вникав у всі питання народного господарства. І такої людини – високоосвіченої у всіх питаннях, мабуть першій особі тримати було не зручно. І тому його відправляють у Черкаську область.

У Івана Кіндратовича не було другорядних питань. Він у всі питання життя області вникав однаково. Взяти сільське господарство або промисловість, торгівлю або будівництво, соціально-культурні питання і всі інші.

Особливу увагу приділяв будівництву шкіл, дитячих садків, об'єктів охорони здоров'я, об'єктів вищих навчальних закладів. І не випадково наша область мабуть, перша вирішила питання забезпечення дітей садочками у м. Черкаси. Ми почали давати оголошення в обласній газеті “Черкаська правда”, щоб батьки приводили дітей до садків.

Іван Кіндратович не випускав з поля зору гуманітарну сферу області. Він дуже добре розумів, що люди не повинні обмежуватися тільки роботою та матеріальним добробутом. Для повноцінного щастя має бути її духовний світ. Тому питання освіти й культури розглядалися в поєднанні з соціально-економічними завданнями.

Завдячуючи Івану Кіндратовичу ми в Черкасах маємо Черкаський державний технологічний університет. Зміцнення його матеріально-навчальної бази він надавав першорядного значення. Завдячуючи йому, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького має 8-поверховий навчальний корпус. Міста і села області прикрашалися новими

школами, дитячими садками, будинками й палацами культури, бібліотеками, парками і скверами. За час «великого десятиріччя» в області введено в дію 99 шкіл, силами колгоспів збудовано 79 сільських шкіл. На середину 1980-х років культурне обслуговування мешканців сіл здійснювали понад 800 клубів і стільки ж бібліотек. Бібліотечний фонд досяг 15 млн. примірників, в чотири рази перевищив показник 1954 року, на час утворення нашої області.

Іван Кіндратович – це Велика Людина, чуйний, порядний і він завжди глибоко розумів потреби простих трудівників.

І не випадково він одержав вищу нагороду Радянського Союзу. Йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням медалі «Золота зірка».

ПРО ПАРТОКРАТІВ



Різні небилиці складають про бувших партократів. Начебто вони займалися тільки собою. Можливо такі і були, а в основному це люди які були віддані партії, своїй державі і її народіві.

Ось візьмемо такий приклад. Був лозунг «Учитися, учитися, учитися!». Чим він поганий? Нічим. Але горе демократи підкреслюють, що цей лозунг виголошували компартійці і їх лідер В.І. Ленін.

Далеко я ходити не буду, а приведу приклад із себе. Дійсно я віддавався повністю роботі, яку я всіма фібрами душі поважав. Часто виступав перед медичними працівниками, вчителями, працівниками вищих і середніх навчальних закладів, перед керівниками професійно-технічних училищ. Завжди закликав їх до того, щоб вони відносилися до своєї роботи з повною віддачею сил, енергії і любили свою роботу.

Скажу чесно! Всі працівники підвідомчі нашому відділу в обкомі партії для нагородження проходили

через відділ. І свою дружину, гарного лікаря, я міг би нагородити в першу чергу. А цього не сталося. А чому? Я даю відповідь чітку так званим демократам. А тому, що я був комуністом і думав в першу чергу не про блага своєї сім'ї, а про свою Батьківщину і її народ. А потім вже про свою сім'ю.

Інший приклад. Син закінчує Черкаський педагогічний інститут імені 300-річчя возз'єднання України з Росією. Телефонує ректор і питає, а куди направляти сина. Я йому відповідаю: «На село!» І тут же положив слухавку. Потім мені доповідали правду чи ні, але я на це не звертав увагу. Ректор висловлювався по відношенню до мене не дуже чесними слівцями. Але шановні так звані демократи, ви так зараз поступаєте? Ось і робіть висновки, які були партократи?

Але я не хочу сказати, що всі такі були. У нас працювала людина, яка весь час підкреслювала, що працювати в обкомі почесно. Це так. Але при одній умові – чесність, працездатність і віддача сил на благо своєї Батьківщини.

І що? Як була заборонена Комуністична партія, то цей «демократ» всіх просив і причому у різній формі покинути кабінети і сам їх закривав. Ось вам і почесна праця. І такі були. А їм все рівно яка влада, вони завжди пристосуються.

Або взяти такий лозунг: «Людина людині друг, товариш і брат» Скажіть будь-ласка, що тут поганого? Але зараз зовсім це не приймається. Той хто має мішок грошей, він ніяк не може бути другом, товаришем і братом людини, яка нічого не має.

А чому так трапилось? А тому, що люди, які мають багато грошей втратили всі людські якості і пропагують тільки якості всесильного. Ці люди ні на що не здатні, вони тільки для себе, їхніми вчинками керують гроші. І це дуже і дуже погано для нашого суспільства.

ДОБРО І ЗЛО



Валентине Миколайовичу! Я хочу повідати Вам про добро, яке завжди перемагає зло.

Всі ми навчалися у школі і знаємо байку про Стрекозу й Мурашу. Мураха працював все літо не покладаючи своїх рук і ніг, а Стрекоза порхала, розважалась. І ось настає зима. Вітряна Стрекоза пішла побиратися в пошуках тепла і зустріла Мурашу. Він не допоміг Стрекозі, а прочитав їй мораль: «Ти завжди співала, це справа та піди і потанцюй!».

*Прогуляла літо теплеє
Справа вже твоя така,
А мені танцюю небого
На морозі гопака.*

Ось Вам казка про те, що лінь і легковажність будуть обов'язково покарані.

А тому, щоб приносити радість у житті собі і людям незалежної України треба працювати і працювати наполегливо, а не просто або до вечора. Працювати не покладаючи рук.

Наведу такий приклад. Працюючи в Черкаському

обкомі партії, я неодноразово чув від людей, що працювати в обкомі партії почесно. Це дійсно так, якщо ти робиш і приносиш насолоду всім хто тебе оточує. Я завжди підкреслюю, що я працював у обкомі партії. Ті хто говорив, що працювати почесно, як тільки партію заборонили вони почали звільняти від усіх кабінети обкому і опечатувати їх. Ось стандарти цих людей.

Наступний приклад. Людина, яка працювала в обкомі, зараз професор, доктор наук. Пише про історію і повністю перекручує історичні факти. Одного разу, я йому у дружній розмові сказав, що так негоже робити. І що Ви думаєте він мені відповів? – «Ви великорос і тому ви так говорите». Я нічого йому не відповів, але сам подумав: «Ця людина хотіла мене образити». Але йому необхідно дуже довго тягнутися, щоб на кафедрі було захищено 45 осіб, велика кількість історичних праць. Я «великорос», як він сказав, а для незалежної України зробив встократ більше, ніж титульний українець. А все хай буде на його совісті, совісті брудній і ненависній. Звикли нічого не робити, а отримувати блага і ще виступати з образою на інших. Не чесно і не порядно!

ПРО ГРУЗІЮ



Чому Грузія напала на Південну Осетію? А тому, що нинішню владну верхівку Грузії доля осетів не цікавить. Їм необхідна велика територія, яку на сто відсотків можна було б заселити грузинами.

Все, що розбито можна відновити. А ось народ, який мешкає на цій території він не потрібний. У міжнародному праві є чітке визначення таким діям – геноцид.

Багато століть осетини і грузини існують у добросусідстві. Але постійно у них багато складнощів. Вони навіть були і у радянський час, але це не афішувалося. Мешканцям Південної Осетії неможливо було отримати вищу освіту у Тбілісі або Кутаїсі. Вони їхали навчатися до Росії.

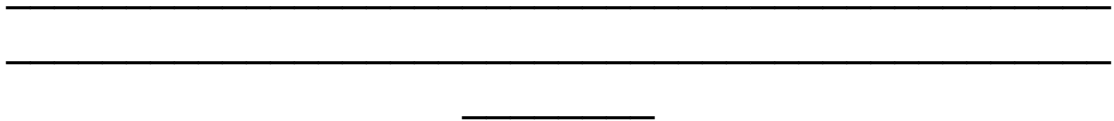
Яка сутність цієї акції? Нинішній грузинській владі потрібна територія, а люди її не цікавлять. внутрішню політику Грузії необхідно розглядати і в тому аспекті, що більше мільйона її громадян з економічних мотивів виїхали за межі Грузії.

Важливим є те, що по відношенню до Південної Осетії був реалізований сценарій, назва якому одна – геноцид.

Бувший міністр оборони Грузії (з 2004 до 2006 р.) соратник Президента Саакашвілі Іраклій Окруашвілі заявив, що Саакашвілі давно планував військовий наказ, щоб захопити Південну Осетію. У 2005 році був розроблений військовий план по захопленню як Абхазії, так і Південної Осетії.

Все, що хотіла зробити влада Грузії було відомо керівництву Сполучених Штатів Америки. Однак вони віднеслися до цього негативно.

У травні 2005 року була зустріч владних структур Грузії з Президентом США Джорджем Бушем. Він заявив наступне: "Не вступайте у військову конфронтацію. Ми вам не зможемо надати військову допомогу", повідомив Окруашвілі.



РОБОТА ДЛЯ ЛЮДЕЙ І ЗАРАДИ ЛЮДЕЙ

Коли я працював завідуючим відділу науки і навчальних закладів Черкаського обкому партії я мріяв створити Музей працівників освіти області.



На той час начальником відділу народної освіти області був Батрак П.Л. Задум був створити цей музей в обласному Будинку вчителя. І що Ви думаєте – ми його створили в фойє Будинку вчителя. Тут наочно було показано розвиток народної освіти в області. Багато стендів розповідали про кращих вчителів, працівників вищої і середньої школи.

І знаєте, комусь він не сподобався і його перенесли в інститут удосконалення вчителів, але вже не в тому вигляді, як він був спочатку. Я не ображаюсь, але треба бути об'єктивними і чесно сказати хто був ініціатором, хто робив і таке інше. Кожен хоче бути у перших рядах.

Мабуть Ви, Валентине Миколайовичу, не пам'ятаєте, а можливо чули, що вчителі загальноосвітніх шкіл приїздили до м. Черкаси на курсову перепідготовку. Коли вони приїздили, то їх поселяли у гуртожиток оздоровчого табору «Юнат». Тут мешкала одна частина, а інша мешкала у цокольному приміщенні Черкаської середньої школи № 3. Тут були кімнати, де

було по 12 – 14 осіб. Ну що це за відпочинок після великого денного навантаження? І коли я все це побачив, у мене з'явилася така думка. А що як на базі станції «Юнат» зробити санаторій-профілакторій? Де вчителі могли б лікуватися, приймати ванни.

Я запросив завідувача обласним відділом народної освіти Батрака П.Л. і запропонував йому свою ідею. Але я побачив у очах Петра Лукича незадоволення цим питанням. Чому? На мою думку, ця людина поміркувала собі, що необхідно брати тягар на себе. Треба робити і контролювати. Я побачив, що нічого не вийде і тоді я запросив його заступника Володимира Петровича Драгуна. Людина ініціативна, людина справи й честі, людина – якщо вона сказала то обов'язково зробить.

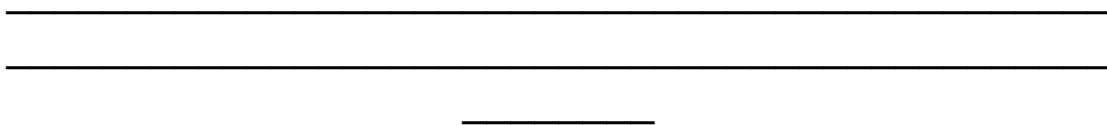
Він все зрозумів і дав оцінку цьому важливому проекту. Володимир Петрович був закріплений за цим важливим об'єктом. Він разом з директором Черкаської обласної станції юннатів Анатолієм Йосиповичем Козинцем організували роботу так, що справи швидко пішли вперед. Завдячуючи їм, вчителі нашої області отримали гарні умови відпочинку у профілакторії «Мрія». Хто б що не говорив, а профілакторій «Мрія» був моєю ідеєю, і під організаторських здібностей Володимира Петровича Драгуна і Анатолія Йосиповича Козинця. Вчителі Черкаської області повинні завжди завдячувати за чудові умови перепідготовки і відпочинку тільки ідейним наставникам і організаторам у виконанні цього чудового проекту.

Тут зробили лікувальні кабінети: терапевта, стоматолога, гінеколога. Вчителі приймали ванни. Зараз цей санаторій-профілакторій «Мрія» функціонує на повну потужність. Зовсім не так давно про нього була передача по телеканалі «Рось» і зовсім нічого не було сказано про те, хто його започаткував і хто був його душею. Мабуть, так звані «демократи» зовсім не знають

і не цікавляться хто ж був ініціатором цього важливого для педагогів області проекту. Бо їм це не потрібно. А чому? А де ж людська пам'ять?

Не секрет, що нині немало крикунів, які на всі заставки мають так званих партократів, зображаючи їх винятково чиновниками та бюрократами. Не хочу грішити – траплялися й такі. Але в основному були чесні працівники, справжні спеціалісти, професіонали, патріоти.

У партійні комітети, як правило, відбиралися чесні, грамотні і висококваліфіковані спеціалісти. І переважна більшість з них чесно служили на благо народу України.



МУЗЕЇ

Музей – це установа, яка займається збором, вивченням, зберіганням і експонуванням предметів – пам’яток природної історії, також просвітницької і популяризаторської діяльності.

Спочатку це поняття означало концепцію предметів з мистецтва і науки, потім, з XVIII ст., воно вимагає для себе також приміщення, де б розташовувалися експонати.

З XIX ст. приєдналася науково-дослідна робота, яка проводилася в музеях. А з 60-х років XX ст. почалася педагогічна діяльність музеїв. Вони почали розробляти спеціальні проекти для дітей, підлітків і дорослих.

У 1967 році у нас розпочався масовий рух за створення музеїв і музейних кімнат у кожному населеному пункті на честь 50-річчя Великого Жовтня. В зв’язку з цим була прийнята постанова ЦК КПУ.

На бюро Лисянського райкому партії я був затверджений головою музейної ради зі створення музею у селищі Лисянка Черкаської області. Розпочалася копітка робота по створенню експонатів. Приміщення було виділено – фойє Лисянської районної бібліотеки (другий поверх). Я з гордістю згадую таких активних ентузіастів: завідувача Лисянської районної бібліотеки Надію Іванівну Забашту і працівника Лисянського райкому партії Коряк (Білоножко) Антоніну Олексіївну., які весь час допомагали у оформленні музейних експонатів. А Надія Іванівна Забашта, як патріот, віддала свій робочий кабінет під

музей.

Було зібрано багато матеріалу, проведено величезну роботу. 14 березня 1968 року був відкритий Лисянський історико-красознавчий музей. Я був обраний його першим директором на громадських засадах.

Хочу підкреслити і висловити слова вдячності наставнику в цьому питанні – завідувачу відділу пропаганди і агітації Лисянського райкому партії Івану Васильовичу Кондратюку. Він постійно надавав допомогу, вникав у хід оформлення музею.

Першу екскурсію у музеї я провів з учнями професійно-технічного училища з м. Верхня Салди Свердловської області. Вони приїхали на могилу свого земляка Героя Радянського Союзу Олексія Олексійовича Євстігнеєва.

Зараз Лисянський районний історичний музей має окреме приміщення. Він має 8 залів, де розміщені експонати.

Крім цього вже працюючи у Черкасах я не поривав зв'язків з музеєм. Надаю йому посильну допомогу.

У Лисянській загальноосвітній школі № 2 I-III ступенів імені С.Г. Савранського створено меморіальну кімнату-музей С.Г. Савранського. У трьох кімнатах знаходиться багато експонатів, присвячених колишньому завідувачу Лисянським відділом народної освіти райвиконкому, а потім він був директором цієї школи. Тут багато розповідається про колишніх учнів, вчителів, усіх директорів цієї школи.

Я дуже хочу сказати про людину, яка закохана в свою справу – це Галина Андріївна Іоніна. Вона була в цій школі піонервожатою, потім весь час працювала вчителем даної школи. А тепер вона є завідувачем даної кімнати-музею. Вона з гордістю розповідає відвідувачам кімнати-музею про діяльність С.Г. Савранського, а також і всього педагогічного колективу школи. З

великим задоволенням учні та вчителі району відвідують дану кімнату-музей.

Коли я прийшов працювати до Черкаського філіалу Київського політехнічного інституту (нині Черкаський державний технологічний університет) я задумав створити музей історії навчального закладу. Про це повідомив директора філіалу доктора технічних наук, професора, Заслуженого діяча науки і техніки Валентина Івановича Бикова. Довго, з різних причин, затягувався цей процес, а потім директор виділив кімнату, необхідні кошти і постійно контролював хід робіт у музеї.

Директор Черкаського обласного краєзнавчого музею Анатолій Іванович Кузьмін направив спеціалістів для обладнання музею історії нашого вищого навчального закладу. До роботи приступили: Микола Агафонікович Бондаренко, Валерій Олександрович Коротченко, Григорій Іванович Березняк.

10 квітня 1998 року красень музей історії Черкаського інженерно-технологічного інституту відкритий. Його відкривав перший декан загально-технічного факультету Дмитро Дмитрович Лещенко і ректор інституту Валентин Іванович Биков.

Започаткувавши і приймаючи активну участь у його створенні я до цього часу є директором музею історії Черкаського державного технологічного університету на громадських засадах.

**СЕКЦІЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІСТОРИКІВ-
АГРАРНИКІВ У ЧЕРКАСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ
ТЕХНОЛОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ТА
ЧЕРКАСЬКІЙ АКАДЕМІЇ ПРОТИПОЖЕЖНОЇ
БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ**



В лютому 2000 року в місті Черкаси, вперше в Україні за роки Незалежності, було створено Наукове товариство істориків-аграрників. Нині – це представницька громадська наукова самоврядна організація, яка об'єднує на добровільних засадах вчених-істориків, наукових працівників, фахівців сільськогосподарських підприємств, установ, організацій різних форм власності.

Головними напрямками діяльності Наукового товариства істориків-аграрників є вивчення господарського досвіду та традиційних форм організації праці українського селянства, його світогляду, культури та соціальної психології; історії розвитку різних галузей сільськогосподарського виробництва; місця і ролі селянства в соціальній структурі українського суспільства; історії селянського самоврядування;



**Микола Бушин виступає із доповіддю на засіданні НТІА.
2009 р.**

соціально-економічні, соціокультурні характеристики селянства на сучасному етапі розвитку суспільства; історія селянської кооперації та її сучасний стан; політична культура українського селянства.

В лютому 2000 року секцію Товариства було створено і в Черкаському державному технологічному університеті. Очолив її доктор історичних наук, професор Микола Іванович Бушин. На сьогодні чисельний склад членів осередку НТІА нараховує десять осіб. В ЧДТУ проводяться круглі столи, методичні семінари з питань досліджень проблем аграрного сектора України.

Члени Товариства проводять власні наукові дослідження аграрних проблем історії нашої держави. Працюючи в цьому напрямку члени секції Наукового товариства істориків-аграрників в Черкаському державному технологічному університеті створили немало цікавих досліджень.

Ось що говорить про створення вищезгаданого товариства сам професор М.І. Бушин.

“Як зародилося наукове товариство істориків-аграрників? Про це я мріяв ще працюючи в Черкаському обкомі партії. Але мрія здійснилася, коли я вже працював у Черкаській філії Київського політехнічного інституту.

У жовтні 1996 року за мою ініціативою і при підтримці докторів наук Зубова В.С. та Морозова А.Г. був проведений перший Всеукраїнський симпозіум з проблем аграрної історії на базі Уманського сільськогосподарського інституту (нині Уманський державний аграрний університет).

Головне місце у проблематиці симпозіуму займали питання, присвячені історії українського селянства, насамперед вироблення сучасної концепції адекватного відображення сутності складних процесів, які

відбувалися в українському селі на різних історичних етапах його існування.

Але започаткований мною такий гарний і необхідний Всеукраїнський симпозиум вважається вже не моїм. Як це сталося? Важко готувати було другий симпозиум в Умані і я почав готувати його на базі Черкаського інженерно-технологічного інституту. І тут професор Морозов говорить, щоб другий симпозиум провести на базі Черкаського державного університету імені Богдана Хмельницького. Поміркував, я дійсно погодився. А чому? Ну все ж таки не зручно у технологічному вищому навчальному закладі вести мову про село. А там є історичний факультет і все якраз підходить.

І дійсно симпозиум працює і працює, я б сказав дуже ефективно. Але інколи мені дуже боляче, що навіть не згадують, хто ж все-таки є його творцем. Але я не ображаюсь, хай буде на користь нашої молоді, нашої незалежної України”.



Микола Бушин головує на секційному засіданні Всеукраїнського аграрного симпозиуму. м.Черкаси. 2009 р.



Микола Бушин із учасниками секційного засідання Всеукраїнського аграрного симпозіуму. м.Черкаси. 2009 р.



Микола Бушин головує на секційному засіданні Всеукраїнського аграрного симпозіуму. м.Черкаси. 2009 р.

Створення та діяльність Секції Наукового товариства істориків-аграрників у Черкаському державному технологічному університеті та Черкаській академії протипожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля МНС України пов'язано із становленням та широкою творчою роботою групи науково-педагогічних працівників відповідних навчальних закладів під керівництвом саме доктора історичних наук, професора Миколи Івановича Бушина.

Члени секції розробляють ряд самостійних проєктів, присвячених різним проблемам вітчизняної історії.

З 2001 року здійснюється широка робота над створенням серії історико-красознавчих праць «Черкаський край в особах. 1941 – 2001». Головний задум серії – відтворити життя й діяльність відомих діячів Черкащини, Героїв Соціалістичної праці, кавалерів орденів Леніна, заслужених працівників сільського господарства, керівників сільгоспідприємств. Кожна з книг серії присвячена певним регіонам Черкаського краю і на 2010 рік діяльність заслужених людей більшості районів Черкаської області вже відображена в літературі.

Значна увага секцією приділяється підготовці науково-популярних видань. Вони становлять серію книг «Джерела вічності». Робота над серією здійснюється під керівництвом доктора історичних наук, заступника голови Товариства В.М. Лазуренка. Побачили світ уже декілька десятків доступних для широкого загалу праць з питань традицій, історії та культури українського народу.

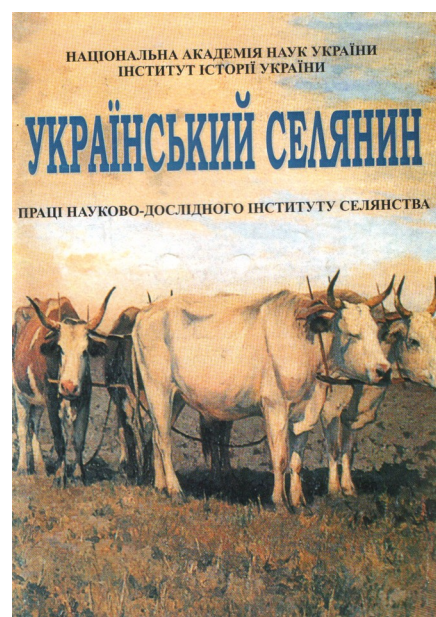
Наукова робота підрозділу спрямована на дослідження комплексу проблем українського селянства XIX – XX ст. Статті та монографії членів секції

присвячені різним аспектам селянського життя ХІХ ст., технічному забезпеченню сільськогосподарського виробництва, процесам соціальної стратифікації сільського населення доби непу та 1930-х років, подіям Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років, розвитку соціально-культурної сфери села 1960 – 1980-х років, гендерним, молодіжним та іншим питанням. Серед монографічних досліджень – праця доцента В.М. Лазуренка «Куркуль чи господар? Селянська економіка як соціальна категорія» (2005) та «Український фермер в роки непу» (2011).

Науковим досягненням членів секції стала й серія книг з історії становлення української державності, створених авторським колективом під керівництвом професора М.І. Бушина.

У роботі секції брали та продовжують брати участь доктор історичних наук, професор Т.Д. Чубіна, доктор історичних наук, професор В.М. Лазуренко, кандидати історичних наук, доценти Ю.М. Вовкотруб (1979 – 2011 рр.), А.І. Лисенко, І.Ю. Мащенко, С.І. Сташенко, Є.М. Стрижак, О.О. Яшан, аспіранти Ю.М. Лазуренко та О.В. Бобро.

Члени осередку товариства в ЧДТУ та Черкаській академії протипожежної безпеки регулярно публікують результати своїх наукових пошуків у часописі «Український селянин», який видається з січня 2001 року. Члени осередку постійні учасники роботи започаткованого на Черкащині вперше в історії незалежної



України регулярних зібрань - Всеукраїнського симпозіуму з проблем аграрної історії.

Науковці ЧДТУ постійні учасники роботи секцій НТІА – “Секції проблем соціальної активності сільського населення”; “Секції гендерних проблем села”; “Секції давніх землеробських культур”, “Секції аграрної історії Черкащини”.

Секція Товариства у Черкаському державному технологічному університеті та Черкаській академії протипожежної безпеки – активний учасник наукових конференцій, симпозіумів, семінарів, конкурсів, різноманітних громадських акцій, охоче бере участь у заходах інших підрозділів Товариства, співпрацює з багатьма науковими та освітніми установами нашої держави і становить дієвий осередок черкаських істориків-аграрників.

Як бачимо, за роки Незалежності, на Черкащині сформувався досить потужний колектив науковців-аграрників, який усвідомлює те, що сьогодні, одним із важливих напрямків історико-аграрних досліджень є вивчення історичних форм ментальності, соціально-



Микола Бушин з колегами – Іриною Стадник і Валентином Лазуренком. 2006 р.

економічної та громадсько-культурної діяльності українського селянства. Без детального з'ясування цих проблем неможливо відтворити об'єктивну картину минувшини українського села, отримати правдиву наукову інформацію, придатну для використання на новому етапі буття українства.

**ТОВАРИСТВО ІСТОРИКІВ ЧЕРКАЩИНИ
ІМ. І.О. ГУРЖІЯ**



Презентація Товариства істориків Черкащини імені Івана Гуржія відбулася 12 квітня 2006 року у Черкаському державному технологічному університеті.

Професор Микола Бушин з приводу цього зазначає: *“Яка мета цього товариства? Об’єднати істориків Черкащини, вчителів-предметників загальноосвітніх шкіл області, краєзнавців, словом усіх небайдужих до славного минулого отчої землі. Які ж завдання ставить перед собою ця організація? Популяризацію й пропаганду здобутків рідної історії серед населення, формування та розвиток національної гідності й самосвідомості у підростаючого молодого покоління, а також правову й соціальну захищеність своїх членів.*

Звичайно, свято народження нового на Черкащині професійного історичного товариства відвідало у 2006 році багато шанованих у нас корифеїв історичної науки. Зокрема, присутній на урочистостях син відомого українського історика Івана Олександровича Гуржія, який прославився своїми науковими роботами у галузі



Микола Бушин в колі друзів – професора Олександра Гуржія і доцента Валентина Лазуренка. 2006 р.

економічної історії й історичної соціології, Олександр Іванович Гуржій, доктор історичних наук й провідний науковий співробітник Інституту історії України Національної академії наук України, подякував організаторам за увагу до світлої пам'яті і творчого доробку батька, до речі, нашого з вами земляка, уродженця села Худяки Черкаського району, хоча він розцінював цю акцію глибше, насамперед, не лише як просто данину пам'яті найріднішої йому людини, а передовсім як демонстрацію ставлення громадськості до тих людей, які пишуть історію”.

Залишається додати, що авторитетним президентом громадського Товариства істориків Черкащини імені Івана Гуржія став завідувач кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету, давній друг нашої газети Микола Іванович Бушин, а віце-президентом цієї організації обрано молодого науковця, кандидата історичних наук, помічника ректора з гуманітарної освіти і виховання ЧДТУ Валентина Миколайовича Лазуренка.

Стосовно історії та сьогодення товариства Микола Бушин зазначає: *“Необхідно бути об'єктивним і сказати, що товариство працює не на повну потужність. Нам не вдалося об'єднати професійних істориків Черкащини, а також залучити істориків загальноосвітніх шкіл. Хто в цьому винен? Мабуть насамперед президент і віце-президент цього Товариства.*

На мою думку, ці незначні недоліки, які ми маємо легко виправити. Необхідно негайно виготовити нагрудний Знак у формі постаті Івана Олександровича Гуржія, який урочисто вручати кожному новообраному членові організації. Також активізувати роботу Товариства по випуску наукової і навчальної літератури. На мою думку, у подальшому ми активізуємо роботу Товариства істориків Черкащини імені Івана Олександровича Гуржія”.

СТАТУТ
громадської організації
“Товариство істориків Черкащини ім. І.О. Гуржія”

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Громадська організація **“Товариство істориків Черкащини ім. І.О. Гуржія”** створена для об’єднання істориків, вчителів історії з метою вивчення минулого та сьогодення Черкащини. Громадська організація **“Товариство істориків Черкащини ім. І.О. Гуржія”**, (надалі за текстом “Організація”) керується у своїй діяльності Конституцією України, законом України “Про об’єднання громадян”, іншими нормативно-правовими актами України, рішенням загальних зборів членів Організації, цим Статутом і за статутом відноситься до місцевих громадських організацій і є неприбутковою організацією.

Громадська організація **“Товариство істориків Черкащини ім. І.О. Гуржія”** є правонаступником усіх майнових прав і обов’язків громадської організації **“Товариство істориків Черкащини”**, зареєстрованої у Черкаському обласному управлінню юстиції 21.11.2005 року, реєстраційний № 455, ідентифікаційний код в ЄДРПОУ 33903607.

1.2. Діяльність Організації поширюється на території Черкаської області.

1.3. Організація є юридичною особою з 21.11.2005 року державної реєстрації у Черкаському обласному управлінні юстиції, реєстраційний № 455.

1.4. Організація володіє відокремленим майном, має круглу печатку із власним найменуванням і зображенням у вигляді профілю обличчя І.О. Гуржія та ідентифікаційним кодом, штампи, бланки, самостійний баланс, рахунки у національній та іноземній валюті в банківських установах, інші реквізити.

1.5. Символіка затверджується загальними зборами членів Організації. Символіка підлягає державній реєстрації у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

1.6. Місцезнаходження Організації:

Україна, Черкаська область, м. Черкаси, бульвар Шевченка, буд. 460.

1.7. Організація діє на принципах добровільності, рівноправності її членів, самоврядування, взаємодопомоги, співробітництва, законності та гласності.

1.8. Повна назва Організації українською мовою:

громадська організація **“Товариство істориків Черкащини ім. І.О. Гуржія”**, скорочено – ГО **“Товариство істориків Черкащини ім. І.О. Гуржія”**.

1.9 Організація має право до роботи фахівців гуманітарного циклу.

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

2.1. Організація створюється для об'єднання істориків, вчителів історії з метою вивчення минулого та сьогодення Черкащини.

2.2. Мета організації досягається шляхом вирішення наступних завдань:

- пропаганда і популяризація історії рідної Черкащини серед населення;
- сприяння розвитку почуття національної гідності серед населення, а особливо у молоді;
- сприяння реалізації національно-культурних запитів населення, особливо в народній творчості, суспільно-корисній праці.

2.3. Для досягнення своїх цілей Організація має право:

- виступати учасником громадсько-правових відносин, набувати майнові і немайнові права, виступати в суді, господарському суді позивачем, відповідачем, третьою стороною;
- представляти і захищати свої законні інтереси та законні інтереси своїх членів у державних та громадських органах;
- ідейно, організаційно та матеріально підтримувати інші об'єднання громадян, шкільні та дошкільні заклади, надавати допомогу в їх створенні;
- створювати місцеві осередки та відділення;

- отримувати від органів державної влади і управління та органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для реалізації статутних цілей і завдань;
- вносити пропозиції до органів влади і управління щодо покращення вивчення народної творчості в області;
- поширювати інформацію і пропагувати свої ідеї та цілі;
- популяризувати свою діяльність за допомогою засобів масової інформації у т. ч. власних; видавати та розповсюджувати брошури, афіші, плакати, листівки;
- засновувати підприємства, необхідні для виконання статутних цілей;
- наймати робітників;
- створювати організації, бути учасником господарських товариств;
- засновувати засоби масової інформації – науково-популярний журнал: “Черкащина: історія та перспективи розвитку”;
- здійснювати правовий, соціальний захист членів та працівників Організації.

3. ЧЛЕНСТВО В ОРГАНІЗАЦІЇ, ПРАВА І ОBOB’ЯЗКИ ЇЇ ЧЛЕНІВ

3.1. Членство у Організації є добровільним і рівноправним і не залежить від віку, статі, національності, релігійних, політичних поглядів та громадянства і може бути індивідуальним та колективним.

3.2. Індивідуальним членом Організації може бути фізична особа, яка сприяє діяльності Організації, визначає його Статут та сплачує вступні та членські внески у встановленому порядку.

3.3. Колективним членом Організації можуть бути трудові колективи юридичних осіб, державних, громадських об’єднань, територіальні громади, тощо, які сприяють його діяльності, визнають Статут Організації та сплачують вступні та членські внески у встановленому порядку.

3.4. Прийом у члени Організації проводиться Правлінням за письмовою заявою.

3.5. Припинення членства у Організації відбувається у випадках:

- подачі заяви Правлінню Організації членом про добровільний вихід з її складу;
- систематичного невиконання своїх обов'язків, вимог Статуту, рішень керівних органів Організації;
- несплати вступного та членських внесків протягом трьох місяців у календарному році.

Рішення про припинення членства в Організації приймається Правлінням протягом місяця з дня подачі заяви про вихід з Організації (виявлення факту несплати).

3.8. Член Організації має право:

- брати участь в управлінні, бути обраним в керівні органи Організації;
- брати участь у формуванні та реалізації програм Організації;
- користуватися матеріальною, правовою та моральною підтримкою Організації;
- отримувати будь-яку інформацію, щодо діяльності Організації;
- звертатись до керівництва з будь-яких питань діяльності Організації;
- висловлювати власну думку;
- оскаржувати рішення Президента Організації на загальних зборах;
- брати участь у плануванні і обговоренні діяльності Організації, вносити пропозиції щодо поліпшення роботи;
- користуватися символікою Організації.

3.9. Член організації зобов'язаний:

- активно сприяти діяльності Організації;
- дотримуватись вимог Статуту Організації;
- брати участь у загальних зборах членів Організації;
- виконувати рішення керівних органів управління Організації;
- належним чином виконувати свої зобов'язання, визначені у Статуті, рішеннях загальних зборів членів;
- не проводити дій, спрямованих на шкоду Організації;
- всебічно сприяти Товариству в його діяльності;
- своєчасно сплачувати членські внески.

4. СТРУКТУРА ТА ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ

4.1. Вищим органом управління Організації є загальні збори членів Організації (надалі “Збори”).

4.2. Збори правомірні ухвалювати рішення з усіх питань діяльності Організації.

4.3. Для участі в зборах членів Організації колективні члени обирають по одному делегату. На випадок неможливості з'явлення делегата на зборах колективні члени обирають резервного делегата.

Збори вважаються повноважними, якщо присутні не менш 2/3 загальної кількості членів Організації.

4.4. Кожен член має при голосуванні один голос. Рішення на зборах Організації приймаються більшістю голосів.

4.5. Збори проводяться по мірі необхідності, але не рідше двох разів на рік і скликаються Президентом Організації, який забезпечує роботу Організації. Позачергові збори Організації можуть скликатися Президентом Організації або членами Організації.

4.6. Компетенцією зборів Організації є:

- прийняття Статуту Організації, змін та доповнень до нього;
- обрання та відкликання Президента Організації;
- створення та ліквідація підприємств, місцевих осередків, відділень, затвердження їх статутів та положень;
- прийняття рішень про участь в об'єднаннях, фондах, спілках (союзах, федераціях, асоціаціях тощо);
- створення спілок, блоків та коаліцій, прийняття рішень про співробітництво та взаємодопомогу;
- прийняття рішення про реорганізацію або припинення діяльності Організації, призначення ліквідаційної комісії, затвердження ліквідаційного балансу;
- затвердження символіки Організації.

4.7. Збори Організації можуть винести рішення про передачу частини належних йому прав до компетенції Правління Організації;

4.8. Збори Організації веде Президент Організації. На зборах ведеться протокол, що підписується Президентом і вченим секретарем Організації. Президент Організації може переобиратися необмежене число разів.

У період між зборами Організації загальне керівництво здійснює Правління Організації (виконавчий орган). Президент Організації обирається на загальних зборах з числа засновників

Організації.

Очолює Організацію – Президент Організації.

Президент Організації підзвітний зборам Організації.

4.9. Правління вирішує питання:

- прийняття в члени і припинення членства в Організації;
- встановлення розмірів вступних та членських внесків;
- винесення рішень про притягнення до майнової відповідальності посадових осіб Організації;
- затвердження правил процедури та інших внутрішніх документів Організації, визначення його організаційної структури;
- затвердження річних підсумків діяльності Організації.

До компетенції Правління Організації відносяться всі питання щодо діяльності Організації, крім тих, які належать згідно з Статутом до компетенції вищого органу управління Організації.

4.10. Правління Організації проводить своє засідання раз на півріччя, а позачергові за потребою.

Роботою Правління керує Президент. Рішення Правління приймаються простою більшістю голосів. Склад Правління: Президент, віце президент та вчений секретар, які обираються на зборах Організації.

Віце президент виконує обов'язки Президента у разі відсутності або зняття із себе повноважень останнього у повному обсязі без доручення.

4.11. Президент Організації діє без доручення від імені Організації:

- вирішує усі питання, які відносяться до діяльності Організації, крім тих, які відносяться до компетенції зборів Організації;
- розробляє перспективні поточні плани роботи Організації і звітує про їх виконання на зборах Організації;
- затверджує річний звіт і річний бухгалтерський баланс;
- координує роботу первинних організацій та осередків, філій;
- затверджує штатний розклад;
- організовує виконання рішень зборів Організації;

- складає та затверджує кошторис витрат Організації.
- представляє інтереси Організації в органах державного управління, громадських Організаціях;
- підписує офіційну документацію та підписує фінансові документи;
- розпоряджається майном та коштами Організації;
- укладає договори та інші угоди;
- видає доручення;
- формує штатний розклад;
- приймає і звільняє працівників Організації;
- видає накази, розпорядження обов'язкові для працівників Організації;
- готує і представляє на розгляд і затвердження Правлінню Організації річний звіт про діяльність Організації.
- видає накази про заохочення і притягнення до матеріальної і дисциплінарної відповідальності працівників;
- приймає рішення про відрядження;
- відкриває в установах банку поточні та інші рахунки,
- готує річний баланс і річний звіт про діяльність Організації і представляє їх Комітету;
- слідкує за відповідністю діяльності Статуту;
- здійснює інші функції, виходячи із статутної діяльності Організації.

5. МАЙНО І КОШТИ ОРГАНІЗАЦІЇ

5.1. Майно Організації складається з основних фондів, оборотних коштів та інших цінностей.

5.2. Об'єктами права власності Організації, є майно культурно – освітнього та оздоровчого призначення, грошові кошти, акції, інші цінні папери, будинки, споруди виробничого і невиробничого призначення, обладнання, устаткування, транспортні засоби та інше майно, необхідне для забезпечення діяльності, передбаченої його Статутом.

5.3. Джерелами формування майна Організації є:

- вступні та членські внески членів Організації;

- кошти та інше майно пожертвуване громадянами, підприємствами, установами та Організаціям, передане йому засновниками, членами або державою;
- майно придбане за рахунок власних коштів чи на інших підставах, не заборонених Законом;
- безплатні та благодійні внески, пожертвування організацій, установ, підприємств, підприємницьких структур всіх форм власності, громадян, в т. ч. Іноземних;
- доходи, кошти та майно заснованих Організаціям підприємств;
- інші джерела, не заборонені чинним законодавством.

5.4. Кошти Організації складають єдиний фонд фінансових коштів, який використовується на забезпечення його діяльності, вирішення питань соціального забезпечення членів та працівників Організації.

Названі кошти витрачаються за кошторисом, який затверджує Правління Організації.

Залишки невикористаних в поточному році коштів вилученню не підлягають.

5.5 Облік результатів діяльності, бухгалтерська і статистична звітність, діловодство ведеться Організаціям у встановленому законодавством порядку.

6. ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО СТАТУТУ. ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

6.1. Зміни (доповнення) до Статуту викладаються окремими додатками до нього, обговорюються і ухвалюються на зборах.

6.2. Зміни (доповнення) до Статуту вважаються прийнятими за умови, що за них проголосувало не менш ніж як 60% членів присутніх на зборах. Зміни (доповнення) підлягають державній реєстрації. Про зміни, що сталися в статутних документах, Організація повідомляє в 5-денний строк в реєстраційний орган.

6.3. Рішення про реорганізацію або припинення діяльності Організації приймається зборами за присутності не менш як

70% членів або їх представників і за умови, що за це проголосувало не менш як 60% присутніх на зборах. Перереєстрація Організації здійснюється відповідно до Закону України „Про об'єднання громадян”.

6.4. Діяльність Організації припиняється за рішенням зборів або рішенням державних органів згідно з чинним законодавством.

6.5. Для розгляду і вирішення всіх питань, пов'язаних з припиненням діяльності Організації, збори призначають ліквідаційну комісію. Ліквідаційна комісія вживає заходи для сплати боргів Організації третім особам, реалізує майно Організації, складає ліквідаційний баланс і подає його зборам на затвердження.

Кошти, одержані від реалізації майна Організації, використовуються для виконання статутних завдань або на благодійні цілі.

6.6. Ліквідація Організації проводиться у встановленому порядку і вважається завершеною, а Організація такою, що припинила свою діяльність з моменту внесення про це запису до державного реєстру.

**БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД
ІМЕНІ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ БУШИНА
“ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА”**



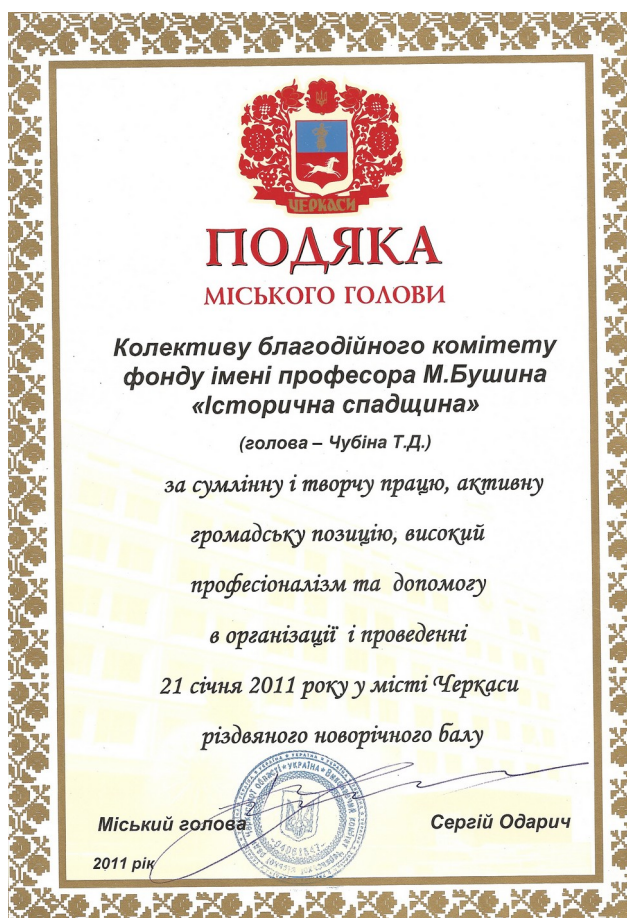
Презентація Благодійного фонду імені професора Миколи Бушина “Історична спадщина”, створеного у 2005 році, відбулася 19 грудня того ж року в конференц-залі Черкаської обласної газети “Нова Доба”.

Мета діяльності фонду – пошук здібних студентів, молодих науковців, краєзнавців та сприяння їм у науковій роботі. Фондом передбачається вручення щорічної премії за кращі наукові роботи. Директор фонду й одночасно голова комітету, Тетяна Чубіна, доктор історичних наук, професор – одна з перших учениць Миколи Івановича.

На 2012 рік вже вручено чотири іменні премії, відповідно по вісім, дев’ять та десять тисяч гривень. Лауреати також отримують диплом, срібні нагрудну та настільні медалі.

Водночас, фонд піклується й підтримує школярів,

які захоплюються історією рідної держави. Таким чином, під егідою Благодійного фонду імені професора Миколи Бушина “Історична спадщина” започатковано перший регіональний конкурс з історії України серед одинадцятикласників Черкащини. Мета конкурсу полягає в тому, щоб підвищити роль, авторитет і престиж історичної науки серед учнівської



молоді, виховувати шанобливе ставлення до рідної історії, культури і традицій українського народу. Конкурс уже втретє проходить на базі Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького за активної допомоги Головного управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації.

Ось що з приводу діяльності фонду зазначає сам Микола Бушин: *“Благодійний фонд імені професора Миколи Бушина «Історична спадщина» заснував Кубок школі Лисянського району, яка найкраще підготувалася до нового навчального року. Директору школи вручається Кубок і грошова премія. Окремий Кубок отримує клас-переможець за підсумками навчального року Лисянської загальноосвітньої школи I-III ступенів імені Сергія Герасимовича Савранського.*

До речі, кафедра історії України в університеті з 2005 року є ініціатором проведення в селищі міського



Професор Тетяна Дмитрівна Чубіна – перший Лауреат премії Благодійного фонду імені професора Миколи Бушина “Історична спадщина”. 2008 р.



Другий Лауреат премії Благодійного Фонду імені професора Миколи Бушина "Історична спадщина" Алла Андріївна Кушнір. 2009 р.

типу Лисянка щорічної науково-практичної конференції, що має назву «Савранські читання», присвяченому видатному педагогу Лисяниціні Сергію Герасимовичу Савранському. За результатами конференції видаються збірки матеріалів. Микола Бушин є засновником Лисянського районного історичного музею та Меморіальної кімнати-музею в середній загальноосвітній школі I-III ступенів № 2 імені Сергія Герасимовича Савранського.

Я хочу Вам сказати, шановний Валентине Миколайовичу, Ви чули, щоб учні так піклувалися про свого вчителя? Мабуть ні! Дуже похвально і радісно, що є такі люди. І ними я пишаюся.

Створено комітет фонду у складі: Голова комітету Тетяна Чубіна, доктор історичних наук, професор. Це одна з перших моїх аспіранток, людина, закохана в науку, високопорядна, віддана справі, людина, яка ніколи не зрадить. Сергій Сташенко – заступник голови комітету, кандидат історичних наук, доцент. Валерій Вишневський – секретар, кандидат історичних

наук. До складу комітету входять кандидати історичних наук:, доценти Юрій Вовк, Алла Лисенко, Ірина Стадник, Андрій Томіленко, Станіслав Тараненко, Ольга Прилуцька.

Всі питання про премію вирішує комітет. І що дуже характерно і необхідно наголосити, що комітет не розглядає документи, подані до комітету від учнів, які зрадили свого вчителя.

Першу премію вручили Тетяні Чубіній, друга – Аллі Кушнір, третя – Вікторії Міщенко, четверта – Валерію Вишневському.

Благодійний фонд почав підтримувати школярів, які захоплюються рідною історією. Був започаткований конкурс з історії України серед учнів 11-х класів нашої області. Всього провели три конкурси. Останній відбувся 23 квітня 2010 року. Потім все змінилося. Я особисто сам ходив до Головного управління освіти Черкаської обласної державної адміністрації, але чіткої



Відома телеведуча Черкащини, знаний журналіст України Вікторія Міщенко (на фото третя зліва в першому ряду) – Лауреат премії Благодійного фонду імені професора Миколи Бушина “Історична спадщина”. 2010 р.



Професор Тетяна Чубіна вручає диплом Лауреат премії Благодійного фонду імені професора Миколи Бушина “Історична спадщина” Валерію Вишневському. 2012 р.

відповіді не отримав. Десь якийсь камінь підводний перешкодив існуванню нашої доброї справи. На мою думку, це тому, що вона ця справа започаткована професором Бушиним. Але ж всі повинні про це знати, що були встановлені премії у такому розмірі: перша – 500 грн., друга – 300 грн., третя – 200 грн.

Крім цього вручалися дипломи і медалі учням. І все це – зараз не існує”.

**МИКОЛА ІВАНОВИЧ БУШИН –
ЧЛЕН СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ РАД ПО ЗАХИСТУ
КАНДИДАТСЬКИХ І ДОКТОРСЬКИХ
ДИСЕРТАЦІЙ**



**Після чергового засідання Спецради Д. 11.051.02 при ДНУ. Сидять:
д.і.н., проф. М.І. Бушин та д.і.н., проф. В.М. Даниленко. Стоять: д.і.н.,
проф. В.І. Кравченко, д.і.н., проф. А.Г. Морозов, д.і.н. проф. О.В.
Крапівін. 2005 р.**

Микола Іванович Бушин є членом спеціалізованих рад по захисту як кандидатських, так і докторських дисертацій з історії України.

З приводу цього Микола Іванович розповідає: *“При проведенні першого аграрного симпозиуму у м. Умань, організатором якого був я і Валентин Зубов, відбулося знайомство з головою спеціалізованої вченої ради Донецького державного університету (нині Донецький національний університет) Романом Даниловичем Ляхом. Пізніше я познайомився із вченим секретарем цієї ж спецради Олександром Васильовичем Крапівінім. Почалася тісна наукова дружба.*

У мене були вже готові до захисту дві кандидатські дисертації і їх охоче прийняли до захисту у Донецьку. З 1997 року мої аспіранти почали захищатися у Донецькій спеціалізованій раді при університеті.

У 1999 року був членом спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських дисертацій, а потім і докторських. Дванадцять років я був її членом.

Наказ № 281 від 01.06.1999 року про зарахування мене до спеціалізованої вченої ради К. 11.051.02 Донецького державного університету по захисту кандидатських дисертацій з історії України та Всесвітньої історії.

Наказ № 276 від 18.05.2001 року про зарахування мене до спеціалізованої вченої ради Д 11.051.02 Донецького національного університету по захисту докторських (кандидатських) дисертацій з історії України та всесвітньої історії.

Дванадцять років був членом спеціалізованої вченої ради Донецького національного університету по захисту докторських (кандидатських) дисертацій з історії України та всесвітньої історії. Останніх три роки захищали дисертації зі спеціальності джерелознавства.

І що я хочу сказати? Це були кращі роки мого життя. А чому? А тому, що я кожного разу їхав на засідання з натхненням, я знову повертався у Донбас. Бо вперше я приїхав туди 19 серпня 1956 року і був шахтарем, а тепер професор їхав туди де отримав “закалку” шахтаря.

А які люди були у спецраді? Всі потім доктори історичних наук, професори. Добрі, людяні, знаючі і завжди готові прийти на допомогу. Але в той же час принципові і віддані своїй історичній справі.

Голова спецради Добров П.В., заступник голови Безпалий М.Є., вчений секретар спецради Крапівін О.В. Всіх не перерахувати, але з особливою симпатією я відношуся до Надії Романівни Темірової, Зої Григорівни Лихолобової, Олени Вікторівни Стяжкіної, Анни



Професор Бушин М.І. за декілька хвилин до початку засідання спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій при Донецькому національному університеті. 20 грудня 2001 р.

Володимирівни Гедьо, Андрія Володимировича Бредіхіна.

Я завжди отримував насолоду зі спілкуванням з людиною, яка випромінювала добро і людяність, порядність і чесність, повагу до всіх оточуючих, без надмірності і зверхності по відношенню до людей – це Геннадій Петрович Єрхов.

Дуже хочу відзначити Олександра Микитовича Бута, який є співавтором нашого навчального посібника «Історія України». Людина справи, людина слова, людина, яка не відступає, якщо вона пообіцяла то обов'язково зробить.

Взагалі, я завдячую всім членам спеціалізованої вченої ради Донецького національного університету за співпрацю, яка тривала дванадцять років. Дякую Вам мої колеги!

З 2006 року я є членом спеціалізованої вченої ради при Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького по захисту кандидатських дисертацій. І тут всі члени дуже налаштовані на принципові позиції, але об'єктивні. І це дуже радує. Головою є Морозов А.Г., заступником – Гоцуляк В.В., секретарем вченої ради – Корновенко С.В.

Всі добрі, людяні, люблять свою справу і віддані історичній науці”.

**НАУКОВА ШКОЛА
ПРОФЕСОРА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА БУШИНА**



**Колектив кафедри історії України ЧДТУ.
2012 р.**

Звертаючись до непересічної постаті Миколи Бушина як ученого, обов'язково слід згадати про його здатність гуртувати навколо себе людей, надихати їх великою благородною метою. А це має велике значення для виховання молодих науковців.

Саме завдяки цим надзвичайно цінним у науці якостям, коли в особі маститого вченого поєднується науковий лідер і чуйна людина, в Черкаському технологічному університеті на кафедрі, яку очолює Микола Іванович Бушин, сформувалася справжня наукова школа із числа його вихованців, яка вже дала Черкащині чимало висококваліфікованих молодих дослідників в одній із найскладніших для об'єктивного відтворення дійсності гуманітарних дисциплін – вітчизняній історії.

Історична наукова школа, очолювана доктором історичних наук, професором Миколою Івановичем Бушиним у Черкаському інженерно-технологічному інституті (нині – Черкаський державний технологічний університет), виникла в 1990 році, коли професор Бушин перейшов у цей вуз на постійне місце роботи.

Ось що говорить про власну наукову школу в своїх спогадах сам професор Микола Бушин: *“Навчаючись в Ужгородському державному університеті (нині Ужгородський національний університет), я часто чув про наукові школи професорів. Зацікавившись ними, я зрозумів, що потрібно бути вченим, щоб також мати свою наукову школу. І я цього досяг. Маю 350 наукових праць, вже підготував 30 кандидатів наук, які працюють у вищих навчальних закладах міста Черкаси. На кафедрі, яку я маю честь очолювати, захищено 4а кандидатських дисертацій. Нині під моїм керівництвом працюють над написанням кандидатських дисертацій шість осіб.*

У створенні моєї наукової школи мені допомогли вчені Росії, Башкортостану, Німеччини і, особливо, вчені Інституту історії України Національної академії наук України.

Я пишаюся тим, що маю свою історичну наукову школу, і не погоджуюсь з професорами, які заявляють, що, маючи наукову школу, не обов'язково мати учнів. Цього я просто не розумію. В чому полягає наукова школа таких професорів? Мабуть, у тому, щоб якнайбільше цитувалися їх роботи, і таким чином бути вченим зі світовим ім'ям. Я з такою тезою ніколи не погоджуся. Головне, на мою думку, – скільки ти підготував кандидатів наук. Лише тоді ти справжній вчений, і твої справи будуть продовжувати твої учні”.

Досить багато зробив Микола Іванович Бушин для того, щоб Черкащина мала свою наукову школу



Нові думки, наукові проекти з'являються у професора Бушина на відпочинку

істориків-аграрників. *“Я все робив і роблю – зізнається Микола Іванович, щоб на Черкащині успішно діяла власна школа істориків-аграрників. Глибокі зміни в соціально-економічній структурі суспільства, гострота проблем продовольчого забезпечення населення потребують більш конструктивного осмислення широкого кола питань з удосконалення аграрних відносин.*

Діалектика питання змушує фахівців, представників різних галузей наукових знань, більш повно та об’єктивно вивчати процеси, що проходили і проходять в аграрному секторі народного господарства.

Годі казати, що селянство, яке протягом століть становило основу української нації, багато в чому і сьогодні продовжує визначати соціальне обличчя українства. В умовах тоталітаризму селянська тематика через політичну кон’юнктуру, надмірну заідеологізованість історичної науки всебічно не вивчалася, а висвітлення окремих сторін життя мешканців українських сіл мало здебільшого догматизований характер.

Черкащина – один з найдавніших і найпродуктивніших в Європі сільськогосподарських регіонів. Зважимо також на комплексний, багатогалузевий характер її сільського господарства. Не за одним якимось показником, не за монокультурою, а за цілою групою найважливіших видів сільськогосподарської продукції Черкащина традиційно посідає одне з перших місць в Європі.

Не забуваймо й про агроландшафти Черкащини, які є просто унікальними за своїми відтворювальними можливостями. Їх збереження і примноження для майбутніх поколінь, для внуків та правнуків, є ще одним історично важливим завданням для наших сучасників.



Микола Іванович Бушин зі своїми учнями - викладачами Черкаської академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля МНС України. 2005 р.

Тож не дивно, що саме на Черкащині, незважаючи на, м'яко кажучи, несприятливі матеріальні умови в останні роки, сформувався осередок дослідників, які плідно займаються вивченням історії нашого сільського господарства, його надбань та прорахунків, проблем та перспектив. Характерною особливістю цього напрямку, на відміну від минувшини, є його комплексний характер, а об'єктом є виробництво, людина, її культура, побут, екологія. Бажання досліджувати минувшину рідного краю щороку небезуспішно виявляють дедалі більше вчених – наших земляків, аспірантів моєї кафедри”.

Необхідно додати, що історики-аграрники Черкащини в останні роки все гучніше заявляють про себе на загальнодержавному рівні.

За роки існування наукової школи доктора історичних наук, професора Бушина Миколи Івановича було видано 15 навчально-методичних посібників, у тому числі "Курс лекцій з історії України" для студентів неісторичних факультетів, навчальний посібник "Історія України", навчальний посібник "Історія України" (китайською мовою), навчальний посібник "Історія України" разом з професором Джабой Мартеном

(Камерун) англійською мовою. Видана наукова монографія "Становлення української державності в XVII ст. Богдан Хмельницький та його спадкоємці" (Керівник авторського колективу проф. М.І. Бушин) (1998).

Професор Бушин визнаний авторитетом серед учених не тільки Черкащини, але й України. Відомі українські історики В.М. Даниленко, П.П. Панченко дали високу оцінку його праці "Історія України", яка вийшла англійською мовою у Камеруні.

Високу оцінку отримав загальний курс історії України німецькою мовою.

У 2001 році з ініціативи керівника наукової школи, завідувача кафедри історії України Бушина М.І. започатковано видання серії історико-краєзнавчих книг "Черкаський край в особах. 1941 – 2001 рр.". В цій серії члени наукової школи професора М.І. Бушина зупинились на історії мікрорегіонів Черкащини, починаючи з 1941 року і закінчуючи 2001 роком.



К.і.н., доц. Лазуренко В.М. та аспірант кафедри історії України Вовкотруб Ю.М. із професором М.І. Бушиним обговорюють майбутні наукові проекти. 2004 р.

Помітним явищем у науковому житті Черкащини стало видання навчального посібника для загальноосвітньої школи I-III ступенів Черкаської області “Історія Шевченкового краю”. Його автори – професор Бушин М.І., доцент Лазуренко В.М., аспірантки Лисенко А.І., Гудачкова Н.В. Посібник знайшов схвальний відгук в Інституті історії України НАН України. Рецензентом посібника виступив завідувач відділу сучасної історії інституту історії України НАН України доктор історичних наук, професор Панченко П.П.

У 2002 році з ініціативи д.і.н., проф. Бушина М.І. та к.і.н., доц. Лазуренка В.М. було засновано у ЧДТУ видання наукового журналу “Гуманітарний вісник. Серія: Історичні науки”.

Доброю нагодою для вивчення історії рідного краю стала підготовка до 50-річчя утворення Черкаської області. Викладачами очолюваної М.І. Бушиним кафедри – доцентом Лазуренком В.М., доцентом Мащенко І.Ю., аспірантом Стрижаком Є.М. під науковим керівництвом професора Бушина М.І. написано історико-краєзнавчу книгу “Черкаси: 1954 – 2004 рр.”.

Науковцями кафедри історії України під керівництвом М.І. Бушина вже багато років виконується держбюджетна тема: “Історія української державності”.

За роки існування наукової школи професора Бушина Миколи Івановича, під його безпосереднім науковим керівництвом були підготовлені і захищені наступні дисертаційні дослідження на здобуття вченого ступеня – кандидата історичних наук:

1. **Горенко Леся Михайлівна.** Еволюція поміщицьких господарств Правобережної України кінця XVII – початку XX ст. (На матеріалах Кам'янського маєтку Давидових): 07.00.01: автореферат дис... канд.

іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 1997. – 20 с.

2. **Присяжнюк Юрій Петрович.** Соціальне становище українського селянства Правобережної України в 60-90 рр. ХІХ ст.: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 1997. – 20 с.

3. **Марценюк Ігор Михайлович.** Концепція історії А. Тайнбі і всесвітня історіографія: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Інститут історії України НАН України. – Київ, 1997. – 20 с.

4. **Крамарчук (Чубіна) Тетяна Дмитрівна.** Українська діаспора республіки Башкортостан: історія формування та особливості існування в іноетнічному середовищі: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 2000. – 21 с.

5. **Томіленко Андрій Григорович.** Пожежна справа на Правобережній Україні в другій половині ХІХ – початку ХХ ст. : 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 2000. – 21 с.

6. **Гордуновський Олег Миколайович.** Поміщицькі господарства Правобережної України в умовах розвитку товарно-грошових відносин в першій половині ХІХ ст.: 07.00.01: автореферат дис...канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк. – 20 с.

7. **Мащенко (Стадник) Ірина Юріївна.** Національно-культурне відродження етнічних меншин Центральної України в 90-х роках ХХ ст.: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник

М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 2002. – 19 с.

8. **Вовк Юрій Іванович.** Українське селянство в соціально-економічній структурі суспільства на початку ХХ ст.: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 2003. – 22 с.

9. **Трояновський Володимир Євстафійович.** Бойове застосування та розвиток засобів збройної боротьби у війнах в зоні Перської затоки і на Балканах (1990-1999 рр.): 20.02.22: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Національна академія оборони України. – Київ, 2003. – 19 с.

10. **Храмова-Баранова Олена Леонідівна.** Розвиток метрологічної вимірювальної техніки в Україні в останній чверті ХХ ст.: 07.00.07 – Історія науки і техніки: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник Ю.О. Храмов та М.І. Бушин. Центр Г.М. Доброва НАН України. – Київ, 2003. – 22 с.

11. **Товстопят Людмила Миколаївна.** Наукова та педагогічна діяльність професора І.Г. Шульги: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Інститут історії України НАН України. – Київ, 2003. – 19 с.

12. **Стащенко Сергій Іванович.** Протипожежна діяльність земель Лівобережної України (кінець ХІХ – початок ХХ ст.): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2004. – 20 с.

13. **Тищенко Ігор Юрійович.** Застосування сухопутних військ у воєнних конфліктах за досвідом бойових дій в Афганістані та Чечні (1979 – 2000 рр.): 20.02.22 – Військова історія, автореферат дис... канд. іст.

наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Національна академія оборони України, – Київ, 2004. – 19 с.

14. **Лисенко Алла Іванівна.** Жіночий рух в Україні: економічний, політичний, соціальний та правовий аспект (1980 – 2001 рр.): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 2004. – 21 с.

15. **Романенко Роман Володимирович.** Воєнне мистецтво у війні в Кореї (1950 – 1953 рр.): 20.02.22 – Військова історія, автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Національна академія оборони України, м. Київ, 2006. – 19 с.

16. **Паскаленко Владислав Євгенович.** Заможне селянство в сільськогосподарській кооперації України (1921 – 1929 рр.): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького – Черкаси, 2006. – 20 с.

17. **Буравченко Руслан Всеволодович.** Історичні умови становлення та розвитку цукрової промисловості в Україні (XIX – початок XX ст.): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. – Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 18 с

18. **Вовкотруб Юрій Миколайович.** Історія розвитку прикладної механіки в Україні в XIX – першій чверті XX ст.: 07.00.07 – Історія науки і техніки: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник Ю.О. Храмов та М.І. Бушин. Центр Г.М. Доброва НАН України. – Київ, 2006. – 19 с.

19. **Федоренко Дмитро Сегійович.** Застосування зенітної артилерії сухопутних військ у воєнних конфліктах кінця другої половини XX ст.: 20.02.22 – Військова історія, автореферат дис... канд. іст. наук /

Науковий керівник М.І. Бушин. Національний університет “Львівська політехніка”. – Львів, 2007. – 21 с.

20. **Вишневецький Валерій Євгенійович.** Бойове застосування засобів зв'язку в оборонних і наступальних операціях першого періоду Великої Вітчизняної війни (1941 – 1942 рр.): 20.02.22 – Військова історія, автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів, 2008. – 18 с.

21. **Дученко Юрій Миколайович.** Розвиток форм і способів антифашистської боротьби на територіях України в роки Другої Світової війни (1941 – 1945 рр.): 20.02.22 – Військова історія, автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Національний університет “Львівська політехніка”, – м. Львів, 2009. – 19 с.

22. **Сушко Наталія Валеріївна.** Історичні місця та розвиток туризму у Шевченківському краї (90-ті роки ХХ ст. – початок ХХІ ст.): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

23. **Коваленко Ярослава Юріївна.** Підготовка наукових кадрів в Україні у 90-х роках ХХ ст.: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.

24. **Клименко Віктор Васильович.** Промислова кооперація в УРСР у повоєнний період (1944 – 1960 рр.): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.

25. **Ярославська Лариса Петрівна.** Інтенсифікація сільського господарства Правобережної України в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

26. **Конон (Тихоненко) Юлія Михайлівна.** Шевченківський національний музей – заповідник у м. Каневі у формуванні етнічної свідомості українців (1925 – 2005): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

Професор Бушин М. І. активно допомагає всім молодим науковцям, які навчаються в аспірантурі при його кафедрі. Так, від часу відкриття аспірантури при кафедрі історії ЧДТУ до сьогодні написані та відповідно захищені у різних спецрадах наступні дисертаційні дослідження:

1. **Лазуренко В.М.** Заможне селянство України в умовах непу. Донецький національний університет. – Донецьк, 2001.

2. **Лубко І.М.** Спроби аграрних перетворень М. Хрущова та їх вплив на українське село. Донецький національний університет. – Донецьк, 2002.

3. **Десятніков І.В.** Наймана праця у сільському господарстві України в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2004.

4. **Кукса Н.Г.** Культурно-освітній розвиток Українського селянства в період українізації. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2005.

5. **Тараненко С.П.** Протипожежна діяльність органів місцевого управління в Південній Україні в другій

половині XIX – початку XX ст.: історичний аспект. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2007.

6. **Перехрест І.В.** Медико-санітарні наслідки Великої Вітчизняної війни для населення України та їх ліквідація в період відбудови (1943 – 1950 рр.). Донецький національний університет. – Донецьк, 2007.

7. **Худолей О.С.** Трансформаційні процеси у сфері пам'яткоохоронної справи в Україні (1991 р. – початок XXI ст.). Луганський національний університет імені Володимира Даля. – Луганськ, 2008.

8. **Фірсов О.В.** Військово-політична діяльність П. Сагайдачного та Б. Хмельницького: порівняльний аналіз. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2008.

9. **Лега А.Ю.** Участь збройних сил України у міжнародних миротворчих операціях (1992 – 2006 рр.) Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2009.

10. **Дешевенко Л.** Збройна боротьба проти соціального гніту на Півночі Гетьманщини в XVIII столітті. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2009.

11. **Скрипник Л.В.** Полтавська битва 1709 р.: причини, хід та історичне значення для України. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2009.

12. **Коваленко-Чукіна І.Г.** Зелений рух в Україні: становлення, формування, особливості функціонування. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2009.

13. **Яшан О.О.** Морально-психологічний стан населення України в умовах окупації (1941 – 1944 рр.) (На матеріалах Центральних областей України).

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2010.

14. **Лишко С.В.** Формування і розвиток полків XVII – XVIII ст. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2010.

15. **Ілляшенко Ю.Ю.** Становище дітей в Україні в умовах розбудови громадського суспільства: історичний аспект (90-і рр. XX ст. – початок XXI ст.). Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2010.

16. **Прилуцька О.П.** Іван Курас: життєвий шлях, суспільно-політична і наукова діяльність (1939 – 2005 рр.). Чорноморський державний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2010.

17. **Фрондзей Я.Р.** Періодична преса як джерело вивчення жіночого руху в Україні доби незалежності. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2012.

Наукова школа професора Миколи Івановича Бушина постійно поповнюється новими здобувачами. На сьогодні є досить багато бажаючих працювати над дисертаційним дослідженням під керівництвом Миколи Івановича, до нього в аспірантуру йдуть без оголошення, пропонують свої нові історичні розробки.

Як вчений Микола Іванович Бушин не уявляє себе без учнів. Нині Микола Іванович є науковим керівником багатьох дисертаційних досліджень, які виконуються аспірантами та пошукачами його рідної кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету.

**ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ
РЕГІОНАЛЬНИЙ ПРОЕКТ
ПРОФЕСОРА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА БУШИНА –
СЕРІЯ КНИГ “ЧЕРКАСЬКИЙ КРАЙ В ОСОБАХ.
1941 – 2001”**



Ідея започаткувати написання серії книг "Черкаський край в особах. 1941 – 2001" виникла напередодні 10-ї річниці незалежності України, остаточно затвердилася після X Всеукраїнської наукової конференції з історичного краєзнавства "Історія міст і сіл України в контексті регіональних досліджень", яка відбулася у місті Донецьк 28-29 вересня 2001 року, та була втілена в життя професором Миколою Бушиним.

На цій конференції голова Всеукраїнської спілки краєзнавців, академік НАН України Петро Тимофійович Тронько підкреслював, що після виходу в світ останнього 26-го тому "Історія міст і сіл Української РСР" – "Кримська область" минуло 25 років. За цей час в нашій країні відбулися величезні зміни. Десять років тому Україна стала суверенною незалежною державою.

В Україні з метою підтримки і розвитку краєзнавчого руху Указом Президента України від 23 січня 2001 року "Про заходи щодо підтримки краєзнавчого руху" Кабінету Міністрів України доручено "розробити і затвердити програму розвитку краєзнавчого руху в Україні до 2010 року, визначивши, зокрема, заходи з відзначення у 2001 році 75-річчя Всеукраїнської спілки краєзнавців".

В іншому документі – Розпорядженні Президента України від 19 жовтня 2000 року "Про забезпечення комплексного розвитку малих міст України" – Кабінету Міністрів України було доручено "забезпечити підготовку і видання енциклопедичного багатотомного збірника "Історія міст і сіл" у новій редакції".

Проаналізувавши виступ Петра Тимофійовича Тронька, зосередивши увагу на позиції Президента України щодо розвитку краєзнавчого руху в нашій державі, Микола Іванович зробив висновок, що не повинен стояти осторонь цих державницьких заходів, і його обов'язком є докласти всіх зусиль для втілення в

життя цих важливих документів.

Так виникла ідея започаткувати дуже важливу серію – "Черкаський край в особах. 1941-2001", присвячену 10-й річниці незалежності України. Нині, коли вже побачили світ перші книги цієї серії, навіть запеклі критики цієї колосальної роботи, яку проводить на професійному рівні команда істориків під керівництвом професора Миколи Бушина, стверджують, що дійсно потрібна справа, адже це є писемний пам'ятник людям, які силою, вмінням і досвідом розбудовували та продовжують розбудовувати нашу рідну Україну.

Головний задум серії – спробувати відтворити політичні, а ще більшою мірою психологічні портрети людей у роки Великої Вітчизняної війни (1941 – 1945 рр.), післявоєнний період та сьогоденні. Це люди, які на своїх плечах відбудовували народне господарство на рідній землі.

Біографічні дані спресовані у кілька рядів, але за кожним з них – людські життя, нерідко яскраві і талановиті, безжалісно обірвані в розквіті сил. І вони для нас назавжди залишаться молодими, чистими душею, сильними духом, красивими у вчинках. Адже пам'ять – частина духовного життя народу, його найсвятіша



Презентація першої книги із серії "Черкаський край в особах. 1941 - 2001", присвяченій Лисянщині. 21 лютого 2003 р. Лисянська райдержадміністрація

істина. Той, хто пам'ятає, – сильніший, бо він озброєний досвідом минулого.

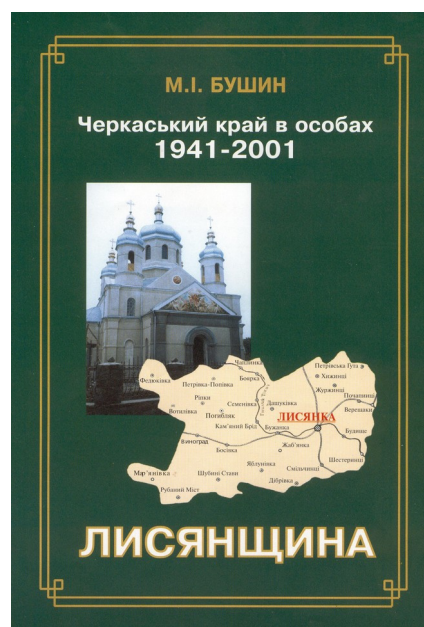
Серія "Черкаський край в особах. 1941 – 2001" складається з окремих книг,

кожна з яких присвячена окремому району або місту. Початковим рубежем цієї серії є 1941 рік – рік початку трагічної сторінки в житті нашого народу – Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років. Відкривається серія статтею про Велику Вітчизняну війну (1941-1945), що містить загальні відомості про район чи місто, розповідає про внесок його жителів у велику Перемогу.

У кожній книзі серії вміщено сторінки з Книги Пам'яті України, де розповідається про те, яке варварство принесла "цивілізована" Німеччина у Шевченків край. І стосується вона кожного району окремо.

Серія розпочинається розповіддю про Героїв Радянського Союзу, уродженців цього району, а також тих, які мешкали і мешкають на території району. Вони у свої молоді роки кували Перемогу над німецько-фашистською Німеччиною у роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. Багато синів і дочок нашого народу заради своєї Батьківщини віддали в цій війні найдорожче – своє життя, подвиги, здійснені нашими воїнами, зробили їх героями, а всенародна пам'ять – безсмертними.

У важкі для українського народу післявоєнні роки наші люди все робили для того, щоб підняти країну з розрухи, спричиненої війною. І їм вдалося. Це була героїчна сторінка в історії нашого народу. У серії розповідається про Героїв Соціалістичної Праці – людей, яким у повсякденному житті завжди були притаманні



Перша книга серії
"Черкаський край в особах.
1941 - 2001", присвячена
Лисянщині

патріотизм, любов до людей і власного народу.

В окремий розділ у серії виділено особистостей, які нагороджені орденом Леніна. Певні сучасні політичні сили ставлять нам сьогодні це в докір: "для чого ми пропагуємо ідола більшовизму". А тому ми хочемо наперед зазначити, що це наша історія. Славна і героїчна історія, де велику роль відігравала праця в ім'я добробуту людини. Це був подвиг в ім'я праці. Щоб отримати орден Леніна, необхідно було кілька років самовіддано і наполегливо працювати.

Особливе місце у серії відводиться людям, яким присвоєно почесні звання. Це заслужені вчителі, будівельники, художники, архітектори, агрономи, садівники, працівники сільського господарства, культури, охорони здоров'я, сфери послуг тощо.

Чільне місце в серії книг займають матеріали про керівників, організаторів, господарів, а також про вчених і письменників.



Професор М. Бушин передає книги, присвячені славним людям Лисянщини, Лисянській районній бібліотеці

Працюючи над збиранням матеріалів для серії "Черкаський край в особах. 1941-2001", автори опирались на матеріали (головним чином, на ті, які на сьогодні є неопублікованими, тобто першоджерела), які були ними почерпнуті із фондів обласного та районних архівів, краєзнавчих музеїв обласного та районного масштабу. У виданні також використано спогади та свідчення про видатних персоналій, їх рідних, близьких та колег. Також були залучені художньо-публіцистичні матеріали з періодичних, художніх та наукових видань.

У кожній книзі подано іменний покажчик і покажчик по розділах.

Це перша спроба щиро і просто показати людей, які своєю працею, досвідом та інтелектом робили та продовжують робити чимало корисного для нашої суверенної нині держави і, зокрема, для хліборобської Черкащини.

Рецензентом цієї серії книг виступив академік Національної Академії наук України, голова Всеукраїнської спілки краєзнавців, Герой України Петро Тимофійович Тронько.

На сьогодні вже вийшли з друку книги із згаданої вище серії, які присвячені видатним людям таких регіонів Черкащини як Лисянщина (д.і.н. Бушин М.І.), Чигиринщина (д.і.н. Бушин М.І., к.і.н. Лазуренко В.М.), Золотоніщина та м. Золотоноша (д.і.н. Бушин М.І., Ілляшенко Ю.Ю.), Корсунщина (д.і.н. Бушин М.І., к.і.н. Лазуренко В.М., Стрижак Є.М.), Чернобаївщина (д.і.н. Бушин М.І., Зеленько М.Л.), Маньківщина (д.і.н. Бушин М.І.), Драбівщина (д.і.н. Бушин М.І., Лисенко А.І.), Канівщина (д.і.н. Бушин М.І., Товстопят Л.М.), Кам'янщина (д.і.н. Бушин М.І., Кукса Н.Г.), три книги по місту Черкаси (д.і.н. Бушин М.І., Єрмілов Є.П.), Монастирищина (д.і.н. Бушин М.І., Бойко А.О., Волошенко І.І.)

Передмову до перших семи книг серії написав відомий на Черкащині краєзнавець, кандидат історичних наук, голова правління Черкаської обласної організації Національної спілки краєзнавців України Василь Миколайович Мельниченко. Він, зокрема, зазначив: “Створення життєписів відомих уродженців Черкаського краю, популяризація їх життя і діяльності набуває сьогодні особливого значення у громадянському вихованні підростаючого покоління. Адже життєвий шлях кожного з них є реальним, а не абстрактно-теоретичним прикладом громадянина, уособлюючого такі риси як патріотизм, відданість і чесність в служінні своєму народові. Тому позитивний образ земляка – взірця для наслідування молодим поколінням громадян української держави має перебувати в центрі уваги краєзнавців. В далекому і близькому минулому, в кожному місті і селі нашого краю завжди були і є люди з високою відповідальністю за долю своєї Вітчизни, для



Колеги та друзі професора Миколи Бушина після презентації книги із серії “Черкаський край в особах. 1941 - 2001”, присвяченої Лисянщині. 21 лютого 2003 р.

яких завжди найвищим покликанням була турбота про благо народу, готовність відстоювати його інтереси. Не слід обмежуватися дослідженням біографій лише масштабних постатей, уродженців Черкащини, а шукати і висвітлювати життєвий шлях менш відомих, нерідко незаслужено забутих земляків, які багато зробили для нашої держави. Це стосується і сучасників, які чесно трудяться, проявляють ініціативу і безкорисливість, вносять вагомий внесок у становлення й утвердження України як правової, демократичної, соціальної держави”.

21 лютого в приміщенні Лисянської районної державної адміністрації відбулася презентація першої книги з серії “Черкаський край в особах. 1941 – 2001”, присвяченої славетним людям Лисянщини.

Під час презентації схвально висловились у своїх виступах щодо започаткованої професором Миколою Івановичем Бушиним серії книг відомі вчені, краєзнавці, керівники місцевої адміністрації. Серед них – доктор історичних наук, професор, директор Науково-дослідного інституту селянства України НАН України та Черкаського державного університету імені Богдана Хмельницького Анатолій Георгійович Морозов; кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Національної академії внутрішніх справ України Володимир Михайлович Щербатюк; кандидат історичних наук, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Черкаського інституту пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля МНС України Чубіна Тетяна Дмитрівна; кандидат історичних наук, викладач кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету Мащенко Ірина Юріївна; аспірант кафедри історії України Національного університету імені Тараса Шевченка О.В. Беззубець, аспірант кафедри історії України

Черкаського державного технологічного університету, уродженець села Бужанка Лисянського району Вовкотруб Юрій Миколайович та інші.

На презентації першої книги із серії “Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Лисянщина” за дослідження, вивчення та плідну краєзнавчо-музейну роботу, популяризацію історії Лисянщини Миколі Івановичу Бушину було вручено Диплом про присудження за 2002 рік Лисянської районної краєзнавчої премії імені професора Іллі Гавриловича Шульги. В урочистій обстановці премію вручив співголова районної конкурсної комісії, начальник відділу культури Лисянської райдержадміністрації Василь Петрович Костенко.

Аналізуючи другу книгу із згаданої серії, Василь Миколайович Мельниченко відзначив: “Грунтовне видання відомого науковця, доктора історичних наук, професора М.І. Бушина і молодой дослідниці Ю.Ю. Ілляшенко “Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Золотоніщина”, яке пропонується читачам, присвячене людям одного з куточків Черкаського краю – Золотоніщині. Втілюючи свій давній задум про створення своєрідного літопису районів Черкащини в особах, автори здійснили велику за обсягом пошуково-дослідницьку роботу щодо збирання матеріалів про людей, які в різний час жили і самовіддано трудилися на благодатній золотоніській землі, мужньо боронили її від ворога.

Позитивним є те, що авторам вдалося розшукати і включити до видання біографічні відомості про людей, досі не відомих широкому загалу. Працюючи над книгою, автори, не вдаючись до звичних схем, намагалися якомога повніше представити в ній усі верстви населення краю – воїнів, трудівників, керівників, вчених, письменників... Як тих, хто тут народився, так і

тих, хто пізніше пов'язав із Золотоніщиною свою долю, усіх, хто вважає своєю “малою батьківщиною”. Хронологічні рамки енциклопедичного видання, які охоплюють середину і другу половину ХХ століття, дали можливість через біографії людей показати особливості життя Золотоніщини в цей складний і динамічний період нашої історії.

Насиченість фактами, нестандартність викладу роблять книжку М.І. Бушина і Ю.Ю. Ілляшенко цікавою для читачів, і, безумовно, книжка сприятиме розширенню їх знань про рідний край, виховуватиме у них повагу до власної історії без поділу її на “правильну” і “неправильну”, формуватиме високі громадянські якості”.

Представляючи читачеві третю книгу серії, яка присвячена Чигиринщині, В.М. Мельниченко без перебільшення відзначив: “З великою приємністю представляю читачам це безумовно корисне і потрібне краєзнавче видання, яке має не тільки пізнавальне, а й виховне значення. Його автори – М.І. Бушин і його колега В.М. Лазуренко (уродженець села Суботів), провели велику за обсягом науково-дослідницьку роботу, зібравши і опрацювавши велику кількість матеріалів, значна частина яких досі була невідома широкому загалу. Насиченість фактичним матеріалом, оригінальність викладу робить книжку привабливою для читачів і, безумовно, книжка сприятиме розширенню їхніх знань про рідний край і його людей, виховуватиме повагу до власної історії, формуватиме високі громадянські якості”.

24 серпня 2003 року в місті Чигирині відбулась презентація книжки “Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Чигиринщина”. Ось як про це написала 29 серпня 2003 року обласна громадсько-політична газета “Земля Черкаська”: “В день 12-ї річниці незалежності України в



Видання із серії “Черкаський край в особах. 1941 – 2001”

древній козацькій столиці України місті Чигирині на центральному стадіоні Чигиринського району відбулась презентація книжки “Черкаський край в особах. 1941 –

2001. Чигиринщина”, авторами якої є викладачі Черкаського державного технологічного університету – доктор історичних наук, професор Микола Іванович Бушин та кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Валентин Миколайович Лазуренко (до речі уродженець села Суботів цього району). Голова Чигиринської райдержадміністрації Олексій Григорович Лавріненко та голова районної ради Василь Васильович Жовтенко, за фінансової підтримки яких і побачила світ ця книжка, сердечно подякували авторам книги за це, безумовно корисне і потрібне краєзнавче видання, яке має не тільки пізнавальне, а й виховне значення.

Відрадно, що це вже третє видання із серії “Черкаський край в особах”, яку в рік 10-ї річниці незалежності України започаткував професор М.І. Бушин і яка присвячена 50-річчю утворення Черкаської області. Перші книги з цієї серії, присвячені славетним людям Лисянщини та Золотоніщини, вже побачили світ.

Хочеться сподіватися, що це благородне починання знайде розуміння і підтримку у всіх містах і районах славної своїми людьми Черкащини”.

Плідним став для творчої групи професора Миколи Бушина 2003 рік. Адже в цей рік, окрім книг про славетних людей Золотоніщини та Чигиринщини, світ побачила і книжка, присвячена історичній Корсунщині. Представляючи читачам четверту книгу серії “Черкаський край в особах. 1941 – 2001”, Василь Мельниченко небезпідставно і справедливо відзначив, що реалізуючи свій давній задум про створення своєрідного літопису Корсунщини в особах, автори цієї книжки (М. Бушин, В. Лазуренко та Є. Стрижак) “... виконали велику за обсягом пошуково-дослідницьку роботу щодо виявлення і узагальнення матеріалів про людей, які в різний час жили і самовіддано трудилися на

благо рідного краю, мужньо захищали його від ворога. Авторам вдалося розшукати і внести до видання чимало біографічних відомостей про людей, досі невідомих широкому загалу. Працюючи над книгою, автори, не вдаючись до звичного схематизму, намагалися якомога повніше представити в ній усі верстви населення – воїнів, трудівників, керівників, митців, вчених... Як тих, хто народився на Корсунщині, так і тих, хто в різний час пов'язав з краєм свою долю, усіх, для кого Корсунщина стала малою батьківщиною. Хронологічні рамки цієї енциклопедичної праці дають можливість через біографії окремих людей розкрити життя Корсунщини в складний і динамічний період нашої історії.

Відродно, що це видання – не епізодичне явище. Ним продовжується науково-популярна краєзнавча серія “Черкаський край в особах”, робота над якою ведеться в багатьох містах і районах. Переконаний, що це починання знайде розуміння і підтримку у всіх містах і регіонах славної своїми людьми і історією Черкаської області, яка готується зустріти своє 50-річчя”.

Автори започаткованої професором Миколою Івановичем Бушиним серії прагнуть бути абсолютно щирими і правдивими в усьому, а також і у ставленні до себе, і сподіваються, що це буде гідно оцінено читачами.

Безумовно, серія "Черкаський край в особах. 1941 – 2001" служитиме благородній справі виховання рідного народу і, особливо, підростаючого покоління нашої незалежної процвітаючої України.

**МИКОЛА БУШИН –
ПЕРШИЙ РЕКТОР ІНСТИТУТУ
СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ,
ЕКОНОМІКИ І ПРАВА (М. ЧЕРКАСИ)**



Розмови про відкриття нового інституту в місті Черкаси точилися давно.

15 лютого 1999 року відбулися установчі збори товариства з обмеженою відповідальністю “Інститут соціального управління, економіки і права”, на яких було розглянуто питання про призначення ректора. В цей день на посаду ректора було призначено Бушина Миколу Івановича. До його повноважень належало право підпису всіх фінансово-господарських документів, вирішення питань, пов’язаних з погодженням Статуту Інституту соціального управління, економіки і права в Міністерстві освіти України згідно з вимогами чинного законодавства.

З цього часу в першого ректора Інституту соціального управління, економіки і права розпочалася нелегка і наполеглива праця. М.І. Бушин майже кожного дня бував у Києві, де всім доводив необхідність створення та функціонування елітного інституту. Наполегливість дала очікувані позитивні результати. Вже 3 березня 1999 року заступник міністра освіти України А.Г. Богомолів



Інституту соціального управління,
економіки і права

затвердив Статут інституту. 18 березня 1999 року завідувач юридичного відділу Черкаського міськвиконкому В.І. Шабанов також засвідчив Статут, який було зареєстровано у виконавчому комітеті Черкаської міської ради, реєстраційний № 7560. Цей день вважається днем створення нового навчального закладу на

Черкащині – Інституту соціального управління, економіки і права.

Чимало роботи в організаційному плані випало на долю Миколи Івановича Бушина. Необхідно було отримати ліцензії з усіх спеціальностей. Цьому передували фахові ради, експертна рада, а потім Державна акредитаційна комісія (ДАК). Все це було зроблено успішно, ліцензії отримано, й ІСУЕП почав працювати.

4 серпня 1999 року, напередодні початку нового навчального року, з ректором елітарного вузу – Інституту соціального управління, економіки і права, доктором історичних наук, професором, академіком Української академії історичних наук Миколою Бушиним зустрівся кореспондент ДІНАУ Микола Озірський. Ми подаємо без змін це інтерв'ю, аби передати ту атмосферу, в якій перебував в той час Микола Бушин, його мрії та сподівання.

– *Означення “елітарний” накладає велику відповідальність. Чим же ваш вуз суттєво, вигідно вирізняється серед інших?*

– Переваги нашого інституту можна прослідкувати, оцінюючи його роботу буквально за всіма основними показниками, які характеризують будь-який серйозний вуз.

По-перше, всі наші викладачі мають учені ступені. Серед них – визначні науковці Києва, Харкова, Львова, Дніпропетровська. Тобто ми відразу впроваджуємо в життя кращу світову практику, коли лекційний курс читає той вчений, який вважається найбільшим авторитетом у цій галузі. Наприклад, американські вчені сьогодні можуть читати лекції у Канаді, завтра – у Франції, а післязавтра – у Німеччині. До речі, до нас із цією метою приїздитимуть викладачі з кращих вузів світу, а наші студенти у таких вузах проходитимуть

практику. Уже досягнуто домовленості про обмін викладачами та студентами з Венеціанським університетом. Братиславським інститутом та іншими навчальними закладами Європи. Наші студенти проходитимуть практику і в університеті Єрусалиму.

По-друге, вважаємо нашим досягненням те, що ІСУЕП працюватиме за принципами не менторської дидактики, а педагогіки співробітництва – зі справді індивідуальним, персоніфікованим підходом до кожного. Цьому сприятиме те, що кожна студентська група ділиться на дві–три підгрупи у залежності від роду занять. На одного викладача в нас припадатиме не 13–15 студентів, як за сучасними нормативами, а не більше 8. Персоніфікація стосується усього, навіть ... меблів. Вони підбираються – аж до спеціальних крісел із підлокітниками – для кожного студента індивідуально.

– *Отже мова вже йде про матеріально-технічну базу. Чи можна її також вважати одним із чинників елітарності ІСУЕПу?*

– Так. Вона в нас – одна з кращих в Україні. Загальна площа корпусів – понад 10 тисяч квадратних метрів. Тут розташовано 10 аудиторій з навчальним телебаченням, 2 лінгафонних кабінети, 10 комп'ютерних класів зі 180 комп'ютерами, підключеними до Інтернету, що створюють єдину мережу, яка забезпечуватиме систематичне спілкування студентів і викладачів. Нову концепцію закладено і в організацію роботи бібліотеки та читального залу, які обладнані ксероксами і сканерами. Тут можна взяти не лише необхідну літературу, а й відеокасети з повними курсами лекцій професорів, а також дискети з підручниками будь-якої бібліотеки світу.

У нас уже діє своє видавництво, яке стане базовим під час проведення навчальної практики майбутніх спеціалістів з видавничої справи.

– А які перспективи відкриваються перед випускниками ІСУЕПу?

– Ці перспективи також з розряду елітарних. Випускники нашого вузу, де викладання вестиметься кількома іноземними мовами, отримають освіту європейського рівня і зможуть без проблем працювати і в Україні, і за її межами. Річ у тім, що ІСУЕП має договір з Міжнародною академією кадрів і тому наші випускники зможуть отримати два дипломи – загальнодержавного зразка України та Міжнародний диплом ЮНЕСКО.

– *І все ж, деякі люди ставляться до означення “елітарний” скептично. Мовляв, зібрали зі студентів чи, швидше, з їхніх батьків, гроші, а там, як кажуть, і трава не росте... А інші, у слові “елітарність” вбачають великі обмеження. Виходить – тільки для еліти? Для якої?*

– Давайте до цього підійдемо трохи по-іншому. Хто може безапеляційно твердити, що талановиті діти народжуються тільки в бідних сім'ях? Наші абітурієнти мають середній бал атестатів 4,6–4,8. Є чимало відмінників. Вступних іспитів у нас немає, але з кількома абітурієнтами ми змушені були розпрощатися. Адже, якщо юнак чи дівчина не проходить співбесіди з профільної дисципліни чи виявляє елементарну безграмотність при написанні диктанту з української мови, то в ІСУЕПі їм робити нічого. Хоч дехто страшенно дивується: вам же платять гроші, – і немалі! Як же ви можете від них відмовитися?! Але ж ми не гроші збираємо, а набираємо студентів. Знову ж таки підкреслюю: до вузу, який забезпечує елітарну освіту!

Я вже говорив про нашу педагогіку співробітництва, котра має основоположний принцип – один за всіх, всі – за одного. І повірте, коли студент не бажає жити за цим принципом, нам його гроші не

потрібні. Тому ми будемо підтримувати і постійні зв'язки з батьками або надсилатимемо їм листівки з подяками, або запрошуватимемо на принципову розмову, зрозуміло з якого приводу.

– *А скільки коштує навчання у вашому інституті?*

– Від 55 до 98 мінімальних зарплат на рік. Що поробиш – підготовка висококласного спеціаліста коштує дорого, а ми готуватимемо саме такі кадри. Нашому вузові вже віддали перевагу ті, хто бачив, які перспективи він відкриває. А один з батьків навіть сказав мені: “Ні в якому разі не знижуйте ціну, тримайте марку. Ніхто ж силою не змушує нас сюди йти”. І дійсно, заплативши тільки раз, студент більше викидати гроші ні на що не буде: ні на заліки, ні на екзамени, ні ще на щось, – як це останнім часом робиться в багатьох вузах. А крім усього, в нас передбачено стипендії студентам, встановлені ректоратом, засновниками, спостережною радою, – до 200 гривень на місяць. Також, якщо студент навчатиметься на “відмінно”, оплата щороку буде знижуватися на 10%.

– Життя змушує піддавати сумніву навіть речі, здавалося б, незаперечні. Останнім часом вузи з гучними назвами почали виростати, наче гриби після дощу. Тільки й того, що не в лісі. Втім, в нашій області один вуз зуміли відкрити навіть у невеличкому заштатному містечку, ледве не в селі. І доля того вузу сумна ...

– Так звані “вузи”, про які ви говорите, не проходили навіть обов'язкового державного ліцензування. Проголосити себе якимось міжнародним науковим чи навчальним центром може будь-хто, кому не дають спокою лаври “Великих Васюків”. Але головне питання в тому, чи може ця установа забезпечити задекларовані можливості? Тобто перш за все державна ліцензія підтверджує, чи відповідає вивіска закладу і

набір послуг існуючим чеснотам? А ми – це ліцензування, яке підтвердило високий рівень ІСУЕПу, успішно пройшли, і тільки після цього взялися до роботи. Крім того, в наш вуз вкладено великі кошти – і фізичних, і юридичних осіб. І викидати їх на вітер ніхто не збирається.

– *Які спеціальності пропонує ваш інститут?*

– Це – менеджмент зовнішньоекономічної діяльності (міжнародні фінансові операції, міжнародна торгівля), економічна кібернетика (фінансова аналітика та інвестиційна діяльність, сучасні бізнес–технології), правознавство, журналістика і видавнича справа та редагування, спеціалізовані комп’ютерні системи у різних галузях (право, економіка та соціальне управління).

У наших планах також підготовка спеціалістів з муніципального менеджменту. При цьому – за світовою практикою – студент платить за навчання лише 20% його вартості, а решту – або мерія, або фірми. До речі, чимало фірм направило від себе студентів на навчання або дали заявки на випускників.

– *Як буде облаштовано побут студентів, як організовуватиметься їхнє дозвілля?*

– Інститут має гуртожиток на 320 місць, спортивний комплекс з ігровим залом, у якому можна проводити змагання європейського рівня, з тренажерами та сауною, два бари, кафе, а для студентства–інтелектуалів – "Internet–кафе", яке обладнане комп’ютерами, що діють у мережі Інтернет.

– *А як ви особисто, ваші викладачі оцінюєте перспективи ІСУЕПу?*

– Ми впевнено дивимося у майбутнє. Наш інститут – елітний і готує фахівців найвищої кваліфікації для України третього тисячоліття. Ми завжди відкриті

для молоді, яка бачить перспективу розбудови демократичної, багатой і щасливої України!

– Виступаючи 1 вересня 1999 року перед першими, щойно набраними студентами ІСУЕПу Микола Іванович як керівник вузу без перебільшення зазначив: “Сьогодні особливий день в історії нашого інституту. Кожен з вас чимало зробив для того, щоб це свято – початок першого навчального року – відбулося. Ми подолали навіть ті перешкоди, які спершу видавалися нездоланими. Думаю, труднощі загартували наш колектив і зблизили настільки, що інститут став для нас рідним домом. Тепер у цьому домі з’явилися діти. Багато дітей. Кожен з них мріє стати фахівцем, який знаннями та професійною майстерністю не поступався б випускникам найпрестижніших навчальних закладів світу. Нашим студентам випадає працювати в Україні ХХІ століття, відроджуючи державу, підносячи її авторитет в очах світового співтовариства. Наскільки справдяться їхні сьогоднішні сподівання, багато в чому залежить від щоденної праці кожного з нас – незалежно від професії та обійманої посади. Віриться, що усі співробітники інституту виявлятимуть надзвичайне сумління у праці, даруватимуть нашим вихованцям батьківську любов і теплоту, і незабаром ми з вами зуміємо здобути славу найкращого вузу України”.

З перших днів в інституті почала впроваджуватися в життя краща світова практика, коли лекційний курс читає той учений, який вважається найбільшим авторитетом у даній галузі. З цією метою до інституту приїздили відомі вчені з найкращих вузів України та зарубіжжя.

Одним з головних завдань колективу інституту, який очолював Микола Бушин, був розвиток творчих здібностей студентів. У зв’язку з цим кількість студентів з розрахунку на одного викладача була значно нижча,

ніж у державних вузах, і тому індивідуалізація навчання тут ефективніша.

У інституті за роки керування ним професора М.І. Бушина творчість народжувалася під час особистого спілкування за схемою “професор – студент”. В основу діяльності професорсько-викладацького складу інституту були покладені принципи педагогіки співробітництва зі справді індивідуальним, персональним підходом до кожного студента. Цьому сприяв поділ кожної студентської групи на кілька підгруп залежно від роду занять.

Микола Іванович щоденно вимагав від викладачів, щоб своїх студентів вони звали не лише по імені, а й по батькові, бо це ж – особистості й майбутні наші колеги. Така взаємоповага, на переконання професора, тільки на користь усім.

Микола Іванович тоді справедливо підкреслював: “Досить дивитися на Захід, нам самим треба виховувати еліту, давати молоді таку освіту і такі знання, щоб ці люди в наступному столітті стали висококваліфікованими спеціалістами і приносили Україні користь. Чому ми вводимо з 1-го курсу і до 5-го іноземні мови? Щоб наші випускники досконало володіли не тільки українською, але й російською, англійською, німецькою, а якщо буде їхнє бажання, то і французькою мовами”.

Кожен студент інституту декілька годин на добу мав доступ до персонального комп’ютера. У період ректорства Бушина у вузі було запроваджено навчальне телебачення (10 лекційних аудиторій було з навчальним телебаченням). Вуз було підключено до всесвітньої комп’ютерної мережі Інтернет (10 комп’ютерних класів були з виходом до мережі Інтернет). Комп’ютерні мережі інституту об’єднували 80 комп’ютерів і забезпечували пряме спілкування викладачів і студентів.

І це все головним чином заслуга професора Миколи Івановича Бушина.

Нову концепцію було закладено в діяльність бібліотеки та читального залу інституту. Тут можна придбати або взяти в тимчасове користування не лише необхідну літературу, а й відеокасети з повними курсами лекцій професорів та дискети з комп'ютерними версіями конспектів лекцій викладачів, а також компакт-диски з електронними версіями підручників. Бібліотека обладнана потужними засобами копіювання документів, а саме – кількома ксероксами та сканерами.

У інституті діяло своє видавництво “Брама-ІСУЕП”, яке стало базовим під час проведення навчальної практики майбутніх спеціалістів з видавничої справи.

Піклувався Микола Іванович і про вільний час студентів. ІСУЕП мав прекрасний спортивний комплекс: чудовий ігровий зал, де проводилися різні спортивні змагання, тренажери та сауну. Інститут мав кафе-бар та їдальню на 150 місць. Для допитливих було відкрито Інтернет-кафе, обладнане комп'ютерами, що діють у мережі “Інтернет”. Інститут придбав гуртожиток на 320 місць.

Микола Іванович домігся відкриття у вузі аспірантури в галузі економічних, філософських та фундаментальних наук.

Починаючи з жовтня 1999 року, в інституті проводилася довузівська підготовка абітурієнтів за двома програмами. Це підготовчі курси для учнів 11-х класів та програма випереджувального навчання ІР (АйПі).

Нещодавно побачили світ спогади Миколи Івановича Бушина про його науково-педагогічний та життєвий шлях “Україна – моя Батьківщина”. Ось що говорить про роботу в ІСУЕП перший його ректор:

“Чому я дав згоду очолити новий інститут? Працюючи в Черкаському інженерно-технологічному інституті, я мав свою наукову школу, кафедра була однією з найкращих як щодо наукового потенціалу, так і щодо навчального. Я отримував дві заробітні плати – одну як завідувач кафедри і лектор, а другу – за підготовку наукових кадрів та друкування монографій, навчальних посібників. Здавалося б, що ще треба?

Але в мене було одне питання, яке я ніяк не міг вирішити, – це отримання житла для доньки, яка вже мала свою сім'ю і жила в найманій квартирі.

Йдучи на посаду ректора, я поставив це питання, тому до контракту було внесено пункт про надання ректорові двокімнатної квартири.

Я завжди довіряв людям і був упевнений, що моя мрія здійсниться. А коли одразу ж надали квартиру лише першому проректорові – чотирикімнатну, я зрозумів, що відносно мене – це лише обіцянка. Квартиру я не отримав, але хай це залишиться на совісті людей, які все обіцяли.

Розпочалася кропітка робота з організації нового вищого закладу на Черкащині, з підбору викладачів, ремонту, підготовки всіх необхідних матеріалів для ліцензування спеціальностей.

Моє життя проходило в машині. Я дуже багато бував у Києві, в Міністерстві освіти України, вирішуючи питання, пов'язані з ліцензуванням спеціальностей в інституті.

Хочу підкреслити, що на цьому етапі мені надзвичайно багато допомагала людина, яка виносила ідею створення інституту, а потім стала головою спостережної ради, – Гречуха В.Ю. Без нього не приймалося жодного рішення, яке стосувалося розвитку інституту.

Справи йшли дуже добре. До початку 1999/2000



**Єпископ Черкаський і Канівський
Софроній дарує ікону першому ректорові
ІСУЕПґ М.І. Бушину**

навчального року
інститут було
укомплектовано
викладачами, зроблено
ремонт усіх необхідних
аудиторій, поповнено
матеріально-технічну
базу інституту. До 1
вересня 1999 року
новий інститут-красень
готовий був прийняти
студентів для
навчання.

У цьому дуже велику допомогу надав Черкаський міський голова Володимир Миколайович Олійник. Він підписав усі необхідні матеріали на відкриття інституту й на ліцензування всіх необхідних спеціальностей в інституті.

До 1 вересня 1999 року було отримано шість ліцензій на спеціальності: “Журналістика”, “Видавнича справа і редагування”, “Спеціалізовані комп’ютерні системи”, “Економіка підприємства”, “Міжнародна економіка”, “Економічна кібернетика”. Не було отримано ліцензії з однієї спеціальності – “Правознавство”. Але все-таки інститут почав набір студентів на цю спеціальність. Оскільки Міністерство освіти України у своєму листі дало дозвіл на це.

Міністерство освіти України дозволяло здійснити одноразовий набір до аспірантури в інституті. Отже, відкрили аспірантуру з 13 спеціальностей, а набрали лише 3 особи. У двох осіб – керівники з Києва і в однієї – доктор історичних наук, професор М.І. Бушин.

Крім основної ректорської роботи, було велике наукове навантаження. Я брав участь у написанні нових наукових монографій і навчальних посібників з історії

України.

Ми разом зі студентами відсвяткували річницю нашого інституту. Влаштували урочисті збори, концерт, засновники подарували нам комп'ютери, відеотехніку, телевізори.

У вересні 1999 року я був затверджений членом спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальності 07.00.01 – “Історія України” та 07.00.02 – “Всесвітня історія” Донецького державного університету (нині Донецький національний університет). Кожного місяця я їздив на засідання спеціалізованої вченої ради. Крім усього, ще керував написанням кандидатських дисертацій. Це все час, час і ще раз час. Навантаження було неймовірно велике, і воно далось взнаки.

Готуючись до поїздки в Донецьк, я захворів. Діагноз – інфаркт міокарда. Місяць я пробув в обласному кардіологічному центрі, а потім 24 дні в санаторії “Україна” (м. Черкаси). І весь час думав про інститут, що ще не зроблено, що треба зробити і як поліпшити роботу.

Після виписки із санаторію я відразу вийшов на роботу, хоч лікарі були категорично проти. Там, в інституті, ні спостережна рада, ні ректорат не переймалися моїми проблемами. Я став до роботи і відразу ж зіткнувся із зовсім іншим ставленням до мене як до ректора. Але я вдавав, що цього не помічаю. Навіть перший проректор, професор В.Д. Акіньшин, і той хотів показати, що він в інституті на даний час вищий за мене. Я зрозумів, що і голова спостережної ради інституту В.Ю. Гречуха на боці першого проректора. Після того, як я йому все розповів, він нас зібрав для з'ясування всіх питань.

Розмова йшла дуже довго і відкрито. Я розповів усе, що думаю про “великого”, як він себе називає, вченого В.Д. Акіньшина. Після всього він не обмовився зі мною жодним словом, говорив лише В.Ю. Гречуха. Але все ж я бачив, що ситуація на краще не змінилася. Тоді я вирішив

залишити посаду ректора.

25 липня 2000 року відбулося засідання спостережної ради. Перше питання було про моє звільнення. Голова спостережної ради зачитав мою заяву, і моє прохання задовольнили. Я був звільнений з посади ректора Інституту соціального управління, економіки і права (м. Черкаси).

Моя праця в інституті, якому я віддав всі свої сили і навіть здоров'я, закінчилася. Засновники мабуть зраділи, що понад 15 тисяч грн.. заробітної плати забули віддати людині, яка своїм здоров'ям зробила інститут красенем. Бог їм суддя!”.

З березня 1999 року по липень 2000 року, як вже згадувалось вище, професор Микола Іванович Бушин створив і очолював новий вищий навчальний заклад не державної форми власності – Черкаський інститут соціального управління економіки і права.

Завдячуючи Миколі Івановичу Бушину новий ВНЗ почав енергійно функціонувати. Проте засновниками були люди, які в цьому нічого не розуміли. Мабуть, на мій погляд, вони розуміли тільки одне – “побільше взяти грошей”. А це, мабуть, і призвело до падіння всього задуманого.

Навіть вже не будучи ректором цього навчального закладу, професор М.І. Бушин постійно вболівав за долю свого дітища, та за долю тих людей, що залишились після його звільнення там навчатися і працювати.

Микола Іванович тричі на рік надсилав, і продовжує надсилати, телеграми до інституту з привітаннями на 1 вересня, на Новий рік і 18 березня – на день заснування ІСУЕПу. Але жодного разу нове керівництво ВНЗ не зачитувало цих телеграм. Відповідь стосовно цього була одна – пізно отримали телеграму (проте всі телеграми надсилалися заздалегідь).

І ось нова звістка. Інститут у 2004 році готується до випуску спеціалістів, але тут же виникла проблема –

відсутність ліцензії. Тому, мабуть, і прибула у жовтні 2003 року до професора делегація з інституту із конструктивною пропозицією, щоб Микола Іванович Бушин знову очолив вищий навчальний заклад. Від імені делегації переговори вела виконуюча обов'язки ректора.

Під час розмови було з'ясовано наступне. Нині 60 відсотків акцій вузу має банк "Старт", який видав інституту кредит на 3 млн грн, котрих він до цих пір не повернув. Тому всі приміщення, що були віддані під заставу перейшли до власності банку. Утримувачем інституту став банк "Старт". Крім цього, як стало відомо, ще одна фізична особа утримує 40 відсотків (доречі, ця особа раніше входила до наглядової ради вузу, і була присутня при звільненні Миколи Івановича Бушина з посади ректора).

Розмовляючи зі мною про нову пропозицію, Микола Іванович сказав: "Знаєте, Валентине Миколайовичу, – інститут цей – це була мрія мого життя. Я його створив, зробив шість ліцензій і він почав діяти. Але заснували його не дуже добрі і порядні люди, і зараз, щоб знову туди повертатися, необхідно бути занадто обережним. Я не знаю, хто нині є новими власниками, і як вони відносяться до подальших перспектив розвитку вищого навчального закладу".

З цього, для себе я зробив такий висновок. *По-перше*, Микола Іванович не любить обману і не відвертості. Його вже раз обманули і були по відношенню до нього не ввічливими. *По-друге*, у нього створена своя наукова школа - наукова школа професора Бушина Миколи Івановича, яка активно функціонує у Черкаському державному технологічному університеті. Вже захищено понад десять кандидатських дисертацій. Микола Бушин є визнаним в Україні, та за її межами науковцем. Аналіз сучасної історичної літератури показує, що праці професора постійно цитуються, як в

Україні, так і в Росії. *По-третє*, Микола Іванович до глибини душі не любить тих, хто його зрадив і продовжує зраджувати. *По-четверте*, він є засновником першої в історії Черкащини історико-краєзнавчої серії “Черкаський край в особох. 1941 – 2001”, яку на сьогодні необхідно випускати в світ швидкими темпами, оскільки вона присвячена 50-річчю утворення Черкаської області, яке вже не за горами, а це буде гідний подарунок цій події. *По-п'яте*, під його науковим керівництвом сьогодні досліджують актуальні і малодосліджені проблеми вітчизняної історії близько десяти аспірантів та здобувачів, які сподіваються на успішний захист кандидатських дисертацій. Їх, а я в цьому впевнений, Микола Іванович не залишить. І це буде правильно, адже, як говорить народна мудрість – “Двічі в одне болото не заходять”.

Основні події Інституту соціального управління економіки і права років керівництва ним Миколи Бушина

1999 рік

15 лютого - прийнято загальними зборами засновників Статут Інституту соціального управління, економіки і права;

15 лютого - призначення на посаду першого ректора Інституту соціального управління, економіки і права доктора історичних наук, професора Бушина Миколу Івановича;

3 березня - Статут Інституту соціального управління, економіки і права затверджено заступником міністра освіти А.Г. Богомолвим;

18 березня – Статут Інституту соціального управління, економіки і права зареєстровано у виконкомі Черкаської міської ради;

18 березня - видано свідоцтво про державну реєстрацію (перереєстрацію) суб'єкта підприємницької

діяльності юридичної особи. Реєстраційний № 7560;

6 червня - проведення першого Дня відкритих дверей в інституті;

9 червня - дозволено впровадження освітньої діяльності, пов'язаної з наданням вищої освіти, з ліцензованим обсягом прийому 30 осіб відповідно до рішення ДАК зі спеціальності "Журналістика";

9 червня - дозволено впровадження освітньої діяльності, пов'язаної з наданням вищої освіти, з ліцензованим обсягом прийому 30 осіб відповідно до рішення ДАК зі спеціальності "Видавнича справа та редагування";

6 липня - дозволено впровадження освітньої діяльності, пов'язаної з наданням вищої освіти, з ліцензованим обсягом прийому 50 осіб відповідно до рішення ДАК зі спеціальності - "Спеціалізовані комп'ютерні системи";

23 листопада - дозволено впровадження освітньої діяльності, пов'язаної з наданням вищої освіти, з ліцензованим обсягом прийому 30 осіб відповідно до рішення ДАК зі спеціальності "Економіка підприємства";

23 листопада - дозволено впровадження освітньої діяльності, пов'язаної з наданням вищої освіти, з ліцензованим обсягом прийому 30 осіб відповідно до рішення ДАК зі спеціальності "Міжнародна економіка";

23 листопада - дозволено впровадження освітньої діяльності, пов'язаної з наданням вищої освіти, з ліцензованим обсягом прийому 30 осіб відповідно до рішення ДАК зі спеціальності "Економічна кібернетика";

4 листопада - дозволено впровадження освітньої діяльності, пов'язаної з наданням платних освітніх послуг, з ліцензованим обсягом прийому 780 осіб відповідно до рішення обласної експертної ради з ліцензування та атестації закладів освіти;

3 листопада - виконавчим комітетом Черкаської міської ради видано свідоцтво про право власності на адмінбудівлю зі спортзалом;

17 вересня - лист начальника Головного управління керівних і науково-педагогічних кадрів Міністерства освіти

України про дозвіл провести в 1999 році прийом до аспірантури Інституту соціального управління, економіки і права з трьох спеціальностей;

14 вересня - лист начальника Головного управління керівних і науково-педагогічних кадрів Міністерства освіти України про дозвіл провести в 1999 році прийом до аспірантури Інституту соціального управління, економіки і права з десяти спеціальностей;

6 червня - відкрито бібліотеку Інституту і два комп'ютерних класи;

11 травня - створення кафедр Інституту соціального управління, економіки і права:

- економіки та фінансового менеджменту; засобів масової інформації; історії та філософії; спеціалізованих комп'ютерних систем; фундаментальних дисциплін;

12 травня - створено вчену раду Інституту соціального управління, економіки і права в кількості 14 осіб;

12 травня - створено ректорат Інституту соціального управління, економіки і права;

16 червня - затверджено склад приймальної комісії;

22 вересня - затверджено "Положення про атестацію студентів";

26 жовтня - створено підготовчі курси;

2 листопада - до аспірантури Інституту соціального управління, економіки і права зараховано перших аспірантів нового інституту – Кошову Інну Олексіївну, Фіть Людмилу Володимирівну (спеціальність "Журналістика");

2000 рік

1-2 лютого - науково-методична конференція викладачів на тему "Організація та проведення навчального процесу в інституті з застосуванням сучасних методик навчання і технічних засобів";

29 лютого - початок проведення занять з іноземної мови з професорсько-викладацьким складом;

1 березня - до аспірантури інституту зараховано першу аспірантку за спеціальністю "Історія України" –

Храмову-Баранову Олену Леонідівну;

3 березня - заохочення жінок-співробітниць інституту на честь свята Міжнародного жіночого дня 8 Березня;

17 березня - заохочення студентів та працівників інституту з нагоди першої річниці навчального закладу;

18 березня - спостережна рада і засновники на честь першої річниці інституту подарували 8 телевізорів, 4 відеомагнітофони;

26 липня - розірвання контракту між засновниками інституту та ректором за згодою сторін. Протокол спостережної ради № 13 від 25 липня 2000 р.

ЗАСНОВНИК МУЗЕЇВ

*Микола Іванович Бушин заклав підвалини
Лисянського районного історичного музею та Музею
історії Черкаського інженерно-технологічного
інституту (нині – Черкаський державний технологічний
університет)*



Микола Бушин проводить екскурсію в Лисянському районному історичному музеї для аспірантів своєї кафедри – Юрія Миколайовича Вовкотруба та Євгена Миколайовича Стрижака. 2005 р.

Історія формує духовний світ людини, її світогляд і громадянську позицію. Центральне місце в цьому посідають музейні установи. У Лисянці одна з них – Лисянський районний історичний музей, який відіграє дуже велике значення у виховному процесі молоді.



Сучасна експозиція Лисянського районного історичного музею, присвячена матеріальній культурі краю

Досить помітну роль для збереження і популяризації історичного досвіду минулого відіграє музей.

Виникнувши в 1967 році, Лисянський районний історичний музей пройшов шлях від музейної кімнати до державного районного історичного музею і став провідним музеєм у Лисянському районі. Кожного року збагачується його експозиція, удосконалюються всі форми роботи.

12 травня 1967 року в с-т. Лисянка Черкаської області за ініціативою Миколи Івановича Бушина створюється рада з організації музейної кімнати. Головою ради було затверджено Миколу Івановича (на громадських засадах).

14 березня 1968 року його було обрано першим директором Лисянського районного історичного музею (на громадських засадах).

Що саме спонукало Миколу Бушина до створення



Тарас Шевченко і Лисянщина. В одному із залів Лисянського районного історичного музею

ним у історичній Лисянці

краєзнавчого музею? Про це розповів авторів цієї книги сам професор Микола Іванович Бушин:

“Я повертаюся до 1965 року. В цей рік мною було закінчено історичний факультет Ужгородського державного університету і отримано направлення до Новослобідської середньої школи Путивльського району Сумської області. Дружині залишалося ще рік навчатися в Ужгороді.

У 1966 році ми приїхали працювати в Лисянку Черкаської області. Настав 1967 рік. Це рік 50-річчя Великого Жовтня. Всі готувалися до цієї дати. Я працював у Лисянській восьмирічній школі вчителем історії й фізичного виховання. З учнями ми брали активну участь у різних вікторинах, які оголошувалися в пресі. З великим задоволенням учні займалися краєзнавством у Лисянському районі.

На той час в Лисянці не було музею. Я висловлював думку про те, що необхідно організувати спочатку музейну кімнату, а потім музей. Вже в селі Семенівці Лисянського району вчитель О.О. Вдовиченко відкрив музейну кімнату в 1967 році.

Тому 12 травня 1967 року рішенням бюро Лисянського райкому партії було створено раду з організації музейної кімнати в селищі Лисянка. Головою ради було затверджено Бушина Миколу Івановича – вчителя історії Лисянської восьмирічної школи (нині Лисянська загальноосвітня I-III ступенів школа №2 імені Сергія Герасимовича Савранського).



Експозиція Лисянського районного історичного музею. На передньому плані та сама прядка, яка в 1968 році віднайдена М.Бушиним у с. Журжинці Лисянського району у Мороз Федори Матвіївни

Розпочалася робота. Було утворено дві групи – першу очолював історик С.М. Сазанівський, другу – історик О.В. Миколенко. Ці групи активно займалися збиранням матеріалів для відкриття музейної кімнати. Готувалося на першому етапі відкриття двох відділів. Перший відділ повинен відобразити життя та побут району в минулому, другий – події післяреволюційного періоду.

Музейна рада зацікавилася історією свого краю і активно включилася в роботу, почала збирати матеріал, підключила до цього все населення району.

12 грудня 1967 року на засіданні музейної ради констатувалося, що кількість зібраних матеріалів виходить за межі музейної кімнати. У зв'язку з цим було вирішено відкрити музей у селищі Лисянка. А де приміщення? Вирішили відкрити музей у приміщенні районної бібліотеки, побудованому до 50-річчя Великого Жовтня. І дійсно, йшлося про перетворення функціонуючої музейної кімнати на районний краєзнавчий музей.

Коли почали організовувати музейну кімнату, то з великим натхненням працювала музейна рада. Кожний хотів принести користь у створенні чудового

культурного
осередку району.

Наводжу
такий приклад,
який мене вразив,
і я до цього часу
його постійно
згадую. Музейна
кімната повинна
була бути в
Лисянській
районній
бібліотеці у фойє
на другому
поверсі. Були



Одна з експозицій Лисянського районного історичного музею присвячена найдавнішим знахідкам на території Лисянщини

поставлені вітрини, яких зробили понад десять. Заповнили вітрини, експонатів було багато, а їх не було де розміщувати. З фойє був вхід до завідувача районної бібліотеки Забашти Надії Іванівни. Я весь час мріяв, щоб її кабінет відійшов до музейної кімнати.

Одного разу Надія Іванівна зайшла до мене на роботу і сказала: “Миколо Івановичу, ми робимо дуже гарну справу для Лисянки і всього району. Думаю, що музей буде постійно поповнюватися новими експонатами. Я вирішила віддати свій кабінет під музей, а сама буду знаходитися разом з методистами”. Ось істинний патріот, ось людина, яка вболівала за культуру свого народу, ось людина, яка ставила не своє «Я», а загальнолюдське на перше місце.

У кабінеті Забашти Надії Іванівни ми оформили експозицію, присвячену Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр. Особливо багато експонатів було присвячено Корсунь-Шевченківській битві, яка проходила на території Лисянського району.

У вільний від роботи час я завжди знаходився в

музеї і, особливо, у вихідні дні. Ми міркували про розміщення експонатів, а якщо вони вже знаходилися у вітринах, то все одно думали над тим, щоб вони були на своєму місці.

До оформлення вітрин, стелажів залучалися всі, хто любляв музейну справу. Наводжу такий приклад. У той час у бібліотеці працювала Білоножка Антоніна Олексіївна (нині Коряк), яка дуже захоплювалася музейною справою. І скажу відверто, що вона багато допомагала в оформленні вітрин, розміщенні експонатів, фотографій, портретів тощо. Разом зі мною виконувала всі роботи з оформлення майбутнього музею. Перед такими людьми я схиляю голову і дякую їм за все, що вони зробили.

4 липня 1968 року було проведено першу екскурсію з учнями професійно-технічного училища №27 м. Верхня Салди Свердловської області (Росія). Вони приїхали на могилу свого земляка – Героя Радянського Союзу Євстегнеєва Олексія Олексійовича, який похований у с. Тихонівці Лисянського району Черкаської області.

Закінчивши екскурсію, викладачі та учні зробили запис у книзі відвідувачів. Вони писали: “Ми дуже раді, що відвідали могилу свого земляка Євстегнеєва Олексія Олексійовича, який здійснив геройський подвиг на Лисянській землі. Побачили, що в районному історичному музеї знаходиться його фотографія і тут розповідають про його подвиг. Ми є першими відвідувачами Лисянського районного історичного музею. Вдячні директорові музею Бушину Миколі Івановичу за його благородну працю у відкритті важливої установи культури – музею. Бажаємо успіхів і здоров’я”. І тут багато підписів відвідувачів.

Мешканці Лисянки почали відвідувати районний історичний музей. Все поки що робилося на громадських

засадах. У вихідні дні – екскурсії завжди проводилися першим директором музею на громадських засадах М.І. Бушиним.

Поряд із цим велася робота з поповнення різних експонатів. Наведу такий приклад. Якось я поїхав разом з дружиною Ольгою Сергіївною в Журжинці до її тітки Мороз Федори Матвіївни. Так ми за обідом розговорилися про музей. Я сказав, що збираю експонати, а Федора Матвіївна повідомила, що в неї на горищі є прядка, яка ще належала її бабусі. Не гаючи часу, я поліз на горище. Дійсно, там була прядка, але вся в павутинні. Я взяв її, зліз з горища, і сам був увесь у павутинні. Дружина образилася на мене за цей випадок, але я приніс до музею цінний експонат, який досі є в музеї.

Наш музей поповнювався старовинними експонатами, які стосувалися різних періодів. Музей поповнювався дуже рідкісними експонатами. Одного разу я купив пістолет 1856 року. Поїхав з ним до Києва в історичний музей. Там мені розповіли, що це пістолет періоду Кримської війни (1853 – 1856 рр.), він у хорошому стані, і краще було б, щоб цей експонат знаходився в республіканському історичному музеї. Я заперечив і заховав зброю. Тоді мене почали залякувати і погрожувати, що все одно візьмуть цей експонат в історичний музей. Але цього не сталося.

З 1 вересня 1969 року я почав навчатися у ВПШ у м. Києві. Все залишив, але приїздив дуже часто до Лисянки і заходив до музею. Одного разу приїхав, а пістолета (про який писав вище) немає у вітрині. Мені розповіли, що були учні з Лисянського професійно-технічного училища і його викрали. Підняли всіх, щоб цей експонат знайти, але марно. Кажуть, що його викинули в річку Гнилий Тікич, щоб не впізнали, хто це зробив.

На той час наша музейна кімната належала Корсунь-Шевченківському музею історії Корсунь-Шевченківської битви з питань методичної допомоги. І, щоб зробити районний історико-краєзнавчий музей, необхідно було мати підтримку з Корсунь-Шевченківського музею. Приїхала комісія з Корсунь-Шевченківського музею і зробила висновок, що музей відповідає всім нормам музею районного. Тоді було направлено представлення до Черкаського обласного управління культури з проханням затвердити в селищі Лисянка музей як районний. Отже, наш музей отримав статус районного”.

Коли Микола Іванович пішов на навчання, він, безумовно, передав повноваження директора музею іншим людям, які підтримували і зберігали те, що було зібрано ним для музею, а також поновлювали музей новими експонатами. Першим директором Лисянського районного краєзнавчого музею є і історично залишається Микола Іванович Бушин.

Досить багато сьогодні робить професор Микола Бушин для процвітання Лисянського районного історичного музею. Підтвердженням цього є нагородження 4 липня 2003 року М.І. Бушина, за вагомий внесок у розвиток і становлення музейної справи і краєзнавства на Лисянщині та у зв'язку із 35-річчям Лисянського районного історичного музею Почесною грамотою Лисянської районної державної адміністрації.

Але найбільшу оцінку краєзнавчо-музейній діяльності Миколи Бушина дав виконавчий комітет Лисянської селищної ради. Рішенням цього комітету за №205 від 27 серпня 2003 року доктору історичних наук, професору Бушину Миколі Івановичу за дослідження, вивчення та плідну краєзнавчо-музейну роботу, популяризацію історії Лисянщини та її сьогодення

присвоєно звання “Почесний громадянин селища Лисянка”. Грамоту про присвоєння М.І. Бушину цього почесного звання було вручено 6 вересня 2003 року в с.м.т Лисянці її селищним головою Анатолієм Бондаренком під час святкування 410-ї річниці Лисянки.

Проте, Микола Іванович не зупиняється на досягнутому. 17 жовтня 2003 року на власні пожертвування Микола Бушин відкрив у Лисянській загальноосвітній школі I-III ступенів № 2, яка носить ім'я Сергій Герасимовича Савранського (1914 – 1975), меморіальну кімнату – музей Савранського С.Г.

Хто ж такий Савранський С.Г.? Сімнадцять років ця шанована в області і на Лисянщині людина, очолювала відділ народної освіти у Лисянському районі Черкаської області (з 1945 р. по 1962 р.). Сергій Герасимович, маючи вроджений педагогічний такт і хист, був для директорів шкіл та вчителів гідним порадним і наставником. Залишивши, в результаті реорганізації Лисянського району, посаду заврайвно, він почав працювати директором середньої школи №2 у Лисянці. Працюючи тут ця людина довела всьому педагогічному колективу Лисянщини, що він – людина, яка вмів і керувати, і - працювати.

Сергій Герасимович Савранський повністю віддавався роботі, і в цьому він бачив суть всього свого життя. Навчально-виховний процес у нього стояв на першому плані. Саме тому Лисянська школа за якістю знань була однією з найкращих у районі.

До всього – Сергій Герасимович Савранський – працюючий, невтомний, талановитий педагог, керівник, новатор. Таким він і залишився у серцях тих, хто з ним працював разом.

Ось тому, Микола Іванович Бушин, (який довгий час працював на керівних посадах на Лисянщині, і досить добре знав цю шановану людину) не пошкодував

ні сил, ні енергії для того, аби нинішнє і майбутнє покоління лисянчан знало про славного свого земляка.

Меморіальну музей-кімнату С.Г. Савранського відкрито. З приводу цього я задаюсь собі питанням, а чи не є вся ця діяльність зі сторони М.Бушина, меценатством? І приходжу у своїх міркуваннях до одного висновку, що, мабуть – це так. Аже кімната-музей створена за його власні, чесно зароблені викладацькою роботою кошти – кошти, які в певній мірі були відірваними від сімейного бюджету, але відірвані з єдиною благородною метою – щоб нащадки пам'ятали своє минуле.

У 1998 році, напередодні відзначення 40-річчя з дня створення Черкаського інженерно-технологічного інституту, з ініціативи та за безпосередньою участю тодішнього завідувача кафедри українознавства та історії, а нині історії України професора Миколи Івановича Бушина було створено Музей історії Черкаського інженерно-технологічного інституту (нині Черкаський державний технологічний університет).

У березні 1998 року відбулося його урочисте відкриття.

У трьох прекрасно обладнаних кімнатах у першому корпусі розміщено 25 стендів, на яких у фотографіях та експонатах висвітлено всю історію ЧДТУ за весь період його існування.

Розпочинається експозиція музею з галереї академіків галузевих та міжнародних академій, які працюють (або працювали) в інституті. Це д.т.н., професор Лега Ю.Г., к.т.н., професор Донченко П.А., д.т.н., професор Білоусов В.Я., (1941 – 2000), д.ф-м.н., професор Діскант В.І., д.т.н., професор Захматов В.Д., д.ф-м.н., професор Кунченко Ю.П., д.і.н., професор Бушин М.І., д.т.н., професор Поляков С.П., д.т.н., професор Поліщук А.К. (1928 – 2000), д.т.н., професор

Тимченко А.А., д.т.н., професор Хом'яков В.І., д.ф.н., професор Шпак В.Т., д.філол.н., професор Шпак В.К. (1943 – 2008), к.е.н., доцент Яценко В.М.

Знайомство з музеєм розпочинається зі стенда, на якому представлено архівні матеріали, газетні публікації, фотознімки про створення закладу, будівництво його навчальних корпусів, перших керівників тощо.

Серед експонатів стенду чільне місце відводиться першому декану Черкаського загальнотехнічного факультету Київського технологічного інституту харчової промисловості (1960 р.), а з 1961 р. – Київського інженерно-будівельного інституту – Лещенку Дмитру Дмитровичу, к.т.н., доценту, який очолював інститут з 1960 до 1970 р., а також Аліпову Георгію Івановичу, к.т.н., доценту, деканові загальнотехнічного факультету з 1970 до 1975 р.; к.т.н., доценту Кайдашу Миколі Геврасійовичу, декану, директорові філіалу Київського інженерно-будівельного інституту з 1975 до 1980 р.; д.т.н., професору Поліщуку Анатолію Костянтиновичу (1928-2000 рр.), який працював директором Черкаського філіалу Київського політехнічного інституту з 1980 до 1987 року.

Більше 11 років очолював ЧІТІ на посаді директора філіалу КПІ, а з 1991 до 1998 р. – ректора ЧІТІ, д.т.н., професор Биков Валентин Іванович.

В інших оглядових кімнатах представлено всі 10 факультетів і 34 кафедри, декани, професорсько-викладацький склад, підрозділи ЧДТУ, працівники університету, чий життєвий шлях відомий не тільки в нашій країні, але й далеко за її межами.

Взяти хоча б професора Мінаєва Б.П. – автора близько 350 наукових робіт у галузі теоретичної хімії, половину з яких видано англійською мовою в міжнародних журналах. Він – член Нью-Йоркської АН,

Американської асоціації сприяння розвитку науки, Національної американської географічної спілки, одержав гранд від Королівської Шведської АН, має звання Соросівського професора.

Мінаєв Б.П. працював за запрошенням у Боннському університеті, університетах міст Уппсала та Лінчопінг (Швеція), де читав і продовжує читати курс лекцій з квантової хімії.

Окреме місце в музеї відведено завідувачу кафедри інженерної графіки, к.т.н., доценту Титарчуку Анатолію Олександровичу.

На стенді – група військових моряків та їх особисті речі – це члени екіпажу першого радянського атомного підводного ракетноносця К-19, який брав участь у військових маневрах у Льодовитому океані в 1961 р. і зазнав аварії: вийшли з ладу головний і допоміжний насоси охолодження атомного реактора. Все це могло призвести до плавлення тепловидільних елементів (твелів), виходу з ладу і руйнування атомного реактора, поширення радіації. І тоді вісім сміливців-офіцерів підводного човна пішли до реактора і залили його питною водою. Катастрофи вдалося уникнути. Від смертельної дози радіації через три дні вісім моряків-підводників померли. Інші члени екіпажа також отримали певні дози радіації, серед них – і моряк-підводник Титарчук А.О.

Про це свідчить пам'ятна медаль, виготовлена з корпусу атомного підводного човна К-19 до тридцятиріччя ліквідації аварії, публікації в газетах "Правда" за 1990 р. та "Совершенно секретно" за 1991 рік.

Особливий інтерес відвідувачів музею викликають експонати, що належать завідувачу кафедри радіотехніки, д.ф.-м.н., професору Кунченку Юрію Петровичу, одному з 2000 найвидатніших людей ХХ

століття, який визнаний Міжнародною людиною 1995, 1996 та 1997 рр.

На стендах музею – творчо обдарована молодь – молоді вчені. Серед них – Жолонко Микола Миколайович, к.ф-м.н., доцент, гранд фонду Дж. Сороса (1993р.), в 1995 році одержав премію Європейської академії при сприянні фонду Дж. Сороса, гранд Соросівського доцента в 1997 році, має ряд наукових досягнень.

Особлива турбота університету, а це відтворено на спеціальному стенді, – робота з іноземними студентами. На створеному 12 років тому факультеті по роботі з іноземними студентами пройшло мовну підготовку понад 1000 іноземних студентів з 47 країн світу; 147 з них продовжили навчання в ЧДТУ.

На стендах – підручники викладачів ЧДТУ, видані іноземними мовами. Гордість ЧДТУ – Міжкафедральний науково-дослідний центр структурного аналізу, який очолює професор, к.х.н. Дубровська Галина Миколаївна.

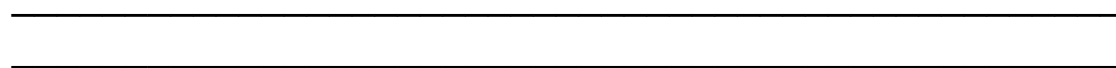
У центрі – чотири лабораторії рентгеноструктурного аналізу, електронної мікроскопії, мас-спектрометричного аналізу атомної абсорбції. На стендах – зразки продукції, апаратура, наукові праці співробітників.

Захоплення відвідувачів музею, особливо молоді, викликає розповідь біля стенда "Адміністративно-господарська частина ЧДТУ" про колишнього начальника відділу кадрів Дернового Михайла Володимировича. Десять років роботи в навчальному закладі. Сам – кадровий військовий, 25 років прослужив в армії і 4 з них – заступником командира автомобільного полку Байконуру. Його полк доставляв від житлового містечка до старту ракети 10 перших космонавтів (Гагаріна, Титова, Терешкову, Ніколаєва,

Поповича, Биковського та ін.). Михайло Володимирович – учасник десяти військових парадів на Красній площі в Москві.

Найбільше відвідувачів – біля спортивних трофеїв ЧДТУ; про це – розповіді майстра спорту, рекордсмена з бігу на 100 км Сергія Лавриненка, майстра спорту, семикратного чемпіона України з бігу на середній дистанції Олександра Заїки.

Історія навчального закладу продовжується – її творять працівники ЧДТУ, нове покоління студентів. Але першим директором музею є і залишиться в історії ЧДТУ професор Микола Іванович Бушин.



**ЧИГИРИНЩИНА
В ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИХ ПРАЦЯХ
ПРОФЕСОРА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА БУШИНА**



Особливе місце в історії України відводиться Чигиринщині – осердю нашої держави. Волею долі цьому краю судилося стати колискою українського козацтва і національно-визвольної боротьби. Саме звідси впродовж століть віяв животворний вітер свободи й незалежності. Саме на цій землі народився геніальний син українського народу, визначний державотворець – Богдан Хмельницький.

Нині в історичних колах прийнято говорити про існування феномену Чигиринщини в історії нашої України, оскільки протягом багатьох століть ця земля була центром боротьби за свободу та незалежність. Про це досить переконливо засвідчують і найзначніші неспростовні історичні факти: 1556 р. – під Чигирином військо Северина Наливайка завдало поразки полякам на чолі з коронним гетьманом Жолкевським; 1636 р. – “низи” чигиринського полку на чолі з Павлом Бутом подалися на Січ; 1637 р. – Чигирин – центр збору повсталих проти польського режиму; 1649 – 1678 рр. – Чигирин – столиця козацької України; 1768 р. – Чигиринщина – центр повстання Коліївщини; 1875 – 1877 рр. – “Чигиринська змова”, підготовка повстання; 1906 р. – спроба створення в с. Мордва таємного селянського союзу і підготовка повстання; 1917 – 1918 рр. – діяльність Вільного Козацтва на Чигиринщині; 1918 – 1920 рр. – діяльність “Чигиринської республіки” Свирида Коцура та “Холодноярської республіки”; 1943 – 1945 рр. – діяльність на території Чигиринщини партизанського загону Петра Дубового [4, с.10].

Беззаперечно, історія чигиринського краю є історією боротьби за свободу й незалежність, боротьби за українську державність. З Чигиринщини беруть своє коріння такі визначні особистості, славетні українці, як Богдан Хмельницький (1595 – 1657), його сини – Тиміш

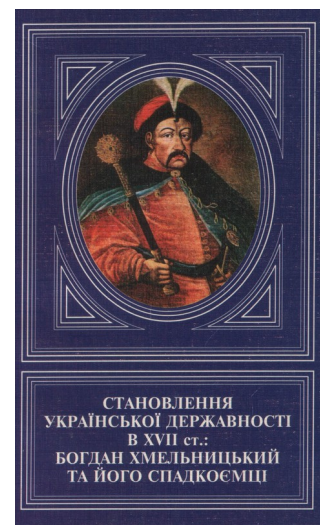
(1632 – 1653) та Юрій (1641 – 1681), Лаврін Капуста (р.н. і см. невід.), Петро Дорошенко (1627 – -1698), Федір Вешняк (р.н. невід. – 1650), Максим Залізник (н. на поч. 40-х рр. – р. см. невід.), Лев Мацієвич (1877 – 1910), Свирид Коцур (р.н. невід. – 1920(?)), Іван Дубовий (1896 – 1938), Михайло Грушевський (1866 – 1934), Володимир Винниченко (1880 – 1951) [4, с.10 – 11].

Чигиринщина, територію якої умовно можна окреслити адміністративними межами сучасного Чигиринського району, має славу і багато в чому унікальну історію. Тож цілком закономірно, що історичний феномен цього краю – важливого осередку української державності середини XVII століття та пізніших часів, – завжди привертав до себе увагу дослідників та широких верств громадськості, усіх, хто не байдужий до історії рідного краю.

Метою даної статті є висвітлення внеску професора, доктора історичних наук, заслуженого працівника освіти України, завідувача кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету Миколи Бушина у дослідження історичної чигиринської землі.

Аналіз наукової спадщини М.І. Бушина показує, що вся його спадщина в основному присвячена історії України. Всі його наукові праці народжені потребами розвитку українського народу та його багатогранної культури.

Росіянин за національністю, Микола Бушин усе своє свідоме життя прожив в Україні, переймаючись її проблемами, стверджуючи громадянське кредо: “Україна – моя Батьківщина”. У великому науковому доробку вченого знайшлося місце і для дослідження державотворчої Чигиринщини.





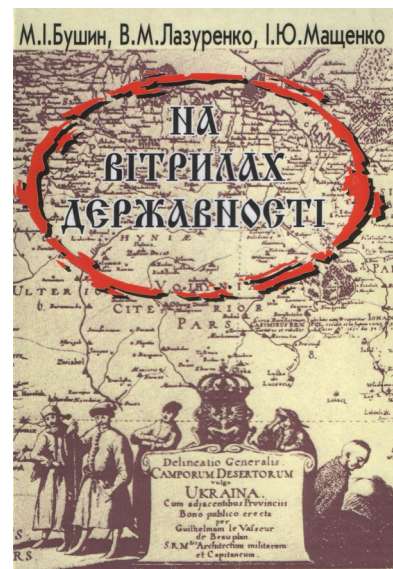
Професор М.І.Бушин з викладачами та студентами Черкаського державного технологічного університету з науковою метою відвідує Музей Богдана Хмельницького в м.Чигирині. 2005 р.



М.І.Бушин в колі учасників делегації від Черкаського державного технологічного університету на святкуванні 410-ої річниці від дня народження гетьмана України Богдана Хмельницького. м. Чигирин. 15 жовтня 2005 р.

Однією із перших ґрунтовних праць, керівником авторського колективу якої був М.І. Бушин і в якій висвітлюються специфічні аспекти історичного, а особливо політичного розвитку земель Чигиринщини є монографія "Становлення української державності в XVII ст.: Богдан Хмельницький та його спадкоємці", яка побачила світ у 1998 р. [17]. Авторський колектив цієї праці склали відомі науковці – М.І. Бушин, В.І. Коваль, М.Г. Дмитренко, Л.М. Горенко, А.Г. Горкун, Ю.Г. Лега, Г.К. Ліневич, В.П. Присяжнюк, Ю.П. Присяжнюк, М.Г. Шамрай. Ця книга – це одна із перших спроб у вітчизняній історіографії дослідити еволюцію козацької державності Запорозької Січі, розширити й систематизувати наукові знання з історії державно-політичного устрою України другої половини XVII ст. Автори монографії розкрили витoki, особливості та суперечності суспільно-політичного і соціально-економічного розвитку України – Гетьманщини. Науковці висвітлили діяльність українських гетьманів та проаналізували економічний стан та соціальні трансформації тогочасного суспільства. Центральною в даній книзі є постать уродженця Чигиринщини, видатного державного та політичного діяча України другої половини XVII ст. Б. Хмельницького, який перший з українських гетьманів зробив усе можливе для практичної реалізації ідеї української державності. Чільне місце відводиться авторами й аналізу політичної діяльності гетьманів І. Виговського, Ю. Хмельницького, І. Брюховецького, П. Дорошенка, Д. Многогрішного, І. Самойловича, І. Мазепи.

У 2004 р. з-під пера



М.І.Бушина та його молодих колег к.і.н., доцента В.М. Лазуренка та к.і.н., доцента І.Ю. Мащенко побачила світ монографія "На вітрилах державності. Особливості становлення та розквіту української державності в добу Національної революції середини XVII століття: політичний та соціально-економічні аспекти" [7]. В даному виданні розкрито аспекти державно-політичного устрою України в середині XVII ст., проаналізовано економічний потенціал українських земель в часи Національної революції середини XVII ст. Особливу увагу науковці зосередили на соціальному розвитку українського суспільства в середині XVII ст. Окремо проаналізували історичну обумовленість ролі Черкащини, як епіцентру Української національної революції середини XVII ст. В цьому аспекті детально розглянули роль Чигиринщини, як колиски українського державотворення, і зокрема розкрили питання про Чигирин, як столицю козацької України (1649 – 1678 рр.).

В 2004 р. вийшла друком ще одна монографія, співавтором якої є професор М.І. Бушин – "Розвиток української культури в добу Національної революції середини XVII століття" [8]. Дана наукова праця присвячена висвітленню розвитку української культури в добу Української національної революції середини XVII ст. Зокрема, автори акцентують увагу на розвиток церкви в добу Хмельниччини, розвиток освіти, літератури, книгодрукування, архітектури тощо.

У 2006 р. д.і.н. М.І. Бушина та к.і.н. В.М. Лазуренка видали книгу "Витоки державності. Чигиринщина" [4], в якій розповідають про особливості впровадження історико-культурологічної програми "Золота підкова Черкащини" на території Чигиринського району Черкаської області. Автори подають коротку довідкову інформацію про Чигиринщину. Розповідають про

чигиринський край у другій половині XIV – першій половині XVII ст. Зосереджують увагу на Чигирині як столиці Козацької України. Розповідають про заміську резиденцію гетьмана Б. Хмельницького – Суботів. Окремим рядком подається інформація про Коліївщину 1768 р. та про селянський рух на Чигиринщині у другій половині XIX ст. і, зокрема, акцентується увага на відомій в історії України "Чигиринській змові" (1877 р.). Розповідається про перебування на Чигиринщині Т. Шевченка. Згадуються і неоднозначні події 1917 – 1920 рр. на Чигиринщині: Перший з'їзд Вільного козацтва в Чигирині у 1917р.; діяльність Холодноярської та Чигиринської республік. Автори подають інформацію про події, що відбулися на Чигиринщині у роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Науковці окремо подають відомості про діяльність Національного історико-культурного заповідника (далі НІКЗ) "Чигирин", про символіку Чигиринського району та міста Чигирин, про демографічну ситуацію на



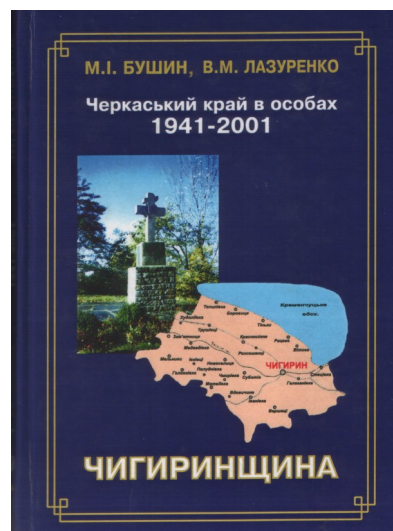
Презентація книги "Черкаський край в особах. 1941-2001. Чигиринщина" на центральному стадіоні міста Чигирин. 24 серпня 2003 р.

Чигиринщині, про зниклі села Чигиринського району, про Чигиринський бір, про Чигиринський сільськогосподарський технікум, про відомих людей Чигиринщини [10, с.7].

Помітне місце в історико-краєзнавчих

дослідженнях М.І. Бушина відводиться темі Великої Вітчизняної війна 1941 –1945 рр. Цим самим професор своїми працями засвідчує про свою глибоку вдячність і повагу до тих радянських воїнів, які відстоювали свободу і незалежність Вітчизни у боротьбі з нацизмом.

Дана тема досліджується у книзі “Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Чигиринщина”, співавтором якої є Микола Іванович Бушин і яка побачила світ у 2002 р. [6]. Дана книга стала писемним пам’ятником району. Її презентація відбулась у день 12 річниці Незалежності України – 24 серпня 2003 р. на центральному стадіоні міста Чигирин [13; 16].



Видання присвячено людям багатому своїм минулим куточкові черкаського краю – Чигиринщині, яка відіграла важливу роль в історії України. Головний задум книги – спробувати відтворити політичні, а ще більшою мірою психологічні портрети людей Чигиринщини в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., післявоєнні роки та сьогодення. Адже – це люди, які на своїх плечах відбудовували народне господарство на рідній землі. Біографічні дані у виданні спресовані в декілька рядів, але за кожним із них – людське життя, нерідко яскраве і талановите, безжалісно обірване в розквіті сил. І вони для нас назавжди залишаються молодими, чистими душею, сильними духом, красивими у вчинках. Адже пам’ять – частина духовного життя народу, його найсвятіша істина. Той, хто пам’ятає, – сильніший, бо він озброєний досвідом минулого [5; 15].

Імена багатьох чигиринців і тих, хто пов’язав із

Чигиринщиною свою долю, знані далеко за межами краю, ними гордяться вдячні нащадки Богдана. Вивчення і висвітлення їхнього життя та діяльності особливої актуальності набуває в період утвердження української державності, оскільки життєвий шлях кожного з них є прикладом патріотизму і самовідданої праці на благо народу і держави [14].

Працюючи над збором матеріалів для книги "Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Чигиринщина", автори опирались на матеріали (головним чином, на ті, які на сьогодні є неопублікованими, тобто першоджерела) які були ними почерпнуті із фондів обласного та районних архівів, краєзнавчих музеїв обласного та районного масштабів. У виданні також використано спогади та свідчення про видатних персоналій їх рідних, близьких та колег. Також були залучені художньо-публіцистичні матеріали з періодичних, художніх та наукових видань [12, 406].

Це є перша спроба щиро і просто показати людей, які своєю працею, досвідом та інтелектом робили та продовжують робити чимало корисного для нашої суверенної нині держави і, зокрема, для Чигиринщини.

Микола Бушин провів велику за обсягом науково-дослідницьку роботу зі збору й опрацювання матеріалів,



значна частина яких досі була невідома широкому загалу. Насиченість фактичним матеріалом, оригінальність викладу робить книгу "Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Чигиринщина" привабливою для читачів і, що, безумовно, сприятиме розширенню їхніх знань про рідний край та його людей,

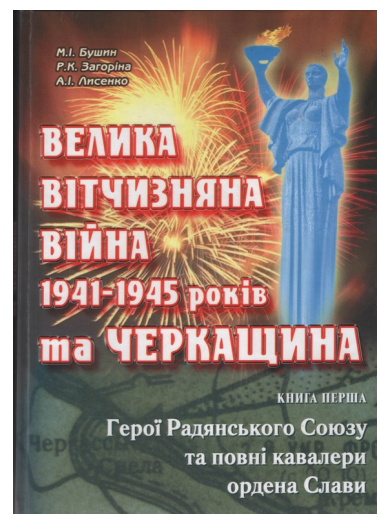
виховуватиме повагу до власної історії, формуватиме високі громадянські якості.

У 2003 р. був опублікований навчальний посібник «Історія Шевченкового краю. 1939 – 2002 р.» [2]. Авторський колектив цієї праці очолив саме професор М. І. Бушин. У посібнику показано початок Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. та трагічні події років окупації німецько-фашистськими загарбниками (розділ 2), розгортання Руху Опору та його течії в Черкаському краї (розділ 3) і Черкащину на завершальному етапі війни (розділ 4). В цих розділах подається і історія чигиринських земель в ці роки [9, с.34].

У 2005 р. з під пера М.І. Бушина та його колег А. І. Лисенко і Р. К. Загоріної побачило світ документальне видання “Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 років та Черкащина. Герої Радянського Союзу та повні кавалери ордена Слави” В цьому виданні подаються біографічні дані і про відомих відважних



Виступ доктора історичних наук
Миколи Івановича Бушина.
с.Суботів. 2006 р.



уродженців Чигиринщини – про Героя Радянського Союзу Михайла Никифоровича Дейнеженка і повного кавалера ордена Слави Збарацького Якова Порфіровича [3, с.26, 311].

Опис братських могил воїнів Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., що знаходяться на території Чигиринського району Черкаської області, можна знайти в книзі “Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 років та Черкащина. Братські могили” [1, с.347 – 359], написаної професором М. І. Бушиним, працівником Черкаського обласного краєзнавчого музею Г. І. Березняком та доцентом А. І. Лисенко.

Говорячи про Миколу Івановича Бушина як про дослідника деяких аспектів історії Чигиринщини, хотілось би сказати і про те, що професор проводить активну просвітницьку роботу на Чигиринщині, відвідує школи району, дарує їхнім бібліотекам свої видання.



М.І.Бушин із представниками громадської організація “Спадкоємці Богдана Хмельницького” (м. Кременчук) та студентами Черкаського державного технологічного університету. м. Чигирин. 15 жовтня 2005 р.



**Працює секція “Видатні постаті села Суботова”.
Керівник секції – д.і.н., професор Микола Іванович Бушин**



М.І.Бушин (на фото перший зліва в третьому ряду) з учасниками Першої історико-краєзнавчої учнівської конференції “Чигиринщина в історії України”. с.Суботів. 12 травня 2006 р.



Професор М.І.Бушин з колегами по кафедрі історії України та студентами Черкаського державного технологічного університету оглядають вітряк кінця ХІХ ст. – етнографічну пам'ятку с.Суботів Чигиринського району. 12 травня 2006 р.

М.І. Бушин 12 травня 2006 р. активно підтримав зачаткування проведення на базі Суботівській ЗОШ І-ІІІ ст. Чигиринського району історико-краєзнавчої учнівської конференції “Чигиринщина в історії України”. Конференція мала назву “Суботів: минуле і сучасність” [18, с.7]. В рамках конференції відбувся круглий стіл на тему “Чигиринщина: історія і сучасність”, на якому д.і.н., професор Бушин М.І. виступив з доповіддю «Історія Черкащини в особах. 1941 – 2001 рр.» [19, с.23]. Вчений також керував роботою секції «Видатні постаті села Суботова» [11, с.5].

Звертаючись до непересічної постаті Миколи Івановича Бушина як ученого, хотілося б сказати про його здатність гуртувати навколо себе людей, надихати їх великою благородною метою – досліджувати історію своєї рідної української землі. А це має велике значення для виховання молодих науковців. Саме завдяки цим

надзвичайно цінним у науці якостям, коли в особі маститого вченого поєднується науковий лідер і чуйна людина, в Черкаському державному технологічному університеті на кафедрі, яку очолює Микола Іванович Бушин, сформувалася справжня



Історія і сьогодення. Науковці Черкащини професор Микола Бушин (справа), доцент Валентин Лазуренко (зліва) та начальник Управління у справах молоді та спорту Черкаської ОДА Віталій Коваль ведуть дискусію щодо значимості постаті Богдана Хмельницького для сучасного етапу українського державотворення. м. Чигирин. 15 жовтня 2005 р.

наукова школа із числа його вихованців, яка вже дала Черкащині чимало висококваліфікованих молодих дослідників в одній із найскладніших для об'єктивного відтворення дійсності гуманітарних дисциплін – вітчизняній історії, про яку славетний предтеча нашої незалежності Володимир Кирилович Винниченко так болісно-влучно сказав: “Її не можна читати без бромур (тобто без заспокійливих ліків) – така вона героїчна, але разом і драматична”.

Література:

1. Бушин М. І., Березняк Г. І., Лисенко А. І. Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 років та Черкащина. Кн. 2: Братські могили. – Черкаси: Вертикаль, ПП Кандич С. Г., 2005. – 398 с.
2. Бушин М. І., Гудачкова Н. В., Лазуренко В. М., Лисенко А. І. Історія Шевченкового краю: 1939 – 2002 рр. Навчальний посібник з історії. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2003. – 233 с.
3. Бушин М. І., Загоріна Р. К., Лисенко А. І. Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 рр. та Черкащина. Кн. 1: Герої Радянського Союзу і повні кавалери ордена Слави. – Черкаси: Вертикаль, ПП Кандич С. Г., 2005. – 329 с.
4. Бушин М. І., Лазуренко В. М. Витоки державності. Чигиринщина. – Черкаси, 2005. – 342 с.
5. Бушин М. І., Лазуренко В. М. Славетні люди Чигиринщини // Історичний феномен Чигиринського краю. Матеріали науково-практичної конференції Національного історико-культурного заповідника “Чигирин” 3 – 4 жовтня 2001 року. – К.: ТОВ “Видавництво Аратта”, 2003. – С. 33 – 35.
6. Бушин М. І., Лазуренко В. М. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Чигиринщина. Книга 3. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2003. – 304 с.
7. Бушин М. І., Лазуренко В. М., Мащенко І. Ю. На вітрилах державності. Особливості становлення та розквіту української державності в добу Національної революції середини XVII століття: політичний та соціально-економічні аспекти. – Черкаси: “Черкаський ЦНТЕІ”, 2004. – 160 с.
8. Бушин М. І., Лазуренко В. М., Мащенко І. Ю., Старовойтенко Н. В. Розвиток української культури в добу Національної революції середини XVII століття. – Черкаси, 2004. – 100 с.
9. Вовкотруб Ю. М. Висвітлення подій Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років в історико-краєзнавчих дослідженнях науковців Черкаського державного технологічного університету // Чигиринщина в історії України. Збірник 2. Чигиринщина в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Матеріали Другої історико-краєзнавчої учнівської конференції / за заг. ред. доц. В. М. Лазуренка. – Черкаси, 2008. – С. 33 – 37.
10. Вовкотруб Ю. М. Чигиринщина в історико-краєзнавчих дослідженнях науковців Черкаського державного технологічного університету. – Черкаси, 2007. – 24 с.
11. Лазуренко В. М. Роль шкільних історико-краєзнавчих конференцій у формуванні національного патріотизму (на прикладі Суботівської ЗОШ І-ІІІ

ст. та Новоселицької ЗОШ І-ІІ ст. Чигиринського району Черкаської області). – Черкаси, 2008. – 44 с.

12. Лазуренко В. М. Історія Чигиринщини (з найдавніших часів до сьогодення). Навчальний посібник. – Черкаси: Ваш Дім, 2004. – 456 с. Леbedенко Н. Зі святом, вільна Україно, Пречиста Мати наша – ти! // Чигиринські вісті. – 2003. – 28 серпня. – № 63 (11543). – С. 1 – 2.

13. Люди і долі // Земля Черкаська. – 2003. – 12 грудня. – №. 51 (604). – С. 2.

14. Писемний пам'ятник району // Земля Черкаська. – 2003. – 29 серпня. – № 36 (589). – С. 4.

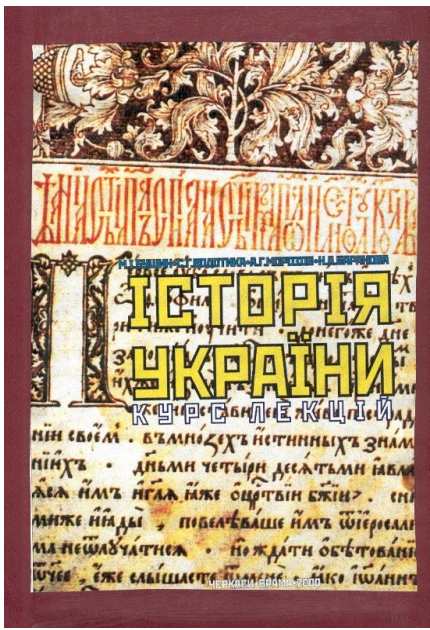
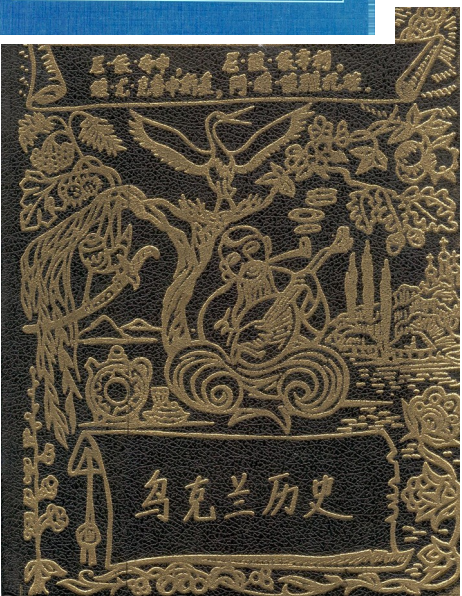
15. Презентація книги // Студентський меридіан. – 2003. – жовтень. – № 9 (10). – С. 2.

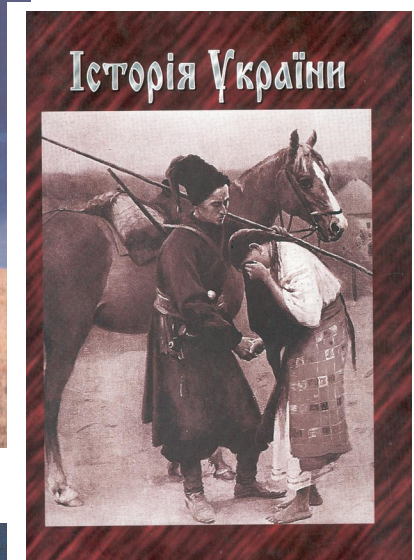
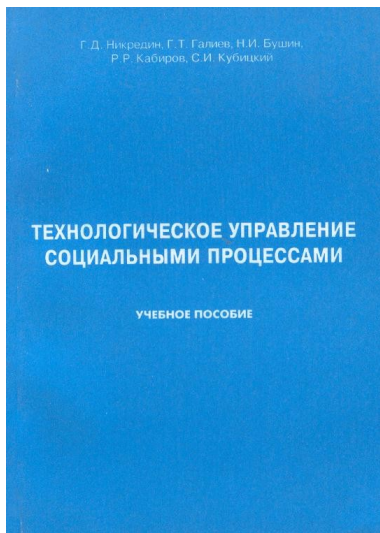
16. Становлення української державності в XVII ст.: Богдан Хмельницький та його спадкоємці / за ред. М.І. Бушина. – К., 1998. – 272 с.

17. Чигиринщина в історії України. Збірник 1. Суботів: минуле і сучасність. Матеріали Першої історико-краєзнавчої учнівської конференції / за ред. доц. В.М. Лазуренка. – Черкаси, 2006. – С. 11 – 15.

**ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК
ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ
ПРОФЕСОРА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА
БУШИНА**







1967

1. Справа всієї громадськості / Бушин М.І. // Червоний Жовтень. – 1967. – 14 грудня

2. Лисянка / Даценко О.М., Кондратюк І.В., Казінкин І.В., Лубко М.П. – Історія міст і сіл Української РСР. Черкаська область. – К, 1971.

1972

3. XXV з'їзд КПРС про основні напрямки політики партії в галузі національних відносин на сучасному етапі / Бушин М.І. – Міжвідомчий науковий збірник. – Випуск 56. – К., 1972. – С. 71 – 81.

4. Нове в культурі та побуті трудящих Радянського Закарпаття Культура та побут населення Українських Карпат / Бушин М.І., Федьков І.І. – Матеріали Республіканської наукової конференції, присвяченої 50-річчю утворення СРСР. Тези доповідей та повідомлень. – Ужгород, 1972. – С. 175 – 176.

5. XXIV з'їзд КПРС про завдання культурно-просвітницьких закладів у вихованні трудящих села / Бушин М.І. – Наукові праці по історії КПРС. Міжвідомчий науковий збірник. – Випуск 50. – К.: Видавництво Київського університету, 1972. – С. 71 – 81.

6. Активно вторгаться в жизнь / Бушин М.І. // Библиотекарь. – 1972. – № 4. – С. 36 – 37.

1973

7. Немає безіменних героїв / Бушин М.І. // Пам'ятки України. – 1973. – № 3.

8. Творчі пошуки / Бушин М.І. // Трибуна лектора. – 1973. – № 9.

1974

9. Піклування партійних організацій України про розвиток загальноосвітньої школи (1966 – 1970 рр.) / Бушин М.І., Моторнюк М.М. // Український історичний журнал – 1974. – №3 – С. 65 – 71.

10. Партийное руководство культурным строительством на селе (1966 – 1970 гг.) (на материалах Украины): Автореф. дис.канд. ист. наук: 07.00.01. (Н.И. Бушин). – Киевский государственный университет им. Т.Г. Шевченко. – К., 1975 – 26 с.

11. Надійна опора / Бушин М.І. // Соціалістична культура. – 1975. – №4.

12. Партийное руководство культурным строительством на селе (1966 – 1970 гг.) (на материалах Украины): дис... канд. ист. наук. 07.00.01: защищена 26 мая 1976 г.: утв. 6 октября 1976 г. (Н.И. Бушин), Киевський державний університет ім. Т.Г. Шевченко. – К., 1976. – 213 с.

13. Воспитывать непримиримость к буржуазной идеологии и морали / Бушин М.І., Малкова Л. А. – Черкаси, 1979. – 27 с.

14. Участь інтелігенції в розвитку освіти, культури і науки / Бушин М.І., Гаркун А.І., Лищенко О.К. – Черкаси, 1979. – 15 с.

15. Социальная значимость культуры в обществе развитого социализма / Бушин М.І., Говорун Д.І. – Черкасы, 1979. – 18 с.

16. В.И. Ленин об историческом опыте большевизма. Книга В. И. Ленина “Детская болезнь “левизны” в коммунизме / Бушин Н.И., Бутенко Р.К. – Черкасы, 1979. – 33 с.

17. Партія в роки першої російської революції (1905 – 1907 рр.) / Бушин М.І., Бутенко Р.К. – Черкаси, 1979. – 15 с.

1980

18. Труженикам села – все богатства культуры / Бушин Н.И. – Черкасы, 1980. – 24 с.

19. Методические рекомендации по комплексному использованию экранных, звуковых и наглядных пособий при изучении курса “История КПСС” (для

пропагандистов и слушателей партийной учебы) / Бушин Н.И., Бутенко Р.К. – Черкассы, 1980. – 53 с.

1981

20. Повышение культурного уровня трудящихся – характерная черта советского образа жизни / Бушин Н.И. – XXVI съезда КПСС о совершенствовании советского образа жизни. Методические рекомендации для пропагандистов и слушателей партийной учебы. – Черкассы, 1981. – С. 118 – 133.

1982

21. Задачи и пути совершенствования подготовки и воспитания педагогических кадров в свете решений XXVI съезда КПСС / Бушин Н.И. – Тезисы докладов и сообщений на научно-практической конференции, состоявшейся в Уманском педагогическом институте им. П.Г. Тичины. – Умань, 1982. – С. 1 – 5.

22. Роль сельской интеллигенции в коммунистическом воспитании тружеников села / Бушин Н.И., Гаркун А.И. – Черкассы, 1982. – С. 1 – 40.

23. Роль сельской интеллигенции в коммунистическом воспитании тружеников села: методические рекомендации в помощь пропагандистам и слушателям системы партийной учебы / Бушин Н.И., Гаркун А.И. – Черкассы, 1982. – С. 1 – 41.

1983

24. Некоторые организационно-экономические вопросы ускорения научно-технического прогресса / Бушин Н.И., Кобко В.И. // Тезисы докладов и сообщений на областной научно-технической конференции 27 декабря 1983 года. – Черкассы, 1983. – С. 3 – 6.

Соавт.:

25. Соціальна значимість культури в суспільстві розвинутого соціалізму / Бушин М.І., Говорун Д.І. – К.: Т-во "Знання" УРСР, 1983. – 32 с.

26. На досвіді старших поколінь / Бушин М.І. // Радянська школа. – 1983. – № 7. – С. 57 – 60.

1984

27. Проблемы активизации социально-культурной деятельности сельских труженников в условиях реализации Продовольственной программы СССР / Ред. кол.: Бушин Н.И., Зубов В.С., Коваль А.У. – Социальные аспекты Продовольственной программы СССР. Тезисы докладов научно-практической конференции – Черкасский обком Компартии Украины, Институт философии АН УССР, Координационный совет Академии наук Украинской ССР по проблемам научного коммунизма. Философское общество СССР, Украинское отделение философского общества СССР, Министерство сельского хозяйства СССР, Уманский ордена Трудового Красного Знамени сельскохозяйственный институт им. А.М. Горького Часть 1. – Умань, 1984. – С. 81 – 83.

28. Социальные аспекты Продовольственной программы СССР / Ред. кол.: Бушин Н.И., Зубов В.С., Коваль А.У. – Тезисы докладов научно-практической конференции – Черкасский обком Компартии Украины, Институт философии АН УССР, Координационный совет Академии наук Украинской ССР по проблемам научного коммунизма, Философское общество СССР, Украинское отделение Философского общества СССР, Министерство сельского хозяйства СССР, Уманский ордена Трудового Красного Знамени сельскохозяйственный институт им. А.М. Горького. – Часть 2 – Умань, 1984. – 168 с.

29. Социально-культурное развитие современного села / Бушин Н.И. – (Редакционно-издательский отдел Академии общественных наук при ЦК КПСС – М., 1984. – С. 109 – 129.

30. Шефская помощь рабочего класса в социально-культурном развитии села / Бушин Н.И. – Социально-

культурное развитие современного села: Сборник научных трудов – М.: Академия общественных наук при ЦК КПСС – 1984. – С. 109 – 129.

31. Социально-культурное развитие села и медицинская помощь сельскому населению / Бушин Н.И. – Экономические, экологические, демографические проблемы здоровья человека: Тезисы Всесоюзной конференции "Социально-экономические проблемы здоровья человека", Львов. Ноябрь 1984 г. Академия наук СССР отделения философии и права АН СССР, Львовский обком Коммунистической партии Украины, Западный научный центр АН УССР, Институт философии АН СССР, Институт социологических исследований АН СССР, Львовское отделение института экономики АН УССР. – М., 1984. – С. 57 – 60.

32. Социально-культурное развитие села на современном этапе / Ред. кол.: Здоровцов А.И., Белоус В.И., Бушин Н.И. – Роль науки в реализации Продовольственной программы СССР. Тезисы докладов Республиканской научно-практической конференции. (Черкасский обком Компартии Украины, Министерство сельского хозяйства СССР, Уманский ордена Трудового Красного Знамени сельскохозяйственный институт им. А.М. Горького) – Умань, 1984. – С. 140 – 142.

33. Совершенствование бытового обслуживания сельского населения, как важнейшее условие развития социалистического образа жизни / Бушин Н.И. – Тезисы докладов Всесоюзной научно-технической конференции «Социально-экономические проблемы развития сельской службы быта» (г. Хмельницкий, 23 – 25 октября 1984 г.) (Центральное и Хмельницкое областное правление НТО коммунального хозяйства и бытового обслуживания). – М., 1984. – С. 20 – 24.

1985

34. Удосконалення соціалістичного способу життя на селі в процесі соціально-культурного розвитку / Бушин М.І., Іщенко М.П. // Український історичний журнал. – 1985. – № 2. – С. 59 – 67.

35. Комплексная программа «Здоровье» / Бушин Н.И. – (Черкасский обком Компартии Украины, Исполком обласного Совета народных депутатов, отдел здравоохранения облисполкома). – Черкассы, 1985. – 52 с.

1986

36. План будівництва в Черкаській області загальноосвітніх шкіл та дитячих дошкільних закладів у 1986 – 1990 роках / Бушин М.І. – (Черкаський обком Компартії України, Виконком обласної Ради народних депутатів). – Черкаси, 1986. – 24 с.

37. Развитие социалистического сельского хозяйства Черкасщины 1917 – 1985. Сборник документов и материалов / Ред. кол.: Г.В. Суховершко, В.Н. Балтенков, Н.И. Бушин и др. – Днепропетровск: Проминь, 1986. – Предисловие. – С. 3 – 12.

38. Деятельность КПСС по осуществлению Продовольственной программы / Ред. кол.: Л.Е. Беренштейн, Н.И. Бушин, А.Е. Гаврилюк и др. – К.: Вища школа, 1986. – 238 с.

39. Історія колгоспу "Здобуток Жовтня" / Ред. колегія П.Т. Тронько, М.І. Бушин, Т.А. Гаврилова та ін. – К.: Наукова думка, 1986. – 200 с. (§2, 6 розділу VI) – С. 120 – 131; 167 – 174.

40. Роль социологической службы в социально-культурном прогрессе села / Бушин Н.И. – В кн.: Социологические исследования в организации общества "Знание": // Тезисы докладов и выступлений на Всесоюзном семинаре 21 – 23 октября 1986 г. – М. – К., 1986. – С. 48 – 50.

1987

41. Социально-культурное развитие села на современном этапе (На материалах Украинской ССР) / Бушин Н.И. – К.: Вища школа, 1987. – 248 с.

42. Факторы социально-культурного развития современного советского села (На материалах Украинской ССР) / Н.И. Бушин: Автореф. дис.докт. ист. наук: 07.00.01 (Академия общественных наук при ЦК КПСС. – М., 1987. – 50 с.

43. Социально-культурное обновление села / Бушин Н.И. – (Сер. 9 "Экономическое и социальное развитие села"). – № 11. – К.: Общ-во "Знание УССР", 1987. – 48 с.

44. Человеческий фактор в аграрной политике КПСС на современном этапе / Ред. кол.: Зубов В.С., Бушин Н.И., Здоровцов А.И. // Тезисы докладов межвузовской научно-практической конференции Черкасский обком Компартии Украины, Институт философии АН УССР, Институт повышения квалификации преподавателей общественных наук при Киевском государственном университете им. Т.Г. Шевченко, Уманский ордена Трудового Красного Знамени сельскохозяйственный институт им. А.М. Горького – Часть 1. Умань, 1987. – 179 с.

45. Перестройка и вопросы социально-культурного развития советского села / Ред. кол.: Зубов В.С., Здоровцов А.И., Бушин Н. И. и др. – Человеческий фактор в аграрной политике КПСС на современном этапе: Тезисы докладов межвузовской научно-практической конференции – Черкасский обком Компартии Украины, Институт философии АН УССР, Институт повышения квалификации преподавателей общественных наук при Киевском государственном университете им. Т.Г. Шевченко, Уманский ордена Трудового Красного Знамени сельскохозяйственный

институт им. А.М. Горького – Часть 2. – Умань, 1987. – С.5 – 8.

46. Особенности социально-культурного развития села на современном этапе / Бушин Н.И. // Научный коммунизм. – 1987. – № 1. – С. 43 – 49.

1988

47. Факторы социально-культурного развития современного советского села / Бушин Н. И. – (на материалах Украинской ССР): Дис.докт. ист.наук: 07.00.01: защ. 22 июня 1988 г.: утв. 10 марта 1989 г. (Академия общественных наук при ЦК КПСС – М, 1988. – 398 с.

48. Социально-культурное преобразование села в условиях перестройки / Бушин Н.И. – Великий Октябрь и современность. – М.: Академия общественных наук при ЦК КПСС, 1988. – С. 154 – 173.

49. Научный коммунизм: Учебно-методические рекомендации для студентов сельскохозяйственных вузов / Ред. кол.: В.С. Зубов, В.И. Полурез, Н.И. Бушин и др. – Умань, 1988. – 655 с.

50. Человеческий фактор в аграрной политике КПСС на современном этапе / Бушин Н.И. // Научный коммунизм. – 1988. – № 3. – С. 105 – 106.

51. Роль социологической службы в социально-культурном прогрессе села / Бушин Н.И. // Социологические исследования в организации общества "Знание". Тезисы докладов и выступлений на Всесоюзном семинаре 21 – 23 октября 1986 г. – М. – К., 1988. – С. 48 – 50.

1989

52. Культурное строительство в Черкасской области (1917 – 1980 гг.): Сб. документов и материалов / Редкол.: Г.В. Суховершко (отв. ред.) Н.И. Бушин и др.). – Днепропетровск: Проминь, 1989. – 272 с.

1990

53. Соціально-культурне перетворення села в умовах перебудови / Бушин М.І. // Український історичний журнал. – 1990. – № 1. – С. 3 – 12.

54. Сельский трудовой коллектив: проблемы социального развития / Бушин Н.И. – Социальные резервы трудового коллектива: проблемы реализации в условиях перестройки: Материалы Всесоюзной научно-практической конференции. – Ч. II. – Феодосия, 1990. – С. 101 – 105.

1991

55. Социальное планирование как общая технология управления развитием социальной сферы на селе // в кн.: Актуальные проблемы разработки и внедрения социальных технологий в трудовых коллективах / Бушин Н.И. // В кн.: Материалы Всесоюзной научно-практической конференции, Феодосия, 23 – 25 октября 1990 г. Выпуск первый. – М., 1991 – С. 122 – 125.

56. Методология, теория и практика социального и духовного развития села / Бушин Н.И., Ищенко Н. П. – Проблемы социального и духовного возрождения села. Тезисы Межрегиональной научно-практической конференции (10 – 12 октября 1991 г., Черкассы): В 2-х частях. (Редкол.: В.Н. Иванов (руководитель), Е.М. Бабосов, Н.И. Бушин и др.) – Часть 1. – Москва – Черкассы: Черкасский областной Совет народных депутатов, Государственный комитет по социальному развитию села Украины, Независимый центр социальной диагностики и прогнозирования Ассоциации «Духовное достояние деревни», Ассоциация исследователей социальных технологий “АИСТ”, Черкасский инженерно-технологический институт, 1991. – С. 4 – 11.

57. Крестьянин: Социальные и духовные тупики (по результатам межрегионального социологического исследования / Автор. коллект.: – Иванов В.Н. (руководитель), Бабосов Е.М., Бушин Н.И. и др.) –

Научный центр социальной диагностики и прогнозирования Ассоциации “Духовное достояние деревни”. – М., 1991. – 116 с.

58. Социальное планирование как общая технология управления развитием социальной сферы на селе / Редкол.: В.Н. Иванов (руководитель), Н.И. Бушин, и др. // Актуальные проблемы разработки и внедрения социальных технологий в трудовых коллективах. Материалы Всесоюзной научно-практической конференции. (Феодосия, 23 – 25 октября 1990 г.) (Ассоциация исследователей социальных технологий); – Выпуск 1. Феодосия, 1990. – С. 122 – 125.

59. Перестройка общественного сознания тружеников села / Бушин Н.И. – Судьбы идеологии в современном обществе: Тезисы докладов и выступлений на научно-практической конференции зоны Урала (Свердловск, 17 – 18 мая 1991 г.). – Свердловск: Свердловский областной комитет КПСС, Уральский социально-политический институт, 1991. – С. 48 – 50.

1992

60. Соціальні технології в національно-культурному відродженні сіл України. / Бушин М.І., Іщенко М.П. // Тези доповідей Республіканської науково-практичної конференції. Селянська партія України, Уманський сільськогосподарський інститут ім. О.М. Горького. – Умань, 1992. – Ч.1. – С. 12 – 17.

61. Особенности развития семейных отношений в условиях социально-экономических инноваций в сельском хозяйстве / Бушин Н.И., Никредин Г. Д., Пятова А.В. // Проблемы социального и духовного возрождения села на современном этапе. Тезисы Межрегиональной научно-практической конференции (10 – 12 октября 1991 г. в г. Черкассы). – В 2-х частях. (Черкасский областной Совет народных депутатов, Государственный комитет по социальному развитию

села Украины, Независимый центр социальной диагностики и прогнозирования Ассоциации исследователей социальных технологий “АИСТ”, Черкасский инженерно-технологический институт) (Редкол.: В.Н. Иванов (руководитель), Е.М. Бабосов, Н.И. Бушин и др.) – Ч.2. – М. – Черкассы, 1992. С. 4 – 8.

1993

62. Социальные технологии в странах современной цивилизации: Хрестоматия: В 2-х томах. / Бушин Н.И., Бабосов Е.М., Ищенко Н.П., Никредин Г.Д., Русецкая В.И. – Т. 1. – Минск, 1993. – 264 с.

63. Социальные технологии в странах современной цивилизации: Хрестоматия: В 2-х томах. / Бушин Н.И., Бабосов Е.М., Ищенко Н.П., Никредин Г.Д., Пятова А.В., Русецкая В.И. – Т. 2. – Минск, 1993. – 233 с.

64. Історія України (китайською мовою) / Бушин М.І., Іщенко М.П., Крушинський В.Ю., П'ятова А.В. – Черкаси: Сіяч, 1993. – 176 с.

65. Социальные технологии в системе производства зарубежных стран./ Бушин Н.И., Никредин Г.Д., Бабосов Е.М., Комлев А.Д., Русецкая В.И. – Изд-е 2, перераб. и доп.: Хрестоматия. – Т.1. – Волгоград – Минск, 1993. – С. 335.

66. Социальные технологии в системе производства зарубежных стран / Бушин Н.И., Никредин Г.Д., Бабосов Е.М., Комлев А.Д., Русецкая В.И. – Изд-е 2, перераб. и доп.: Хрестоматия. Т.2. – Волгоград – Минск, 1993. – С. 464.

67. Адаптація сільської сім'ї в умовах форм власності / Бушин М.І. // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону. Тези доповідей Республіканської науково-практичної конференції. – Частина 1. – Луцьк, 1993. – С. 172 – 174.

1994

68. Социальные технологии: вопросы теории и практики. По материалам международного симпозиума: В 2 книгах. / Бушин Н.И., Бабосов Е.М., Бойко Н.Л. и др. – Кн.1. – К., 1994. – 128 с.

69. Социальные технологии: вопросы теории и практики. По материалам международного симпозиума: В 2 книгах / Бушин Н.И., Бабосов Е.М., Бойко Н.Л. и др. – К. 2. – К., 1994. – 173 с.

70. Збереження та розвиток національного генофонду України: Реальний стан, проблеми, перспективи // Бушин М.І., Суховірський Б.І., Степанов О.П., Скребець В.О. та ін. // Перший Всеукраїнський конгрес з практичної психології 27 – 30 вересня 1994 року. Тези доповідей і повідомлень. Академія педагогічних наук України, Міністерство освіти України, Херсонський обласний інститут вдосконалення вчителів, Інститут психології АПН України, Херсон, 1994. – С. 67 – 68.

1995

71. Социальные технологии: Толковый словарь / Бушин Н.И. (Отв. ред. В.Н. Иванов). – Москва – Белгород: Луч – Центр социальных технологий, 1995. – 309 с.

1996

72. Социодиагностика общественной жизни / Авторский коллектив: Бушин Н.И. (руководитель), Галиев Г.Т., Губа П.И. и др. – М., 1996. – 112 с.

73. Шлях нагору / Карабут А.О., Борис Спаський. (Науковий керівник Бушин М.І.). – Черкаси: Сіяч, 1996. – 94 с.

74. История Украины: Учебное пособие / Бушин Н.И., Ищенко Н.П., Коваль В.И., Крушинський В.Ю. – Киев – Черкасы: Сіяч, 1996. – 384 с.

75. История Украины: Учебное пособие / Бушин Н.И., Галиев Г.Т., Коваль В.И., Никредин Г.Д., Баранова Н.А. – Уфа, Изд-во "Ай", 1996. – 416 с.

76. Матеріали Всеукраїнського симпозиуму з проблем аграрної історії: У двох частинах. Національна Академія наук України, Інститут історії України НАН України, Уманська сільськогосподарська академія, Черкаський інженерно-технологічний інститут, Черкаський державний університет імені Богдана Хмельницького Оргкомітет: Кульчицький С.В. (голова), Бушин М.І. (заступник голови) та інші // Укладачі: Бушин М.І., Морозов А.Г. Редкол.: Кульчицький С.В. (відп. ред.), Бушин М. І. та інші. – Ч.І. – К., 1996. – 96 с.

1997

77. Технологическое управление социальными процессами: Учебное пособие / Бушин Н.И., Никредин Г.Д., Галиев Г.Т., Кабиров Р.Р., Кубицкий СИ. – Т.1. Поисковая модель словаря-справочника. – Уфа: Изд-во "Ай", 1997. – 296 с.

78. Матеріали Всеукраїнського симпозиуму з проблем аграрної історії 10 – 12 жовтня 1996 р.: У 2-х частинах / Бушин М.І. // Національна Академія наук України, Інститут історії України НАН України, Уманська сільськогосподарська академія, Черкаський інженерно-технологічний інститут, Черкаський державний університет ім. Богдана Хмельницького (Оргкомітет: Кульчицький С.В. (голова), Бушин М.І. (заст. голови) та інші; Укладачі: Бушин М.І., Морозов А.Г. / Редкол.: Кульчицький С.В. (відп. ред.), Бушин М.І., та інші. – Ч.ІІ. – К., 1997. – 145 с.

79. История Украины: Учебное пособие / Бушин Н.И. – Изд-е 2 перераб. и доп. (Бушин Н.И. руководитель авт. коллектива). – Уфа: Изд-во "Ай", 1997. – 414 с.

1998

80. Вчені Черкащини: Біографічний довідник українською, російською та англійською мовами / Упор, та ред М.І. Бушин , Н.М. Бушина. – Черкаси: Відлуння, 1998. – 144 с.

81. Становлення української державності в XVII ст.: Богдан Хмельницький та його спадкоємці: Монографія / За загальною редакцією доктора історичних наук, проф. М.І. Бушина. – К.: Вища школа, 1998. – 272 с.

82. Економічний потенціал українських земель в часи української національно-визвольної революції XVII ст.(Лівобережна Україна і Слобожанщина) / Бушин М.І., Коваль В.І. // Вісник Черкаського університету. Серія соціально-гуманітарні науки. – Випуск 6. – Черкаси, 1998. – С. 133 – 139.

1999

83. Технологическое управление экономическими и социальными процессами. Учебно-методическое пособие / Бушин Н.И., Галиев Г.Т., Кабиров Р.Р., Никредин Г.Д., Хайруллин Р.Х. – М.: Изд-во Академии труда и социальных отношений, 1999. – 16 с.

2000

84. Технологи менеджменту: соціальні процеси / Бушин М.І., Коваль В.І., Богданов В.С., Галієв Г.Т., Нікрєдін Г.Д., Дмитренко М.Д. – Черкаси: Брама-ІСУЕП, 2000.

85. Технологическое управление межнациональными отношениями / Бушин Н.И., Галиев Г.Т., Никредин Г.Д., Крамарчук Т.Д., Мащенко И.Ю и др. – Черкаси: Брама-ІСУЕП, 2000. – 376 с.

86. Історія України. Навчальний посібник / Бушин М.І., Коваль В.І., Баранова Н.А., Галієв Г.Т., Крамарчук Т.Д., Нікрєдін Г.Д. – За ред. д.і.н., проф. М.І. Бушина. – Черкаси: Брама 2000. – 482 с.

87. Павло Скоропадський – останній політик старої і перший політик нової України / Бушин М.І. // Наукові праці: збірник. Історичні науки. – Т. VII. – Миколаїв: МФ НаУКМА, 2000. – С. 87 – 93.

88. Сучасний філософський глосарій. - Черкаси, 2000. – 120 с. Співавт.: Лазарчук Ю.В.

89. Історія України: Курс лекцій / Бушин М.І., Морозов А.Г., Баранова Н.А., Крамарчук Т.Д. – Уфа, 2000. – 230 с.

90. Внешняя политика стран Центральной и Восточной Европы / Бушин Н.И. – Донецк, 2000. – Раздел III. Тема VIII.

2001

91. Азот / Бушин М.І. // Енциклопедія Сучасної України Том. 1. – К., 2001. – С. 227 – 228.

92. Національна символіка незалежної України / Бушин М.І., Мащенко І.Ю., Юзвенко В.Ф. – Черкаси, 2001. – 48 с.

93. Національна символіка незалежної України / Бушин М.І., Вовкотруб Ю.М., Мащенко І.Ю. // Національний університет "Києво-Могилянська Академія". Миколаївська філія: Наукові праці. – Т.8. Історичні науки. – Миколаїв, 2001. – С. 114 – 119.

2002

94. Людські виміри збереження науково-технічного персоналу незалежної України / Бушин М.І., Храмова-Баранова О.Л. // Національний університет "Києво-Могилянська академія". Миколаївська філія: Наукові праці. – Випуск 2. – Історичні науки. – Миколаїв, 2002. – С. 152 – 157

95. Історія була його душею / Бушин М.І., Товстопят Л.М. // Краєзнавство Черкащини. – 2002. – № 6. – С. 92 – 97.

96. Висвітлення питання голодоморів радянської доби в Україні професором І.Г. Шульгою / Бушин М.І.,

Товстопят Л.М. // Історичні і політичні дослідження. – Донецьк. – 2002. – № 2. – С. 35 – 41.

97. Аналіз потреб вітчизняного виробництва у вимірювальній техніці і деякі статистичні дані стану виробництва в незалежній Україні / Бушин М.І., Храмова-Баранова О.Л. // Історичні і політологічні дослідження. – 2002. – № 2. – С. 178 – 184.

98. Історичний розвиток законодавчої бази незалежної України з питань метрології / Бушин М.І., Храмова-Баранова О.Л. // Історичні і політологічні дослідження. Науковий журнал. – Донецьк, 2002. – № 1. – С. 181 – 186.

99. Евакуація ресурсів сільського господарства України на початку Великої Вітчизняної війни: здобутки і втрати (1941 – 1945 рр.) / Бушин М.І., Перехрест І.В. // Сторінки воєнної історії України. – К., 2002. – № 6. – С. 263 – 266.

100. Наукова спадщина професора І. Г. Шульги (Ужгородський період) / Бушин М.І., Товстопят Л.М. // Український селянин. – Київ – Черкаси, 2002. – С. 52 – 56.

101. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Лисянщина. / Бушин М.І. – Книга 1. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2002. – 352 с.

2003

102. Історія Шевченкового краю: 1939 – 2002 рр. / Бушин М.І., Лазуренко В.М., Лисенко А.І., Гудачкова Н.В. – Навчальний посібник з історії Черкащини. – Черкаси: Відлуння – Плюс, 2003. – 233 с.

103. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Золотоніщина / Бушин М.І., Ілляшенко Ю.Ю. – Книга 2. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2003. – 336 с.

104. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Чигиринщина / Бушин М.І., Лазуренко В.М. – Книга 3. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2003. – 304 с.

105. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Місто Золотоноша / Бушин М.І., Ілляшенко Ю.Ю. – Книга 4. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2003. – 208 с.

106. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Драбівщина / Бушин М.І., Лисенко А.Л. – Книга 5. – Черкаси: ЦНТЕІ, 2003. – 316 с.

107. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Корсунщина / Бушин М.І., Лазуренко В.М., Стрижак Є.М. – Книга 6. – Черкаси: ЦНТЕІ, 2003. – 416 с.

108. Останній гетьман України / Бушин М.І., Лазуренко В.М. // Соціал-демократ Черкащини. – 2003 – 4 липня – №11 (37). – С. 7.

109. Історія музею: від музейної кімнати до державного музею / Бушин М.І. – Черкаси, 2003. – 107 с.

110. Професор Микола Іванович Бушин: Україна – моя батьківщина / за ред. проф. М.І. Бушина. – Черкаси: ЧДТУ, 2003. – 295 с.

111. Українці в світі / Бушин М.І., Чубіна Т.Д. – Черкаси: ЦНТЕІ, 2003. – 256 с.

112. Славетні люди Чигиринщини / Бушин М.І., Лазуренко В.М. // Історичний феномен Чигиринського краю. Матеріали науково-практичної конференції Національного історико-культурного заповідника "Чигирин" 3 – 4 жовтня 2001 року. – К., ТОВ "Видавництво Аратта", 2003. – С. 33 – 35.

113. Історико-краєзнавча серія "Черкаський край в особах. 1941 – 2001": специфіка написання / Бушин М.І., Лазуренко В.М., Вовкотруб Ю.М. // Освіта і наука Черкащини. ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля – ступені становлення й розвитку: Матеріали наук. – практик. конф. – Черкаси: ЧПБ, 2003. – С. 5 – 9.

114. Подготовка конкурентноспособных специалистов в системе профессионального образования

/ Бушин Н.И., Дружинина Т.Г., Галиев Г.Т., Галиева Н.Н. – Уфа, 2003. – 156 с.

115. Українці в світі / Бушин М.І., Чубіна Т.Д. – Навчальний посібник для викладачів та студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів. – Черкаси Черкаський ЦНТЕІ, 2003. – 176 с.

116. Історія України. Хроніка: в 2-х частинах / Бушин М.І., Храмова-Баранова О.Л. – Частина 1. Навчальний посібник з історії України для навчальних закладів I-IV рівнів акредитації. – Черкаси: ЦНТЕІ, 2003. – 200 с.

117. Особливості запровадження здобутків науково-технічного прогресу у виробничу сферу України у дореформений період / Бушин М.І., Вовкотруб Ю.М. // Історичні і політичні дослідження: Науковий журнал 5/6. – Донецьк, 2003. – С. 22 – 25.

118. Die Geschichte der Ukraine / Bushin N.I. / . – ZNTEI Scherkassu, 2003. – 228 s.

119. Жіночий рух в Україні у період десятиріччя української державності (1991 – 2001 рр.) / Бушин М.І., Лисенко А.І. – Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т. 26. Вип. 13. Історичні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2003. – С. 116 – 119.

120. Школа як осередок духовного життя українського села у 90-х рр. ХХ ст. / Бушин М.І., Мальцева С.В. – Наукові праці. Науково-методичний журнал. Т. 27. Вип. 14. Історичні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2003. – С. 145 – 150.

2004

121. Край козацький / Бушин М.І. – Довідник з історії Лисянщини – К.: Наукова думка, 2004. – 408 с.

122. На вітрилах державності. Особливості становлення та розвитку української державності в добу Національної революції середини XVII ст. / Бушин М.І.,

Лазуренко В.М., Мащенко І.Ю. – Черкаси: ЦНТЕІ, 2004. – 380 с.

123. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Маньківщина / Бушин М.І., Вовкотруб Ю.М. – Книга 7. – Черкаси: ЦНТЕІ, 2004 – 387 с.

124. Етносоціальні та державотворчі процеси в Україні у III – VII ст. н.е. / Бушин М.І., Морозов А.Г., Корновенко С.В., Лазуренко В.М., Мащенко І.Ю. – Черкаси: – "Ваш Дім", 2004. – 119 с.

125. Роздуми на полях власної долі / Бушин М.І. – Черкаси: "Ваш Дім", Видавець Дикий О.О. – 2004. – 280 с.

126. Спілка "Витоки" у краєзнавчому русі України: досягнення і перспектива / Упорядник М.І. Бушин, В.М. Щербатюк. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2004. – 439 с.

127. Історико-краєзнавча серія на Черкащині / Бушин М.І. – В кн.: Спілка „Витоки у краєзнавчому русі України: досягнення і перспективи". – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2004. – С. 45 – 50.

128. Професор Ілля Гаврилович Шульга – людина, вчений, краєзнавець / Бушин М.І. – В кн.: Спілка “Витоки у краєзнавчому русі України: досягнення і перспективи". – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2004. – С. 267 – 272.

129. Науковець, людина, наставник / Бушин М.І. – В кн.: Спілка „Витоки у краєзнавчому русі України: досягнення і перспективи". – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2004. – С. 279 – 290.

130. Історія створення музею / Бушин М.І. – В кн.: Спілка “Витоки” у краєзнавчому русі України: досягнення і перспективи. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2004. – С. 110 – 114.

131. Людина педагогічного таланту (історична пам'ять) / Бушин М.І. – В кн.: Спілка “Витоки” у

краєзнавчому русі України: досягнення і перспективи. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2004. – С. 302 – 305.

2005

130. Стан української науки у 90-ті роки ХХ ст / Бушин М.І., Коваленко Я.Ю. // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т.37. Вип. 24. Історичні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2005. – С. 110 – 114.

131. Увічнення подій Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. на Черкащині / Бушин М.І., Загоріна Р.К. // Черкащина в контексті історії України. Матеріали Другої науково-краєзнавчої конференції Черкащини, присвяченої 60-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр. – Черкаси: "Ваш Дім", Видавець Дикий О.О., 2005. – С. 348 – 353.

132. Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 рр. та Черкащина. Книга перша: Герої Радянського Союзу і повні кавалери ордена Слави / Бушин М.І. (Під ред. Бушина М. І. – Черкаси: Вертикаль, ПП Кандич С.Г., 2005. – 332 с.

133. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Керівники Черкаської області / Бушин М.І., Єрмілов Є.П. – Книга 11 – Черкаси: ЦНТЕІ, 2005. – 514 с.

134. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Місто Черкаси / Бушин М.І., Єрмілов Є.П. – Книга 9. – Черкаси ЦНТЕІ, 2005. – 557 с.

135. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Місто Черкаси / Бушин М.І., Єрмілов Є.П. – Книга 10 – Черкаси: ЦНТЕІ, 2005 – 392 с.

136. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Монастирищина / Бушин М.І., Бойко О.О., Волошенко І.І. – Книга 12. – Черкаси: ЦНТЕІ. – 2005. – 544 с.

137. Черкаси 1954 – 2004 / Бушин М.І., Лазуренко В.М., Мащенко І.Ю., Стрижак Є.М – Черкаси ЦНТЕІ, 2005. – 526 с.

138. Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 рр. та Черкащина. Братські могили / Бушин М.І., Березняк Г.Л., Лисенко А.Л. – Книга друга (під ред. Бушина М.І.) – Черкаси: Вертикаль ПП Кандич С.Г., 2005. – 456 с.

139. Черкаський край в особах 1941 – 2001. Кам'янщина / Бушин М.І., Кукса Н.Г., Шмрай О.Г. – Книга 8. – Черкаси. – "Ваш Дім", 2005. – 312 с.

140. Шевченківський національний заповідник у Каневі – святиня українського народу / Бушин М.І., Конон Ю.М. // Науково-методичний журнал. – Миколаїв, 2005. – С. 48 – 51.

141. Тарас Шевченко – Символ Українського народу / Бушин М.І., Конон Ю.М. // Історичні і політологічні дослідження: науковий журнал. – № 3 – 4. – Донецьк, В-во ДНУ, 2005. – С. 35 – 39.

142. Українська діаспора та національна святиня / Бушин М.І., Конон Ю.М. // Науково-методичний журнал. – Миколаїв, 2005. – С. 93 – 96.

2006

143. Ілля Шульга – історик України. Нарис життя та діяльності / Бушин М.І., Гуржій О.Г., Товстопят Л.М. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2006. – 252 с.

144. Історія України. Курс лекцій для студентів вищих навчальних закладів неісторичних факультетів / За заг. ред. д.і.н., проф. Гуржія О.І. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2006. – 460 с.

145. С.Г.Савранський – педагог з великої літери / Бушин М.І. – (уклад. М.І. Бушин, Г.А. Іоніна, А.І. Лисенко. – Черкаси, 2006. – 149 с.

146. History of Ukraine / Бушин М.І. – Навчальний посібник. Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2006. – 320 с.

147. Державо́генез на українських землях на початку 90-х років ХХ століття /Бушин М.І., Лазуренко В.М., Лега А.Ю., Лисенко А.І., Мащенко І.Ю., Чубіна Т.Д. – Черкаси: "Черкаський ЦНТЕІ", 2006. – 194 с.

2007

148. Особливості становлення української державності в добу національно-демократичного відродження (1917 – 1920 рр.) / Бушин М.І., Лазуренко В.М., Лега А.Ю., Лисенко А.І., Мащенко І.Ю. – Черкаси: „Черкаський ЦНТЕІ”, 2007. – 203 с.

149. Історія України / Бушин М.І. / Навчальний посібник для студентів неісторичних спеціальностей вищих закладів освіти. За заг. ред. докт. іст. наук, проф. Бушина М.І. та докт. іст. наук, проф. Гуржія О.І. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2007. – 474 с.

2008

150. Історик Іван Гуржій у колі рідних і колег / Бушин М.І. – Спогади, документи, статті про вченого / Відповідальний редактор М.І.Бушин. – Черкаси, 2008. – 335 с.

151. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Монастирищина. /Бушин М.І., Бойко О.О., Волошенко І.І. / Книга 12. Видання 2-ге перероблене і доповнене. – Черкаси: ЦНТЕІ. – 2008. – 559 с.

152. Віктор Володимирович Гоцуляк (3 нагоди 60-річчя) / Бушин М.І. // Вісник Черкаського університету. Серія Історичні науки., Випуск 133 – 134. – Черкаси, 2008. – С. 245 – 246.

2009

153. Вісник гуманітарного наукового товариства: Наукові праці. / Відповідальний редактор М.І. Бушин. – Черкаси: видавництво АПБ МНС України, 2009. – Вип. 9. – 126 с.

154. Світлій пам'яті свого наставника / Бушин М.І. // В кн. Історична і політична наука та суспільна практика

в Україні. – К.: Парламентське видавництво, 2009. – С. 572 – 574.

155. З історії функціонування Києво-Печерської Лаври в останній період сталінського тоталітаризму (кінець 40-х – початок 50-х років ХХ ст.) / Бушин М.І. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2009. – 197 с.

2010

156. Уманщина: історичні портрети, події, факти. / Бушин М.І., Гуржій О.І., Палій А.Г. – Черкаси, 2010. – 412 с.

157. Син своєї епохи / Бушин М.І. / Газета „Земля Черкаська”, 26 лютого 2010. – С. 5.

158. Син своєї епохи / Бушин М.І. / Газета „Земля Черкаська”, 5 березня 2010. – С. 5.

159. Іван Курас: видатний громадсько-політичний діяч. / Бушин М.І., Прилуцька О.П. // Журнал „Чорноморський літопис”. Вип.1., – 2010. – С. 114 – 123.

160. **Історик Іван Гуржій у колі рідних і колег** / Відповідальний редактор М.І. Бушин. – Черкаси: ЦНТІ, 2008. – 335 с.

161. Від серця до серця. / Бушин М.І. – Донецьк: ТОВ “Юго-Восток, ЛТД”, 2008. – 150 с.

162. Особливості збереження етнічної самосвідомості українцями Республіки Башкортостан у 90-х ХХ ст. / Бушин М.І., Чубіна Т.Д. // Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – Вип.4. – С. 43 – 48.

163. Пам'ять, дарована майбутньому. Музей історії Черкаського державного технологічного університету. / Бушин М.І. – Черкаси, 2010. – 110 с.

164. Енциклопедія сучасної Черкащини. Т. 1. / Кер. авт. кол. Бушин М.І. – Черкаси, 2010. – 386 с.

2011

165. Доторкнутися вічності. Фотоальбом, присвячений 10-річчю створення кафедри історії України / Бушин М.І. – Черкаси: Бізнес-стиль, 2011. – 242 с.

166. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Місто Канів. / Бушин М.І., Вовкотруб Ю.М. – Книга 13. – Черкаси: ЦНТЕІ. – 2011. – 352 с.

167. Черкаський край в особах 1941 – 2001. Канівщина. / Бушин М.І., Товстопят Л.М., Янкова Є.М. – Книга 14. – Черкаси: ЦНТЕІ. – 2011. – 551 с.

168. Черкаський край в особах 1941 – 2001. Жашківщина. / Бушин М.І. – Книга 15. – Черкаси: ЦНТЕІ. – 2011. – 320 с.

169. Черкаський край в особах 1941 – 2001. Чернобаївщина. / Бушин М.І., Десятніков І.В., Десятніков О.В. – Книга 16. – Черкаси: ЦНТЕІ. – 2011. – 488 с.

170. Соціально-правове становище українських оstarбайтерів у нацистській Німеччині (1941 – 1945 рр.) / Бушин М.І., Яшан О.О. // Вісник Черкаського університету. Серія Історичні науки., Випуск 202. – Частина II. – Черкаси, 2011. – С. 41 – 46.

171. Немає правди – немає честі. І навпаки / Бушин М.І. // Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – С. 194 – 198.

2012

172. Учені Черкаського державного технологічного університету. / Бушин М.І. – Черкаси: Бізнес-стиль, 2012. – 552 с.

173. О возникновении казачества в Украине / Бушин Н. И. // Из истории и культуры линейного казачества Северного Кавказа [Текст]: Материалы восьмой Международной Кубанско-Терской научно-практической конференции / под ред. Н.Н. Великой,

С.Н. Лукаша. – Армавир: ИП Шурыгин В.Е., 2012. – С. 46 – 49.

174. Історія України. Навчальний посібник. Проблемні лекції для студентів технічних вищих навчальних закладів / Під редакцією д.і.н., професора Бушина М.І., д.і.н., професора О.І. Гуржія. – Черкаси, 2012. – 576 с.

175. Історія стародавнього світу / Бушин М.І. – Довідник школяра. – Черкаси, 2012. – 245 с.

176. Земля слави козацької. Чигиринщина / Бушин М.І., Лазуренко В.М., Лазуренко Ю.М. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 1. – Черкаси, 2012. – 488 с.

177. Витязь над Дніпром. Місто Черкаси / Бушин М.І., Лазуренко В.М., Лазуренко Ю.М. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 2. – Черкаси, 2012. – 285 с.

178. Крізь віки. Місто Канів / Бушин М.І., Тихоненко Ю.М. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 3. – Черкаси, 2012. – 366 с.

179. Мить і вічність. Уманщина / Бушин М.І., Ілляшенко Ю.Ю., Вишневецький В.С., Чубіна Т.Д. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 4. – Черкаси, 2012. – 510 с.

180. Пам'ять не згасне. Звенигородщина. / Бушин М.І., Тихоненко Ю.М. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 5. – Черкаси, 2012. – 335 с.

181. Трипільський дух літа над нами. Тальнівщина. / Бушин М.І., Яшан О.О., Чубіна Т.Д. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 6. – Черкаси, 2012. – 370 с.

182. Музи над Тясмином. Кам'янщина. / Бушин М.І., Скрипник Л.В. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 7. – Черкаси, 2012. – 393 с.

183. Кований із криці. Корсунщина. / Бушин М.І., Вовкотруб Ю.М., Тептюк Л.М. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 8. – Черкаси, 2012. – 341 с.

184. Сердце української родини. Шполянщина / Бушин М.І., Коваленко Я.Ю. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 9. – Черкаси, 2012. – 343 с.

185. Сонце над Тікичем. Лисянщина. / Бушин М.І., Вовкотруб Ю.М., Тептюк Л.М. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 10. – Черкаси, 2012. – 250 с.

186. Негативное влияние оккупационного режима на состояние здоровья населения Украинской ССР / Бушин Н.И., Перехрест И.В. // Россия в Отечественных войнах. Четвертые Всероссийские историко-краеведческие чтения памяти профессора П.Е. Матвиевского. 5 – 6 апреля 2012 г. – Оренбург: Изд-во “Оренбургский государственный педагогический университет”, 2012. – С. 50 – 51.

**ПУБЛІКАЦІЇ
ПРО МИКОЛУ ІВАНОВИЧА БУШИНА**



1. Кандидат у народні депутати України Микола Бушин // Ділова Черкащина – 1994. – 18 листопада.
2. Зіменков Ю. Кандидати на виборі. І при надії // Молодь Черкащини. – 1994. – 29 жовтня.
3. Щербак Т. Один з десяти.. Хто? // Черкаський край. – 1994. – 25 жовтня.
4. Микола Іванович Бушин. Кандидат у народні депутати України по Соснівському виборчому округу № 419 // Черкаси. – 1994. – 28 жовтня.
5. Віргуш Н. Борюся не за владу – за Вас // Черкаський край. – 1994. – 17 листопада.
6. Бушин Микола Іванович // Хто є хто в Україні. – К.: УАННТ "Фенікс", 1997. – С. 44, 318, 395.
7. Мозгова В. Коли хочеш бути красивим, іди в депутати // Факти. – 1998. – 5 березня.
8. Щербатюк В.М., Щербатюк Л.О. Мальовниче містечко над Тікичем: Коротка історія містечка Лисянка – К., 1997 – С. 18.
9. Щербатюк В. Лисянський державний районний історичний музей (путівник). – К., 1997. – С. 3; 5 – 7.
10. Духовна спадщина Черкаського краю: Хрестоматія з історії культури Черкащини. – Черкаси: Сіяч, 1997. – С. 164 – 165.
11. "Громада" – в опозиції до правлячого режиму // Вечірні Черкаси. – 1997. – 11 грудня.
12. Щербатюк В.М. Нариси з історії Лисянщини. – К., 1997. – С.99.
13. Бушин Микола Іванович. // Український біографічний вісник. Нові імена. – К.: Вид-во Укр. Академії наук національного прогресу "ФЕНІКС", 1998. – № 2. – С. 5 – 6.
14. "Громада" виведе Україну в розряд високорозвинених країн // Вечірні Черкаси. – 1998. – 26 березня.
15. Микола Бушин. – Сміла, 1998. – С. 1 – 16.

16. Бушин Микола Іванович. // Вчені Черкащини. Біографічний довідник. – Черкаси: Відлуння, 1998. – С. 25 – 26.
17. Бушин Микола Іванович. // Хто є хто в українській політиці. – К.: "К.І.С.", 1998. – С.55.
18. Бушин Микола Іванович. // Хто є хто в українських суспільних науках. К.: "К.І.С.", 1998. – С. 52 – 53.
19. Бушин Микола Іванович. Вибори – 98 // Катеринопільський вісник. – 1998. – 21 лютого.
20. Бушин Микола Іванович. Вибори 98. // Колос (газета Тальнівського району). – 1998. – 20 лютого.
21. Вчені Черкащини. Біографічний довідник. (Упорядники та редактори: М.І. Бушин, Н.М. Бушина. Черкаси: Відлуння, 1998. – С 25 – 26.
22. Бушин Микола Іванович. Вибори – 98. // Шевченків Край (газета Звенигородщини). – 1998. – 21 лютого.
23. Мозгова В. Американці визнали Миколу Бушина "Людиною року 1998". А в Черкасах не визнають // Молодь Черкащини, 1998. – 30 грудня.
24. Матеріали з історії Лисянщини. Історіографія: Науково-довідкове видання для вчителів з історії, учнів середніх загальноосвітніх І-ІІІ ступенів шкіл Лисянського району // Упорядник В.М. Щербатюк. – С. 4, 11, 15 – 16.
25. КПІ – Колиска інженерної освіти і науки в Україні // Згуровський та ін. – К., Генеза, 1998. – С. 106 – 107, 109.
26. Бушин Микола Іванович // Хто є хто в Україні. – К.: "К.І.С.", 1999. – С. 34 – 35.
27. Нікітенко Л. У Черкасах відчинив свої двері новий інститут // Україна молода. – 1999. – 15 липня.
28. Перший директор Лисянського музею – нині ректор інституту // Добридень. Лисянський часопис. № 1 (червень) 1999. – С. 3, 4 – 5.

29. Павлюк В. Цей несамовитий професор Бушин // Місто. – 1999. – 22 липня.
30. Мозгова В. Вуз, що виховує трудоголиків. – Інститут соціального управління, економіки і права // Молодь Черкащини. – 1999. – 22 липня.
31. Буєвич Е. Кто построит нам ковчег? // Акцент. – 1999. – 9 сентября.
32. Новий інститут відчиняє двері // Нова доба. – 1999. – 17 червня.
33. Озірський М. Пріоритети професора Бушина: від ІСУЕПу до США і Китаю // Аукціон. – 2000. – № 10.
34. Бушин Микола Іванович // Добридень. Лисянський часопис. № 12 (грудень) 2000. – С. 4 – 7.
35. Павлюк В. Феномен професора Бушина // Місто. – 2000. – 14 грудня.
36. Черкаські історики видали посібник з історії Шевченкового краю. До 50-річчя Черкаської області // Нова доба. – 2002. – 10 грудня.
37. Вісник Черкаського інженерно-технологічного інституту. – Черкаси, 2000. – №20. – С. 10 – 13
38. Петренко К. Відомі люди Чигиринщини // Чигиринські вісті (газета Чигиринського району). – 2002. – 19 червня.
39. За вуха // Земля Черкаська – 2003. – 14 березня.
40. Трохименко В. Живе не той, хто лиш для себе тліє, а той, хто для людей горить. // Нова доба. – 2003. – 18 березня.
41. Мащенко І.Ю. Вчені Черкаського державного технологічного університету. Книга 1: Бушин Микола Іванович. – Черкаси: "Відлуння-Плюс". – 2003. – 80 с.
42. Професор Микола Бушин. Україна моя Батьківщина. – Черкаси: ЧДТУ, 2003. – 295 с.
43. Лазуренко В.М. Серія "Черкаський край в особах. 1941 – 2001" // Студентський меридіан. – 2003. – № 6(7). – Червень. – С. 4.

44. Національна спілка журналістів України поповнилась новими членами // Студентський меридіан. – 2003. – № 7(8). – липень – С. 2.
45. Хто не знає свого майбутнього // Студентський меридіан. – 2003. – вересень – № 7(8). – С.6.
46. Лебеденко Н. Зі святом, вільна Україно, Пречиста Мати наша – ти! // Чигиринські вісті. – 2003. – № 63. – 28 серпня. – С.2.
47. Писемний пам'ятник району // Земля Черкаська. – 2003. – № 36. – 29 серпня. – С.4.
48. Лазуренко В.М. Енциклопедії українського селянства бути! // Соціал-демократ Черкащини. – 2003. – 19 вересня. – № 16(42). – С.7.
49. Клименко Т.А. Архівна справа на Черкащині: історія і сучасність. Довідник. – Черкаси, 2003. – С. 43, 83.
50. Лега Ю.Г., Бушин М. І. Шляхом до державного університету. – Черкаси: Черкаський ЦНТІ, 2003. (С. 216 – 222; С. 297 – 300).
51. Українські історики ХХ століття. Бібліографічний довідник. Серія "Українські історики". – Випуск 2, частина 1., Київ, Львів, 2003. – С. 41 – 42.
52. Павлюк В. Від секретарів до губернаторів: Василь Цибенко // Черкаський Край. – 2003. – № 95. – 5 грудня. – С. 5.
53. Журналісти Черкащини (1954 – 2004): Бібліографічний довідник. – Черкаси: Брама, Вид. Вовчок О.Ю., 2003 – С.33.
54. Бушин Микола Іванович // Енциклопедія Сучасної України. Том. 3. – К., 2004. – С. 680 – 681.
55. Бушин Микола Іванович // Край козацький. Довідник з історії Лисянщини. – К.: Наук. думка, 2004. – С. 43 – 44.
56. Бушин М.І. Роздуми на полях власної долі. – Черкаси, 2004. – 278 с.

57. Лазуренко В.М. Тези долі і науки. Микола Іванович Бушин: Вчитель, Наставник, Людина. – Черкаси, 2004. – 256 с.
58. Бушин Микола Іванович. // Хто є хто на Черкащині. Видатні земляки. Випуск перший. – К., 2005. – С. 74.
59. Лаврега М.Т. Надання Лисянці Магдебурзького права // Краєзнавство Черкащини. № 8. Збірник. – Черкаси: "Ваш Дім", видавець Дикий О.О., 2005. – С. 66, 222 – 223.
60. Кращі науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів України. – Вип. 2. – Вид-во „Болгов Медіа Центр”. – К., 2005. – С. 60.
61. Україна – моя Батьківщина // За ред. професора М.І. Бушина. – Черкаси: ЧДТУ, 2005. – 295 с.
62. Українська родина. Випуск третій. Українська академія геральдики, товарного знаку та логотипу. Інститут біографічних, досліджень. – 2006. – С.34 – 35.
63. Трохименко В.М. “Бо ти на землі – людина” // Черкаси: Брама-Україна, 2006. С. 8 – 14. Тричі академік Микола Бушин.
64. Кращі науково – педагогічні працівники ВНЗ України. Випуск третій. – Видавництво “Болгов Медіа Центр” – К.: 2006. – С 33.
65. Крамар М. Ваш шанс, юні історики // Земля Черкаська. – 2007. – № 47.
66. Крамар М. Іменем пам'яті //Земля Черкаська. – 2008. – №1.
67. Микола Бушин Від серця до серця // Редактор-координатор Т. Чубіна. – Донецьк. – 2008.– 230 с.
68. Рядовий генерал історії. Колективний портрет професора Миколи Бушина у свідченнях сучасних і документальних світлинах // Редактор-координатор Т.Чубіна. – Донецьк, 2008. – 238 с.
69. Крамар М. Кроки за горизонт // Земля Черкаська. – 2008. – №11. – С. 2.

70. Січкара О. Нетлінна спадщина: Обласний краєзнавчий музей – цьогорічний лауреат премії Благодійного фонду імені професора Миколи Бушина // Земля Черкаська – 2009. – №12.
71. Земляна-Невмита Ю. З любов'ю до людей. Фонд професора Бушина підтримує краєзнавців та юних істориків // Акцент – 2009. – №14.
72. Хльобас С. Фонд професора Бушина підтримав місцевих краєзнавців та юних істориків // Нова Доба – 2009. – №29. – С.4.
73. Чубіна Т. Професор Бушин: портрет сучасника // Сучасний науковий вісник. – Белгород, 2009. – №7.
74. Вчені Черкаського державного технологічного університету. – Черкаси, 2010. – 480 с.
75. Чубіна Т.Д. Благодійний фонд “Історична спадщина”: основні засади діяльності // Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць. – Миколаїв: видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – Вип.5 – С. 169 – 174.
76. Мої учні – моя гордість. – Черкаси: Черкаський ЦНТІ, 2010. – 208 с.
77. Черкаський державний технологічний університет. – Черкаси: ЧДТУ, Вид. Чабаненко Ю., / Член редакційної ради і редакційної колегії видання. – 2010. (С. 174 – 178, 11 (фото), 14, 16 (фото), 21 (фото), 195, 209 – 210, 212, 238, 259 – 265, 270).
78. Учені Черкаського державного технологічного університету. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2010. – 480 с.
79. “Немає правди – немає честі. І навпаки” // Історичний архів. Наукові студії: збірник наукових праць – Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Вип.7. – С. 194 – 198.

80. Доторкнутися вічності. Фотоальбом, присвячений 10-річчю створення кафедри історії України ЧДТУ. – Черкаси: Бізнес-стиль, 2011. – 222 с.
81. Вишневський В. Бушин. Життя мого вчителя. – Черкаси, 2012. – 347 с.
82. Учені Черкаського державного технологічного університету. – Черкаси: Бізнес-стиль, 2012 (С. 32 – 35, 312, 316, 454 – 456 (фото), 457, 460 – 461 (фото), 465 – 466).
-
-
-

**НАУКОВЕ РЕЦЕНЗУВАННЯ
ПРОФЕСОРА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА
БУШИНА**



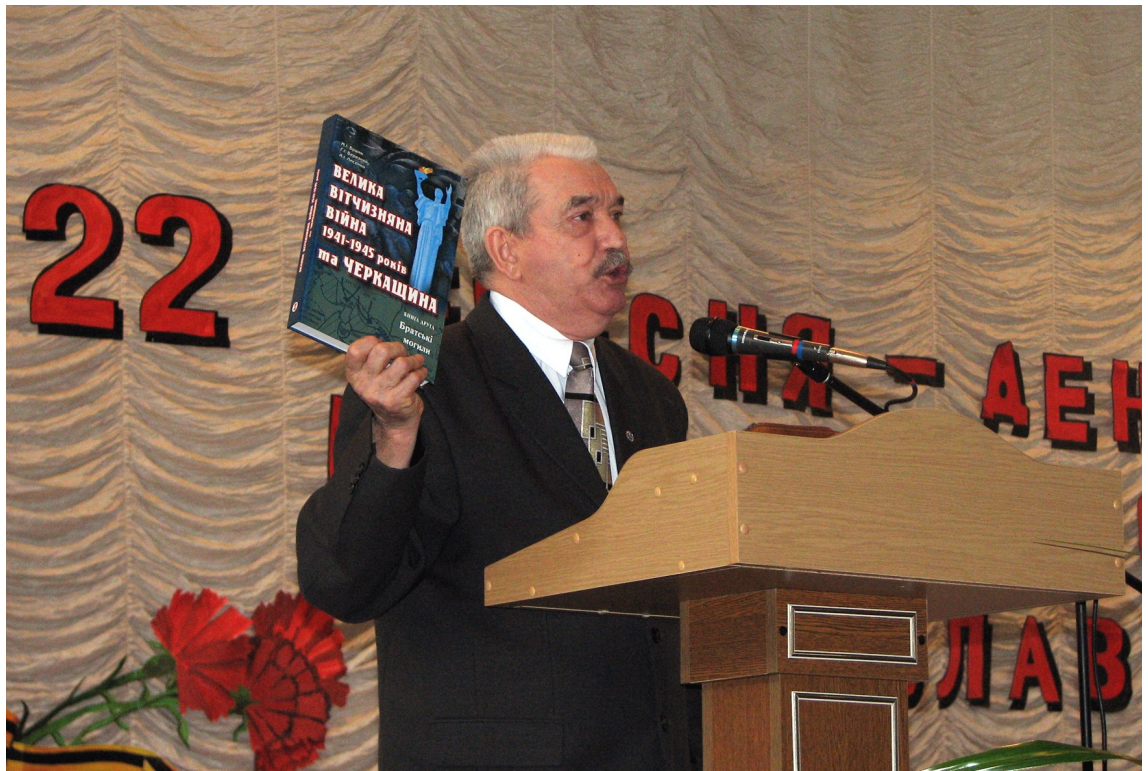
1. Бойко Я.В. Заселение Южной Украины. 1860 – 1890 гг. – Черкассы: Сіяч, 1993. – 256 с.
2. Дубовий І.О. Економічні і торговельні відносини США з Японією. – Черкаси, 1994 – С. 1 – 59.
3. Наш рідний край Хрестоматія з історії Черкащини // Упоряд. А.І. Кузьмінський, Г.В. Суховершко, В.Я. Чудновський – К.: Молодь, 1995. – 176 с.
4. Проблемы духовной защиты человека труда // Тезисы Межрегиональной научно-практической конференции. Составители: Г.Т. Галиев, Г.Д. Никредин. – Уфа: Изд-во "Ай", 1996. – 164 с.
5. Галиев Г.Т., Левощенко С. А., Никредин Г.Д. Федеральное строительство: Проблемы теории и практики технологии управления. – Уфа: Изд-во "Ай", 1996. – 65 с.
6. Перехрест О. Г. Історична хронологія. Навчальний посібник. – Черкаси: Відлуння, 1999. – 144 с.
7. Всестороннее сотрудничество – как стабильность межнациональных отношений // Научные статьи международного симпозиума "Профсоюзы и проблемы местного самоуправления "Башкирский филиал Академии труда и социальных отношений, Академия социальных технологий и местного самоуправления, МАИ "Институт повышения квалификации профсоюзных кадров Уфа, 1999. – 18 с.
8. Крапивин А.В. Димитр Дрогиев: жизнь, судьба, учение. Монография. – Донецк: ООО "Лебедь", 1999. – 181 с.
9. Научные статьи международного симпозиума "Профсоюзы и проблемы местного самоуправления" – Уфа, 1999. – 150 с.
10. Єрмілов С. П. Політологія. – Черкаси: Відлуння – Плюс, 2002. – 104 с.

11. Історія війн і збройних конфліктів в Україні. Енцикл. довід. / Авт. упоряд. О.І. Гуржій та ін. – К.: Вид. гуманіт. л-ри, 2004. – 520 с.
12. Присяжнюк Ю.П. Русь достеменна. Авторський курс лекцій з української історії. – Черкаси: "Вертикаль", ПП Кандич С.Г., 2004. – 252 с.
13. Освіта і наука Черкащини. ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля – ступені становлення й розвитку: Матеріали наук. – практ. конф. – Черкаси: ЧПБ, 2003. – 164 с.
14. Шкарабура М.І., Баліцька А.А. Методологія і методика наукових досліджень. – Черкаси: "Відлуння-Плюс", 2004. – 80 с.
15. Безпалов М.Є., Бут О.М., Добров П.В., Шабельніков В.І. Історія України: погляд із сьогодення. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів – Донецьк: Видавництво ДонНУ, 2004. – 306 с.
16. Лазуренко В.М. Заможне селянство України в умовах НЕПу. – Черкаси: "Відлуння-Плюс", 2003. – 160 с. (монографія).
17. Лазуренко В.М. Історія Чигиринщини (з найдавніших часів до сьогодення). Навчальний посібник. – Черкаси: "Ваш Дім", 2004. – 456 с.
18. Лазуренко В.М. Мудрість, дарована вікам. – Черкаси: "Ваш Дім", 2004. – 52 с.
19. Лазуренко В.М., Вовкотруб Ю.М. Каравани українського степу. – Черкаси: "Ваш Дім", 2004. – 76 с. (перше видання).
20. Лазуренко В.М., Вовкотруб Ю.М. Каравани українського степу. – Черкаси: "Ваш Дім", 2004. – 92 с. (друге видання).
21. Лазуренко В.М., Крохмаль С.С. Від роду до роду. Громадське життя і побут українського

- селянства у другій половині ХІХ століття. – Черкаси: "Ваш Дім", 2004. – 92 с.
22. Корновенко С.В., Лазуренко В.М. Село. Хліб. Гроші. Податкова політика радянської влади в українському селі у період НЕПу. – Черкаси: "Ваш Дім", 2004. – 188 с.
23. Лазуренко В.М. Куркуль чи господар? Селянська економіка як соціальна категорія. – Черкаси: "Ваш Дім", 2005. – 220 с. (монографія).
24. Лазуренко В.М., Лазуренко Ю.М. На перехресті епох. Богдан Хмельницький та його доба. – Черкаси: "Ваш Дім", 2005. – 92 с.
25. Лазуренко В.М., Вовкотруб Ю.М. Без права на забуття. Черкащина у роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. – Черкаси: "Ваш Дім", 2005. – 344 с.
26. Крапивин А.В., Пекарев І.М. Болгарія в умовах нестабільного мира (1918 – 1923 гг.): Очерки зовнішньої політики. – Донецьк: Донецький національний університет, 2005. – 185 с.
27. Тригуб П.М. Історія міжнародних відносин. Ч.Ш. 1919 – 1945 рр. Навчальний посібник. – Миколаїв, 2011. – 192 с.
28. Драч О.О. Вища жіноча освіта в Російській імперії другої половини ХХ ст.: монографія / О.О. Драч; Науковий редактор професор В.В. Калініченко; Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького. – Черкаси: "Вертикаль", ПП Кандич С.Г., 2011. – 532 с.
29. Гоцуляк В.В. Курсова робота з історії: методика підготовки і оформлення. Навчально-методичний посібник. Видання 3-є доповнене і перероблене. – Черкаси, ЧНУ, 2012. – 60 с.
30. Шитюк Л.С. Тарас Шевченко – славний син Черкаської землі. – Черкаси: "Бізнес-стиль", 2012. – 192 с.

31. Овчаренко О.І. Холодна війна 1946 – 1991 рр. Документи і матеріали. Навчальний посібник. – Черкаси, 2012. – 198 с.

**НАГОРОДИ ПРОФЕСОРА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА
БУШИНА**





З Тов. *Бушин*
Микола Іванович
А багатолітню активну роботу в партійних
органах

**ПРЕЗИДІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНСЬКОЇ РСР**

Указом від *9 березня* 1988 р. нагороджує Вас

ГРАМОТОЮ



Голова Президії Верховної Ради

Української Радянської Соціалістичної Республіки
Секретар Президії Верховної Ради

Бушин

М. Катинь

9 березня 1988 р. № 35842

Посвідчення № 2368

Бучинну
Миколі
Гвановичу


Указом
Президента України
від «20» серпня 2007 р.
№ 715

ПРИСВОЄНО
ПОЧЕСНЕ ЗВАННЯ

«Заслужений працівник
освіти України»

Президент
України




В. Ющенко

АВ №023801



ПОЧЕСНА ГРАМОТА

За багаторічну плідну педагогічну і наукову діяльність, високий професіоналізм, вагомий особистий внесок у розбудову університету та з нагоди початку нового навчального року

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

БУШИН

Микола Іванович

завідувач кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету, доктор історичних наук, професор

Голова
обласної ради



В.В. Павліченко

м. Черкаси
вересень 2005 року
№1858



1921р. -
1993р.

ІСТОРІЯ
БУЛА ЙОГО ДУШЕЮ,
УКРАЇНА - ЛЮБОВ'Ю.

ДИПЛОМ

РАЙОННА КРАЄЗНАВЧА ПРЕМІЯ
ІМЕНІ ПРОФЕСОРА
ІЛЛІ ГАВРИЛОВИЧА ШУЛЬГИ
ЗА 2002 РІК

ПРИСУДЖЕНА

Бушину

Миколі Івановичу

ЗА ДОСЛІДЖЕННЯ, ВИВЧЕННЯ
ТА ПЛІДНУ
КРАЄЗНАВЧО-МУЗЕЙНУ РОБОТУ,
ПОПУЛЯРИЗАЦІЮ ІСТОРІЇ
ЛИСЯНЩИНИ.

Голова Лисянської районної державної
адміністрації, голова конкурсної комісії

Г.П.Кочума

Співголова Лисянської районної
конкурсної комісії

В.П.Костенко

21 лютого 2003 року.





ПОЧЕСНА ГРАМОТА НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

Бушин Микола Іванович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету.

За багаторічну сумлінну працю в галузі освіти, вагомий особистий внесок у справу збереження і розвитку вищої школи, становлення історичної науки Черкащини, підготовку фахівців для народного господарства України, активну громадську діяльність на благо освітян, студентів та з нагоди 65 – річчя від дня народження.

Голова обласної організації
Профспілки працівників
освіти і науки



О. Д. Жалдак

м. Черкаси
Березень 2003 року



ГРАМОТА

За вагомий внесок у розвиток і становлення музейної справи і краєзнавства в районі та у зв'язку із 35-річчям Лисянського районного державного історичного музею

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

Почесною Грамотою районної державної адміністрації

БУШИН МИКОЛА ІВАНОВИЧ –

перший директор музею, доктор історичних наук, професор, дійсний член Української академії історичних наук, завідувач кафедрою історії України, декан з роботи з іноземними студентами Черкаського державного технологічного університету.

Голова районної державної адміністрації

Г.П.Кочума

04 липня 2003 року
смт.Лисянка



ГРАМОТА

Доктору історичних наук, професору, дійсному члену
Української Академії історичних наук

БУШИНУ МИКОЛІ ІВАНОВИЧУ

за дослідження, вивчення та плідну краєзнавчо-
музейну роботу, популяризацію історії Лисянки та її
сьогодення, рішенням виконкому селищної ради
№205 від 27.08.2003р. присвоїти почесне звання
“Почесний громадянин селища Лисянка”.

Селищний голова



А.В.Бондаренко

06.09.2003р.



ПОЧЕСНА ГРАМОТА

За вагомий вклад у розвиток
видавничої справи
та з нагоди Дня працівників
видавництва, поліграфії
і книгорозповсюдження

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

Микола Іванович БУШИН,

за серію книг
з історії міст і районів Черкащини

Начальник управління
у справах преси та інформації
Черкаської облдержадміністрації



М. А. Костецький

м. Черкаси
травень 2004 року

ПОЧЕСНА ГРАМОТА

Нагороджується

Бушин Микола Іванович -
доктор історичних наук, професор.

*За активну громадську діяльність та
сприяння розвитку краєзнавства і
музейної справи нашого краю, вагомий
внесок в розвиток науки і освіти.*

Голова районної
ради



С.С.Дубовий

15 липня 2004 року
с.м.т. Лисянка



НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

Бушин
Микола Іванович

з нагоди Дня науки за високий професіоналізм, невтомну наукову й педагогічну працю, вагомий внесок у справу розбудови наукової та освітянської галузі, постійний новаторський пошук, поширення й впровадження передових технологій та підготовку висококваліфікованих фахівців народного господарства.

Ректор НДТУ



Ю.Г. ЛЕГА

21 травня 2005 року





АКАДЕМИЯ НАУК СОЦИАЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
И МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

СВИДЕТЕЛЬСТВО

доктор исторических наук, профессор
академик Академии наук
социальных технологий и
местного самоуправления

БУШИН

Николай Иванович

является основателем
Ассоциации Исследователей
Социальных Технологий
«АИСТ»

г. Феодосия
1989 год

Президент
Вице-президент



В.Н. Иванов
В.И. Патрушев



Черкаська обласна організація
Національної спілки журналістів України

ДИПЛОМ

Премією «Прометей» 2006 року
нагороджується

БУШИН

Микола Іванович

за розробку і створення
історико-публіцистичної серії книг
«Золота підкова Черкащини»

Голова обласної організації НСЖУ



М.Ф.Крамар

Черкаси, 6 червня 2006 року

**Президія
Федерації профспілок
Черкаської області**

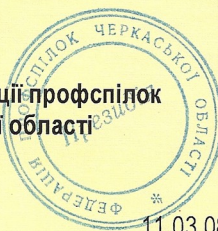
НАГОРОДЖУЄ

**Б У Ш И Н А
Миколу Івановича,**

доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри історії
України Черкаського державного технологічного університету

***за активну участь у суспільно-
політичному житті області, розвиток
профспілкового руху на Черкащині
та з нагоди
70-річчя від дня народження.***

Голова Федерації профспілок
Черкаської області



11.03.08
м. Черкаси

П.В.Шевченко



ГРАМОТА

Головного управління освіти і науки Черкаської
облдержадміністрації

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

БУШИН МИКОЛА ІВАНОВИЧ,

доктор історичних наук, професор Черкаського державного технологічного університету, за багаторічну плідну творчу працю, вагомий внесок у розвиток національної освіти і науки, високий професіоналізм, активну громадянську позицію та з нагоди відзначення Дня науки.

Начальник
Головного управління



О.В.Фещенко

наказ №14-к
від 15.05.2006
№1686

м. Черкаси



НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

БУШИН

МИКОЛА ІВАНОВИЧ

завідувач кафедри історії України,
доктор історичних наук, професор
за багаторічну сумлінну працю,
відданість своїй справі,
значну науково-дослідну роботу
та з нагоди 70-річного ювілею.

Ректор ЧДТУ

д.т.н., професор

Ю.Г. Лега

10 березня 2008 р.





Нагороджується
БУШМН

Микола Іванович

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України

за досягнуті успіхи у науковій роботі
та з нагоди відзначення Дня науки.

Ректор ЧДТУ
д.т.н., професор  Ю.Г. Лега

14 травня 2009 р.



Диплом

Лауреата Міжнародної
історико-літературної премії
„Український літопис”

За вагомий внесок у державотворення, розвиток
історичної науки та культурного відродження
України

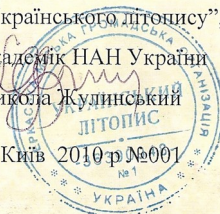
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА БУШИНА

З врученням ордена ЗНАК ПОШАНИ
Першого Президента України Л. М. Кравчука

За майстерно доведену у своїх творах вагомість
Правдивої історії незалежної України

Заступник Голови Правління
„Українського літопису”,
Академік НАН України
Микола Жулинський
м. Київ 2010 р №001

Голова конкурсної комісії
Професор
Василь Костицький



УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА

КИЇВСЬКИЙ



ПАТРІАРХАТ

Патріарх Київський і всієї Руси-України

вул. Пушкінська, 36
м. Київ 01004, Україна

тел.: (044) 234-10-96
тел./факс: (044) 234-30-55

„12” жовтня 2010р.

№ 2010

У К А З

За заслуги з відродження духовності в Україні, утвердження Помісної Української Православної Церкви та з нагоди 50-річчя ЧДТУ – нагородити заслуженого працівника освіти України, професора БУШИНА МИКОЛУ ІВАНОВИЧА Орденом Святого Миколая Чудотворця.



Віктор

ПАТРІАРХ КИЇВСЬКИЙ
І ВСІЄЇ РУСИ-УКРАЇНИ

—

**ФОТООБ'ЄКТИВ
ЗАФІКСУВАВ МИТІ ЖИТТЯ
ПРОФЕСОРА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА БУШИНА**



Микола Іванович Бушин – мудрий керманіч кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету. 2012 р.



Микола Бушин з директором Інституту історії України Національної академії наук України, академіком НАН України Валерієм Андрійовичем Смолієм.
2010 р.



Микола Бушин (по центру) в колі провідних науковців України – заступника директора Інституту історії України НАН України, член-кореспондента НАН України Олександра Петровича Реєнта і доктора історичних наук, професора Анатолія Георгійовича Морозова. 28 вересня 2012 р.



Святкування 35-річчя Лисянському районному історичному музею. 2003 р.



Микола Бушин, Світлана Шевченко і Валентин Лазуренко. 20 березня 2003 р.



Микола Бушин з академіком Національної академії наук України, Героєм України, головою Національної спілки краєзнавців України Петром Тимофійовичем Троньком. 2004 р.



Прес-конференція професора Миколи Бушина в редакції газети "Нова Доба". 2005 р.



Микола Бушин разом з онукою класика української літератури Максима Тадейовича Рильського Максимом Рильським. 15 червня 2005 р.



Микола Бушин (на фото перший справа у третьому ряду) з випускниками 2006 року Суботівської ЗОШ I-III ступенів Чигиринського району Черкаської області



Микола Бушин вітає з днем народження свого колегу і друга доктора історичних наук, професора Анатолія Георгійовича Морозова.
19 травня 2006 р.



Микола Бушин в колі колег із Черкаської академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля МНС України доцентом Сергієм Сташенком і курсантом Сташенком. 2007 р.



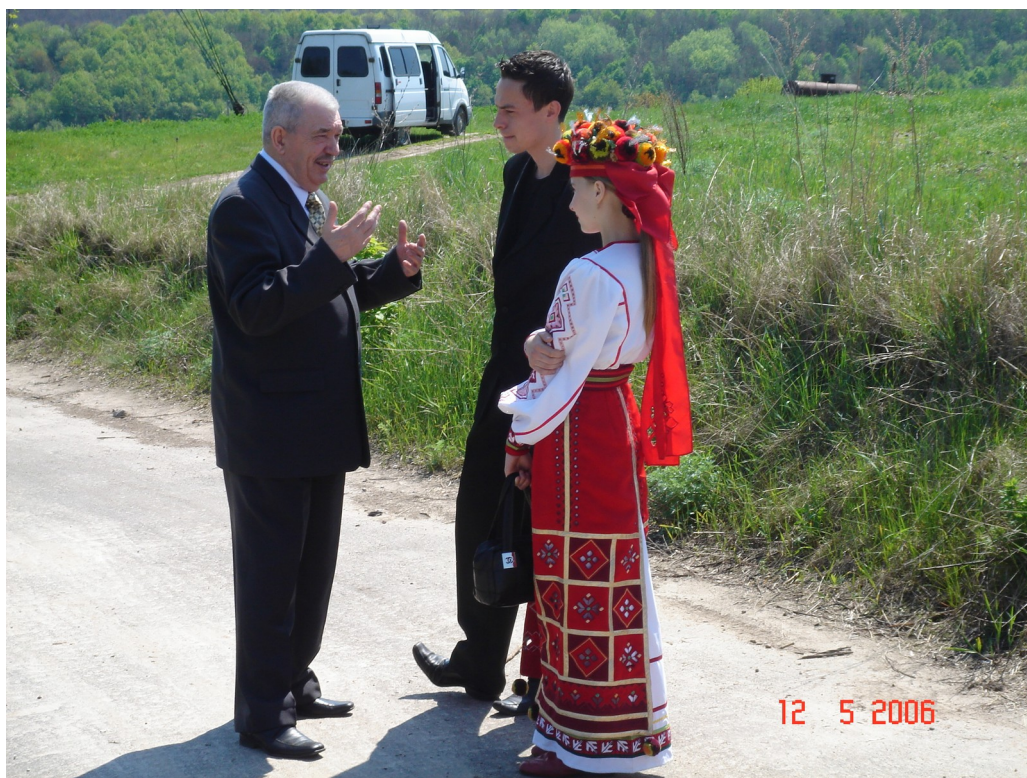
Книги від черкаського поета Миколи Тодосійовича Негоди. 6 травня 2008 р.



Микола Бушин (на фото третій справа) з ветеранами Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років після проведеного в ЧДТУ національно-патріотичного заходу “Народ переможець” . 2008 р.



Микола Бушин з Валентином Лазуренком і Юрієм Вовкотрубом.
2008 р.



Микола Бушин веде цікаву бесіду із активістами Студклубу ЧДТУ
Любою Тройчук і Олександром Марікуцою. 2008 р.



Микола Бушин з академіком Білоруської академії наук Євгеном Бабосовим. 18 квітня 2007 р.



Микола Бушин обговорює власні творчі проекти з головою Черкаської обласної організації Національної спілки журналістів України, заслуженим журналістом України Миколою Федоровичем Крамаром. 2008 р.



Микола Бушин в колі молодих колег – кандидатів історичних наук Оксани Худолей, Ірини Стадник і Валентина Лазуренка. 2010 р.



На святі партизанської слави в ЧДТУ. 2010 р.



Микола Бушин веде розмову з професорами Анатолієм Тимченком, Валентином Діскантом і Павлом Донченком. 2010 р.



Микола Бушин із студентами Черкаського державного технологічного університету. 2010 р.



Микола Бушин проводить екскурсію в Музеї історії ЧДГУ для народного депутата України Ірини Геращенко. 2010 р.



Колеги. Одномумці. Друзі.
Микола Бушин, Людмила Білик, Микола Битько.
30 серпня 2011 р.



Микола Бушин вручає медаль “10 років кафедрі історії України ЧДТУ” та книгу про історію кафедри кандидату історичних наук, доценту Ірині Перехрест. 2011 р.



Микола Бушин і його молода колега – кандидат історичних наук, доцент Алла Лисенко. 2011 р.



Микола Бушин в колі проректора з науково-дослідної роботи та міжнародних зв'язків ЧДТУ, доктора економічних наук, професора Тамари Качали та іспанської делегації. ЧДТУ. 2011 р.



Микола Бушин. 2012 р.



Микола Бушин разом з колегами на параді з нагоди Дня Перемоги.
м. Черкаси. 9 травня 2011 р.



Виступає професор Микола Бушин. 6 травня 2011 р.



Микола Бушин вручає книгу про видатних вчених ЧДТУ ректору Черкаського державного технологічного університету, доктору технічних наук, професору, заслуженому працівнику народної освіти України Юрію Григоровичу Лезі. 11 вересня 2011 р.



Микола Бушин вітає ректора ЧДТУ, професора Юрія Григоровича Леґу з Днем народження. 11 вересня 2012 р.



Микола Іванович Бушин (на фото третій справа у першому ряду) з провідними науковцями України. 28 вересня 2012 р.



Чотири доктори історичних наук Черкащини.
На фото зліва направо: С.В.Корновекно, А.Г. Морозов, В.М.Лазуренко,
М.І. Бушин. 2012 р.



Микола Бушин веде розмову з доктором історичних наук, професором Василем Петровичем Шевчуком.
28 вересня 2012 р.



На кордоні Київської та Черкаської областей. Зліва направо: С.М.Мильніченко,
В.М.Лазуренко, М.І. Бушин, А.Г. Морозов,
С.В. Корновенко, Ю.М. Лазуренко. 28 жовтня 2012 р.



Перед початком 9-го Всеукраїнського аграрного симпозиуму.
м. Черкаси.
23 вересня 2012 р.



Микола Бушин під час пленарного засідання 9-го Всеукраїнського аграрного симпозіуму з доцентом Валентином Лазуренком.
м. Черкаси. 23 вересня 2012 р.



Микола Бушин серед учасників 9-го Всеукраїнського аграрного симпозиуму. м. Черкаси.
23 вересня 2012 р.



Микола Бушин з своїм аспірантом
Юрієм Лазуренком та його сином Валентином.
14 лютого 2012 р.



Микола Бушин з працівниками Черкаського обласного краєзнавчого музею
О.Мазуренко, А.Нестеренко, Г.Березняком. 9 травня 2012 р.



Микола Бушин в колі колег, професорів Анатолія Тимченка і
Володимира Яценка. 9 травня 2012 р.



Микола Бушин і народний депутат України Ігор Єресько.
9 травня 2012 р.



Микола Бушин з Валентином Лазуренком і активістом студентського життя
ЧДТУ, студентом 2-го курсу будівельного факультету Сергієм Шмиголем.
9 травня 2012 р.



На святі Дня Перемоги. 2011 р.



На Пагорбі Слави в Черкасах з кандидатом історичних наук Людмилою Фрей. 2011 р.



В колі полковника Блюдова В'ячеслава Миколайовича. 2011 р.



Микола Бушин і відома телеведуча Черкащини Людмила Джулай.
9 травня 2012 р.



Микола Бушин біля Стели Героїв у місті Черкаси.
2012 р.



Микола Бушин з ветеранами Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років
полковником Юрієм Леонідовичем Даніловим і генерал-майором
Бочеріковим Василем Прокоповичем. 9 травня 2012 р.



Микола Бушин і Валентин Лазуренко.
2012 р.



Микола Бушин, головний бухгалтер ЧДТУ Тетяна Бобро
і Валентин Лазуренко.
2012 р.



Микола Бушин з колективом кафедри історії України вітає помічника ректора з гуманітарної освіти та виховання ЧДТУ, доцента Валентина Миколайовича Лазуренка з Днем народження. 13 вересня 2012 р.



Наукова дискусія. На фото (зліва направо) доктор історичних наук, професор Микола Бушин, доктор історичних наук, професор ЧДТУ Валентин Лазуренко, кандидат філософських наук, доцент Ігор Гудима. 5 січня 2013 р.

ПІСЛЯМОВА

Микола Бушин з життєвою, науково-педагогічною і громадською діяльністю якого читач завершує знайомство є, як ми переконалися, людиною не просто неординарною, а такою, що має чітко визначений план наукових видань, план підготовки наукових кадрів. Це завжди надає йому великої наукової наснаги і здатність до звершення реальних справ.

По-перше, він, як представник минулої партократії показав нам, що його дії були направлені на покращення життя нашого народу, на те, щоб діти були забезпечені місцями у дитячих садочках, на те, щоб матеріально-технічна база галузі освіти постійно зростала і оновлюлася. Так воно і було.

По-друге, він є людиною тверезо мислячою і обачливою, переконаною у тому, що ніщо людське не повинно бути для людини далеким. Цю максиму він поширює на свою сім'ю, своїх учнів і на самого себе. Але Микола Бушин в цій іпостасі виявляється дуже обережним, здатним висувати на перший план практичну мету, короткочасні плани, готовим захищати свої наукові справи любимими засобами.

Сентиментальна віра в добро і справедливість поєднуються в цій людині з особистим і національним егоїзмом, готовністю йти на деякі

самопорежтви в ім'я того, щоб не допустити великого зла в історичній науці.

Микола Бушин постійно створював сам свій людський портрет. Займаючи відповідальні пости, він завжди прагнув до нового, неординарного. І це йому вдавалося. Більш всього він переймався тим, як його будуть сприймати сучасники і особливо пересічні громадяни.

Виступаючи одного разу перед обласним активом учителів він сказав: *«Нам необхідно бачити у своїх учнях наших колег. Тоді зовсім буде по-іншому. Учні будуть відноситися до навчання з великим задоволенням і насолодою»*. І тут почалося глузування і критика. А потім в умовах незалежності України виступив Міністр освіти і науки України і майже повністю озвучив цю тезу. І як було приємно Миколі Бушину це чути. Він навіть деяким скептикам зателефонував і сказав: *«А все ж таки треба бути людиною?»*.

Микола Бушин завжди дуже старанно обмірковує свої багаточисленні виступи – особливо на наукових конференціях, вчених радах, на телебаченні і радіо, та і навіть на засіданні кафедри. Він хоче справити добре враження на слухачів і глядачів. Прагне, щоб його короткі і прості висловлювання добре запам'ятовувалися і були до вподоби їм.

Оцінюючи внесок Миколи Бушина в історичну науку необхідно зробити наступну констатацію. Вчений постійно знаходиться у пошуках нового в історичній науці. Йому постійно здається, що він зробив мало і тому не задоволений своєю працею.

Світ, в якому ми мешкаємо – це не світ так

званих «демократів». Історію необхідно любити, як її любить професор Микола Бушин. І необхідно наслідувати його приклад. Вчений намагається викладати історію об'єктивно і без перекручень, а це – дуже важливо і необхідно у наш час.

Микола Бушин своїми діями постійно робить помітний вплив на розвиток української історичної науки, залучаючи до цього вчених-істориків не лише своєї кафедри, а й інших вищих навчальних закладів України. Науковець в останнє десятиліття особливо відчутно здійснив вплив на своїх колег з кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету в напрямку вивчення проблемних аспектів вітчизняної історії. Наслідком цього стало видання навчального посібника «Історія України. Проблемні лекції для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних



Микола Іванович і Ольга Сергіївна Бушини під час відвідин етнографічного музею в Переяслав-Хмельницькому

закладів», на які, на його думку, буде отримано гриф Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Микола Бушин постійно націлює своїх колег на вивчення регіональних краєзнавчих проблем. Чого лише варта започаткована у 2001 році оригінальна в своєму роді історико-краєзнавча серія «Черкаський край в особах 1941 – 2001 рр.». Вже вийшло 12 книг даної серії і п'ять підготовлені до друку. Також під керівництвом Миколи Бушина започатковано написання краєзнавчої науково-популярної серії «Обереги Черкащини». На сьогодні підготовлено до друку десять книг.

Колектив однодумців, під вмілим керівництвом професора Бушина готує до видання книгу «Енциклопедія сучасної Черкащини». Вже побачили світ два томи цього видання.



Роздуми над наукою. 2012 р.

Микола Іванович Бушин у свої 75 років має добру наукову спадщину. І за це його шанують його колеги, учні, послідовники, учні і студенти, громадськість як регіону, так і України в цілому.

Постать відомого вченого України, історика двох епох, – радянської та років незалежності, – Миколи Івановича Бушина є гарним прикладом для наслідування не одним поколінням жителів України.



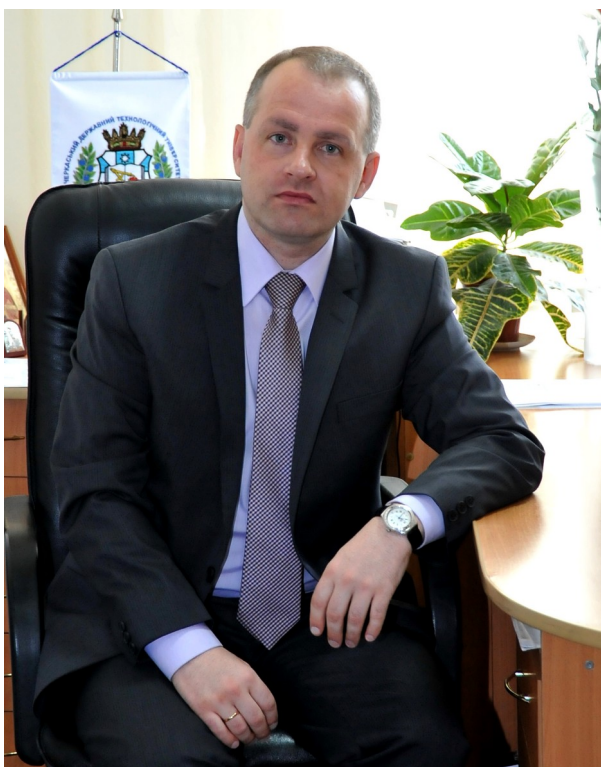
**Професор Микола Бушин.
2012 р.**

ЗМІСТ

Бушин Микола Іванович. Короткий біографічний нарис.....	4
Історико-філософські роздуми професора Миколи Івановича Бушина про проблеми вітчизняної історії.....	23
Секція Наукового товариства істориків-аграрників у Черкаському державному технологічному університеті та Черкаській академії протипожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля.....	154
Товариство істориків Черкащини ім. І.О. Гуржія.....	163
Благодійний фонд імені професора Миколи Бушина “Історична спадщина”.....	175
Микола Іванович Бушин – член спеціалізованих рад по захисту кандидатських і докторських дисертацій.....	181
Наукова школа професора Миколи Івановича Бушина.....	185
Історико-краєзнавчий регіональний проект професора Миколи Івановича Бушина – серія книг “Черкаський край в особах. 1941 – 2001”... 	199

Микола Бушин – перший ректор Інституту соціального управління, економіки і права (м. Черкаси)	212
Засновник музеїв.....	231
Чигиринщина в історико-краєзнавчих працях професора Миколи Івановича Бушина.....	245
Хронологічний покажчик друкованих праць професора Миколи Івановича Бушина.....	262
Публікації про Миколу Івановича Бушина.....	291
Наукове рецензування професора Миколи Івановича Бушина.....	299
Нагороди професора Миколи Івановича Бушина.....	304
Фотооб’єктив зафіксував миті життя професора Миколи Івановича Бушина.....	324
Післямова.....	352

Про автора:



Валентин Миколайович ЛАЗУРЕНКО

Доктор історичних наук,
професор. Заслужений працівник
освіти України.

Професор Черкаського
державного технологічного
університету.

Лауреат Черкаської
обласної краєзнавчої премії імені
Михайла Максимовича за 2005 р.

Лауреат Черкаської
обласної журналістської премії
“Прометей” за 2006 р.

Почесний журналіст
України (2006 р.).

Почесний працівник туризму України (2010 р.).

Почесний краєзнавець України (2011 р.).

Лауреат Премії імені народного вчителя О.А. Захаренка (2011 р.).

Почесний громадянин сіл Новоселиця (з 2009 р.) та Суботів (з 2010 р.)
Чигиринського району Черкаської області.

Народився 13 вересня 1976 р. в с. Суботів Чигиринського району
Черкаської області в селянській сім’ї.

Закінчив з відзнакою історичний факультет Черкаського державного
університету імені Богдана Хмельницького в 1998 р.

Аспірант кафедри історії України Черкаського державного
технологічного університету (1998 – 2001 рр.).

Стипендіат Кабінету Міністрів України (1999 – 2001 рр.).

Член Національної спілки журналістів України (з 2003 р.).

Автор (співавтор) 350 наукових робіт (серед них –десять монографій, два
навчальні посібники, 28 науково-популярних книг).

Коло наукових інтересів: аграрна історія України, історичне
краєзнавство, народознавство.

Науково-популярне видання

Лазуренко
Валентин Миколайович

ІСТОРИК ДВОХ ЕПОХ:
Микола Іванович
Бушин

Технічний редактор:	<i>Катерина Давиденко</i>
Літературний редактор:	<i>Людмила Фрей</i>
Комп'ютерний набір, складання:	<i>Валентин Лазуренко</i>
Оригінал-макет:	<i>Юрій Лазуренко</i>
Дизайн обкладинки:	<i>Микола Кокора</i>

Формат 60×84/16. Папір офс. Друк офсет.
Гарнітура Times New Roman Cyr.
Умовн. друк. арк. 20,92. Обл. вид. арк. 21,68.
Наклад 500 прим.

Черкаський державний технологічний університет
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК №896 від 16.04. 2002 р.
Надруковано в Черкаському ЦНП
бульвар Шевченка, 205, м. Черкаси, 18000